

54052

T.C.

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI TÜRK BASININDA
ÇANAKKALE MUHAREBELERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet Ali YAZAN

Enstitü Anabilim Dalı : Tarih

Enstitü Bilim Dalı : Yakınçağ Tarihi

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Bu tez 9/8.1996 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği/Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Sabahattin Çelik Y. Doç. Dr. Mustafa Sarıfık Y. Doç. Dr. Mustafa Kövüncü

Jüri Başkanı
Çelik

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

Kövüncü

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	III
KISALTMALAR LİSTESİ.....	V
TÜRKÇE ÖZET.....	VI
İNGİLİZCE ÖZET.....	VII
GİRİŞ.....	1
1. ÇANAKKALE DENİZ MUHAREBELERİ.....	12
2. ÇANAKKALE KARA MUHAREBELERİ.....	76
SONUÇ.....	224
KAYNAKLAR.....	229
ÖZGEÇMİŞ.....	231

ÖNSÖZ

Elinizdeki çalışma, muhtevassından da anlaşılacağı üzere, esas itibariyle bir matbuat incelemesidir. Bu konudaki araştırmaların yetersizliği göz önünde tutularak, yüksek lisans seviyesinde bu çalışmanın yapılmasına karar verilmiştir.

Bu alandaki boşluğu doldurmak için, o dönemi en iyi şekilde yansıtabilecek olan iki gazete, Tanin ve İkdám incelemeye tabi tutulmuştur. Bu gazetelerin her ikisi de 1914 yılının kasım ayından, 1916 yılının ocak ayının sonuna kadar taranmış ve ilgili haber, röportaj ve yorumlar kaydedilmiştir.

Bu gazeteler incelendiğinde, Tanin'in hükümetin yarı-resmi yayın organı durumunda olduğunu, İkdám'ın ise buna muhalif bir çizgide olan bir yayın olduğunu görmek mümkündür. Fakat dikkati çeken nokta, birbirine muhalif olan bu gazetelerin, savaş dönemi boyunca aynı doğrultuda yayın yapmalarıdır. Bunda, hükümetin basına uyguladığı baskının ve sansürün payı büyük olmakla beraber en önemli sebep, Türk milletinin sahip olduğu milli birlik duygusudur.

Tez bir giriş, iki ana bölüm ve bir sonuç bölümünden oluşmaktadır. Girişte muharebeler hakkında kısa bir bilgi verilmiş, deniz ve kara muharebeleri kısımlarında gazetelerin ilgili sayılarındaki bilgilere yer verilmiş ve sonuç bölümünde de mevcut bilgilerin ışığında genel bir değerlendirme yapılması yoluna gidilmiştir.

Tez incelendiğinde genelde resmi tebliğler, yerli basında çıkan makaleler ve yabancı basından iktibaslardan oluştuğu görülecektir. Resmi tebliğlerde hem Türk tarafının, hem de karşı tarafın kendi menfaatleri doğrultusunda halkı bilgilendirdikleri ve gerçekleri kamuoyundan gizledikleri, makalelerde halkın moralinin yüksek tutulmasına yönelik ifadelerin kullanıldığı, iktibaslarda ise yabancı basının bilhassa Türklerin başarılarına ve kendi kuvvetlerinin fena durum ve politikalarına ait haberlerinin yer aldığı görülmektedir. Ayrıca gazetelerin özel muhabirlerinin bazı ilginç ve durumu daha gerçekçi olarak yansıtan haberlerine rastlamak da mümkündür. Diğer önemli bir nokta

da Tanin gazetesi incelenirken, İkdam gazetesindeki haberlerin aynılarının tekrarından kaçınılmış olmasıdır.

Bu teze konumuz olmamasına rağmen, bir ön bilgi olması açısından Çanakkale muharebelerinin sebep, gelişme ve sonuçlarını ihtiva eden bir giriş bölümünün de eklenmesi uygun görülmüştür. Ayrıca orjinal yazılışları bulunamayan kelimelerin, Osmanlıca okunuşlarıyla verildiklerini belirtmekte fayda vardır.

Bu çalışma boyunca benden değerli katkılarını esirgemeyen Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi öğretim üyesi ve danışman hocam sayın Doç.Dr. Sabahattin Özel Bey'e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Aynı sahada daha sonra çalışma yapacak olanlara faydalı olması temennisiyle.

Mehmet Ali Yazan

KISALTMALAR LİSTESİ

K.E. Kânun-ı Evvel

K.S. Kânun-ı Sâni

T.E. Teşrin-i Evvel

T.S. Teşrin-i Sâni

TTKB Türk Tarih Kurumu Basımevi

KS Kısım

ÖZET

Bu tezin yapılış amacı, alanında bulunan boşluğu kısmen de olsa doldurması ve bu sahada bilgiye ihtiyaç duyan araştırmacılara kolaylık sağlamasıdır.

Tez esas olarak İkdam ve Tanin gazetelerinin Çanakkale muharebeleri sırasındaki haber ve yorumlarından oluşmaktadır. Ancak bir ön bilgi olması bakımından, girişe Çanakkale muharebelerinin sebep, gelişme ve sonuçlarını ihtiva eden bir bölüm eklenmiştir.

Tezin işlenişi esnasında, önce gazetelerin ilgili sayıları taranarak Çanakkale hakkındaki bütün haberler kaydedilmiş, daha sonra Giriş bölümündeki bilgilerin derlenmesi amacıyla bu konuda yazılmış çeşitli eserlere müracaat edilmiştir.

Araştırmanın nihayetinde önemli bazı sonuçlara varılmıştır. Bunlar ayrıntılı bir şekilde Sonuç bölümünde açıklanmasına rağmen kısaca ifade etmek gerekirse, Çanakkale muharebeleri hem yabancı hem de Türk basınında geniş yer bulmuş, her iki tarafın matbuatı da muharebeleri kendi milli menfaatleri doğrultusunda işlemiş ve Türk askerinin kahramanlık, cesaret ve başarısı dost-düşman bütün hükümetler ve basın tarafından takdir edilmiştir. Ayrıca belirtmekte fayda vardır ki, bilhassa İngiliz basını muharebelerin başında çok iddialı yorumlar yayınlarken, savaş geliştikçe ve kendilerinin başarısızlığı ortaya çıktıkça ağız değiştirmeye başlamış, en sonunda başarısızlığın faturasını Türk askerinin kahramanlığına olduğu kadar kendi hükümet ve ordularının yanlışlarına da çıkararak, yapılan yanlış icraat ve kumandayı çok şiddetli bir şekilde eleştirmiştir.

Netice itibariyle Çanakkale muharebelerinin sonucunda Türk Milleti ve Ordusunun itibarının diğer devletler nezdinde son derece yükseldiği görülmektedir.

SUMMARY

The World War One-The Dardanelles War In The Turkish Press

The aim of this thesis is to fill the space-even if partly-in its area and facilitate the researchers whom need knowledge about this subject.

The thesis mainly consists of the news and comments of The Newspapers İkdam and Tanin during The Dardanelles War. But as a pre-knowledge, a section which contains the reasons, progress and the results of The Dardanelles War is included into The Introduction.

During the progress of the thesis, firstly, the interested issues of the newspapers are searched thoroughly and recorded all the news about the War. Afterwards, some books which are written of this subject are used to compile the knowledges in The Section of Introduction.

There has been reached some important results at the end of the research. Although these are comprehensively explained in The Section of Introduction, if it is necessary to indicate in short, The Dardanelles War has taken place broadly in both Turkish and the foreign press. The press' of the both sides have given the news and the comments in the direction of their national interests. The courage, heroism and the success of the Turkish soldiers are appreciated by the friend - enemy governments and the press'.

In addition, its useful to indicate that, when The War progressed, The English Press accused their own government and army to be as much the responsible of the failure as The Turkish army's heroism. The same press has fiercely criticized the policies of its own government and the tactics of its own army.

As a result of these, the honor of Turkey and its army has risen up against other states.

GİRİŞ

1-) SAVAŞIN SEBEPLERİ

1. Dünya Savaşının seyrinde çok mühim bir rol oynayan ve genel olarak kabul edildiği gibi savaşın iki yıl daha uzamasına ve İtilaf Devletleriyle Osmanlı Devleti'ne yaklaşık yarım milyon kişiye mal olan Çanakkale muharebelerinin birçok sebebi vardır. Bunlar aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır:

a-) İstanbul'un ele geçirilip Osmanlı Devleti'nin saf dışı bırakılması. (Bu fikir bilhassa İngiliz Deniz Lordu Winston Churchill tarafından hararetle savunulmuştur.)

b-) Osmanlı Devleti'nin Süveyş Kanalı ve Hint yolu üzerindeki baskısının kaldırılması.

c-) Boğazların açılmasıyla Rusya ile direk bağlantı kurulması ve ihtiyacı olan malzeme ve teçhizatın kolaylıkla ulaştırılması.

d-) O zamana kadar tarafsız kalmış olan İtalya ve Romanya gibi devletlerin İtilaf Devletleri yanında savaşa sokulması.

e-) Trakya'nın ele geçirilmesiyle Alman kuvvetlerinin arkadan çevrilmesi.

f-) Kuvvetlerinin bir kısmını çekmek zorunda kalacak olan Osmanlı Devleti'nin Kafkaslarda Rusya üzerindeki baskısının hafifletilmesi. (Yücel, 1993:1) Bunlardan başka, buğday fiyatlarının Boğazların kapatılmasından dolayı son derece yükselmiş olması da İngilizler tarafından bir sebep olarak ileri sürülmüştür. Fakat herhalde İngiliz Deniz Lordu Sir Winston Churchill'in şu ifadeleri, hareketin amacını en güzel ve en kısa bir şekilde açıklamaktadır: "Cihan tarihini değiştirmek, Türk İmparatorluğu'nu ikiye bölmek, payitahtını

felce uğratmak, düşmanlarımıza karşı Balkan devletlerini birleştirmek, Sırbistan'ı kurtarmak, Büyük Dük'e (Rus Başkomutanı) başlıca savaş hareketlerinde yardım etmek ve savaşın müddetini kısaltarak sınırsız insan hayatı kurtarmak." (Bayur, 1983:55) Görüldüğü gibi Çanakkale savaşları bir değil, birçok sebebe müstenittir. Ancak seferin başlaması için nihai kararın verilmesinde etkili olan husus, Rusya'nın üzerindeki baskının hafiflemesi için müttefiklerden resmen Türkiye'ye karşı bir nümayiş yapılmasını istemesidir. Bu sayede ötedenberi düşünülen ve planları yapılan Çanakkale seferi, Churchill'in de yoğun çabaları neticesi başlamıştır.

2-) DENİZ MUHAREBELERİ

Harekate geçmeden önce, Türk ordusunun savunmada karşılaştığı güçlükleri göstermesi bakımından müdafaa tertibatı üstünde kısaca durmakta fayda vardır.

1914 yılının ağustosunda harici istihkamatta (Seddülbahir ve Kumkale) yalnızca 20 top vardı ve bunlardan sadece dördünün menzili 15 km civarındaydı. Kalanlarının menzili ise 7.5 km idi. Ara müdafaa mevzileri hemen hemen boştu. Bütün toplar dahili istihkamatta toplanmıştı ki bunların mevcudu 78 idi. Bunlardan sadece onsekizi 15-17 km menzile sahipti. Cephane ve silahların kifayetsizliği harbin Boğazın içinde yapılmasını gerektirdiğinden ara müdafaa sahasına hareketli bataryalar yerleştirilip, boğazın girişine de mayınlar döşendi. (Darkot, 1963:347)

Müttefik kuvvetleri kumandanı Amiral Carden 11 k.s. 1915'te taarruz için hazırladığı planını açıkladı. Plan aşağıdaki gibi hazırlanmıştı:

- a-) Boğazın medhalinde Beşike körfezinde ve Gelibolu'nun kuzey sahilindeki istihkamatın tahrip ve zaptı.
- b-) Boğazdaki torpilleri tarayarak Çanakkale ve Kilitbahir'e, yani boğazın en dar yerine kadar olan istihkamatın zaptı.
- c-) Çanakkale, Nara, Kilitbahir gibi en dar mevkiilerdeki istihkamatın zaptı.

d-) Kepez açığındaki olan asıl torpil muntikasının taranması.

e-) Boğazın en dar mevkiinin üzerindeki istihkamatın zaptı.

f-) Donanmayı Marmara'ya geçirmek.

g-) Marmara denizinde hareket-ı bahriye ve boğazın muhafazası. (Kurtoglu, 1935:57)

Boğazı yalnız denizden zorlamaya Lord Fisher, Amiral Sir Persey Scott, Amiral Struder ve Amiral Jackson faydasız olacağı düşüncesiyle karşı çıktı ama Churchill etkilenmedi. Amirallğin henüz teşekkül etmiş bulunan erkan-ı harbiyesi de Churchill'e boyun eğdi. (Besbelli, 1959:8)

Harekat 3 kasımda iki İngiliz ve iki de Fransız savaş gemisinin Kumkale ve Seddülbahir'i bombardımana tutmasıyla başladı. Türkler buna cevap vermediler. Saldırı kısa olmakla beraber Seddülbahir'deki tabyaların alt-üst olmasına yetti. Daha sonra 13 aralıkta ise bir İngiliz denizaltısı mayın tarlalarını geçmeyi başararak Sarı Suğla körfezinde demirli bulunan Mesudiye zırhlısını batırdı ve denizaltının kaptanı madalya ile ödüllendirildi. Ancak bütün bunlara rağmen hareket için tartışmalar hala sürmekteydi. Churchill ve Lord Kitchener Yunanlıların Gelibolu'ya bir ordu çıkarmasını ve bunun karşılığı olarak kendilerine Kıbrıs'ın verilmesini planlıyorlardı. Böylece müttefik donanması Boğaz'dan rahatça geçip İstanbul'u tehdit edebilirdi. Yunanlılar önce olumlu yaklaştıkları bu planı daha sonra reddettiler. (Belen, 1935:6) Bu arada Savaş Konseyi sekreteri Yarbay Hankey raporunda Avrupa'da durumun bir çıkmazda olduğunu belirtiyor ve bunu izale için Türkiye ve Balkanlar üzerinden geniş bir çevirme hareketi öneriyordu. Tartışmalar böyle sürüp giderken İngiltere'nin Petrograd'taki büyükelçisi Sir GeorgeBuchann'dan Londra'ya gelen mesajda Rus ordularının zor durumda oldukları belirtilerek Çar Nikola'nın İngiltere tarafından Türklerin Kafkaslardaki ordularını geri çekmelerini sağlayacak bir nümayişin yapılıp yapılamayacağını sorduğu belirtiliyordu. Bu mesaj üzerine Londra'da yapılan tartışmalar neticesinde böyle bir nümayişin yapılacağı haberi Rusya'ya iletildi. (Belen, 1935:5) Bu arada Enver Paşa'nın komutasındaki orduların şarkta yenilip dağılmalarına rağmen Londra'da toplanan Savaş konseyinin, oybirliğiyle bir deniz hareketi vasıtasıyla İstanbul alınmak üzere Gelibolu yarımadasının ele geçirilmesi için gerekli planların yapılması kararını aldığını görmekteyiz. Bu kararın alınmasında Churchill'in hiç şüphesiz ki büyük etkisi olmuştur.

Neticede Çanakkale'ye İstanbul'un alınması amacıyla tarruza karar veren müttefiklerin 2. saldırılarını 19 şubat 1915'te yaptıklarını görüyoruz. Bu tarihte Boğazın gerisindeki Türk tabyaları İngiliz-Fransız ortak donanması tarafından top ateşine tutuldu. Hemen akabinde ortak filo Boğazın önüne gelerek tekrar saldırdı ve Ertuğrul ve Orhaniye tabyalarını tahrip etti. Bunu müteakiben bazı İtilaf kuvvetleri savaş gemileri 26-27 şubat günleri Boğaza girerek merkez tabyaları ateş altına aldılar. Bu saldırıyı mart ayı başlarında da tekrar etmelerine rağmen bir başarı elde edemediler. Bu arada bu cephenin açılmasından 1 ay önce Marmara'ya girmeyi planlayan ve ilk saldırıdan sonra merkeze çektiği telgrafta "Havalar iyi giderse 14 gün içinde İstanbul'da olacağım" diyen İngiliz Amiralî Carden, mevcut başarısızlıklardan sinirleri iyice bozulduğundan görevine devam edemeyeceğini belirtti ve kendisi İngiltere'ye geri gönderilerek yerine Fransız Amiralî J.M. de Robeck Başkomutan olarak atandı. Robeck Boğazı zorlayıp İstanbul'u almak için büyük taarruz hazırlıklarına başladı.

17 martta Bozcaada'da Akdeniz orduları Başkomutanı General Hamilton'ın da katıldığı bir toplantıda görüşülen hareket planına göre, 1 hafta önce mayınlardan temizlenen Boğazın aşağı kesimlerinde bütün savaş gemileri kullanılarak bir saldırı gerçekleştirilecekti. Bu iş için 17 mart akşamı bu kesim son kez bir İngiliz mayın tarama gemisi tarafından taranmış ve temiz olduğu rapor edilmişti. Ancak bu geminin Boğazdan ayrılmasından 6 saat sonra Nusret mayın gemisinin Cevat Paşa'dan aldığı talimatla aynı bölgeye (Erenköy körfezi) 26 mayın döşediğinden elbetteki İngilizlerin haberi olamazdı. Bu arada Nusret'in geçirdiği tehlikeye ve mucizevi kurtuluşuna değinmekte fayda vardır. Nusret mayın gemisi mayınları döşedikten sonra dönüş yolculuğu sırasında bir İngiliz karakol gemisi kendisine yaklaştı ve denizi projektörle taramaya başladı. Tam Nusret'i projektörle yakalayacakken bir nevi mucize sonucu Anadolu yakasından sıkılan bir projektör bu ışıkla çakıştı ve hasil olan parıltı İngiliz gemisindekilerin gözlerini kamaştırdı. Işıklarını başka tarafa çevirdiler fakat ne tarafa kaçsalar Anadolu projektörü ısrarla onları takip ederek görüşlerine mani oluyordu. Bu mucize sayesinde Nusret mayın gemisi görülmekten kurtularak sağ salim sahile vardı. Gemi kaptanı Tophaneli Hakkı Bey fazla heyecana dayanamayarak 2 gün sonra vefat etti. Ertesi günkü bozgundan sonra aynı akşam o suları tarayıp temiz raporu veren İngiliz binbaşısı kurşuna dizildi.

18 mart 1915 günü sabahı Boğaza giren ve tabyaları ateşe tutan İngiliz-Fransız ortak filosu, Boğazın iki yakasından açılan yoğun ateş ve Karanlık limanına dökülen mayınların etkisiyle güçlerinin %35'ini kaybedip geri çekilmek zorunda kaldı. Kayıplar arasında Bouvet, Ocean ve

Irresistible savaş gemileriyle 2 muhrip ve 7 mayın tarama gemisi de vardı. İçlerinde Inflexible ve Gaulois`in de bulunduğu 7 zırhlı harp dışı kaldı. Bu savunmanın idarecisi Cevat Paşa "18 Mart Kahramanı" diye anıldı. Bu zaferde Nusret`in döktüğü mayınların rolünü göstermesi bakımından, Churchill`in şu sözlerini hatırlamakta fayda vardır: "1915 yılında bütün Avrupa`da milyonlarca insanın hayatı ortaya konmuş, büyük taarruzlar yapılmakta bulunmuştu. 2-3 milyon asker ölü ve yaralı bulunmakta, 4-5 bin harp gemisi denizlerde dolaşmaktaydı. Fakat bunlardan hiçbiri Nusret`in döktüğü mayınlar kadar harbin devamına ve düşmanın istikbaline müessir olacak bir başarı gösterememiştir." (Besbelli, 1959:9)

3-) KARA MUHAREBELERİ

Bu bozgun İtilaf Devletlerine yalnız denizden bu işin olamayacağını, karadan da etkin bir kuvvetle deniz hareketinin desteklenmesi gerektiğini gösterdi ve böylece harekattan önce bu yolda yapılan uyarıları da haklı çıkarmış oldu. General Hamilton`ın emrinde bir çıkarma ordusu hazırlanmaya başlandı. Avustralya ve Yeni Zelanda birliklerinden oluşan ordu (Australian and New Zealand Army Corps-ANZAC Kolordusu) Arıburnu`na, İngiliz ve Fransız kuvvetleri de Seddülbahir`e çıkacaklardı. 75.000 kişi bu amaçla Limni adasında toplanırken, Türk kumandanlığı da Çanakkale`deki birliklerini yeni kuvvetlerle takviye ederek 5. orduyu kurdu ve başına da Mareşal Liman Von Sanders`i getirdi. Mareşal Türk kuvvetlerini muhtemel çıkarma bölgelerine yakın mevkiilerde topladı. Burada Mustafa Kemal`in askeri dehasını göstermesi bakımından kendisiyle Anzak cephesi kolordu komutanı Esat Paşa arasında geçen bir konuşmayı nakletmekte fayda vardır.

Anzak cephesi kolordu komutanı Esat Paşa ile Mustafa Kemal Sazlıdere`nin komutası hakkında tartışmaya girer. Esat Paşa Mustafa Kemal`in davetini kabul ederek araziye görmeye gelir. Aralarında şöyle bir konuşma geçer: Esat Paşa " Düşman nereden gelecek?" Mustafa Kemal eliyle Arıburnu yönünü gösterip bütün sahil boyunca Suvla`ya kadar işaret ederek "Buradan" der. Paşa "Pekala, buradan geldiklerini kabul edelim. Nasıl ilerleyecekler?..." Mustafa Kemal yine Arıburnu`nu gösterir ve kolunu yarım daire şeklinde Kocaçimentepe`ye doğru çevirerek "Buradan ilerleyecekler" der. Kolordu komutanı gülererek omzunu okşar ve "Merak etme, gelemezler..." der. Mustafa Kemal onu ikna edemeyeceğini anladığından " İnşallah sizin dediğiniz

gibi olur efendim” der. İşin daha da ilginç yönü, Mustafa Kemal Hamilton’ın saldırı planının ana çizgilerini tastamam tahmin etmiştir. (Moorehead, 1972:346) Bu da kendisinin askeri dehasına ve meslekdaşlarından çok daha ileri görüşlü olduğuna delalet etse gerektir.

Çıkarma işlemi, 25 Nisan 1915 günü sabaha karşı İngiliz Generali Hamilton ve Fransız Generali D’Amade’un komutasında başladı. Savaş gemilerinin ve muhriplerin himayesinde kıyıya yaklaşan Avustralya tümeninden bir tugayı taşıyan çıkarma gemileri akıntı sebebiyle Kabatepe yerine Arıburnu bölgesine çıkmak zorunda kaldılar. 25 nisanda 9. tümen kumandanı Albay Halil Sami Bey’den Seddülbahir ve Arıburnu kıyılarına birçok savaş ve taşıyıcı gemilerinin yanaştığını ve çıkarma yapabileceklerini belirten bir rapor alan 5. ordu 19. İhtiyat Tümeni kumandanı Yarbay Mustafa Kemal, Arıburnu ve Kabatepe’den gelen tüfek seslerinden çıkarmanın başladığını anladığından herhangi bir emir almamasına rağmen, 57. alayı bir dağ bataryası ile takviye edip karşı taarruzda bulunmak üzere Arıburnu’na sevketti. Bundan başka Eceabat bölgesindeki 27. alayın büyük bir kısmı da bu bölgeye gönderildi. Mustafa Kemal’in aldığı bu tedbirler komutanlıkça da tasvip edilince karşı taarruz başladı. Bu sayede çıkarma kuvvetleri püskürtüldü; ancak geriden gelen takviye güçleri sayesinde Kanlısırt’ın batısı ile Yükseksırt hattında tutunabildiler. (İlgar, 1915:36-37) İtilaf kuvvetleri, aynı günün sabahı Seddülbahir’e de çıkarma yaptılar. Büyük gemi ateşi desteğine rağmen çıkarma kuvvetleri Türk ateşi ile ağır zayıat verdiler. Daha sonra İngiliz kuvvetleri 27 nisanda bir saldırı teşebbüsünde bulunmalarına rağmen Türk savunma mevzilerinin 800 m kadar ilerisinde Sığındere-Eskihisarlık hattında durduruldular. Türk kuvvetleri, 1-2 ve 3-4 Mayıs geceleri düşmanı denize dökmek üzere saldırıya geçtilerse de, geçen süre zarfında takviye edilen ve donanmanın yoğun ateş desteğine sahip olan düşman kuvvetlerini esas mevzilerinden atmak mümkün olmadı.

Bu olaydan sonra Türk birlikleri kumandasında bazı değişikliklere gidildi. Ordu, kuzey ve güney grupları olarak ikiye ayrıldı. Seddülbahir kesimindeki gruba Güney Grubu adı verildi ve kumandanlığına Vehip Paşa’nın yerine Weber Paşa getirildi. Arıburnu bölgesi de Kuzey Grubu olarak adlandırıldı ve önce Esad Paşa’nın, daha sonra da Ali Rıza Bey’in kumandasına verildi. Bundan sonra 6 mayısta İngiliz-Fransız ortak saldırıları başladı. Topçu mevzileri pek az olduğu gibi, tahkim malzemesinin azlığından sağlam siperler yapılamıyor ve gece yapılan siperler gündüz donanma ateşi ile tahrip oluyordu. Fakat Türk askerinin emsalsiz şecaat ve cesareti sayesinde 3 gün süren taarruzlar kırıldı. Düşman daha sonra 4-5 Haziran taarruzları ile 6 Ağustosta başlayıp 8 gün süren taarruzlardan da bir netice alamadı. Anafartalar’a doğru yapılan bu saldırılar Yarbay

Mustafa Kemal kumandasındaki kuvvetler tarafından Conkbayırı'nda durduruldu. Böylece 1. Anafartalar zaferi kazanılmış oldu.

Bu zaferden sonra İtilaf kuvvetlerince yapılan bütün saldırılar neticesiz kaldı. 21 ağustosta başlattıkları ve 2. Anafartalar muharebeleri denilen saldırılar da başarılı olamayınca savaş siper muharebelerine dönüştü ve bu muharebeler günlerce sürdü. Her iki taraf da siperleri korumak için var gücüyle savaşmaktaydı. Ancak müttefiklerin bütün çabaları boşa çıkmaktaydı. Nitekim bunu askeriyenin en yetkili kişilerinin birinden, İngiliz Genelkurmay Başkanı General Robertson'ın 6 kasım 1915'te İngiltere Başbakanı Asquith'e verdiği rapordan anlamak mümkündür. General raporunda aynen şöyle demektedir: "Çanakkale hareketindeki amaç, boğaziçi yoluyla Rusya'ya gidiş gelişi sağlamak, Türkiye'yi barışa zorlamak ve Balkan devletlerini kendi yanımıza çekmektir. Artık bu sırada bu amaçlara erişilemez ve Gelibolu yarımadasında bulunan kuvvetlerin Almanya'nın yenilmesi işine yardım etmeleri ihtimali hiç kalmamıştır. Gerçektense bugün bu hareketler amaçsızdırlar. Bunlar olsa olsa bize karşı Mısır'da kullanılacak birkaç Türkü orada (Çanakkale'de) meşgul etmeye yararlar. Ancak orada tutulan kuvvetlerimiz başlıca düşmana karşı kullanılması gereken imkanlarımız üzerinde ağır basmaktadır." (Bayar, 1983:392) 1915'in kasımında bölgeye gelen İngiliz Harbiye Nazırı Lord Kitchener de durumu görünce tahliyeden başka çare olmadığına karar verdi. Hükümet de kendi görüşü doğrultusunda karar verince, İtilaf kuvvetleri 19-20 aralık gecesi Arıburnu ve Anafartalar cephelerinden, 8-9 ocak 1916 tarihinde de Seddülbahir cephesinden tedricen çekildiler. (Kurşun, 1993:205) Mustafa Kemal, çıkartma hareketinden önce olduğu gibi, çekilme hareketinden önce de uzak görüşlülüğünü gösterdi ve düşmanın Anafartalar'dan çekileceğini hissederek bunu üstlerine bildirdi. Ancak hem Liman Von Sanders paşa, hem de Başkumandanlık Vekaleti Mustafa Kemal'i her türlü hareketten menediyordu. Mustafa Kemal bir keşif taarruzu öneriyordu. Bu arada düşman ordularından bir fırkanın Selanik'e gittiği haberi gelmiş olmasına rağmen kendisine "İsraf edecek kuvvetimiz, hatta bir neferimiz yoktur" cevabı veriliyordu. Hatta kendisinin görevden uzaklaştırılmasını isteyenler dahi vardı. Bunun sebebi, kendisinin bu güne kadar elde ettiği prestiji kırmaktı. Mustafa Kemal bunun üzerine "Türk askeri tarihine böyle bir kara lekeyi kendi elimle koyamam" diyerek istifa etti. Fakat bu istifa Liman Von Sanders tarafından tebdil-i havaya çevrildi. (Gürer, 1939:13-16)

4-) SONUÇ

İtilaf kuvvetlerinin yenilgisiyle sonuçlanan Çanakkale muharebeleri, 1. Dünya savaşının 2 yıl daha

uzamasına ve müttefiklerinden yardım alamayan Çarlık Rusyasının çöküşüne sebep olmuş, İngiltere’de Asquith başkanlığındaki hükümetin sonunu getirmiş ve Winston Churchill’in 2. Dünya Savaşına kadar mühim bir görevden uzak kalmasına neden olmuştur. Almanlar da bu zaferin büyük bir İngiliz askeri kuvvetini kendilerinden uzak tutup üzerlerindeki baskıyı hafiflettiğini, Rusya’nın çökmesini kolaylaştırdığını ve Balkanlardaki muharebelerin Almanya lehine sonuçlanmasına büyük katkıda bulunduğunu belirtmektedirler. İngilizlere göre ise Almanları 1915 ilkbaharı taarruzundan vazgeçirmiş, Yunanistan’ı tarafsız bırakmış, Bulgaristan’ın uzun müddet müteredit kalmasını sağlamış, İtalya’yı harbe sokmuş ve Türk ordusunun çok yıpranmasını sağlayarak General Allenby’nin Filistin zaferine zemin hazırlamıştır. (Belen, 1935:155-156) Ancak Fransız Başbakanı Milra İngilizlerin hilafına şu sözleri söylemiştir: “Türkler Boğazı kapamakla harbin 2 sene uzamasına ve müttefiklerin milyonlara varan hayat-ı beşerle yüzlerce milyarlık zayıata uğramalarına sebep olmuşlardır.”

Ayrıca harbin uzaması, İtilaf Devletlerinin zaferinin gecikmesine sebep olduğundan başlangıçtaki antlaşmalara göre Almanya’nın istilası ve parçalanması planının uygulanmasından vazgeçilmiştir. Çanakkale muharebe alanında İngiliz ve Fransız devletleriyle sömürgelerinden alınan büyük sayıda kara ve deniz kuvvetlerinin bağlanması, Alman batı cephesindeki İtilaf Devletleri’nin baskısını zayıflatmış; böylece Almanya’ya azımsanamayacak oranda maddi ve manevi yardım sağlanmıştı.

Bunlardan belki de daha önemlisi, Rusya’nın yüzyıllardır gerçekleştirmek istediği boğazlara sahip olmak hayalini bir kez daha suya düşürmüş ve onları hayal kırıklığına uğratmıştı. Harekatın başarıya ulaşması halinde İngiliz ve Fransızlar boğazları Rusya’ya bırakacaklardı. (Genelkurmay, 1980:559-560)

Burada değinilmesi gereken bir diğer hususta, yabancı basının Türk askerinin kahramanlığını ve başarısını kabul ve takdir etmeleridir. Hatta ABD basınında, İttifak grubunun diğer üyelerinin kazandıkları başarıların hiçbirinin, Çanakkale savunmasıyla kıyaslanamayacağı belirtilmişti. (Özel, Gencer, 1994:70)

5-) SAVAŞIN MÂNEVİ YÖNLERİ

Bu bölümü nihayete erdirmeden önce, Türk askerinin bu üstün başarısının arkasındaki dinamiği göstermesi bakımından, bu çalışmadaki gazetelerde yer almamış olan bazı menkıbeleri aktarmakta fayda olduğu kanaatindeyiz.

Kanlısirt'ta Türk askeriyle düşman siperleri arasında bulunan sahadaki bir çukurdan bir inilti duyulur. Sesin geldiği yöne bir keşif kolu sevkedilmek üzere hazırlık yapılırken "Amanın arkadaşlar, düşman bombalarıyla geliyor." diye bir feryat işitilir. Aydınlatma fişegi atılarak baskın yapmak amacıyla sessizce ilerleyen bir Avustralya taarruz kolu teşhis edilir ve şiddetli ateş neticesi püskürtülür.

Daha sonra sesin sahibi asker bulunup getirilir. Kendisinin 47. Alay kumandanı Şhit Tefvik Bey'in boru neferi, Antalya Kağnıcılar köyünden İbrahim oğlu Mehmet olduğu anlaşılır. Kendisi 3 gün önceki büyük hücumda yaralanmış, o halle Türk siperlerine kadar ulaşmayı başararak düşman hücumunu arkadaşlarına önceden haber vermiş ve bu sayede olabilecek büyük bir kaybı önlemiştir. (Ünaydın, 1960:42)

Diğer bir olayda Mülazım-ı Evvel Ruhi Bey, düşürülen bir düşman uçağının pilotlarını boğulmaktan kurtarmak için şiddetli düşman ateşine rağmen denize atlamış ve pilotlardan birini kurtarmıştır. Kurtardığı İngiliz pilot daha sonradan kendisi için "Türkleri şöyle cesurdurlar, böyle alicenaptırlar diye kitaplarda okudum. Bu defa da cephede gördüm. Fakat böylesi şiddetli ateşe karşı bu derece fedakarlıklarını bilemezdim. Bu derecesini bir İngiliz bile yapamazdı." diyecektir. (Ünaydın, 1960:34)

Türk askerinin kahramanlığı bakımından belki de en çarpıcı örnek Mustafa Kemal'in şu sözleriyle ifade edilmektedir. " Biz ferdi kahramanlık sahneleriyle meşgul olmuyoruz. Yalnız size Bombasırtı vakasını anlatmadan geçemeyeceğim. Mukabil siperler arasında mesafemiz 8 metre, yani ölüm muhakkak, muhakkak... Birinci siperdekiler, hiçbiri kurtulmamacasına kamilen düşüyor, ikinciler onların yerine gidiyor. Fakat ne kadar şayan-ı gıpta bir itidal ve tevekkülle biliyor musunuz? Öleni görüyor, üç dakikaya kadar öleceğini biliyor, hiç ufak bir fütur bile göstermiyor. sarsılma yok! Okumak bilenler ellerinde Kur'an-ı Kerim Cennet'e gitmeye hazırlanıyorlar. Bilmeyenler Kelime-i Şehadet çekerek yürüyorlar. Bu Türk askerindeki ruh kuvvetini gösteren şayan-ı hayret ve tebrik bir misaldir. Emin olmalısınız ki Çanakkale muharebesini kazandıran bu yüksek ruhtur." (İğdemir, 1962:25)

Çanakkale muharebeleri yaklaşık yarım milyon insanın hayatına mal olmuştur. İtilaf Devletlerinin yarım milyonluk ordusundaki kayıp 146.500 kişiyi bulmaktadır. Bunlardan Fransızların ki 47.000 kişidir. Türklerin kaybı ise 190.000 veya 218.000 olarak kabul edilmektedir. (Bayur, 1983:386) Yukarıdaki rakamlara ölü, yaralı ve kayıpların hepsi dahil edilmiştir. Fakat bu muharebelerin belki de en mühim sonucu, Türk askerinin Çanakkale'nin asla geçilemeyeceğini bütün dünyaya ispat etmiş olmasıdır.

1. ÇANAKKALE DENİZ MUHAREBELERİ

21 T.S.(Teşrin-i Sâni)1914: İkdâm gazetesindeki Tebliğ-i Resmîye kısmında İngilizlerin sabahleyin 16 km uzaktan bombardımana başladıkları fakat tabyalarımızdan atılan birkaç mermi sonucunda zırhlılarından birisi yandığından 10 dk kadar sonra gitmek zorunda kaldıkları bildirilmektedir.

22 T.S.1914: İkdâm gazetesindeki Tebliğ-i Resmî'de Çanakkale'yi bombalayan 4 İngiliz ve 2 Fransız zırhlısının isimleri verilip, 2 kruvazör ve 8 torpidonun iştiraki ile 240 mermi fırlattıkları halde pek mühim bir hasar veremedikleri belirtilmektedir. Ayrıca bir İngiliz vapurunun mürettebatı ve eşyası bi'l-ihraç Ayvalık'ta batırılmış olduğu ifade edilmektedir.

23 T.S.1914: İkdâm gazetesindeki "İngiliz Filosu" başlıklı yazıda 4 T.S. Berlin kaynaklı bir haberde Londra'dan gelen istihbarata göre İngiliz bahr-ı sefidî'nin Akdeniz sevahiline azimet edeceği yazılmaktadır. Gazete de Vos da ise Çanakkale bombardımanı sırasında bir İngiliz gemisinin ağır yaralandığı haber verilmektedir.

18 K.E.(Kânun-ı Evvel)1915 : Tanin gazetesindeki "Boğazlar Hakkında Yeni İngiliz-Rus İtilafî" başlıklı haberde İsviçre'de yayınlanan bir gazetede bir profesörün makalesinde mezkur devletlerin Boğazlar konusunda anlaşığı ve İngiltere'nin Rusya'ya İstanbul için müsaade verdiği bildirilmektedir.

27 K.E. 1914: İkdâm gazetesindeki Tebliğ-i Resmî kısmında Osmanlı Heyet-i İstihbarîyesi'nin "Çanakkale Bombardımanı Şayiâtını Tekzîb" başlıklı tebliğinde son günlerde Çanakkale'nin bombardıman edildiği ve hatta bazı harici istihkamatın tahrib edildiğine dair rivayetler çıktığı, bunların yalan olduğu, gerçek olsa resmen bildirileceği ve bunların ancak vatan hainleri tarafından söylenmiş olabileceği belirtilmektedir.

28 K.E. 1914: İkdâm gazetesindeki "Tebliğ-i Resmî'yi Okurken" başlıklı makalede bir evvelki gün yayınlanan Tebliğ-i Resmî'nin Çanakkale'nin bombalandığı hakkında ki ri-

vayetleri çok güzel bir şekilde ortadan kaldırdığı ve Karargah-ı Umumi'nin herhangi bir bombardıman olayından halkı 21 T.S. bombardımanında olduğu gibi bilgilendireceğinden şüphe etmemek gerektiği üzerinde durulmuştur. Aynı sayfadaki Tebliğ-i Resmi kısmında da Karargah-ı Umumi bu tür şayialara son vermek için 21 T.S.'den beri Çanakkale'nin bombalanmadığını bir kez daha bildirmektedir.

1 K.S.(Kânun-ı Sâni)1915: İkdâm gazetesindeki “Boğazlar Hakkında Bir Bahriye Mütahhasısının Mütalası” başlıklı yazıda, bir bahriye mütahhasısının Viyana'daki “Neu Freie Press” gazetesine yazdığı bir makalede Çanakkale Boğazı'nın zorlanmasının neredeyse imkansız olduğunu, buna teşebbüs edecek donanmanın da pek müşkül durumda kalacağından bahisle Karadeniz Boğazı'nın da zorlanmasının gerekeceğini belirtmektedir.

3 K.S. 1915: İkdâm gazetesindeki “Kale-i Sultaniye Boğazına Tecavüz Mümkün müdür?” başlıklı yazıda “Neu Freie Press” gazetesinde bir bahriye mütahhasısının bu konudaki bir makalesine yer verildiği bildirilmekte ve bu makalede sahip olduğu istihkam ve coğrafi konumu açısından Kale-i Sultaniye Boğazı'nı geçmenin mümkün olmadığı ifade edilmektedir.

13 K.S. 1915: İkdâm gazetesindeki Tebliğ-i Resmi kısmında bulunan “Kale-i Sultaniye Boğazından Geçilebilir mi?” başlıklı yazıda “Poltişkora Sepundan” gazetesinde, askeri mütahhasıların mezkur boğazı geçmek veya civarına asker çıkarmanın mümkün olmadığı konusunda mutabık oldukları yazmaktadır.

16 K.S. 1915: İkdâm gazetesindeki Tebliğ-i Resmi kısmında “Saphir” isminde ki bir Fransız denizaltısının Çanakkale medhaline sokulmak istediği fakat mağruk olduğu ve mürettebatının bir kısmının esir edildiği belirtilmektedir.

17 K.S. 1915: İkdâm gazetesindeki Tebliğ-i Resmi kısmında 15 K.S.'de Boğaz'a girmeye çalışan Fransız “Saphir” adlı denizaltısının batışıyla ilgili mufassal haber verilmekte ve bu geminin gizlice yaklaşmaya çalışırken bir torpile çarparak mahvolduğu be-

lirtilmektedir.

22 K.S. 1915: İkdam gazetesindeki “Kale-i Sultaniye Boğazı Ve Taht-el Bahırlar” başlıklı habere göre “Neu Freie Press” gazetesinde Kale-i Sultaniye Boğazından geçmek isteyenlerin hep denizaltı olmasının dikkat çektiği ve “Saphir” adlı Fransız denizaltısının batmasının da Kale-i Sultaniye Boğazı’nın geçilmesinin mümkün olmadığını ispatladığı yazmaktadır.

27 K.S. 1915: İkdam gazetesindeki “Saphir Taht-el Bahrü Üserası, Osmanlı Al-i Cenabi” başlıklı yazıda Saphir denizaltısı mürettebetından Logal Matt’in ailesine yazdığı mektupta Türklerin kendisini nasıl kurtardıkları ve ne kadar iyi muamele ettiklerinden bahs olunmaktadır. Burada Logal Matt’in mektubunun tercümesi aynen verilmektedir: “...Saphir denize batarken hep denize düştük ve soyunarak yüzmeye başladık. Bir büyük sandal bizi topladı. Bu sandalda Türk neferat ve zabitanı var idi. Zabıtlar vazifelerinin iktiza ettiği mertebenin fevkinde eser-i insaniyet gösteriyorlardı ve sıcak elbise verdiler. Vücutlarımız ısındı. Biz denizden Hz. Adem’in meyad-ı vücuda gelmesi gibi çırpıplak çıkmış idik. Şimdi İstanbul’da bize herşeyi veriyorlar. Rahatımız gayet iyidir. Şimdi Türk yemekleri yiyoruz. Her ne kadar alıştığımız yemeklere benzemiyorsa da gayet temiz ve lezzetli şeylerdir.”

20 Şubat 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi kısmında İngiliz ve Fransız donanmalarına ait gemilerin 19 şubat sabahı Çanakkale’nin en dışındaki tabyalara 300 mermi attıkları fakat bir başarı elde edemedikleri, yalnız bir erin fırlayan taş parçalarından bacağından hafifçe yaralandığı bildirilmektedir.

21 Şubat 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de düşmanın dünden beri Çanakkale Boğazı’na saldırı teşebbüsünde bulunmadığı bildirilmektedir. Aynı sayfadaki “Çanakkale’yi Bombardıman Eden Sefineler” başlıklı kısımda Çanakkale’yi bombalayan İngiliz ve Fransız donanmalarına ait gemilerin hangileri olduğu konusunda tahmin yapılmaktadır. “Çanakkale’deki Askerimizin Metanet ve Mahareti” başlıklı yazıda düşmanın bir süredir niyetlendiği taarruza nihayet karar vererek 19 Şubat sabahı saat

08.30 sıralarında Boğazın dış kalelerini topa tuttuğu, filonun 4'ü Fransız 4'ü İngiliz olmak üzere 8 gemiden oluştuğu, gemilerin 16 km'den en ağır toplarla ateş açmaya başladığı ve topçularımızın sükunet içinde top ateşi altında filonun sahile tekarrübüne intizar ettikleri, karşılık görmeyince düşman filosunun kıyıya yaklaştığı, bunun üzerine tabyalarımızın ateşe başladığı ve atılan 17 mermiden sadece 4'ünün boşa giderek diğerlerinin isabet ettiği bildirilmektedir. Amiral gemisinin fena halde yaralandığından hatt-ı harp dışına çıkarıldığı (etrafında ki torpidolar vasıtasıyla), bir müddet sonra bir zırhlının daha harp edemez duruma gelerek çekildiği, düşman filosunun 600 mermi harcayıp 3 gemisi de neredeyse helak olmuş duruma geldikten sonra gitmek zorunda kaldığı bildirilmektedir. Bizim zayıyatımızın ise 1 er ve 1 subay şehit, 1 erin de yaralı olduğu söylenmektedir. Zabit ve askerlerimizin korkmadan ve ihlasla görevlerini yaptıkları belirtildikten sonra böyle askerlerin korumasında olan Çanakkale'nin Avn-i Hakla hiç bir zaman düşmandan korkmasına gerek olmadığı ifade edilmektedir.

22 Şubat 1915: İkdam gazetesindeki “Çanakkale Bombardımanı-Viyana Matbuatı” başlıklı yazıda 20 Şubat 1915 tarihli “Neu Freie Press” gazetesinde İngiliz ve Fransız gemilerinin Çanakkale'nin dış istihkamatını bombardımanının İngiliz tabiyetindeki müslümanlar arasında şiddetli bir nefret ve infiale sebep olacağı ve cihad-ı ekber'in tesirini daha ziyade tesyiğ edeceği bildirilmekle Türkiye'nin bu taarruzun neticesinden pek memnun kalacağı ve bu memnuniyete Avusturya-Macaristan'ın da katılacağı belirtilmektedir.

24 Şubat 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi kısmında 6 Şubat'tan beri düşman filosunun hiç bir hareketinin görülmediği bildirilmektedir. Aynı sayfadaki “Mühim Haberler” kısmında (22 Şubat Lozan gecikmiştir kaydıyla) Çanakkale'nin son saldırıda “Cornelyus ve Tirbiyomef sistemindeki İngiliz sefaini ile 3 Fransız gemisi tarafından bombalandığı, İngilizlerin “Agamemnon” ve “Inflexible” zırhlılarının da bombardımana iştirak ettikleri belirtilmektedir. “Çanakkale Bombardımanı Hakkında” başlıklı ve “İngilizlerin Yalanı” adlı alt başlıklı yazıda İngilizlerin Çanakkale bombardımanı ile ilgili neşr ettikleri Tebliğ-i Resmi'de Boğazın medhalindeki istihkamatı iskat edip gene hiçbir geminin hasara uğramadığını belirttiklerini bildirdikten sonra, iskat edildiğini söyledikleri istihkamatın tekrar bombardımanına lüzum görmelerinin de

yalanlarının derecesini gösterdiği bildirilmektedir. Daha sonra Karargah-ı Umumiden aldıkları izinle Çanakkale'deki saldırıda 1'i amiral gemisi 3 İngiliz zırhlısının iskat edildiği zannedilen bataryalar tarafından ağır hasara uğratıldığı tekrarlanmaktadır. Bunun üzerine filonun Boğaz'ın karşısından çekildiği ve İngiliz gemilerinden birinin Queen Mary olduğu bildirilmektedir.

Tanin gazetesindeki "Boğaz Müdafileri İçin" başlıklı haberde ise Ayvacık kazası sakinlerinin Boğaz müdafilerine 100 lira bağışladığı bildirilmektedir.

26 Şubat 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi kısmında 12 Şubat'ta 2 düşman gemisinin Boğaz medhalindeki tabyalara kablezzeval saat 0.10'da ateşe başladığı ve bu ateş 17.30'a kadar devam ettikten sonra zırhlıların Bozcaada istikametine çekildikleri belirtilmiştir. Tesadüf neticesinde düşmanın "Agamemnon" ile beraber 2 zırhlısının daha Anadolu sahilindeki tabyalarımızdan açılan ateş sonucu hasara uğratıldığına anlaşıldığı bildirilmektedir.

Tanin gazetesindeki "Çanakkale Müdafilerine Müdafaa-i Milliye Cemiyetinin Hediyesi" başlıklı haberde 6 şubat müdafilerine cemiyetçe hediye takdim edildiği bildirilmektedir.

27 Şubat 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi kısmında 25 Şubat'taki bombardımanda düşman gemilerinin ağır hasara uğramasına rağmen bizim sadece 5 şehid 14 yaralımız olduğu bildirilmektedir.

Tanin gazetesindeki "Çanakkale'nin Bombardımanı" başlıklı imzasız makalede ilk düelloda düşmanın başarılı olamadığı, bunu Avrupa'da çok sıkıştıkları için veya Boğazı almak için yapmış olabilecekleri, bu suretle İstanbul'u alıp Osmanlıyı harpten çıkarma teşebbüsünün hayal olduğu belirtilmektedir.

28 Şubat 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi kısmında düşmanın Seddülbahir istihkamatına 28 şubatta fasılalarla ateş açtığı bildirilmektedir. Aynı sayfadaki

“Çanakkale İstihkamları Susturulamaz”(26 Şubat Berlin Tageblatt gazetesi) başlıklı yazıda bu gazetenin askeri muhabirinin Çanakkale Boğazı'nın bombardımanının tesirsiz bir nümayiş olarak görmek gerektiğini ve Boğaz istihkamatının susturulmasının imkansız olduğunu yazdığı bildirilmektedir. “Çanakkale Bombardımanı Ve Alem-i İslam” (Neu Freie Press gazetesi) başlıklı yazıda bu gazetenin şu yorumuna yer verilmektedir: İngiliz ve Fransız filolarının Çanakkale bombardımanı bu ülkelerin Almanya'ya besledikleri kını tatmin etmek ve bunun için Rusya'nın muvaffakiyetine bilfiil ifa-i muaveneti dahi kabul ettiklerini göstermekte olduğu söylenmektedir. Ayrıca İngiliz donanmasının Çanakkale'yi bombardımanının tebası müslümanların infialine yol açacağı ve bununda cihad-ı ekber'in tesirini daha süratle göstermesine sebep olacağı belirtilmektedir. Ayrıca Osmanlı ordusunun vatanının müdafaasında gösterdiği fedakarlık ve kahramanlığın Avusturya-Macaristan ve Almanya tarafında da mutederane bir yansıma meydana getirmekte olduğu bildirilmektedir. “Düşman Gemileri” adlı kısımda önce Tebliğ-i Resmi'de ki bilgiler tekrar edildikten sonra “Anadolu” gazetesine Urla'dan gelen haber verilmektedir. Bu haberde evvelki gün Urla'ya gelen İtalyan ve Yunan gemilerindeki yolcu ve kaptanların Midilli adasında iken gelen bir İngiliz zırhlısının fena halde yaralı olduğu ve birçok ölü ve yaralı ihtiva ettiğinden bahisle, 2 tanesinin de çekilerek Pire limanına götürüldüğünü, bilahare Midilli'den Pire'ye gitmek için hareket eden zırhlının iki yer arasında gark olduğunu gördüklerini ve hatta diğer 2 zırhlının da Pire civarında gark olduğunu Yunan gazetelerinin yazdığını, fakat bunu Midilli'den haber aldıklarından hakikati bilemediklerini söylemişlerdir.

Tanın gazetesindeki “Boğaz Bombardımanının Dersleri” başlıklı imzasız makalede Rusya'nın kendi emelleri için savaşa girdiği, Almanya tehlikesi karşısında Fransa ve İngiltere'yi yanına çekip savaşı fırsat bilerek Boğazları ele geçirmeyi düşündüğü fikri ileri sürülmektedir. “Çanakkale'nin Bombardımanı” başlıklı haberde gazetenin Çanakkale muhabirinin verdiği malumat yer almaktadır. Muhabir bu malumatta evvelki gün düşmanın 8 saat hariçte ve Anadolu cihetinde bulunan Orhaniye ve Kumkale ile Rumeli cihetinde bulunan Ertuğrul ve Seddülbahir kalelerini bombaladığını fakat pek zarar veremediğini, müdafilerin mukabele ettiğini, 12 zayıyatımız olduğunu, Agamemnon da dahil olmak üzere pekçok düşman gemisinin hasara uğradığını bildirmektedir.

1 Mart 1915: İkdam gazetesindeki “Çanakkale Hakkında” başlıklı yazıda ilk olarak Osmanlı Milli Ajansı’nın bir tebliği bildirilmektedir. Bu tebliğde menabi-i resmi’den alınan bilgiye atfen 27 Mart’ta Çanakkale Boğazı’na düşman donanması tarafından taarruz edildiği duyurulmaktadır. Aynı kısımda 27 Şubat tarihli Roma’da yayınlanan Raiposet gazetesinin İngiliz donanmasının Çanakkale Boğazı’na yaptığı saldırının hata olduğu, kahraman Osmanlı askerinin Boğazı müdafaa ederken aynı zamanda İngiliz menfaatlerini de müdafaa etmekte olduğuna dair yazısı verilmektedir. “Selanik’te Bir Düşman Gemisi” başlıklı yazıda da Selanik’ten trenle gelen bir şahsın İkdam gazetesi muharrirlerinden birine Çanakkale’yi bombalayan gemilerden birinin delik deşik bir halde 10 gün kadar evvel Çanakkale’den Selanik limanına iltica ettiğini ve tamir edilmekte olduğunu söylediği bildirilmektedir. “Çanakkale Hakkında” başlıklı yazıda da 28 Şubat Berlin mahreçli bir haberde şark hakkında çok bilgili olan Mösyö Yelref’in İngiliz ve Fransızlar’ın hareketi hakkında olumsuz fikir beyan ettiği ve dış istihkamların bombalanmasıyla meselenin hallolunamayacağını söylediği bildirilmektedir.

2 Mart 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi kısmında düşmanın Seddülbahir’de bazı noktalara keşif kolları çıkarma teşebbüsünde bulunduğu, fakat bunların akamete uğratıldığı bildirilmektedir.

Tanın gazetesindeki “Rusya ve Boğazlar” başlıklı yazıya göre Kont Andraşi Neu Freie Press’da neşrettiği bir makalesinde Rusya’nın Boğazları tarihi sebeplerden dolayı istediğini, eğer galip gelirse bağımsız Balkan devletlerini esir alacağını, Yunanlıların adaları kaybedeceklerini, İtalya’nın büyük bir tehdit altına gireceğini Kont Kavour’un belirttiğini yazmaktadır. Aynı şekilde bir gazete de İngiltere ve Fransa’nın Boğazları Rusya’ya sattığının Sir Edward Grey’in sözlerinden anlaşıldığını, ancak Cebel-i Tarık, Kıbrıs ve Malta İngilizlerin elinde oldukça Rusya’nın Akdeniz’de hapis kalacağını ve Balkan devletlerinin de burada mahsur kalacaklarını belirtmektedir. “Boğazlara Dair Bir Konferans” başlıklı haberde Dar ül-Fünun öğretim görevlilerinden Mösyö Selesko’nun Boğazlarla ilgili bir konferansta Boğazların Rusya’nın eline geçmesinin Romanya’nın çıkarlarına aykırı olduğunu söylediği ve dinleyenler üzerinde çok tesirli olduğu bildirilmektedir. “Bombardıman Bir Blöften İbaretir” başlıklı haberde Journal Di İtalia gazetesi bir Türk siyasisinin mütalaasını vermektedir. Burada bu şahıs bombardımanın

tarafsızlar üzerinde tesir ederek Türkiye'yi münferiden barışa zorlamak için bir blöf olduğunu belirtmektedir. “Bulgar Mehafil-i Siyasiyesinin Mütalaası” başlıklı habere göre hareket Rusya'nın uğradığı hezimetin tarafsızlar üzerindeki kötü tesirini izale için yapılmıştır. Bir diğer gazetenin askeri uzmanı İstanbul'un denizden alınamayacağını yazmıştır.

3 Mart 1915: İkdam gazetesindeki “Çanakkale Bombardımanı - Bir İngiliz Mütahhassısının Mütalaası” başlıklı yazıda bahriye konusunda mütahhassıs olan İngiliz ricalinden birinin karadan bir taarruz olmadıkça Çanakkale'nin geçilmesinin mümkün olmadığını söylediği yazılmaktadır. Ayrıca Miralay Rapingate Times gazetesine Boğazların sadece denizden zabtolunamayacağı, karaya asker çıkarılmasının şart olduğundan bahisle, Osmanlı ordusu'nun Kale-i Sultaniye'de 300.000 askeri olduğunu, yarısını Kafkasya'ya göndermiş olsa bile yerine yenilerinin gelmiş olması ihtimalinin yüksek olduğundan eğer Boğazlar ele geçirilmek isteniyorsa çok külliyetli miktarda asker gerekeceğini ifade etmiştir. Yoksa donanmanın pek büyük bir tehlike ile karşılaşacağını, bombardımanla bazı kısmi başarılar elde edilse bile bunun bir kara hareketinin ancak mukaddimesini teşkil edeceğini belirtmiştir.

Tanın gazetesindeki “Boğaz Önündeki Nümayişler” başlıklı imzasız makalede düşmanın hem karaya hem de denize sahip olması gerektiği, Boğazlar alınsa bile birçok kuvvetle mücadele edip büyük kayıpları göze alması gerektiği, sonuçların ise harp açısından çokta mühim olmayacağı, Türkiye'nin harpten önce bütün ihtimalatı hesapladı belirtmektedir. “Çanakkale Bombardımanı-Tesirat ve Mütalaat” başlıklı haberde Mösyö Meren'in Neu Freie Press'da Çanakkale hareketinin akamete uğrayacağını ve müttefik gemilerinin büyük zayiata uğrayacağını, ayrıca Viyana gazetelerinde bu teşebbüse inanılmadığını belirten telgrafların neşredildiği, Pesterlloyd gazetesinin ise Avusturya'nın Rusya'nın emellerine şaşırmadığı, ancak Rusya'nın Boğazları almak için uydurduğu bahanelerin geçerli olmadığı, çünkü Avusturya-Macaristan ve İtalya için de aynı sebeplerin geçerli olduğunu ve İngiltere'nin Cebel-i Tarık'ı tutarak kendilerini de Akdeniz'e hapsedtiğini yazdığı belirtilmektedir. “Çanakkale'de Bir Düşman Torpidosunun Garkı” başlıklı haberde Boğaza girmek isteyen torpidolardan birinin batırılıp, diğerlerinin kaçırıldığı belirtilmektedir.

4 Mart 1915: Tanin gazetesindeki “Çanakkale’de Bombardıman-Mütalaat ve Tesirat” başlıklı haberde bir Alman gazetesi bombardımanın İstanbul halkı üzerinde tesir icrasına yönelik olduğunu ve kumandanın kendisine zararı olmayacak bir blöf ile Boğazları geçmeyi düşündüğünü, ancak Türk gazetelerinden anlaşıldığına göre Türk halkının zaferden emin olduğunu bildirmektedir. İtalyan gazetelerinin bu teşebbüsün imkansız olduğunu yazdığı bildirilmektedir.

5 Mart 1915: İkdam gazetesindeki “Bombardıman ve Bir Mütahassısın Beyanati” başlıklı yazıda, “Neu Freie Press” gazetesinin bahriye uzmanının Çanakkale bombardımanı hakkındaki makalesinden bahsedilmektedir. Bu makalede deniz bombardımanının tek başına bir şey ifade etmeyeceği, kara hareketinin de gerekli olduğu, fakat bununda külliyetli miktarda asker, teçhizat ve cephaneye ihtiyaç göstereceği belirtilerek, asıl müşkilatın harici istihkamat çöktüğü ve düşman gemileri boğaza girdiğinde başlayacağı ifade edilmektedir. Yıkılacak istihkamatın işgal edilmemesi halinde düşmanın bunları tekrar tamir edebileceği söylenmektedir. Yazar, düşman gemilerinin Boğaza girdiklerinde karşılaşacakları yoğun topçu ateşi ve torpil tehlikelerinden de bahsettikten sonra muvaffakiyetin karaya asker çıkarmakla gelebileceğini, bunun ise Osmanlı ordusunun karşısında gayr-ı mümkün olduğunu belirtmektedir. Sonuç olarak yazar Rusya’yı müşkül durumdan kurtarmak için girişilen bu hareketin çok zor olduğunu ve Osmanlı topçusu’nun isabetli atışları dolayısı ile İngiliz ve Fransızların bu teşebbüste pek büyük bir zarara uğrayacaklarının şüphe götürmez bir gerçek olduğunu beyan etmektedir. Tebliğ-i Resmi’de bir düşman gemisinin Çanakkale medhalindeki bataryalara bir müddet tesirsiz şekilde ateşe devam ettiği belirtilmektedir. “Çanakkale Bombardımanı Hakkında” başlıklı yazıda 4 Mart 1915’te Sofya’dan rapor edildiğine göre İtilaf-ı Müselles tarafından Bulgaristan’ın bombardımandan önce bilgilendirildiği ve kendilerine katılmasının teklif edildiği, ancak bunun Bulgaristan tarafından reddedildiği yazmaktadır.

Tanin gazetesindeki “Bir Düşman Torpidosunun Garkı Şayiası Hakkında” başlıklı haberde 4 şubatta batırılan torpido haberinin resmen teyid edildiği bildirilmektedir. “Çanakkale Bombardımanı-Dost ve Bitarafların Efkarı” başlıklı haberde Meclis-i Mebusan reisi Halil Bey’in nutkunun müttefiklere iyi cevap olduğu ve küçük bir başarı bile

kazanamadıklarını belirtilmektedir. Romanya matbuatının hareketin zaferle neticelenmesine şüpheyle baktığı, İtilafçı olan bir gazetenin bile Türk askerinin kahramanlığı ve tabiaten imkansız olduğu için Boğazın geçilemeyeceğini yazdığı belirtilmektedir. “Çanakkale Bombardımanı-Düşman Memleketlerin Efkarı” başlıklı haberde bir gazetesinin hareket neticesi hakkında henüz konuşulmaması gerektiğini, Daily Chronicle gazetesinin ise bu taarruzun çok güç olduğunu yazdığı belirtilmektedir.

6 Mart 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de düşmanın bir müddet bombardımandan sonra Seddülbahir ve Kumkale civarının müsait kısımlarına sandallarla asker çıkarmaya teşebbüs ettiği, ilk anlarda buna muvaffak olduysa da Seddülbahir tarafına çıkan düşmanın yirmiden fazla ölü ve yaralı vererek kayıklarına binip çekildikleri, Kumkale civarına çıkan 400 kadar askerinin de 80 kadar kayıp vererek aynı surette çekilmek zorunda kaldığı bildirilmektedir. Her iki çarpışmada da altı ölü ve yirmibeş yaralı verdiğimiz kaydedilmektedir. “Kahramanlarımızın Parlak Bir Menkıbe-i Celadeti” başlıklı yazıda da aynı olaydan bahisle ziyade olarak Seddülbahir’de Mustafa oğlu Mehmet Çavuş kumandasındaki askerlerin komutanlarıyla beraber düşmana süngü hücumunda buldukları, Mehmet Çavuş’un sağ memeüstü ve başı yaralı olduğu halde efradıyla beraber ateşe devam ettiği zikredilmiştir. Tüfeği bozulduğu zamanda eline geçen taşlarla kaçan düşman askerini takip ettiği belirtilmektedir. Bu çarpışmada sadece dört şehid on yaralı olduğu da eklenmektedir. Kumkale müsademesinde ise iki şehid olduğu belirtilmektedir. Mühim Haberler kısmında 4 Mart Lozan tarihli bir haberde İtalya Harbiye Nazırı Mösyö Sonino’nun naşir-i efkarı olan gazete, Çanakkale bombardımanına dikkat çekerek Rusya’nın Bahr-ı Sefid’e çıkmasının Bahr-ı Sefid dengesini İtalya aleyhine bozacağını beyan eylemektedir. Aynı kısımda Piyer Loti’nin daha önce Fransız Ateşe-i Naval’i olarak Dersaadet’te görevde bulunmuş olmasından dolayı Mevaki-i Bahriye’yi bildiğinden bombardımana iştirak etme arzusunu izhar ettiği bildirilmektedir.

Tanin gazetesindeki “Çanakkale Bombardımanı-İngilizler Bedbin” başlıklı haberde Frankfurter Zeitung gazetesinin bildirdiğine göre Standart gazetesinin askeri muharriri toplarının Nara burnu civarındaki istihkamata birşey yapamayacağını, buradaki topların gemilerinin savunmasız güvertelerine ateş açabileceğini belirtmektedir. Ayrıca büyük

havan toplarının kullanılması gerektiğini, onların da kendilerinde olmadığını ifade etmekte ve kuvvetli bir kara müdahalesi olmaksızın donanmalarının hareketinin tesirsiz kalacağını, olsa bile hareketin her vakit büyük zorluklarla karşılaşacağını yazmaktadır. “Çanakkale bombardımanı-Yunanistan” başlıklı haberde Yunanistan’da da bombardımanın hoş bir tesir bırakmadığı, bunun da Rusya’nın Balkan devletleri üzerindeki nüfuz planından kaynaklandığı belirtilmektedir.

7 Mart 1915: İkdam gazetesindeki “Çanakkale, İstanbul” adlı makalede bazılarının anadolu yakasına asker çıkarılmasını tavsiye ettikleri, mesela Cenevre’de yayınlanan Jurnal de Vejeneu’nun bunlardan biri olduğu ifade edilmektedir. “Bombardıman ve Bir İtalyan Amiralinin Mütalaatı” başlıklı yazıda “Neu Freie Press” gazetesinde İtalyan Amirali Betolu’nun görüşlerine yer verilmiştir. Kendisi düşman donanmasının Kale-i Sultaniye boğazındaki Tere mevkinden geçmesinin mümkün olmadığını belirtmektedir. “Bombardıman Ve Bir Muhabirin Müşahedatı” başlıklı yazıda bir Alman muhabirinin Berlin’e çektiği telgraftan bahisle, bu telgrafta düşmanın isabet kaydedemediğinden ve İngilizlerin de neredeyse Boğaz’ı geçemeyeceklerini düşünmeye başladıklarından söz edilerek, Türk askerinin şecaat ve kahramanlığı övülmektedir. “Düşman Filolarının Uğradığı Hasarlar” başlıklı yazıda 29 Şubatta Milan’da yayınlanan “Union” adlı gazete de Kale-i Sultaniye istihkamatına hücum eden İngiliz filosunun başarısız kaldığı, buna mukabil filonun ağır hasara uğradığı ve bazı torpidolarının da gark olduğu belirtilmektedir. Gene aynı sayfadaki “Nara İstihkamati’nin Ehemmiyeti” başlıklı yazıda “Neu Freie Press” gazetesinin umur-ı bahriye mütehasısının Çanakkale bombardımanı hakkında yazdığı bir makalede buradan geçmenin mümkün olmadığını, teşebbüs edenlerinde büyük kayba uğrayacaklarını yazdığı belirtilmektedir. “Çanakkale Bombardımanı Ve İtalya” başlıklı yazıda 5 Martta Viyana’dan bildirildiğine göre “Zeit” gazetesinde İtalya’ya İtilaf Devletlerince Boğaz hareketine katılmasının teklif edildiği, ancak bunun reddedildiği şayiasının yayıldığı yazmaktadır. “İtalya Bombardımanı Kemal-i Defeatle Takip Ediyor” başlıklı yazıda Roma’da yayınlanan “Neu Freie Press” gazetesinde İtalya’nın bombardımanı defeatle takip ettiği ve İngiltere’nin bitaraf devletlere boğazın zorlanma sınırının sebebi hakkında bilgi vereceğini sandığından bahisle bu olayın Bahr-ı Sefid muvazenesi ile olan alkasının gözden uzak tutmadığını belirtmektedir. “Bombardıman Ve İtalya Matbuatı” başlıklı yazıda Vittorio gazetesinde eğer müttefik-

ler başarılı olurlarsa bununla yetinmeyeceklerinden ve her tarafta İtalya'yı boğmaya çalışacaklarından Türkiye'nin muvaffakiyeti ve devamının İtalya'nın çıkarlarına da uygun olduğu belirtilmektedir. Aynı kısımda Berlin 5 Mart tarihli bir haberde İtalya matbuatının bombardımanı tartıştığı, Avanti gazetesinde çıkan bir habere atfen İngiltere'nin Roma sefirinin İtalya hükümetinin hareket hakkındaki düşüncelerini öğrenmek için görüşmelerde bulunduğu bildirilmektedir. "Bombardıman Ve Londra Mehafili'nin Mütalaatı" başlıklı yazıda Berlin'den Neu Freie Press gazetesine bildirildiğine göre Londra Bahriyesinde bombardımandan yakın bir zamanda netice alınmasının mümkün görülmediği, alınsa ve Gelibolu'daki bütün istihkamat susturulsa dahi torpillerle uzun süre uğraşılması gerekeceğinden bahisle bu harekate katılan İngiliz ve Fransız gemilerinin isimleri verilmiştir. "Bir Rus Gazetesinin Mütalaası" başlıklı yazıda 5 Martta Viyana'dan bildirildiğine göre Petersburg'taki "Reç" gazetesinde müttefiklerin bombardımandan başarılı çıkmalarının çok uzun bir süre alacağı ve Boğazlar meselesinin ortaya çıkarılmasının bile Romanya ve Bulgaristan'da ki Rus taraftarları arasında bir soğukluk husule getirmiş olduğunu beyan edilmektedir.

Tanin gazetesindeki "Boğazlar ve Bulgaristan" başlıklı yazıda Bulgaristan'ın İngiltere'ye Makedonya meselesi kendi lehlerine çözümlenmedikçe savaşa girmeyeceklerini bildirdiği, ayrıca Boğazı daha önce tedkik eden askeri uzmanların alınmasının mümkün olmadığını belirttikleri bildirilmektedir. Kabine erkanından birinin de muhabire saldırıların hiçbir netice vermeyeceğini söylediği bildirilmektedir.

8 Mart 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi kısmında düşmanın 6 zırhlısının Çanakkale Boğazı'na ateşe devam ettiği, fakat bunların birinin hasara uğratılıp diğerinin de savaş dışı bırakılması sonunda geri çekilmek zorunda kaldıkları belirtilmiştir "Bombardıman ve Avusturya Matbuatı" başlıklı yazıda "Frundenblatt" gazetesinde İngiltere ve Fransa'nın uğradıkları zayiata rağmen bombardımana devam ettikleri ve önceleri Rusya'nın Boğazlar üzerindeki emellerine şiddetle karşı çıkan İngiltere'nin, şimdi Rusya'nın emirlerine itaatle onun çıkarlarını korumak için büyük fedakarlıklara katlandığı belirtilmektedir. Bir başka gazete de aynı şeyi belirttikten sonra İngiltere'nin bombardımanla kendi kuvvetini zayıflatmakta olduğunu eklemektedir. "Bombardıman-Bukgaristan" başlıklı yazıda Sofya'dan "Neu Freie Press" gazetesine bildirildiğine göre

Bulgarlar bombardımanı yakından takip etmekte ve bunun neticesiz kalacağı mütalaasını muhafaza etmektedirler. “Bombardıman Hakkında” başlıklı yazıda düşmanın saldırısından bahisle bataryalarımızın bunlara nasıl cevap verdikleri ve kahramanlıkları anlatılarak sonunda düşman filosunun çekilmek zorunda bırakıldığı belirtilmektedir.

Tanin gazetesindeki “Bir İngiliz-Rus İtilafı” başlıklı haberde bir gazetenin Roma’dan verdiği malumata göre Paris’ten gelen haberlerde İngiltere ile Rusya’nın Çanakkale bombardımanının başlangıcında sulhe kadar gizli kalmak kaydıyla anlaşma yaptıkları, bu anlaşma mucibince Rusya Sırbistan ve Akdeniz’e muvasala hakkını mahsus ihraz edeceğini, diğer taraftan İngiltere’nin Afganistan üzerindeki hakkını tasdik edeceği ve oradaki haklarından vazgeçeceğini kabul ettiği belirtilmektedir. Boğazlar-Rusya ve İtilaf-ı Müselles başlıklı haberde Neu Freie Press gazetesinin mütalaatı bulunmaktadır. Gazete bu mütalaatta Rusya’nın Berlin’e kadar ilerlemesini isteyen müttefiklerin ona bunun için Boğazları verip halka da bu şekilde bu savaşı tarihi amaçları içinmiş gibi göstermek gayretinden dolayı Boğazların zorlandığını belirtmektedir. “Türkiye’nin Vaziyeti” başlıklı yazıda Vittorio gazetesinin bombardıman hakkında İtalyan çıkarlarının tehdit edildiğini, Osmanlı Devleti’nin devamının İtalya için gerekli olduğunu, çünkü ileride İtalya’nın iktisadi menfaatleri açısından Türkiye’nin iyi bir saha teşkil edebileceğini, parçalanırsa İtalya’nın teşebbüsünün müttefiklerce boğulacağını, başka bir gazete de hareketin akim kalacağı ümidini izhar etmekte ve eğer Rusya’nın Boğazları alırsa Balkanlarda hakimiyeti ele geçirip İtalya’nın rakibi olacağını belirtmektedirler. “Bir Avusturya Bahriye Mütahasssınının Mütalaası” başlıklı haberde Neu Freie Press’da yayınlanan bir uzmanın görüşlerine göre bombardıman uzaktan yapıldığı için tesiri azalmaktadır. Ayrıca karaya asker çıkarılmadan bataryaların tahribinin imkansız olduğunu belirtmektedir.

9 Mart 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi kısmında İzmir istihkamatına düşman zırhlılarının fasılalarla ateş açtığı fakat hiçbir kayıp ve hasar olmadığı bildirilmektedir. Aynı şekilde 4 İngiliz zırhlısının menzil dışından Çanakkale Boğazı bataryalarına ateş açtığı, fakat bunun neticesiz sona erdiği bildirilmektedir. Marız (Saros) körfezindeki bir düşman gemisinin Harap Bolayır civarına uzaktan ateş açtığı, mukabele sonucunda güvertesine 2 mermi isabeti saptandığı bildirilmektedir. Ahmed Cevdet

imzalı Mühim Haberler kısmında İtalya Harbiye Nazırı Sonino'nun naşir-i efkarı olduğu resmi gazetede İngiliz ve Fransızlar'ın bombardımanının İtalyan menfaatlerine aykırı olduğunun gayet şedid bir lisanla belirtildiği bildirilmektedir. “Çanakkale Bombardımanı Hakkında Bir Mütihazssısın Mütalaatı” başlıklı yazıda “Neu Freie Press” gazetesinin umur-ı bahriye mütihazssısının görüşlerine atfen önce Marız körfezine düşmanın asker çıkarmaya teşebbüs etmekle Boğazı arkadan çevirmek istediğini fakat bu girişimin kahraman müdafiler tarafından akamete uğratıldığını, geceleyin de torpidoların donanmaya yol açmak maksadıyla Boğaza hücum ettiklerini, fakat bunda da başarısız olarak bir torpido kaybettiklerini ifade ederek önceki bombardımanlara nisbeten son bombardımanın yalnızca 3 saat sürmesinin düşmanın taarruz gücünün zayıfladığını gösterdiğini ve karaya asker çıkarmaksızın istihkamatin tahribinin de imkansız olduğunu belirtmektedir. “Times'ın İngilizlere Nasihatı” başlıklı yazıda Times gazetesinde İngilizlerin Çanakkale bombardımanı hakkında gösterdikleri sabırsızlık eleştirilerek sabırlı olmak gerektiği belirtilmektedir. “Bombardıman ve İngiliz Matbuatı” başlıklı yazıda Berlin'den Neu Freie Press gazetesine bildirildiğine göre Daily Cronicle dlı İngiliz gazetesi Çanakkale hakkındaki bir makalesin de Çanakkale Boğazı'nın kısa bir zaman içinde açılmasının mümkün olmadığını, Kale-i Sultaniye ve Kilitbahir mevkihlerinin donanmaları için pek büyük bir tehlike teşkil ettiğini, hele Nara mevkisinden mürur etmeninse zor olduğunu beyan etmektedir. “İngiliz ve Fransız Hilekarlığı” başlıklı yazıda Berlin Tageblatt gazetesinin yazdığı bir makalede İngiliz ve Fransızlar'ın Çanakkale'yi geçemeyeceklerini bildikleri halde bombardımana devam etmelerinin sebebinin Osmanlı hükümetini böyle bir patırdı ile sulhe zorlamak veya Süveys'te hareket düzenleyen Osmanlı kuvvetlerini çağtırmaya muvaffak olabileceklerini ümit ve zannettiklerinden olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Almanların Balkanlar'da elde ettikleri başarılarından dolayı müttefiklerin Bulgar, Romen ve diğer bitaraf devletlerin dikkatlerini başka yöne çekmek istemiş olabileceklerini ve hatta İstanbul hakkında planları dahi olabileceğini beyanla, İtalya'nın Anadolu'daki menfaatlerini korumakta kararlı olduğuna dair beyanatını hatırlatmaktadır “Kahraman Mehmet Çavuş İçin” başlıklı yazıda Seddülbahir'e çıkmaya teşebbüs eden askerlere karşı kahramanca mücadele eden Mustafaoğlu Mehmet çavuşa daha sonra ihdas edilen harp nişanı verildiği ve bazı zevatin ajans vasıtasıyla teberruatta buldukları, bulunacakları da

isimlerinin açıklanacağı bildirilmektedir.

Tanın gazetesindeki “Rusya’nın İstanbul’a Hakim Olması İtalya İçin Büyük Bir Felaket” başlıklı habere göre Bern’de yayınlanan Bund gazetesi Rusların Boğazlara hakim olmasının İtalya için felaket olacağını belirten Kont Cavour’un sözlerini tekrarlamakta ve diğer bahri devletlerin Boğazların Rusya kontrolünde çok güçlü bir üs olmasına dayanamayacaklarını belirtmektedir. “Çanakkale Bombardımanı ve Matbuat” başlıklı haberde İngiliz basınının hareketin başarısını temenni ettiği, fakat bunun zaman alacağını düşündüğü, Bükreş’te yayınlanan itilafçı bir gazete hareketin başarılı olmasının imkansız olduğunu, çünkü istihkamatin çok güçlü noktalarda olduğunu ve Osmanlı askerinin ne kadar kahraman olduğunu yazmaktadır. “Rus Matbuatında Adem-i Hoşnudi” başlıklı haberde bir Alman gazetesinin Kopenhag’dan bildirdiğine göre Sir Edward Grey’in nutkunda Çanakkale meselesi teferruatının ancak sulhten sonra ele alınacağını açıklaması Rus basınında hoşnutsuzluk oluşturmuştur. Boğazlar ve Romanya başlıklı yazıda Politicua gazetesinin bu beyanattan Romanyalıların endişelendiğini, çünkü kendilerinin şarkta Almanya ile beraber ticari çıkarları olduğunu, Rusya’nın elinde bulunacak Boğazların onların ticari esareti olacağını belirttiği bildirilmektedir. “Çanakkale Meselesi-İngiltere İle Rusya Arasında” başlıklı haberde Petersburg’tan bildirildiğine göre Rus gazeteleri Çanakkale meselesi ile ilgili Rusya’nın niyetini açıkça bildirdiğini ve Rusya’nın aynı hareketi İngiltere’den de beklediğini yazmaktadırlar. “Çanakkale Müdafai Kahramanesi ve Bitaraflar” başlıklı haberde Berlin’den Cologne gazetesinin bildirdiğine göre buradaki siyasi mehafilde Yunanistan’ın en azından Çanakkale’nin askeri durumunun açığa çıkmasına kadar tarafsız kalması gerektiği, şimdiye kadar müttefiklerin başarısız olduğu, ayrıca ilk karaya asker çıkarma teşebbüsünün maharetle önlenmesinin Boğazların muzafferane müdafaa edileceği kanaatini güçlendirdiği belirtilmektedir.

10 Mart 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi kısmında üç düşman zırhlısının o gün Seddülbahir civarındaki piyade siperlerimizi fasıllı şekilde top ateşine tuttuğu, ancak bunun tesirsiz olduğu bildirilmekte ve sisten istifade etmek isteyen torpil taharri gemilerinin bataryalarımızın ateşiyle tard oldukları bildirilmektedir. “Mühim Haberler” kısmında “Çanakkale İstihkamatını Ziyaret ve Bir Muhabirin Müşahedatı”(Berlin-8

Mart) başlıklı yazıda Lokal Anzeigen adlı gazetenin özel muhabirinin Enver Paşa'nın refakatinde Boğaz mevki istihkamatını ziyaret edip herşeyi gördüğü, Paşa'nın kendisine bataryaların yalnız onda biri kullanıldığı halde birçok İngiliz gemilerini hasara uğrattığı, düşmanın karaya asker çıkarma teşebbüslerinin hepsinin akim kaldığı ve düşman gemilerinin şimdiye kadar netice vermeyen sekizbin mermi attığını beyan ettiği bildirilmektedir. "Londra'da Bir Muhabirin Mütalası"(Berlin-8 Mart) başlıklı yazıda Vorwaerts adlı sosyalist gazetenin Londra muhabirinin gazetesine gönderdiği telgrafta Çanakkale taarruzunda adem-i muvaffakiyet sağlanmasına rağmen İtilaf Devletlerinin çok büyük bir hezimete uğrayacakları mütalasında bulunmaktadır. "Bombardıman Ve Londra Matbuatı" (Roma-6 Kaydı gecikmiştir) başlıklı yazıda Londra matbuatının Çanakkale hareketini tasvip etmediği bildirilmekte, ancak sebep açıklanmamaktadır. "Bombardıman ve Tan'ın Hezeyanları" başlıklı yazıda bu harekattan en ziyade Rusya ve Romanya'nın zarar gördüğü, Rusya'ya yardım yapılamadığı için iktisaden zor duruma düştüğü bildirilmektedir. Aynı yazıda, iki günden beri devam eden ve hiçbir netice alınamayan Boğaz hareketına İtilaf Devletlerinin şark ve garpta o kadar şiddetli muharebeler sürmesine rağmen bütün dikkatlerini yönelttikleri belirtilmektedir. Ayrıca Tanin gazetesi Boğaz ele geçirildikten sonra İstanbul'un önemini kaybedip serbest transit bir liman haline dönüşeceğine dair Romanya'nın endişelerini nakletmektedir. "Kahraman Mehmet Çavuş İçin" başlıklı yazıda Çanakkale Boğazını savunmakla görevli Mehmet Çavuş ve maiyetindeki askerlerin gösterdikleri kahramanlıktan dolayı kendilerine ve şehit olanların ailelerine nakdi hediye verenlerin listesi verilmiştir. Bu listeye göre verilen teberru miktarı 4128 kuruştur.

Tanin gazetesindeki "İngiltere'nin Maksadı Nedir ?" başlıklı haberde Berlin Tageblatt gazetesi İngiltere'nin Türkiye'yi sulhe zorlamak, Bulgarlara korku vermek ve efkara aldıkları yenilgiden sonra canlılık vermek istediğini belirtmektedir. Ayrıca İtalyanlara da mütereddit hareket etmenin hayırlı olmayacağı mesajını vermek istediğini ifade etmektedir. "İtalya ve Boğazlar" başlıklı yazıda Roma'dan Deutsche Tages Zeitung gazetesine yollanan bir telgrafta İtalya'nın menfaatinin İtilafçılarla olduğunun gösterilmek istendiği, başka bir gazete bu tür çabaların İtalya'nın şimdiki ve gelecekteki menfaatlerinin zedeleneceği yolundaki düşünceleri izale edemediğini belirtmekte, Vossische Zeitung gazetesi birtakım kişilerin parayla ve bazılarının da İngiltere'yi tek dost sanarak

İtalya'yı müttefiklere iştirake zorladığını, İtalya ile devamlı mücadele halinde olan Fransa'nın ve Boğazları ele geçirip Akdeniz'e filosunu indirmeyi isteyen Rusya'nın İngiltere'nin dostları olduğunu belirtmektedir. "Rus Matbuatı ve Boğazlar" başlıklı haberde Rus matbuatının İngiltere'nin boğazların istiklali hakkındaki efkarını açıklamasını istediği belirtilmektedir. Onlara göre Rus milleti ancak Boğazların Rusya'nın hakimiyetine gireceğine emin olduktan sonra savaşa devam edebilecektir. "Bulgaristan ve Romanya'da Boğazlar Hakkında Cereyan-ı Efkar" başlıklı habere göre Romanyalılar da Bulgarlar da Rusların aleyhinde olduklarını açıkça ifade etmektedirler. Sabık bir Romanya nazırının Reç gazetesine verdiği demeçte, Rusya'nın Kırım'dan sonra Karadeniz'e hapsoldüğünü ve buna uzun zamandır tahammül edemediğini, Boğazlar meselesinin bir Avrupa meselesi olduğunu ve kendince her ülkenin gemilerinin Boğazlardan serbestçe geçmesi gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca Romanya'nın uzun zaman tarafsız kalamayacağını da belirtmiştir. Bulgaristan'da da bu hareketin çok kötü tesir yaptığı ve Bulgar ricalinin hareketin akametinden emin oldukları bildirilmektedir. Boğazların Rus olmasının Bulgaristan'ın iktisaden mahvolması demek olduğunu, çünkü Türkiye'nin Bulgaristan'ın sanayi ve tarım pazarı olduğunu belirtmektedirler.

11 Mart 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi kısmında, 20 Şubat 1330 tarihinde Karargah-ı Umumiden bildirildiğine göre, aynı gün iki düşman zırhlısı çok uzaktan ve fasılalarla Kumkale ve Seddülbahir mevzilerini tesirsizce bombalamıştır. "Mühim Haberler" kısmında Ahmet Cevdet imzalı bir yazıda İngiliz Bahriye Nazırı Churchill'in İngiliz-Fransız donanmasının Çanakkale'deki ortak hareketinin havalının kötülüğünden dolayı tehire uğradığına dair beyanı yer almaktadır. "Çanakkale Bombardımanı Hakkında" ana başlığının altındaki "İngiliz Tebliğat ve Neşriyatı Arasındaki Mubayenet" adlı alt başlıklı yazıda İngiliz Times ve Daily Chronicle adlı gazetelerin Çanakkale ile ilgili neşriyatı ile hükümetin Tebliğ-i Resmîyesi arasında mühim farklılıklar bulunduğu bahisle, hükümetin tebliğinde sahil istihkamatının iskat edildiğinin bildirilmesine rağmen, mezkur gazetelerin Osmanlı bataryalarının başarıyla savunmaya devam ettiklerini yazmasını misal göstermektedir. Aynı kısımda "Gazete Muhabirlerinin Çanakkale İstihkamlarını Ziyareti" başlıklı yazıda "Neu Freie Press" bahriye müte-hassısının bombardıman hakkında neşr ettiği makalesine yer verilmektedir. Bu makalede yazar "Çanakkale mevki kumandanlığının gazetecilerin istihkamata gezmelerine

müsaade etmesinin bu mevkilere düşman tarafından yaklaşılmadığına bir delil teşkil ettiğini, İngiliz hükümetinin Osmanlıyı mağlup göstermekteki amacının tarafsız devletleri Türkiye aleyhine kıyam ettirmek olduğunu belirtiyor. Aynı makalede İngilizlerin büyük zayiata uğradıklarını kabul ettikleri, Marız Körfezi'nde saldırdıkları, fakat Boğaza girseler bile karaya asker çıkarıp istihkamata tahrip etmedikçe ricat hattının güven altına alınamayacağı ileri sürülmektedir. Yazar daha sonra birçok istihkamatın yakından bombalanması gerektiğini, hareket devam ettikçe düşmanın durumunun kötüleştiğinin uğranılan hasarın artmasından anlaşıldığını belirterek Osmanlı askerinin maneviyatının da gün geçtikçe arttığını beyan etmektedir. "Berlin Osmanlı Sefarethanesinde" başlıklı yazıda Berlin'den "Neu Freie Press" gazetesine bildirildiğine göre Berlin'deki Osmanlı sefarethanesinde bombardımandan dolayı Berlin'de meydana gelen heyecanın anlaşılmadığı, istihkamatın kuvveti ve dayanıklılığının daha önceden bilinmesi gerektiği beyan edilmiştir. Gene aynı haberde, sefarethanede müttefiklerin Marız körfezine asker çıkarmayı düşünmeleri halinde çok kuvvet gerekeceği, bunun ise müttefikler için halihazırda mümkün olmadığını belirtildiği bildirilmektedir. Sefirin de Almanya'nın Boğazlar konusunda endişe etmemesi gerektiğini açıklayan bir beyanı bulunmaktadır. "Kampana Gazetesinin Mütalaatı" başlıklı yazıda "Neu Freie Press" gazetesine bildirildiğine göre Sofya'daki "Kampana" gazetesi Boğazlar'ın Osmanlı'nın elinde kalmasının Bulgaristan'ın da menfaatine olduğunu yazmaktadır. Aynı sayfadaki "Bombardıman mı, Hava Oyunları mı?" başlıklı imzasız makalede düşmanın kendisini aşırı derecede övdüğü, düşman matbuatının bombardımanın ilk haftasında muazzam denecek derecede övmesinden dolayı itidalli kimselerin bile "acaba?" demek zorunda kaldıkları ifade edilmektedir. Ancak bu işin fazla uzun sürmeyeceği, gerçek anlaşılınca düşman matbuatının ne kadar haysiyetinin kalacağı sorulmaktadır. Makalede bu oyunun sebebinin Rus ve İttifakiyn matbuatları arasındaki Boğazi geçme konusunda daha önce vuku bulan tartışım olduğu belirtilmektedir. Müttefikiyin bunun 1-2 hafta içinde olacağını iddia etmesine karşın Rus matbuatı bunun aylarca süreceğini iddia etmişti. Ayrıca Londra matbuatında bu yalan galibiyetler başladığından beri olağanüstü yükselen zahire fiyatlarının düşmeye başladığı belirtilmektedir. İç ihtilallerden korkan İngiliz hükümetinin bu yola başvurduğu iddia edilmektedir. Fakat bunun ortaya çıkmaya başlamasından dolayı İngiliz hükümetinin bu sefer havalar kötü gittiği için hareketin tehir edildiğini bildirdiği belirtilmektedir. Rusya'nın aylarca geçilemeyeceğini itirafının

sebebi ise müttefik donanmasından ümitle yardım bekleyen halkın sonunda bir gün hükumete isyan edeceğinden korkulması olduğunu ifade etmektedir. Makalenin nihayetinde bütün bunlardan dolayı bu bombardımanın hakiki ve ciddi bir iş değil, daha fazla vakit kazanmak için bir blöf olduğu iddia edilmektedir. “Düşman Sefinelerinin Ricati” (Kale-i Sultaniye 2 şubat) başlıklı yazıda, aynı gün havanın sisli olduğu,³ düşman gemisinin görüldüğü ve bunların çok uzaktan ve çok uzun fasılalarla ateş ettiği, tabyalarımızın mukabelesi sonucunda çekildikleri belirtilmektedir. Ayrıca “Kahraman Mehmet Çavuş İçin” başlıklı yazıda, bir evvelki gün verilmeye başlanan listenin devamı verilmektedir. Bu listeye göre teberru miktarı 6657 kuruş olmuştur.

Tanın gazetesindeki “Bombardımanın Esrarı” adlı imzasız makalede İngiltere’nin amacının bombardıman vesilesiyle Boğazı Yunanistan’a işgal ettirmek olduğu belirtilmektedir.

12 Mart 1915: İkdam gazetesindeki “Çanakkale Bombardımanı Hakkında” ana başlığının altındaki “Bombardımanın Tesiri” başlıklı yazıda, Amsterdam’dan Berlin Tageblatt gazetesine bildirildiğine göre İngiliz hükümetinin Çanakkale’deki harici istihkamatin tahrip edildiğine dair tebligatı İngiliz ihracat şirketlerinin Boğaz’ın açılacağı ümidiyle nakliye ücretlerini düşürmelerine sebep olmuştur. Aynı kısımda Jan Herbert’in Paris’te neşr olunan Echo de Paris gazetesinde yazdığı makalede, Çanakkale hareketına pek büyük ümitler bağlanmaması gerektiği ve Boğazlar’ın zorlanmasının çok zor olduğunu bildirmektedir. Aynı kısımdaki bir yazıda Londra’dan Tageblatt gazetesine bildirildiğine göre bir Fransız amirali komutasında bir fırka-i bahriyenin Marız körfezi’nden Bolayır istikametine doğru yaptığı hareketin neticesinin önemsiz olduğu ve Sultan kalesinin zarar görmediği bildirilmektedir. Marsilya’dan Napoli’ye giden Patriya gemisinin mürettebatının Corriera Della Sera gazetesine verdikleri bilgilerde salı günü akşamı 20.000 kişi taşıyan 14 nakliye vapurunun Çanakkale’ye azimet eyledikleri, bunlara 4 İngiliz, 3 Fransız gemisi ile birçok torpidonun eşlik ettiği ve 20.000 kişilik bir filonun da Toulon’dan birkaç güne kadar hareket edeceğini belirtmişlerdir. “Atina’da Cereyan-ı Efkâr” başlıklı yazıda Atina’dan “Fosina Çaytoni” gazetesine bildirildiğine göre Atina Çanakkale hareketını kendisi için hayati öneme haiz addettiğinden dikkatle takip etmektedir ve bir meclis toplantısında Yunanistanın Paris büyükelçisi Romano

Avrupa'daki siyasi duruma ait bilgi vermiştir. Tebliğ-i Resmi'de 25 şubat 1330'da düşmanın bir kruvazörü torpidoları mahiyetinde bazı düşman torpil taharri gemilerinin Boğazların torpil hattına yaklaşmak istediği, ancak bataryalarımızın açtığı ateş sonucu birkaç taharri gemisinin batırıldığı ve geri kalanların kaçmak zorunda kaldığı, ertesi gün düşman donanmasının Boğaz karşısında bıraktığı 2 kruvazör ve birkaç torpidonun henüz bir teşebbüslerinin görülmediği bildirilmektedir. “Kahraman Mehmet Çavuş İçin” başlıklı yazıda daha önce verilen listenin devamı bulunmaktadır. Bu listeye göre teberru miktarı 8040 kuruşa ulaşmıştır. Ayrıca aynı kısımda Müdafa-i Milliye Risale-i Askeriyesi baş muharriri Mehmet Zeki Bey tarafından Mehmet Çavuş'a verilmek üzere 10 Osmanlı lirasının Harbiye Nezareti'ne bağışlandığı ve Nezaretin bunu iletilmek üzere kumandanlığa yolladığı bildirilmektedir.

13 Mart 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de 3 günden beri düşmanın Çanakkale Boğazı'na karşı ciddi hiçbir teşebbüste bulunmadığı bildirilmektedir. “Çanakkale Bombardımanı Hakkında” ana başlığı altında “Bir Muhabirin Müşahedatı”adlı alt başlıklı yazıda, “Neu Freie Press” gazetesinin Çanakkale özel muhabirinin 5 mart tarihli gazetesine gönderdiği telgrafta bir önceki günkü İngiliz bombardımanının tesirsiz olduğu ve İngilizlerin hala Türk bataryalarının yerini tesbit edemediği belirtilmektedir. Ayrıca bu durumda Çanakkale hareketinin inkişafının imkansız olduğuda iddia edilmektedir. “Times'ın Tavsiyesi” başlıklı yazıda Times gazetesinin Boğazlar'ın alınması için sabır ve teenni tavsiye ettiği bildirilmektedir. “Boğazlar ve Balkanlar” başlıklı yazıda Reuter Ajansı'nın Boğazlar meselesinde Balkan Devletlerinin heyecanlanmasını anlayamadıkları, adalar denizine mahreç olan Bulgaristan için Boğazların açık veya kapalı olmasının pek o kadar farketmeyeceği belirtilmektedir. “Romanya'nın Vaziyeti” başlıklı yazıda “Neu Freie Press” gazetesinin Bükreş muhabirinin yazdığına göre Sazanof'un Duma'daki beyanında bu meselenin Romanya efkar-ı umumiyesini işgal etmekte olduğu ve bu ilginin bombardımanla arttığı bildirilerek, hükümetin tarafsızlığını koruyacağını düşünülmesi bildirilmektedir. “Düşman Donanmasının Uğradığı Hasarlar” başlıklı (Milan-gecikmiştir kayıtlı) yazıda, Londra'dan gelen haberlere göre, İngiliz gazetelerinin İtilaf donanmasının Boğazda mühim hasara uğradığını yazdığı, 2 İngiliz gemisinin muharebe dışı kaldığı, bir Fransız zırhlısının Toulon limanına tamire gidecek kadar harap olduğu belirtilmekte ve Corriera Della Sera

gazetesine Atina'dan gelen malumatta şimdiye kadar 6 İtilaf donanması gemisinin harp edemeyecek duruma geldiği bildirilerek, bazı gemilere isabet eden mermiler hakkında bilgi verilmektedir. Aynı sayfadaki “Kahraman Mehmet Çavuş İçin” başlıklı yazıda teberru listesine devam edilmektedir. Bu listeye göre teberru miktarı 10.854 kuruşa ulaşmıştır.

Tanın gazetesinde Desaadet'ten Frankfurter Zeitung gazetesine yollanan bir telgrafta, buradaki bazı kimselerin sıhhat ve selametine dair Sofya, Bükreş ve diğer mehafilden bilgi istendiği, bundan da düşman telgraf ajanslarının İngilizlerin başarısızlığı hakkında yalan yanlış haberler yayınladıklarının anlaşıldığı, halbuki Dersaadet'in sonuçtan emin olup sakin olduğu ve siyasi ve ticari hayatın normal bir şekilde sürdüğü bildirilmektedir. “Bir Bahriye Mütahassısının Mütalaatı” başlıklı haberde mezkur şahsın Neu Freie Press'ya yazdığı bir makalede askeri ihraç teşebbüsünde de bombardımanda da başarılı olunamadığını ve harp tatil olursa hasarın anlaşılmasından korkulduğunu gösterdiğini belirtmektedir. Ayrıca bombardımanın son günlerde hafiflemesinin Osmanlı topçusunun zannedildiğinden daha kuvvetli olduğunu gösterdiğini, tahkim edilmemiş önemsiz yerlerin bombalanmasından da ellerindeki neticeyi beğenmediklerinin anlaşıldığını yazmaktadır. Romanya ve Boğazlar başlıklı haberde bir Romen gazetesi İngilizlerin tebliğlerinde açık hiçbirşey bildirmediklerini belirterek, karaya büyük askeri kuvvetler çıkartılarak Boğazların işgal edilebileceğini yazmaktadır.

14 Mart 1915: İkdam gazetesindeki “Çanakkale Hakkında” adlı ana başlık altındaki “Bir Alman Muhabirinin Müşahedatı” başlıklı yazıda Çanakkale'den bir Alman muhabirinin çektiği telgrafta, çarşamba akşamı ve perşembe gecesini şiddetli gece harpleri olduğunu belirtmekte , bir İngiliz kruvazörünün çarşamba akşamı Osmanlı bataryasına açtığı ateşe Osmanlıların şiddetle karşılık verdiği, İngiliz kruvazörünün refakatinde Boğazı geçmeye çalışan birkaç torpidonun da kruvazörle birlikte geri çekilmek zorunda kaldığı, gece yarısından sonra savaşın tekrar başladığı, İngilizlerin torpido toplama gemilerinin bu esnada görülmediği, bir İngiliz kruvazörünün iştiaf ederek çekilmek zorunda kaldığı, 3 düşman torpil toplama gemisinin battığı, diğer gemilerin de kaçtığı belirtilmektedir. Osmanlı'da telefata ve zayıflığa olmadığı, perşembe günü çok müsait olmasına rağmen düşmanın teşebbüste bulunmamasından da uğradığı hasarın büyük

olduğunun anlaşıldığı bildirilmektedir. Ayrıca Osmanlı askerinin kahramanlığından bahisle maneviyatının yüksek olduğuda kaydedilmektedir. “İngiliz Amiralinin İtirafı” (Berlin 10 mart gecikmiştir ibareli) başlıklı yazıda, Çanakkale müttefik donanması amiralinin gemilerin hasar gördüğünü itiraf ettiği, ancak bu hasarın mühim olmadığını da ilave ettiği belirtilmektedir. Londra’dan gelen haberde, aynı kısımdaki “İngiliz ve Rus Efkâr-ı Umumiyesi” başlıklı (Berlin 10 mart gecikmiştir ibareli) yazıda, Reç gazetesi İngiliz kamuoyunun Çanakkale ve İstanbul Boğazlarının Ruslar tarafından zaptına karşı olduğu, ancak Çanakkale Boğazı meselesinin barış antlaşmasından sonra hallonulacağına dair Sir Edvard Grey’in sözlerinin Rusya kamuoyunu rencide ettiğini bildirmektedir. “Çanakkale ve Romanya Ticareti” başlıklı (Berlin 11 mart kayıtlı) yazıda, Romanya iktisatçılarından birinin Bükreş’te yayınlanan “Politicu” gazetesine verdiği demeçte, Romanya ticaretinin serbest bir denizyoluna ihtiyaç duyduğunu belirtmiş ve Çanakkale Boğazı’nın zaptının Romanya ticaretine 5’te 3 tenkis edeceğini açıklayarak, bu bakımdan Romanya’nın İtilaf Devletlerinin politikasından endişe duyduğunu belirtmiştir. “Kampana’nın Mütalası” (12 Sofya tarihli) başlıklı yazıda, Kampana gazetesinin Çanakkale’ye dair yazdığı bir makalede, Rusya’nın Balkanlardaki hareketinden bahsettikten sonra, Bulgaristan’ın Rusya’ya karşı hareket etmesi gereğini ve Rusya’nın Balkanları istilakaranesine şiddetle karşı çıkması gerektiğini belirtmektedir. “Çanakkale’de Düşman Zayıatı” başlıklı (Milan 10 mart gecikmiştir kayıtlı) yazıda, Morning Post isimli İngiliz gazetesinin Atina’dan aldığı haberlere istinaden yazdığı makalede, Atina gazetelerinin İngiliz filosunun şimdiye kadar uğradığı zayıatın 140 ölü, 310 yaralı ile 2 torpidobot, 2 torpil taharri gemisine balığ olduğunu, ayrıca 4 İngiliz savaş gemisinin de muharebe dışı kaldığını yazdığını belirtmektedir. İngilizlerin çıkarma yapma teşebbüsü sırasında kaybettikleri 700 kişinin de bu hesaba dahil edilmediği belirtilmektedir. Ayrıca aynı sayfadaki “Kahraman Mehmet Çavuş İçin” başlıklı yazıda, toplanan teberuların listesine devam edilmektedir. Bu listeye göre teberru miktarı 14.895.20 kuruşa ulaşmıştır.

Tanın gazetesindeki “Rusya ve Boğazlar Bombardımanı” başlıklı habere göre Papa nezdindeki Rus elçiliğine mensup Nikolai Poğnepol Gazette del Popolo’ya Boğazlar hakkında verdiği beyanatta bu konuda Rusya ile müttefikleri arasında hiçbir mukavele olmadığını, yakında Rus ordusunun İngilizlerle Fransızlardan evvel Boğazlara varmak

için lazım gelen tedbirleri alacağını belirtmiştir. “Ogangor’un Beyanatu” başlıklı habere göre Fransız Bahriye Nazırı Ogangor Daily News gazetesinin Paris muhabirinin savaşıla ilgili sorularını cevaplarken hareketin tamamlanacağını, hareketin nasıl cereyan edeceğini ve nasıl bırakılacağını şimdiden söyleyemeyeceğini, henüz Dersaadet’e erişmeye çalışmadıklarını, fakat çalışacaklarını, Boğazların zorlanmasıyla savaşta da büyük değişiklikler husule getireceğini söylemiştir. Boğazlar-İtalya-Balkan Devletleri başlıklı haberde Peşte’de yayınlanan Peste Hirlap gazetesinin Rus bayrağı Adalar denizinde görülür görülmez Romanya, Bulgaristan ve Yunanistan’ın istikballerinin mahvolacağını, Rusya’nın İstanbul’u ele geçirmek için bütün Balkan devletlerinin istiklalini mahva elinden geldiği kadar çalışacağını, her tarafa vermeye çalıştığı teminatın maksadının ise mezkur devletlerin silahlı müdahalesini önlemek ve endişelerini azaltmak olduğunu, İtalya’nın ticaretinin zarar göreceği gibi müstemleke yollarının da kesileceğini, Rusya’nın tehdidi altına gireceğini ve Trablus’un da tehlikeye gireceğini belirtmektedir.

15 Mart 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi kısmında evvelki gece düşmanın hafif kuvvetlerle tekrar torpil hattına yaklaşmayı denediği, fakat açılan ateş sonucu birkaç gemisinin hasar görerek dönmek zorunda kaldığı belirtilmektedir. Ayrıca aynı kısımda o gün bir düşman zırhlısının büyük fasilalarla neticesiz bir bombardıman yaptığı da bildirilmektedir. “Mühim Haberler” kısmında, Ahmet Cevdet imzasıyla yayınlanan (Lozan 10 mart tarihli) yazıda, Kale-i Sultaniye Boğazından atılan mermilerle pek çok düşman harp gemisinin ağır yaralandığının İngiliz gazetelerinde yer aldığı bildirilmektedir. Aynı sayfadaki “Bombardıman Tafsilatı” başlıklı yazıda, “Vossiche Zeitung” gazetesinin Çanakale muhabirinin gazetesine telgrafla bildirdiğine göre, İngilizlerin dağ topraklarına karşı açtığı ateş tesirsiz kalmış ve Queen Elisabeth adlı dreadnotları hasara uğramıştır. Aynı kısımdaki bir haberde de Atina’dan “Lasera” gazetesine bildirildiğine göre, İngiliz ve Fransızlar Çanakkale hareketinde şimdiye kadar 6 gemilerinin harp dışı kalmasına engel olamamışlardır. Diğer bir yazıda “Wolf” telgraf ajansının Alman gazetelerine geçtiği bilgiye göre, İngiliz Amirallığının Boğazda bir takım mevkilerin ele geçirildiğine dair haberinin tarafsız hükümetleri etkilemek amacına yönelik olduğu, gerçekte ise henüz hiçbir geminin torpil hattına giremeyip dahili istihkamın savaşa dahil olmadığı bildirilmektedir. “Bataryalarımızın Ateşi Pek Müessir” başlıklı (Berlin 14 mart tarihli) yazıda, İngiliz Bahriye Nezareti’nin resmi teb-

liğinde, bataryalarımızın ateşinin çok müessir olduğunu kabul ettikleri bildirilmektedir. “Bombardıman ve Balkan Hükümetleri” başlıklı (Viyana 14 mart) yazıda, Viyana mehafil-i siyasiyesinin Çanakkale Boğazı’nın İngiliz ve Fransızlarca bombalanmasının hata olduğunu düşündükleri ve bu bombardımanın Rus emel ve niyetlerini ortaya çıkararak gözlerini açtığını belirttikleri ve İngiliz ve Fransızların Çanakkale’ye yeni bir teşebbüste bulunmalarında Viyana mehafilini hayrete düşürdüğünü belirttikleri bildirilmektedir. (Berlin 13 mart) tarihli bir yazıda Tageblatt gazetesinin Rusların İstanbul’a yerleşmesinin Balkan Devletlerinin menfaatlerine aykırı olacağını yazdığı bildirilmektedir. “İtalya’da Endişeler” başlıklı yazıda, Roma’da “Neu Freie Press” gazetesine bildirildiğine göre, “Journale di İtalia” gazetesi, Çanakkale hakkında İtalya hükümetinin Osmanlı hükümetinin imhasına ve Akdeniz’in dengesinin bozulmasına müsaade etmeyeceği, İtalya’nın Akdeniz ve şarkta çeşitli hukuki ve iktisadi menfaatleri olduğunu belirtmektedir. “Bombardımanı Kim İstemiş” (Viyana 12 mart tarihli) başlıklı yazıda, Fransız ve Rus Maliye Nazırları ile akdedilen konferansta İngiliz Maliye Nazırı Loyd George’nin hareketi diplomasi nazarından ehemmiyetli gördüğü için bizzat iltizam ettiği bildirilmektedir. “Kale-i Sultaniye” adlı imzasız makalede, İtalya’nda Almanya ile ittifaka dahil olmak için başlattığı müzakarelerle harp sahalarındaki mağlubiyetlerle iyice zor duruma düşen İtilaf-ı Müsellesenin hem kamuoyunu yanıltmak, hem de savaş üzerinde tesir oluşturmak için Çanakkale hareketine başladıkları, fakat bir netice alamadıkları ve alamayacakları ifade edilmektedir. “Çanakkale’de” başlıklı (Çanakkale 10 mart tarihli) yazıda, evvelki gece düşmanın projektörlerimize ateş açarak dikkatlerimizi oraya çektikten sonra torpil taharri gemilerini torpil hattına yaklaştırmaya çalıştığı, ancak askerimizin bunu farkederek açtığı ateş sonucu birkaç torpil taharri gemisinin ağır hasara uğradığı ve geri çekildikleri bildirilmektedir. “Düşman Donanmasının Zayıf-ı Mühimmesi” başlıklı yazıda, çeşitli gemilerin uğradıkları hasarlar ve düşen bir düşman uçağı ve pilotu ile ilgili bilgi verildikten sonra hareket başladığından beri 7 geminin harbedemez duruma geldiği belirtilmektedir. “Kahraman Mehmet Çavuş İçin” başlıklı yazıda verilen teberru listesine devam edilmektedir. Bu listeye göre teberru miktarı 16856 kuruşa ulaşmıştır.

Tanin gazetesindeki “Çanakkale Bombardımanı” başlıklı haberde Viyana gazetelerinin yazdığına göre İstanbul’un geleceği hakkında İtilaf Devletleri arasında nifak başgöster-

miştir. “İtilaf-ı Müselles ve Balkanlar” başlıklı imzasız makalede İtilaf-ı Müsellesin Balkanlarda yeni bir ittifak oluşturmak için elinden gelen her yolu denediği, fakat tek engel Bulgaristan’ı razı edemediği belirtilmektedir.

16 Mart 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de evvelki gün bir düşman uçağının açılan ateşle uzaklaştırıldığı, bir düşman zırhlısının uzaktan hedefsizce ateş açtığı, mukabele sonucu yaralanarak uzaklaştığı bildirilmektedir. “Çanakkale Bombardımanı Hakkında” ana başlığı altında, “İngilizlerin Sükunu” başlıklı yazıda, “Niyuta Dundağ” gazetesinin Çanakkale harekatı hakkında yalnız Ajans Wolf’un bilgi verip, bir haftadır İngiliz Bahriye Nezareti’nin bilgi vermemesinin hareketin ilerlemediğini gösterdiğini yazdığı bildirilmektedir. “Almanya’nın Mukabelesi” (Roma 13 mart tarihli) başlıklı yazıda, Roma 12 Mart tarihli Tribuna gazetesinin Almanların Çanakkale hareketine karşı askeri harekatta bulunmayı düşündüğünü belirttiği bildirilmektedir. Ayrıca bu hareketin Varşova-Vistol hattının zabtı için olacağını ve Balkan Devletleri ve Rusya’nın politikalarında mühim tesiratta bulunacağını yazmaktadır. “Bir Bulgar Diplomatinin Beyanat-ı Mühimmesi”(Viyana 14 mart) başlıklı yazıda, “Reichpost”gazetesi muhabirinin bir Bulgar diplomatı ile yaptığı mülakata yer verilmekte ve diplomat bu mülakatta, İtilaf-ı Müsellesin Berlin ve Viyana üzerine icra etmek istedikleri ileri hareketin başarısızlığı üzerine Boğazları zorladıklarını, Bulgaristan’ın şimdiye kadar tarafsız kaldığını, ancak Yunanistan İtilaf Devletleri yanında savaşa dahil olursa menfaatleri icabı buna kayıtsız kalamayacaklarını beyan etmektedir. “Düşman Filosunun Zayıyatı” (Frankfurt 15 mart tarihli) başlıklı yazıda Atina’dan “Frankfurter Zeitung” gazetesine bildirildiğine göre, İngiliz hükümeti İtilaf Devletleri filosunun uğradığı ağır hasarı çok gizli tutmaktadır. Türk askerlerinin daha iyi isabet ettirebilmek için düşman gemilerinin yaklaşmasına izin verdikleri ve daha sonra aniden ateş açarak büyük hasara sebep oldukları bildirilmektedir. Bunların arasında İtilaf Devletleri donanmasının başındaki Queen Elisabeth zırhlısının da bulunduğu belirtilmektedir.

Tanin gazetesindeki “Çanakkale Bombardımanı ve İtilaf-ı Müselles” başlıklı haberde Kampana gazetesi çeşitli siyasi mehafilden aldığı bilgilere göre Rusya’nın bu hareketin başarısızlıklarından dolayı blöf olduğuna ve boğazlara kolayca girilemeyeceğine kanaat getirdiği, İngiltere ve Fransa’nın kamuoylarını meşgul etmek istediklerini, yapılacak

teşebbüslerin külliyetli zayiata mal olacağını Rusların çok iyi anladığını, Rus hariciye nazırının İngiliz sefirine Boğazların kendi meseleleri olduğunu ve bunun harbin neticesiyle alakadar olduğunu bildirdiği, İngiliz sefirinin ise bunları konuşmak için erken olduğunu söylediği bildirilmektedir.

17 Mart 1915: İkdam gazetesindeki “Çanakkale Bombardımanı Hakkında” başlıklı yazıda “Neu Freie Press” gazetesinin bir yazısına yer verilmektedir. Bu yazıda Çanakkale hareketinin İstanbul halkında da heyecan uyandırdığı, ancak düşmanın adem-i muvaffakiyetinin halkı rahatlattığı ve itimatlarının sarsılmadığı bildirilerek daha önceden bir İngiliz heyetinin Çanakkale’deki tertibatı bilmelerinden dolayı tertibatın değiştirildiği, karaya asker çıkarılmak istenirse bunun başarısız olacağı bildirilmektedir. “Çanakkale Önünde İngiliz Zayiati” (Berlin 15 mart tarihli) başlıklı yazıda, Atina’dan “Politiken” gazetesine İngilizlerin 4 zırhlısının harp dışı kaldığı, 2 torpido ile 3 torpil taharri gemisinin batırıldığı, mürettebatın ölü ve yaralı sayısının ise 460 olduğu bildirilmektedir. “Çanakkale Bombardımanı ve Rus Matbuatı” (Berlin 10 mart) başlıklı yazıda, “Birçe Veyav Yedemesti” isimindeki Rus gazetesinin müttefikleri daha önce bildirdikleri tavıra uygun hareket etmeye davet ettiği bildirilerek, “Petrogradski Kuri” ve “Reç” gazetelerinin, Duma’nın hükümet ve matbuatın bu konuda birlik olduğu ve müttefiklerin tereddüdünün kabul edilebilir olmadığını bildirdiği belirtilmektedir. “Çanakkale’de Düşman Zayiati” başlıklı (Berlin 16 mart tarihli) yazıda, Atina’dan bildirildiğine göre, Türklerin harici istihkamata yeni toplar getirip, 2 İngiliz zırhlısını ağır hasara uğrattıkları bildirilmektedir. Aynı tarihli bir başka yazıda Atina’da yayınlanan “Nev Asti” gazetesinin Türklerin kolayca yer değiştirebilen bataryalara sahip olduğunu yazdığı bildiriliyor ve İngiliz ve Fransızların harekate şimdiye kadar 150 milyon franklık harcama yaptıkları belirtilmektedir.(Sofya 15) kayıtlı diğer bir yazıda da isabet alan gemiler ve bir uçaktan bahsedilmekte ve kaç mermi yedikleri belirtilmektedir. “Kahraman Mehmet Çavuş İçin” başlıklı yazıda da, daha önce verilen teberru listesine devam edilmektedir. Bu listeye göre teberru miktarı 29.311 kuruşa ulaşmıştır.

Tanin gazetesindeki “Ruslarda Muterit” başlıklı haberde Rusların resmi tebliğlerinde Çanakkale bombardımanına iştirak eden Agamemnon ve Lord Nelson İngiliz zırhlılarına 3 ve Dublin kruvazörüne birçok, bir uçağa 36 mermi isabet ettiğini ve pilo-

tun yaralandığını itiraf ettiği belirtilmektedir. Bombardıman ve Fransa başlıklı imzasız makalede Fransız matbuatının bombardıman ilk başladığında 3 haftaya kadar İstanbul'a girileceğini yazdığı ve büyük bir vaveyla kopardığı, Ayasofya nefretini ortaya koyduğu, buna mukabil İngiliz matbuatının daha temkinli davrandığı belirtilmektedir.

18 Mart 1915: İkdam gazetesindeki “Çanakkale Bombardımanı Hakkında” ana başlığı altındaki “Müttefiklerimizin Takdiratı” başlıklı (Viyana 16 mart tarihli) yazıda, “Neu Freie Press” gazetesinin müdafamız hakkındaki bir yazısı konu alınmıştır. Bu yazıda gazete askerlerimizi kahramanlıklarından dolayı tebrik etmekte ve beyhude yere olan bu hareketin başarılı olsa bile Rusya ve İngiltere’yi karşı karşıya getireceğini bildirmektedir. “Bombardıman ve Atina Matbuatı” başlıklı yazıda, Atina’dan “Neu Freie Press” gazetesine yollanan bilgide, bazı gazetelerin harekattan istenilen neticeler elde edilemediği için hareketin tatil veya en azından şimdilik tehir edildiğini yazdıkları, sahil istihkamata yüzünden karaya asker çıkarmaksızın hareketin başarıya ulaşmasının mümkün olmadığını da belirttikleri bildirilmektedir. “Çanakkale’nin Takviyesi” başlıklı yazıda, “Deutsche Tağas Çaytoni” gazetesinin Boğazdaki istihkamata bir kat daha takviye edildiği ve hele torpil hattının geçilmesinin fennen mümkün olmadığını yazdığı bildirilmektedir. “Ametist Kruvazörü” başlıklı (Berlin 15 mart tarihli) yazıda, hareket esnasında Ametist zırhlısının çok ağır hasara uğrayarak 28 ölü ve bir o kadarda yaralı verdiğinin Atina’dan bildirildiği belirtilmektedir. “Lord Kitchener’in Sözleri” başlıklı (Berlin 16 mart tarihli) yazıda, Lord’un Avam Kamarası’nda bir soruya karşılık hareketin müttefik dananmasının gücünün önemini ortaya çıkardığını söylediği belirtilmektedir. “Bir Bulgar Diplomatının Beyanatı” başlıklı yazıda, Bulgar nazır-ı sabıkasından birinin “Grosszeitung” gazetesine verdiği demeçte, Rus harbiye nazırı Sazanof’un Boğazlar ve İstanbul hakkındaki beyanatının Bulgaristan’da şiddetli tepki uyandırdığını, Bulgarların buraları Rusya’ya asla bırakmayacağını, Rusya’nın İstanbul’u almak için girişimde bulunması halinde Bulgarların derhal Türkiye tarafında yer alacağını söylediği belirtilmektedir. Ayrıca Makedonya’da istediklerini elde ettikleri ve o havalideki Sırp zulmünden kurtuldukları anda Türkiye ile anlaşacaklarını, bu konudaki politikalarının Almanya ve Avusturya tarafından da desteklendiğini beyan ettiği ve bu konuda Almanların yardımını umud ettiğini belirttiği bildirilmektedir. “Hasarzedede Düşman Şefaini Limni’de başlıklı (Berlin 17 mart tarihli) yazıda, Milan’da yayınlanan

“İlyina” gazetesinin 13 Mart’tan beri Osmanlı bataryaları tarafından hasara uğratılan 11 İngiliz ve Fransız gemisinin Limni adasına cer edildiğini Atina’dan gelen haberlere atfen yazdığı belirtilmektedir. “Kahraman Mehmet Çavuş İçin” başlıklı yazıda teberru listesine devam edilmektedir. Bu listeye göre teberru miktarı 33.445 kuruşa ulaşmıştır.

Tanin gazetesindeki “Bombardıman Hakkında İngiliz Raporu” başlıklı yazıda İngiliz gemilerinin uğradığı hasarattan bahsedilmektedir.

19 Mart 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi kısmında, o gün sabahleyin düşmanın şiddetle ateşe başladığı ve mukabeleye devam edilmekte olduğu bildirilerek öğleden sonra saat 2’de Fransız Bouvet zırhlısının medhal kürbünde batırıldığı bildirilmektedir. “Bouvet Zırhlısı Hakkında Malumat” başlıklı yazıda, batırılan Fransız zırhlısı Bouvet hakkında genel bilgiler verilmektedir. “Şan ve Şeref Sayfası” başlıklı yazıda, Osmanlı Heyet-i İstihbariyesinin Çanakkale muhabirinden gelen mektubun sureti verilmektedir. Bu mektupta muhabir düşmanın istihkamatımızı yoğun bir şekilde bombalamasına ve gece saldırılarında da bulunmasına karşın, askerimizin gösterdiği kahramanca direnişten ve şecaatinden bahisle yeni haberlerle görevine devam edeceğini belirtmektedir. “Basiret ve Teyakkuz Neticesinde Düşmanın Planları” başlıklı (Berlin 17 mart tarihli) yazıda, Cenevre’de münteşir “Lokal Anzeigen” adlı gazeteye gönderilen bir telgrafta, İngiliz “Ametist” kruvazörünün Osmanlı mermilerince savaş edemeyecek duruma geldiği ve Çanakkale’deki kumandanların basiret ve teyakkuzu sayesinde düşmanın planlarının boşa çıktığı bildiriliyor. “Bombardımanın Verdiği Neticeler” başlıklı (Viyana 17 mart tarihli) yazıda, Neu Freie Press” gazetesinin bu bombardımanın neticesinin İtilaf Devletlerinin gemilerinin hasara uğraması, İtilaf Devletleri arasında ihtilaf çıkması ve balkan devletleri nazarında adem-i itimattan başka bir işe yaramadığını belirttiği bildirilmektedir. “Ümitsizlik Alameti” başlıklı (Viyana 16 mart tarihli) yazıda, “İtfor Masyon” gazetesinde bir diplomatın Çanakkale hareketinin İtilaf Devletlerinin vahim sonuçlar doğuracak bir ümitsizlik alameti olduğunu söylediği bildirilmektedir. “Nazariyat İtibariyle” başlıklı (Viyana 17 mart tarihli) yazıda, “Arbeiter Zeitung” gazetesinin Osmanlı askerinin İtilaf Devletlerinin tasavvurlarını icraya mani olacağını veya İtilaf-ı Müsellesin bozulacağını, ya da Rusya’nın Çanakkale ve İstanbul hakkındaki taleplerinin İtilaf-ı Müselleşe kabul edileceğini yazmaktadır. “Düşmanın

İtirafatı Karşısında” başlıklı imzasız makalede Türkiye’nin en büyük düşmanının İngiltere olduğu nedenleriyle anlatıldıktan sonra “Times” gazetesinin bir makalesinde önceleri önemsiz görünen Türkiye’nin Çanakkale harekatı ile öneminin anlaşıldığına dair bir makale neşrettiği bildirilerek bu makale aynen verilmektedir. Bu makalede, Çanakkale’ye yapılan saldırının asıl amacının Rusya’ya besin, levazimat ve teçhizat yardımı yapmak olduğu, Çanakkale’yi almak için kara kuvvetlerinin de gerekeceği, ancak Rusya’ya bir yol açmak için bunun da yetmeyeceği, Boğaziçi ve İstanbul’un da alınmasının gerekeceği bildirilmektedir. Ayrıca bu başarının tarafsız devletler açısından da etkili olacağı, Almanların Ruslara karşı yürüttüğü harekatın neticelerini de bertaraf edeceği belirtilmektedir. Times’ın makalesi verildikten sonra, bu makalede yazılanlar ele alınarak eleştirilmektedir. Tebliğ-i Resmi’de 18 Mart öğleden evvel 11.30’da 4’ü Fransız 16 düşman zırhlısının ve 3 kruvazörün bir çok torpidobotla bombardımana başladığı, bir kısmının saat 15 te menzil dışına çıktığı, 8 tanesinin de fasilalarla ateşe devam ettikten sonra saat 18 de uzaklaştığı bildirilmektedir. Ayrıca “Bouvet”nin batırılmasından başka bir torpidonun batırıldığı, “Irresistible”ve“Africa”zırhlılarının ağır hasara uğratıldığı, diğerlerinin de çeşitli çaplarda hasarata uğratıldıkları, bizim ise 2 kışla ile birtakım siperlerdeki cüzi hasarat dışında bir zararımızın olmadığı bildirilmektedir. “Ametist kruvazörü” başlıklı (Berlin 17 mart) yazıda, Paris’ten Atina “Öekiü Popari” gazetesine bir İngiliz torpil taharri gemisinin bir torpile çarparak battığı bildirilmekte ve Ametist kruvazörünün hasarı hakkında bilgi verilmektedir.

Tanın gazetesindeki “Tan’ın Mütalaası” başlıklı haberde Tan gazetesinin İstanbul’un zaptının Finlandiya ve Lehistan’daki askeri harekatlar kadar mühim olmayacağını, cihanın mukadderatının Balfour ve Giz arasında tayin edileceğini yazdığı belirtilmektedir. “Çanakkale Önünde Düşman Zayıtı” başlıklı haberde Atina’dan Neu Freie Press gazetesine bildirildiğine göre Fransız bayraklı Kanada vapurunun 2 günden beri Pire limanında bulunduğu, Çanakkale’den geldiği ve içinde 300 yaralı olduğu, hastane gemisinin mürettebatının sahilden açıla ateşle 7 tane büyüklü küçüklü Fransız-İngiliz harp gemilerinin vurulduğunu belirttiği bildirilmektedir. Çanakkale Boğazı ve Müttefikler başlıklı haberde bir gazetenin İngilizlerin kendi arzu ve menfaatlerine aykırı hareket etmekte olduklarını ve silahlı bir şekilde Bulgaristan’ın haklarını müdafaa etmek için hazırlıklı olmaları gerektiğini belirttiği bildirilmektedir.

20 Mart 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de “Africa” ve “Irresistible” gemilerinin geceleyin bataryalarımızca açılan ateşle batırıldıkları bildirilmektedir. İnsan kaybımızın çok cüzi olduğu, istihkamatımızdaki hasarın küçük olduğu, oysa düşmanın 100 top, 3 zırhlı ve 6500 kişi kaybettiği bildirilmektedir. “Şanlı Gazilerimizin Besalet ve Kahramanlığı” başlıklı yazıda, muharebenin cereyanından ve kayıplarla Türk askerinin kahramanlığından bahisle “Cornelyus” sistemindeki bir gemisinde harp dışı kaldığı bildirilmektedir. Ayrıca bu 3 geminin fiyatının 4.500.000 İngiliz lirası, mürettebatının 3000 ve toplarının da 101 olduğu ifade edilmektedir. “Bir Muhabirin Müşahedatı” başlıklı (Berlin 18 mart tarihli) yazıda, “Tageblatt” gazetesi özel muhabirinin İtilaf Devletlerinin bu suretle Boğazı asla geçemeyeceklerini, şimdiye kadar hiçbir ciddi netice elde edemediklerini ve Türk askerinin kahramanca savunma yaparak Almanların hayranlığını kazandığını bildirdiği belirtilmektedir. “Bir İngiliz Gazetesinin Mütalaası” başlıklı yazıda, İngiliz “Daily Chronicle” gazetesinin Çanakkale hareketinin kendilerine çok pahalıya mal olduğunu, ancak bu boğazın askeri önemi olduğu kadar siyasi bir öneme de haiz olduğunu ve kendileri için en az Cebel-i Tarık Boğazı kadar ehemmiyetli olduğunu yazdığı bildirilmektedir. “İtilaf-ı Müselles ve Balkan Hükümeti” başlıklı yazıda İsviçre hududundan “Le Matin” gazetesine verilen malumatta, İtilaf Devletlerinin Balkan hükümetlerini Türkiye aleyhine savaşa sokamadıkları, bunun sebebinin Balkan Devletlerinin savaşı Rusya’nın kazanacağına güvenmemeleri olduğu, bunun üzerine İtilaf Devletlerinin tek ümidinin Çanakkale’de zafer kazanarak ve Rusya’da Bukovina’da tekrar teşebbüse geçerek belki Balkan Devletlerinin harekete geçirilebileceği olduğunu bildirdiği belirtilmektedir. “Mezbuhan Harekatın Akibeti” başlıklı imzasız makalede önce askerimizin kahramanlığı ve düşmanın uğradığı hezimet anlatıldıktan sonra düşmanın bununla komuoyunu oyalamaya çalıştığı ve Balkan Devletleri ile tarafsız devletleri etkilemeye çalıştığı, ancak bunda başarılı olamadığı belirtilerek İngiltere’de zahire fiyatlarının kısa bir süre için düştükten sonra tekrar yükseldiği, Rus rublesinin değerinin ise düştüğü bildirilmektedir. Ayrıca Balkan Devletleri üzerinde bu hareketin ters etki yaptığı da eklenmektedir. İtalya’da bu işe sevinmesi gerektiği, çünkü İtilaf donanmasının uğradığı bu zayıtın İtalya’ya Akdeniz’de parlak bir gelecek vaadettiği belirtilmektedir. Ayrıca Yunanistan’ın Osmanlı lehine ve dikkatli bir politika izlemesine İngiliz basınının ateş püskürdüğü belirtilmektedir. Balkan Devletleri’nden de istediğini bulamayan İtilaf Devletlerinin Boğaza saldırdıkları, fakat bunun onlara pa-

halıya mal olduğu belirtilmektedir “Hasarzedede Zırhlı da Battı” başlıklı (6 mart tarihli) yazıda Fransız donanmasına ait olan ve evvelki sabah hasara uğrayan geminin o sabah battığı bildirilmektedir. “Bouvet’nin Garkı Münasebetiyle” başlıklı (Viyana 19 mart tarihli) yazıda, “Neu Freie Press” gazetesinin bu zırhlının batmasının müttefik donanması için pek ağır bir darbe olduğunu yazdığı bildirilmektedir. Aynı kısımdaki (berlin 19 mart tarihli) bir yazıda da, Alman basınının Bouvet’nin batırılmasından dolayı Türkiye’yi tebrikleri yer almaktadır. “Kahraman Mehmet Çavuş İçin” başlıklı yazıda teberru listesine devam edilmektedir. Bu listeye göre toplam teberru 45.743 kuruşa ulaşmıştır.

Tanin gazetesindeki “Goltz Paşa’nın Beyanati” başlıklı haberd, Paşa’nın verdiği bir konferansta hafif bataryalarla müessir ateş açılabilceğinin isbat edilmiş olduğunu, buna binaen zaferden emin olunabileceğini söylediği bildirilmektedir. “Bir Torpil Tahharri Vapurunun Garkı” başlıklı haberde Londra’dan bildirildiğine göre Bozcaada’dan Reuter ajansına yollanan bir telgrafta, İngiliz torpil araştırma gemilerinden birinin torpile çarparak battığı bildirilmektedir. “Çanakkale’de” başlıklı haberde Wolf ajansının Çanakkale’de bulunan muhabirinin yolladığı telgrafta bombardımanın çok uzaktan yapıldığını, bu yüzden tesirsiz olduğunu, Türklerin bunu bildiğini, 13 km’ye kadar gemiler yaklaşınca Türklerin mermi yerleştirebilmek için birden şevke gelip hareketlendiğini belirtmekte ve istihkamattaki efradın ve piyade kuvvetlerinin cesaret ve kahramanlığının her türlü fevkin ve övgünün üstünde olduğunu ifade etmektedir.

21 Mart 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de batırılan Fransız Bouvet zırhlısı, İngiliz Queen Elisabeth ve Inflexible zırhlılarına isabet eden mermiler ve bizim kayıplarımız hakkında bilgi verilmektedir. Buna göre takriben 20 şehidimiz vardır ve yalnız 1 uzun menzilli topumuz hasar görmüştür. “Bahr-ı Sefid Muvazenesi ve İspanya” başlıklı (Berlin 19 mart tarihli) yazıda, Madrid’ten Tan gazetesine bildirildiğine göre, Çanakkale hareketinin başarılı olması durumunda ne olacağına dair bir soruya İspanya Başbakanı Dato’nun menfaatlerine aykırı bir durum olursa müdahale edecekleri cevabını verdiği bildirilmektedir. “Şanlı Gazilerimiz Hakkında Takdirat” başlıklı yazıda Berlin ve Viyana gazetelerinin müdafilerimiz hakkındaki takdirane yazılarına yer verilmiştir. “Zayıatlarını Gizliyorlar” başlıklı yazıda, Atina’dan Neu Freie Press gazetesine

bildirildiğine göre, Atina gazetesi İngilizlerin dahili istihkamatın iskat edildiği konusunda basına yalan söylediklerini ve kendi kayıplarını gizlediklerini yazmaktadır. “Bir Gazete Muhabirinin İşarı” başlıklı yazıda, Local Çaytoni gazetesi özel muhabirinin perşembe gecesini havanın sisli olmasından istifade eden Osmanlı donanmasının bir nakliye gemisini torpillediği, bütün donanmanın bundan dolayı çekildiğini bildirdiği ve aynı muhabirin şimdiye kadar 8 düşman zırhlısının ve müteaddid torpido ve nakliye gemilerinin ağır hasara uğradığını yazdığı belirtilmektedir. “Çanakkale Muzafferiyeti Etrafında” başlıklı imzasız makalede Fransız gazetelerinin daha önceki hesapsız iddiaları karşısında şimdi ne yapacakları sorulmakta ve Çanakkale hezimetinin İtilaf Devletlerinin Balkan Devletleri ve tarafsız devletleri etkileme ve savaşa dahil etme çabalarının boşa çıkıp, bilakis bu devletleri kendilerinden daha da uzaklaştıracağından bahisle, İspanya’nın da gazetelerde çıkan haberler muvacehesinde vaziyete göre savaşa müdahil olabileceğini yazmaktadır. “Fransızların İtirafı” başlıklı (Roma 20 mart tarihli) yazıda, Fransızların uğradıkları kayıpları yayınladıkları Tebliğ-i Resmi’de kabul ettikleri, ancak Türk askerinin başarısını küçük göstermek için gemilerinin torpile çarparak battığını ve hasarzedede olduğunu söyledikleri, Suriye’deki 4.Henry zırhlısının da batırılan Bouvet’nin yerini almak için hareket emri aldığını ve Bouvet’nin mürettebatına ne olduğunu bilmediklerini söyledikleri bildirilmektedir.

Tanın gazetesindeki “Çanakkale’nin Müdafaası” başlıklı haberde Neu Freie Press gazetesinin askerimizi tebrik ettiği, bu hareketin İngiltere ile Rusya’nın arasını açtığı, kendi taraflarına çekmek istedikleri devletlerin tam tersine uzaklaştıkları, Bulgaristan’ın eğer savaşa girecek olursa derhal silaha sarılacağını bildirdiği, Romanya’daki en ileri Rus taraftarlarının bile açık denizlere çıkmalarına set çekileceği için korkmaya başladıkları bildirilmektedir. “Çanakkale Bombardımanı Etrafında” başlıklı haberde Bulgar gazetesi Eadistor’un Karadeniz’in Rus gölü haline gelmesinin Romanya’nın çıkarlarına ters olduğunu, Yunanistan’ın asker yollama teklifini reddettiğini ve İtilafçıların şimdi Sofya’ya yüklendiklerini, ancak kendi menfaatlerinin İstanbul ve Çanakkale yolunda değil Niş yolunda olduğunu belirttiği bildirilmektedir.

22 Mart 1915: İkdam gazetesindeki Ahmet Cevdet imzalı “Mühim Haberler” kısmında Çanakkale müdafilerinin kahramanlığının bütün dünyayı hayrete düşürdüğü ve İtilaf

Devletlerinin resmi tebliğlerindeki yalanlarının tarafsız devletleri ve Balkan Devletleri üzerinde tesir icra etmeye matuf olduğunun artık herkes tarafından bilindiği belirtilmektedir. “Şanlı Zafer Karşısında” başlıklı yazıda, Çanakkale zaferi hakkında Alman ve Avusturya matbuatının tebrikleri verilmektedir. “İngiliz Tebliğ-i Resmîyesi” başlıklı (Berlin 20 mart tarihli) yazıda, İngiliz Bahriye Nezaretinin resmi tebliğinde İngiliz İrresistible, Ocean ve Fransız Bouvet zırhlılarının torpile çarparak battıkları, insanca kayıplarının çok olduğu, Bouvet’in mürettebatının hemen bütününün öldüğünü söyledikleri bildirilmektedir. “Bouvet Mürettebatından Kurtulanlar” başlıklı (Atina 19 mart tarihli) yazıda, bu zırhlıdan ancak 25 asker ve 5 subayın kurtulabildiği bildirilmektedir. “Kahraman Müdafilere Hediye” başlıklı yazıda, Müdafa-i Milliye Cemiyeti’nin Kale-i sultaniye müdafilerine hediye vermek üzere 25.000 paket sigara hediye ettiği ve ayrıca bir teberru hesabı açtığı bildirilmektedir. “Tezahürat-ı Mehadentekarane” başlıklı yazıda, Alman Prensi Ad Albert Pupros ve Alman Genelkurmay Başkanı General Von Fankelhaym tarafından Harbiye Nazırı Enver Paşa’ya çekilen tebrik telgrafları ve bunlara cevaben çekilen telgraflar verilmektedir. Prensinki: “Çanakkale kuva-i müdafiyesi tarafından ihraz olunup 3 düşman hatt-ı harp gemisinin mahvı ile neticelenen parlak muvaffakiyetten dolayı zat-ı alilerini beyan-ı tebrik ve takdir eylerim.” Paşa’nın cevabı: “Düşman tarafından Çanakkale’ye karşı vaki olan hücumu muzaffarane mukabele etmemiz üzerine lütfen inzal buyurulan tebrikattan dolayı haşmetpenahilerine arz-ı teşekkür ve bu muvaffakiyetin müştereken deruhte edindiğimiz emr-i mühimmin arayı hayyiz-ı husul bulmasına tesir etmesini temenni eylerim.”-Enver Alman Erkan-ı Harbiye Reisinki: Çanakkale’nin kahramanane müdafaasından dolayı zat-ı alilerini tebrik ve Osmanlı silah arkadaşlarımızla iftihar ettiğimizi beyan eylerim.” General Von Folkenheim Paşa’nın cevabı: “Çanakkale muharebe-i muzafferiyesi hakkındaki tebrikatınıza an samimel-kalb teşekkürle düşmanlarımız tarafından Boğazlara vaki olacak diğer hücumların da aynı adem-i muvaffakiyete duçar olacaklarını ümid-i kavisinde bulunduğumu beyan ederim.”-Enver (Roma 20 mart tarihli) bir yazıda, Roma’daki Alman sefiri Prens Boluo’nun bizim sefaretini ziyaret edip tebrik ettiği, ayrıca zafer münasebetiyle sefaretimizin bir ziyafet vereceği ve buna İsviçre, Avusturya ve Bulgar sefirleriyle Robilen Paşa ile hanımının ve Alman sefaretinden birçok kişinin icabet edeceği bildirilmektedir. “Biri de Karaya Oturmuş” başlıklı yazıda, 5 Mart savaşında yaralanan bir düşman gemisinin Merkeb adası civarında karaya oturduğu bildirilmektedir.

“İngilizlerin İtirafatı” başlıklı (Berlin 20 mart tarihli) yazıda, İngiliz Bahriye Nezaretinin yayımladığı resmi tebliğde gemi kayıplarını olduğu gibi verdiği belirtilmektedir. “Alman Matbuatı” başlıklı (21 mart Berlin tarihli) yazıda “Neu Deutsche Allgemeine Zeitung” gazetesinin askerlerimizi övdükten sonra İtilaf Devletlerinin mücadeleyi katbetmedikleri, karadan ve denizden bütün gayretlerini göstereceklerini ilan ettiklerini yazdığı bildiriliyor. “Avusturya Matbuatı” başlıklı (Viyana 20 mart tarihli) yazıda, Viyana’daki gazetelerin İngilizlerin zayıatlarını resmi tebliğlerinde itiraf ettiklerini ve denize hakim olan İngiltere’nin hiç bu kadar kötü duruma düşmemiş olduğunu yazdıkları bildirilmektedir. “İtalya Matbuatı” başlıklı (Roma 20 mart tarihli) yazıda, İtalyan gazetelerinin muzafferiyeti tebrik ettikleri ve İngiliz ve Türk resmi tebliğlerini karşılaştırarak İngiliz tebliğinin doğru olduğunu, ancak bütün zayıatı torpil çarpmalarına bağladığını belirttikleri bildirilmektedir. Aynı başlık altındaki (20 mart tarihli) diğer bir yazıda da Çanakkale zaferinin İtalyan mehalif-i mütehassısıyesini hayrete düşürmediği, Türkiye’nin toprak bütünlüğünün İtalya’nın da menfaatine olmasından dolayı bu zafere gayet memnun oldukları bildirilmektedir. “Mecruhlar İstikbal İçin” başlıklı (Berlin 20 mart tarihli) yazıda, Çanakkale’den gelen mecruhların istikbal için Londra ve vilayatta geniş mikyasta istihzaratta bulunduğunu Times’ın yazdığı bildirilmektedir.

Tanın gazetesindeki “Atina’da Teyid-i Kanaat” başlıklı haberde müttefiklerin hezimetinin Atina Mehafilinde büyük tesir yaptığı ve Boğazların geçilemeyeceği kanaatinin hasıl olduğu belirtilmektedir. “İngiliz ve Fransız Tebliğ-i Resmileri” başlıklı haberde bu ülkelerin yayınladıkları resmi tebliğlere yer verilmektedir.

23 Mart 1915: İkdam gazetesindeki Ahmet Cevdet imzalı (Lozan 22 mart tarihli) Mühim Haberler kısmında Paris ve Londra matbuatının müttefik donanmasının daha büyük fedakarlıklarla tekrar hücum edeceğini, fakat Türklerin daha büyük fedakarlıklarla muzaffer olacaklarının düşünüldüğünü bildirdiği belirtilmektedir. “Şanlı Zafer Karşısında” ana başlığı altındaki “Yeis ve Füturu Gizleyemiyorlar” başlıklı (Berlin 21 mart tarihli Londra kaynaklı) yazıda, İngiliz matbuatının uğranılan zayıattan duyduğu üzüntüyü gizleyemediği ve Boğazın geçilmesi konusundaki fikrini değiştirmeye başladığı bildirilmektedir. “Yekdiğerlerini Taziye Ediyorlar” başlıklı (Berlin 21

mart tarihli) Paris'ten, Ajans Havas'tan verilen bilgiye göre, Çanakkale'deki Fransız donanması komutanı Amiral Gouraud'a Fransız Bahriye Nazırı telgrafla kendi ve hükümeti namına taziyelerini bildirmiştir. "Yine İtiraf: Darbe Müthiş" başlıklı (Berlin 21 mart tarihli Londra'dan kayıtlı) yazıda, Morning Post gazetesinin Türklerin vurduğu darbenin müthiş olduğunu ve zayıflarının çok olduğunu kendi kendilerine itiraf etmeleri gerektiğini yazdığı belirtilmektedir. "İlk Hezimet, Gizli Bataryalar" başlıklı (Roma 20 mart tarihli) yazıda, Mesaggero gazetesinin müttefik donanmasının ilk hezimetinin Osmanlı gizli bataryalarının başarısını gösterdiğini belirttiği bildirilmektedir. "On Zırhlıya" başlıklı (Roma 20 mart tarihli) yazıda, çekilen gemilerin yerine Queen Elisabeth ve diğer bir gemilerinin gönderilmesiyle bombardımanın yeniden başlayacağı, ayrıca hasta olan Vis Amiral Garden'in yerine Kont Amiral Michael'in donanma komutanı tayin edildiği belirtilmektedir. "Ocean Hatt-ı Harp Sefinesi" başlıklı yazıda, Atina'dan bildirildiğine göre bu zırhlının insanca telefata ve hasarata fazla değildir. "Bombardıman ve İngiliz Hezaini" başlıklı yazıda Madrid'te yayınlanan Ei Maberesiyal gazetesinin yazdığına göre, İngiliz Maliye Nazırı Lloyd George İngiliz hezaini uzun müddet dayanamayacağı için harbi kısa sürede bitirmek üzere Çanakkale hareketini teklif etmiş, Sir Edward Grey bunu önce red, sonra kabul etmiştir. Ayrıca Daily Telegraph gazetesi Osmanlı topçusunun çok isabetli atış yaptığını belirtmektedir. "Malta'ya" başlıklı yazıda, mahalli gazetelerin bildirdiğine göre 2 büyük harp gemisi Malta'ya ağır hasarlı bir şekilde gitmiştir. Ayrıca Ametist zırhlısının uğradığı hasar ve telefata hakkında bilgi verilmektedir. "Taşrada Tezahurat" başlıklı başlıklı (8 mart tarihli Bağdat ve Şam kaynaklı haberlerde, zaferin buralarda da coşkuyla kutlandığı bildirilmektedir. "Çanakkale Bombardımanı Hakkında" başlıklı (Berlin 22 mart tarihli) yazıda, Daily Mail gazetesinin Bozcaada muhabiri Çanakkale'ye karşı yapılacak ilk hareketin en meşakkatli kısmının başladığını ve donanmanın iyi bir mevzi bulabilmek için sahil ateşine maruz kalacağını belirtmektedir. "Topçularımızın Muzafferiyeti" başlıklı (Berlin 22 mart tarihli) yazıda, Nyu Rotterdamische Krone gazetesinin Londra'dan aldığı bilgiye göre İngiliz gazeteleri Osmanlı topçularının her türlü hesabın ötesinde saht-ı endahette bulduklarını ve ilk atılanlar hariç bütün obüslerin hedeflerini vurduklarını belirtmektedirler. "Kale-i Sultaniye Müdafileri İçin" başlıklı kısımda Kale-i Sultaniye müdafilerine yapılan teberruların listesi bulunmaktadır. Bu listeye

göre toplam teberru 874 kuruştur.

Tanin gazetesindeki “Rusya’nın Emelleri ve İngiltere” başlıklı haberde İngiliz basınının Rusya’nın emellerinden dolayı 2 devletin arasının açıldığını yazdığı belirtilmekte ve Daily News’in bir yazısında eğer Boğazlar başka bir devlete verilirse bu sefer eski düşmanlıklar yüzünden yeni entrikalar dönmeye başlayacağını, ayrıca tarihi ve nüfus açısından Rusya’nın İstanbul üzerinde hakkı olmadığını belirtmektedir. “Rus Matbuatının Nokta-i Nazarı” başlıklı haberde Rus gazetelerinin İstanbul’da Rus hakimiyeti için propaganda yaptıkları bildirilmektedir..

24 Mart 1915: İkdam gazetesindeki “Alman İmparatorunun Tebrikatı” başlıklı yazıda, Alman İmparatoru Wilhelm’in Çanakkale zaferi dolayısı ile Başkumandan Vekili Enver Paşa’ya çektiği 20 mart tarihli tebrik telgrafı ve Enver Paşa’nın cevaben çektiği telgraf yer almaktadır. İmparatorunki: “Dün ve evvelki gün Çanakkale müdafaası esnasında ihraz olunan parlak muvaffakiyetlerden dolayı samimi ve har tebrikatımı beyan eder ve cesur kumandan Cevat Paşa’ya kendi namıma tebliğini rica ederim. Cenab-ı Hak bundan böyle dahi silahlarımızı tevfiyat-ı Rabbaniyesine mazhar buyursun.”-Wilhelm. Enver Paşa’nın cevabı: “Çanakkale’deki muzaffariyet dolayısı ile taraf-ı haşmetpenahilerinden lütfen beyan buyurulan tebrikata karşı teşekkürat-ı kemteranemi huzur-ı imparatorilerine arz ederim. Boğazların kahraman müdafilerini taltif-i tebrikatınızdan haberdar ettim. Almanlar ve Osmanlılar bir uhuvvet-i sadakatkerane ile harp ve canlarını siper ettiler. Burada ali ve müşterek vazifemiz uğrunda dökülen kan istikbalde daima müttelik ordularımızı yekdiğerine kaviyyen rabtedecektir.”-Enver. “Hamburg Ticaret-i Bahriye Kulübünün Tebrikatı” başlıklı yazıda, Hamburg Deniz Ticareti Klubü’nün zaferi kutlamak için padişaha bir telgraf çektiği ve buna cevaben bir telgrafname yollandığı bildirilmektedir. “Bozcaadaya” başlıklı (Berlin 22 mart tarihli) yazıda, İngiliz Bahriye Nezareti’nin bir tebliğinde Çanakkale hareketinin devam ettiği ve zırhlıların havanın kötülüğü nedeni ile Bozcaada’ya çekildikleri bildirilmektedir. “Bombardıman Kaça Mal Olmuş?” başlıklı (Berlin 22 mart tarihli) yazıda, İtilaf donanmasının kayıplarının İtalya’da şiddetle tefsir edildiğini Roma’da yayınlanan Lokal Çaytoni gazetesi bildirmekte ve bu başarısız hareketin 3000 kişiye mal olduğunu, Balkan hükümetlerine mühim tesiratta bulunduğunu ise Milan’da yayımlanan Pera Varense

gazetesi bildirmektedir. “Bouvet’in Ziyai Fransızlar İçin Pek Keran” başlıklı yazıda Neu Freie Press gazetesinin Bouvet’in kaybı ile Fransızların büyük bir darbe yediğini, İngilizlerin sırf Rus Çarını kendi saflarında tutabilmek için uğruna kan döktüğü boğazları şimdi Rusya lehine açabilmek için kan döktüğünü, hareket öğrenildiğinde Bulgaristan, Yunanistan ve Romanya’nın bundan yüz çevirdiğini, Rusya,İngiltere ve Fransa’nınsa aralarında ihtilaf başgösterdiğini yazdığı bildirilmektedir. “Von Der Goltz Paşa’nın Beyanarı” başlıklı yazıda, Feld Mareşal FonderGoltz’un düşmanın tekrar saldırması halinde Osmanlı askerinden daha şiddetli mukabele göreceğini ve tarihin bu zaferi büyük bir askeri başarı olarak kaydedeceğini, bu muharebede orta ve küçük ölçekli topların zurhlılara karşı nasıl başarılı olabileceği konusunda tecrübe edildiğini söylediği bildirilmektedir. “Vekayi-i Atiye Üzerine Tesirat” başlıklı (Berlin 22 mart tarihli) yazıda, Telegraph gazetesinin bu zaferin Balkan Devletlerinin başkentlerindeki neticelerinin ileriki vakalar üzerinde çok tesirli olacağını belirttiği bildirilmektedir. “Bitarafların Hayreti” başlıklı (Berlin 22 mart tarihli) yazıda, Nyoru Endamise Koranet gazetesinin müttefiklerin karaya asker çıkarmadan harekate girişmelerinin bir türlü anlaşamadığını yazdığı bildirilmektedir. “Taşrada Tezahurat” başlıklı (9 mart tarihli) haberde, Erzurum, İskenderun ve Kengri’de zaferin çeşitli etkinliklerle kutlandığı belirtilmektedir. “Bir Mütahassısın Mütalaası” başlıklı (Milan 22 mart tarihli) yazıda, Corriera Della Sera gazetesinin bahriye mütahassısının makalesinde Boğazı savunmak için topların yeterli olduğunun isbat edildiği, Fransız donanmasının Akdeniz’den uzak sulara açılmak için artık pek gemisinin kalmadığı bildirilmektedir. Ayrıca başka bir gazete ağır hasara uğrayan bir Fransız zırhlısının tamirat için Malta adasına gittiğini bildirmektedir. “İtalya’da Tesirat” başlıklı Berlin 22 mart tarihli) yazıda, bu bombardıman ve neticesinin İtalya’da çok şiddetli tefsirlere yol açtığı ve zaferin İtalya’nın savaşa girmesini savunanların sükunetine vesile olduğu bildirilmektedir. “Alem-i İslamda Tesirat” başlıklı (Berlin 22 mart tarihli) yazıda, Milan’da yayınlanan Pera Varense gazetesini zaferin bilhassa Balkan müslümanları üzerinde büyük bir tesir yaptığını ve müttefiklerin son hücumda 3000 kişi kaybettiklerini belirtmektedir. “İtiraf Tebliği” başlıklı (Roma 22 mart tarihli) yazıda, İngiliz hükümetinin bir tebliğle başarısızlıklarını kabul ettiği ve havanın fenalığı ve zayıat dolayısı ile verdikleri zararı anlamalarının mümkün olmadığını belirttiği bildirilmektedir. “Kale-i Sultaniye Müfafiileri İçin” başlıklı yazıda teberru listesine devam edilmektedir. Bu listeye göre teberru miktarı

1550 kuruş olmuştur.

Tanin gazetesindeki “Düşman Tedarikatı” başlıklı haberde gazetelerin aldıkları haberlere göre, İngiltere ve Fransa Çanakkale hareketına iştirak etmek üzere yeni savaş gemileri göndermektedirler. “Westminister Gazette’nin Mütalaası” başlıklı haberde mezkur gazete müttefik donanmasının yalnız istihkamata değil, müteharrik bataryalara karşı da savaşmak zorunda kaldığını belirtmektedir. “Amirallerin Müzakeresi” başlıklı haberde gazetelerin yazdığına göre, müttefik donanması amiralleri Souffren zırhlısında müzakere edip yakında Çanakkale’ye yeni bir hücum konusunda anlaşmışlardır.

25 Mart 1915: İkdam gazetesindeki “Çanakkale Bombardımanı Hakkında” ana başlığı altındaki “Bir Mütahassısın Mütalası” başlıklı (Milan 22 mart tarihli) yazıda, Corriere Della Sera gazetesinin bahriye uzmanının müttefiklerin ancak kara kuvvetinin yardımıyla Çanakkale’yi zorlayabileceklerini beyan ettiği bildirilmektedir. “Hasarzeded Gemiler” başlıklı (Berlin 23 mart tarihli Paris’ten kayıtlı) yazıda, Gaulois zırhlısının hava müsait olduğunda bir tamir havuzuna çekileceği bildirilmektedir. “Inflexible’in İhtiyarı” başlıklı (Atina 24 mart tarihli) yazıda, hasarzedede olarak Boğazdan çıkan Inflexible zırhlısındaki patlamadan dolayı mürettebatından 40 kişinin öldüğü, 80 kişinin de yaralandığı bildirilmektedir. “Rusya ve Müttefikleri” başlıklı (Viyana 23 mart tarihli) yazıda, bir siyasinin Information gazetesine verdiği demeçte Çanakkale hareketinin başarısız olması durumunda Rusya’nın müttefiklerinden ayrılacağı bildirilmektedir. “Neşriyat-ı Kazibeye Karşı” başlıklı yazıda, Neu Freie Press gazetesinin Dersaaadet muhabirinin verdiği habere göre, Reuter Ajansının ve düşman matbuatının yalan yayınlarına karşı Harbiye Nazırı Enver Paşa tarafından bazı zevatın Çanakkale’ye davet edildiği ve bunlara bataryalarımızın hasarsız oldukları ve askerimizin maneviyatının kuvvetli olduğu gösterilmiştir.

Tanin gazetesindeki “Vilayatta Tezahürat” başlıklı haberde Çanakkale’deki başarımızdan dolayı Antakya ve Antep’te sevinç gösterileri olduğu bildirilmektedir. “Son Çanakkale Muzafferiyeti Etrafında” başlıklı haberde Independence Romen gazetesinin askerimizi övgüsü yer almaktadır. “İngiltere ile Rusya Arasında” başlıklı

haberde Peyad gazetesi Fransız matbuatının tekzibine rağmen İstanbul yüzünden İngiltere ile Rusya'nın arasının açıldığını ve bu devletlerin bütün gayretlerine rağmen kamuoyunu aldatamayacaklarını ifade ettiği bildirilmektedir.

26 Mart 1915: İkdam gazetesinde “Çanakkale Bombardımanı Hakkında” ana başlığı altındaki “Viyana Şehir Emininin Tebrikatı” başlıklı (Viyana 24 mart tarihli) yazıda, Viyana Belediye Başkanının Viyana sefirimiz Hüseyin Hilmi Paşa'ya Çanakkale zafere dolayı bir tebrik telgrafi çektiği belirtilmektedir. “Yeni Fransız Zırhlıları” başlıklı (Viyana 24 mart tarihli) yazıda, Çanakkale'ye düzenlenecek taarruz için 2 yeni Fransız zırhlısının gönderileceği belirtilmektedir. “Fransız Bahriye Nazirinin Beyanâtı” başlıklı (Viyana 24 mart tarihli) yazıda, Fransız meclisi dışişleri encümeninde Fransız Dışişleri Bakanının Çanakkale'deki yeni zayıflığı intisar etmeleri gerektiğini söylediği ve çoğu üyenin basının neşriyatını tarafsız devletler üzerinde olumsuz tesiratta bulunacağı gerekçesiyle tenkit ettiği belirtilmektedir. “Bir Yunan Zabitanın Mütalası” başlıklı yazıda, Bükreş'te çıkan Journal de Balkan gazetesinden alındığına göre, Ne Ahalles gazetesine Yunan bahriyesinden bir subay Çanakkale'nin deniz yoluyla zaptının imkansızlığını teknik olarak açıkladıktan sonra, karadan 200.000 kişilik bir ordu gerekeceğini, çünkü Türklerin Trakya'da büyük bir kuvvetleri bulunduğunu, buna rağmen bu işin çok zor olduğunu belirttiği bildirilmektedir. Subay ayrıca bu hareketin Rus kamuoyunu oyalamak için başlatıldığını beyan etmiştir. “Kale-i Sultaniye Müdafileri İçin” başlıklı yazıda, o günkü teberrü miktarının 4924 kuruş olduğu belirtilmektedir.

Tanin gazetesindeki “İngiltere'nin Bir Oyunu” başlıklı imzasız bir makalede İngiltere'nin adalar ve bilhassa Limi'yi işgalinin Rusya'nın güneye inmesini önlemeye matuf olduğu belirtilmektedir. “Çanakkale-Rusya-İngiltere” başlıklı haberde bir gazetenin Tanin gazetesinin Rusya ile İngiltere'nin arasının iyi olduğuna dair yazdığı yazıyı Rus basından örnekler vererek çürüttüğü ve İngiliz başarısızlığına Rus matbuatının hiç üzülmediğini belirttiği bildirilmektedir. “Çanakkale Muvaffakiyeti ve Yunanlılar”

başlıklı haberde Venizelos ve taraftarlarının başarımızla hayal kırıklığına uğradıkları, çünkü Boğazların ve İstanbul'un müttefiklerin eline geçmesiyle Bizans'ın yeniden ihya-

sı vaatlerinin boшта kaldığı bildirilmektedir.

27 Mart 1915: İkdam gazetesinde “Çanakkale Bombardımanı Hakkında” ana başlığı altındaki “Müttefikler Karaya Asker Çıkarabilirler mi?” başlıklı (Vişana 20 mart tarihli) yazıda, bir siyasinin Correspondes Politik gazetesine verdiği demeçte, müttefiklerin karaya asker çıkarmakla hiçbir başarı elde edemeyeceklerini söylediği belirtilmektedir. “Çanakkale Taarruzu ve Roma Mehafilinin Kanaati” başlıklı (Vişana 20 mart tarihli) yazıda, Neu Freie Press gazetesinin Roma mehafilinin Çanakkale’ye karşı her taarruzu Osmanlı askerinin def edeceğine inandığını yazdığı belirtilmektedir. “İngilizlerin Yalanları” başlıklı (Roma 20 mart tarihli) yazıda, Times gazetesi İngiliz Bahriye Nezaretinin yayınladığı resmi tebliğde tezatları olduğundan bahisle tahrip edildiği iddia edilen bir kısım istihkamatın daha sonra gemilerini batırđını ifade etmektedir. “Çanakkale Boğazına Taarruz ve Bir Amiralin Mütalaatı” başlıklı yazıda, Neu Freie Press gazetesinde Kont Amiral Frans Mirelt imzası ile yayımlanan bir makalede Boğazın zorlanması çok zor olduğu, geçilebilse bile Marmara’dan çıkılamayacağı ifade edilmektedir. Ayrıca bunun imkansızlığını teknik olarak da açıklamaktadır. Karaya asker çıkarmadan Çanakkale’nin zabtının mümkün olmadığını belirterek, İngilizlerin asıl hedefinin İstanbul’u alarak Mısır ve Hindistan’a tam olarak hakim olmak ve böylece buralardaki Alman tehdidini bertaraf etmek olduğunu belirtmektedir. Çünkü yazaera göre İngiltere, Alman ve Avusturya nüfuzundaki bir Türkiye’nin kendisinin Mısır ve Hindistan’daki çıkarları açısından çok tehlikeli olacağını düşünmektedir. “Çanakkale Bombardımanı Hakkında Tafsilat” başlıklı (Berlin 20 mart tarihli) haberde, Neu Freie Press gazetesinin Atina’dan Daily Mail gazetesine Ametist zırhlısı ve bir torpil araştırma gemisinin kayıp ve hasarları hakkında bilgi verdiği bildirilmektedir. Ayrıca İngiliz Bahriye Nezareti’nin tebliğlerinde müttefik donanmasının saldırıları ve kayıpları ile uğradığı hasarlar hakkında bilgi verilmektedir. “İtilaf-ı Müselles Hükümetleri Arasında” başlıklı yazıda, Neu Freie Press gazetesindeki bir makalede Balkan Devletlerinin önceleri İtilaf Devletleri tarafında olmalarına rağmen Çanakkale harekatı ile aleyhlerine döndükleri, Rus kamuoyunun İtilaf Devletlerine güveni sarsıldığından Edward Grey’in İstanbul’un alınmasına karar verdiği ve İtilaf Devletlerinin Rusya’nın ihtiyaçlarını karşılayamamasının da bunda etkili olduğu belirtilmektedir.

Tanın gazetesindeki “Times’ın Mütalaası” başlıklı haberde, Times gazetesinin harekate verilen aranın ne kadar süreceğinin bilinmediğini ve denizin de dalgalı olmasının kuzey rüzgarlarının ve fırtınaların bu araların sebebi olduğunu yazdığı bildirilmektedir.

28 Mart 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi kısmında evvelki gece düşman torpido ve mayın arama gemilerinin Çanakkale Boğazına girmeye çalıştığı, ancak bataryalarımızın ateşleriyle püskürtüldükleri belirtilmektedir. “Çanakkale Bombardımanı Hakkında” ana başlığı altındaki “Çanakkale’nin Zorlanması ve Bitaraflar” başlıklı (Viyana 26 mart tarihli) yazıda, Reuter ajansı’nın bildirdiğine göre tarafsız devletler Çanakkale bombardımanının amacının İngiltere’nin adaları ele geçirme düşüncesini gizlemek olduğunu, bu amaca ulaşınca da bombardımanın şiddetini kaybettiğini düşünmektedirler. “Bir Muhabirin Müşahedatı” başlıklı yazıda, Tageblatt gazetesi Çanakkale muhabirinin tabyaları müşahedatında gördüklerini yazdığı mektuba yer verilmektedir. “Alman Matbuatı” başlıklı yazıda, Cenevre’den Tageblatt gazetesine bildirildiğine göre, İngiliz ve Fransız Amiralleri Souffren zırhlısında Boğazın zorlanması konusunda bir toplantı akdettikleri sırada Rus ve Fransız matbuatı uzun münakaşalara girmişler ve Rus matbuatı Çanakkale hareketi hakkında İngiliz ve Fransız kamuoyunu sabra ikna etmek için Boğazların ve İstanbul’un Rusların eline geçmesi gerektiği yönünde yayın yapmıştır. Petersburg’tan Berlin Tageblatt gazetesine bildirildiğine göre, Berçeveya Viyardomosti gazetesi Çanakkale ile ilgili bir yazıda, müttefiklerin şimdiye kadarki icraatına bakılarak hareketin başarılı olamayacağına kanaat getirmek gerektiğini belirtmektedir. Tageblatt gazetesinin müttefiklerin zayıatından bahsettiği bir yazıda, Osmanlı topçusunun başarısından bahis ile eğer müttefikler başarılı olmak istiyorlarsa en büyük drednotlarını feda etmeyi göze almak ve karaya asker çıkarmak zorunda olduklarını belirtmektedir. Ancak bir Osmanlı siyasisinin bütün bunlar yapılsa bile müttefiklerin başarısız olacağını belirttiği bildirilmektedir. “İngiliz Zayıatı” başlıklı yazıda, Amsterdam’dan Tageblatt gazetesine bildirildiğine göre İngiltere Bahriye Nezareti yayımladığı bir tebliği ile çeşitli gemilerdeki kayıp ve yaralı listesini vermiştir. “Kale-i Sultaniye Müdafileri İçin” başlıklı yazıda, verilen teberru miktarının 5529 kuruşa eriştiği bildirilmektedir. “Müttefikler Donanmasının Amiralleri Arasında” başlıklı (Sofya 27 mart tarihli) yazıda, Atina’dan bildirildiğine göre Müttefik Başkumandanlığında amiraller arasında ihtilaf vardır ve birbirlerini cesaretsizlikle suçlamaktadırlar.

Tanın gazetesindeki “İtalya’da Tesirat” başlıklı haberde Roma’dan gelen haberlere göre İtalyan kamuoyunda İngiltere’nin itibarının düştüğü, son itiraflardan önce tebliğlerine şüpheyile baktıkları, bahriye uzmanlarının İngiliz amiralinin beceriksizliğinden dolayı azledildiğini söyledikleri, bunların çoğunun gemilerin mayınlarla değil bataryaların açtığı ateş neticesinde battığını düşündükleri belirtilmektedir.

29 Mart 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de sabahleyin birkaç Rus savaş gemisinin Karadeniz’deki karakol gemilerimize uzaktan ateş açtığı ve hemen akabinde çekildiği belirtilmektedir. “Çanakkale Hakkında” ana başlığı altındaki “5 Mart Zaferi-Tafsilat-ı Mütemmimime” başlıklı yazıda, Wolf ajansı muhabirinin Rumi 5 mart tarihli Osmanlı Topçusunun muzafferiyeti hakkında tafsilat vermektedir. Bir başka yazıda Cenevre’den Neu Freie Press gazetesine bildirildiğine göre Fransız halkı uğranılan hezimet üzerine aileleri ve çocuklarının durumunu öğrenmek için Bahriye Nezareti’ne müracaat etmişler ve bu hezimetin tarafsız devletler üzerinde ve bilhassa doğuda yapacağı tesirin söylentileri Fransızları endişelendirmiştir. Ayrıca Fransız matbuatı uğradıkları zayıatın büyüklüğünü kabul etmiş ve 3 geminin batması Fransa’da çok kötü bir tesire sebep olmuştur. Diğer bir yazıda Morning Post gazetesi zayıatı kabul ile karaya asker çıkarılırsa belki başarılı olunabileceğini yazmaktadır. Başka bir yazıda Polemische Korrespondenz gazetesi Çanakkale Boğazı tahkimatının mükemmel olduğunu, müttefiklerin bu tahkimata zarar veremediklerini ve karaya 11’er kişilik müfrezeler çıkarma teşebbüslerinde zayıatla sonuçlandığını yazmaktadır. Diğer bir haberde Neu Freie Press gazetesinin bildirdiğine göre İngiliz matbuatı uğranılan hezimetin kötü tesiratını hafifletmek için bu gibi zayıatın esasen melhuz olduğunu yazmıştır. Umanite gazetesi ise Çanakkale bombardımanının şark meselesini uyardığını ve bu konuda acele edilmeyip diplomasinin bu mesele hakkında ne düşündüğünü açıkça ortaya koymasına gerektiğini yazmaktadır. “Boğazlar Meselesi vbe Romanya” başlıklı (Bükreş 27 mart tarihli) haberde Beynelmilel Tuna Komisyonu Romanya Murahhası Zamfiresko’nun akademide Boğazlar ve Romanya konusunda verdiği konferans yer almaktadır. Burada Zamfiresko müttefiklerin harekatta başarılı olmaları halinde bunun Romanya için iyi olmayacağını ve eğer Romanya istikbalini muhafaza etmek istiyorsa Karadeniz’de kuvvetli bir donanma ile bir harp limanı bulundurması gerektiğini belirtmiştir. “Yine İhtilaf-ı Müselles İ’lamından” başlıklı imzasız

makalede, Rusların artık İngilizlere güvenmediği ve onları sahtekarlık ve yalancılıkla suçladıklarından bahsedilmektedir. Aynı habere göre Rus matbuatı da şikayet başlamış ve birtakım hadiseler Rus kamuoyunu tamamen İngilizlerin aleyhine çevirmiştir. Fransız ve Rus matbuatı arasında Rus matbuatının yayınlarından dolayı bir münakaşa açıldığıda bildirilmektedir. Ayrıca Rus kamuoyu ve mehafil-i siyasiyesinin çoğunlukla Rusya'nın kendi başına sulh akdetmesini istedikleri bildirilmektedir. "Kale-i Sultaniye Müdafileri İçin" başlıklı yazıda, verilen teberrunun 8382 kuruşa eriştiği bildirilmektedir. "Tayyarelerimizin Kıymetli Keşfiyatı" başlıklı haberde, uçaklarımızın hava ve denizin çok uygun olması dolayısıyla keşif uçuşu yaptıkları ve düşman gemileri hakkında çok kıymetli bilgiler elde ettikleri bildirilmektedir.

Tanın gazetesindeki "Çanakkale Boğazı" başlıklı yazıda Prof. Leobzen'in Frankfurter Zeitung'deki makalesi yer almaktadır. Prof. bu makalede daha önce buraları görmüş ve buralarda çalışmış biri olarak bu konuda bilgi vermekte ve Boğazların zorlanmasının imkansız olduğunu belirtmektedir. "Müttefiklerimizin Takdiratı" başlıklı haberde bir Alman gazetesinin İstanbul'un böyle bir teşebbüsü akim bırakacak tedabiri çoktan aldığına emin olduklarını yazdığı belirtilmektedir. "Topçularımızın Mahareti" başlıklı habere göre Bozcaada'da Souffren zırhlısının subayları ile muhabirlerin mülakatında subaylar Osmanlı topçusunun isabetli atışlarını övmüşler ve Independence Romen gazetesi de kara ve denizden ortak bir hareket olmadan başarılı olunamayacağını yazmıştır. Ayrıca düşmanın mağlubiyetten sonra Bozcaada'ya çekildiği, naaşları toplamak için bir torpido muhribinin görevlendirildiği, cesetlerin denizin dibine yollandığı ve bayraklarını yarıya indirip matem marşları çaldıkları, komutanların da amiral gemisi Souffren'de toplandıkları belirtilmektedir. "Çanakkale'de Tayyarelerimizin İstikşafatı" başlıklı haberde uçaklarımızın Bozcaada ve Limni üzerinde uçarak keşif yaptıkları belirtilmektedir.

30 Mart 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi kısmında evvelki gün bir uçağımızın Çanakkale Boğazı dışında dolaşan bir düşman gemisine taarruz ettiği bildirilmektedir. "Çanakkale Hakkında" ana başlığı altındaki "Aczlerini Anlıyorlar" başlıklı (Berlin 28 mart tarihli) yazıda, Cenevre'den Lokal Anzeigen gazetesinden bildirildiğine göre düşman amiralleri şimdiye kadarki usullerle uğranılan başarısızlık

üzerine taarruz şeklini değiştirip bataryaları teker teker imhayı kararlaştırmışlardır. Aynı kısımdaki “Malta Havuzları Hasarzedede Sefainle Dolu” (Napoli 27 mart tarihli) başlıklı haberde bir İngiliz vapuruyla gelen yolcuların Malta havuzlarında 4 Fransız zırhlısı ile 2 İngiliz kruvazörü ve 8 torpidonun tamir görmekte olduğunu söyledikleri bildirilmektedir. Aynı kısımdaki “Yeni Bir Usul İle Müdafaa” başlıklı haberde, Der-saadet’ten Sofya’ya gelen bir siyasinin bir gazeteye verdiği demeçte, Osmanlıların yeni bir müdafaa şekli uyguladıklarını; buna göre düşman iyice yaklaşınca kadar bekleyip ondan sonra gizli bataryalardan yoğun bir ateşe başladıklarını ve böylece düşmanın hasara uğramasına sebep olarak geri çekilmesini sağladıklarını belirtmiştir. “Gaulois Zırhlısının Garki Tahakkuk Ediyor” başlıklı yazıda, 18 mart saldırısında ağır yaralanan Gaulois zırhlısının battığı bildirilmektedir. “Asılsız Bir Mazeret” başlıklı yazıda, Cenevre’den Neu Freie Press gazetesine bildirildiğine göre Times gazetesinin Bozcaada muhabiri çektiği bir telgrafta havanın çok fırtınalı olması sebebiyle harekate devam edilemediğini bildirmiştir. “Fransa Meclis-i Mebusanında Nümidane İzahat” başlıklı haberde ,Cenevre’den Berliner Zeitung gazetesine bildirildiğine göre, Fransa Meclis Dışişleri Encümeninde konuşan Bahriye Nazırı Çanakkale hareketinde daha çok zayı-atın beklenmesi gerektiğini ve önemi dolayısıyla hedeflenen siyasi neticeye varılıncaya kadar hareketin devam etmesi gerektiğini belirtmiştir. “Yunanistan’da Kanaat” başlıklı yazıda, Atina’dan Neu Freie Press gazetesine bildirildiğine göre Yunanistan’da herkes Osmanlıların başarılı olacağına kanaat getirmiştir. altındaki “Tayyarelerimizin Faali-yeti” başlıklı (Çanakkale 16 mart tarihli) haberde, evvelki gün uçaklarımızın adalar üze-rinde uçarak düşman gemileri hakkında bilgi topladıkları bildirilmektedir.

31 Mart 1915: İkdam gazetesinde “Çanakkale Hakkında” ana başlığı altındaki “Çanak-kale’ye Asker Çıkarmaktan Vazgeçmişler” başlıklı yazıda, Atina’dan Neu Freie Press gazetesine bildirildiğine göre Simena gazetesi İngilizlerin çıkarma için 60-70 bin asker topladıklarına dair yaydıkları haberlerin yalan olduğunu, 1.5 aydan beri ancak 16-17 bin asker toplayabildiklerini yazmaktadır. Ayrıca Yunanistan’ın İtilaf Devletlerinin emrine çıkarma için asker vermeyi reddetmesinden dolayı şimdilik bu fikirden cayıldığı bildirilmektedir. Aynı kısımdaki “Bir Fransız Kruvazörü Daha” başlıklı (Atina 28 mart tarihli) haberde, Estiya gazetesinin Mondros muhabirinin bildirdiğine göre bir Fransız kruvazörü 22 martta Dardanos istihkamata yakınında karadan torpillenmiş ve ismi gizli

tutulan kruvazör bütün mürettebatı ile 1.5 dk da batmıştır. “Times Muharrir-i Askerisinin Mütalaatı” başlıklı yazıda, Londra’dan Tageblatt gazetesine bildirildiğine göre Times gazetesinin umur-ı bahriye uzmanının yazdığı bir makalede İngiliz Bahriye Nezareti’nin yayımladığı tebliğlerde tahrip edildiğini bildirdiği bataryaların 18 martta şiddetli mukabelede bulduklarını, dolayısıyla Türklerin tahrip olan topların yerine yeni obüsler ve sahra topları yerleştirdiklerinin ortaya çıktığını belirtmektedir. “Von Der Goltz Paşa’nın Beyanatı” başlıklı (Bükreş 28 mart tarihli) haberde, Adevrol gazetesinin muhabirinin Paşa ile yaptığı mülakata yer verilmektedir. Paşa bu mülakatta Türklerin kendilerine güvendiklerini, bu güvenin zaferle bir kat daha arttığını, Türklerin silah ve mühimmat sorununun olmadığını ve bu mühimmatı kendilerinin ürettiğini söylemiştir. Ayrıca müttefiklerin karaya asker çıkarmadan girişecekleri yeni bir hareketin gene aynı sonucu vereceğini, karaya asker çıkarsalar bile Türklerin bunları karşılamak için külliyetli miktarda askeri bulunduğunu belirtmiştir. “Yakinen Müshadet” başlıklı yazıda, Sofya’da çıkan Türk Sedası refikinin Çanakkale muhabiri 5 mart tarihli zafer hakkında verdiği tafsilat kaydedilmiştir. “Kale-i Sultaniye Müdafileri İçin” başlıklı yazıda, verilen teberru miktarının 10.530 kuruşa ulaştığı bildirilmektedir.

Tanın gazetesindeki “Düşman Donanmasının Çanakkale Muharebesinde Uğradığı Hasarat” başlıklı yazıya göre zayıat 7000 kişidir. “Çanakkale ve Mütalaat-ı Askeriye” başlıklı haberde Neu Freie Press gazetesinin bir Alman amiralinin makalesini yayınlamıştır. Burada amiral başarımızı tebrik etmektedir.

1 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de evvelki gün Rus filosunun Kozlu-Zonguldak ve Ereğli mevkiilerine 2000’den fazla mermi fırlattığı, ancak sadece birkaç evin tahrip olduğu ve birkaç mavnanın battığı bildirilmektedir. Ayrıca düşman uçakları ateşimizle kaçırılmıştır. “Çanakkale Hakkında” ana başlığı altındaki “Adi Bir Teselli” başlıklı yazıda, Osmanlı Heyet-i İstihbariyesinden bildirildiğine göre, Roma’da yayınlanan mühim bir İtalyan gazetesinin müttefiklerin başarısızlıklarının kamuoyunda fena bir tesir yaptığını, bunlardan ikisinin en güçlü donanmalara sahip olan devletler olmalarının bu tesiri arttırdığını bildirmektedir. Ayrıca müttefiklerin gemilerinin torpille battığı iddialarına karşın kendilerinin daha önce torpilleri temizlediklerine dair ifadeleri hatırlatılarak, hareketin inkıtına sebebin havanın kötü olmasından dolayı

olduğuna dair iddialarında glnlğn ifade ettikten sonra, bunların adi bir teselli olduğu belirtilmektedir. “Çanakkale Gllenirken” isimli imzasız bir Őir yer almaktadır. “Hasarzedede Gemiler” başlıklı (Atina 31 mart tarihli) yazıda, Pire limanına gelmiş olan vapur kumandanlarından birinin bildirdiğine göre Limni’nin limanında hasarzedede olmuş birçok Fransız ve İngiliz harp gemisi mevcuttur ve bunların arasında ağır hasara uđramıŐ Queen Elisabeth de bulunmaktadır. “Çanakkale Taarruzu-Bir Hollandalı Nazırın Mütalaası” başlıklı (Berlin 30 mart tarihli) haberde, Holanda Nazır-ı sabıklarından Őetal, Amsterdam’da yayınlanan Vaterland gazetesine yazdığı bir makalede Çanakkale hareketinin başarılı olması durumunda siyasi ihtilafa yol açacağı ve barıŐın çok uzun zaman ihlaline sebep olacağından felaket teşkil edeceğini belirtmektedir.

Tanin gazetesindeki “Ruslar Neler Tasavvur Ediyorlar” başlıklı haberde bir Rus gazetesinin İngiltere’de aleyhlerinde yanlış haberler çıktığını, Rusya’nın kafi derecede geniş olduğundan Anadolu’da arazi istemediğini, ancak güvenlik açısından Karadeniz ve Boğazlar meselesinin halledilmesi gerektiğini, bu savaşın Ermeni meselesini de ortaya çıkardığını, Türklerin İran’a nüfuz etmesinin de önlenmesi gerektiğini, ayrıca Rus politikacılarının hepsinin bu yolda fikir beyan ettiklerini yazdığı belirtilmektedir.

2 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki “Avusturya NiŐanları-İttifak Tezahratı” başlıklı yazıda Reichpost gazetesi Avusturya İmparatoru Fransuva Josef tarafından Enver Paşa ve diğer Osmanlı kumandanlarına verilen niŐanların Osmanlı ordusunun baŐarisından duyulan Şükran ve minneti çok güzel ifade ettiğini belirterek, aynı Şekilde bir hücum vaki olursa Osmanlıların gene aynı başarıyı göstereceğinin muhakkak olduğunu bildirmektedir. “Halil Bey’in Beyanatı” başlıklı (Berlin 31 mart tarihli haberde, Meclis-i Mebusan Reisi Halil Bey’in FoŐise Zeitung gazetesine verdiği beyanat yer almaktadır. Halil Bey bu beyanatta müttefiklerin tekrar saldırmasını istediklerini, kendi müttefiklerimiz olan Almanya ve Avusturya donanmalarını rahatlatacak istediğimizi belirterek askerlerimizin maneviyatının çok kuvvetli olduğunu söylemiştir. “Mzaheret mi, Muhalefet mi?” başlıklı (Viyana 31 mart tarihli) haberde, Rotterdamische Krone gazetesi Çanakkale hareketinin Rusya’ya müzaheret mi yoksa Rusya’nın amaline karşı muhalefet mi olduğunun belirlenmesinin çok güç olduğunu yazmaktadır. “Hollanda Rical-i Siyasisinden Birinin Makalesi” başlıklı (Berlin 31 mart tarihli) haberde, Hollanda eski

nazırlarından İstel'in Vaterland gazetesine yazdığı makalede İngiltere'nin asıl amacının donanmasını İngiltere'de bir sükut-ı muhtemelden korumak olduğu, bunu yeterli görmeyen Fransa'nın daha fazla faaliyet istemesi sonucu İngiltere'nin Çanakkale hareketına karar verdiğini yazmaktadır. Ayrıca hareketın başarılı olması halinde uzun süreli bir ihtilafın olacağına kani olduğunu belirtmektedir. "Boğazlar Meselesi ve Rusya" başlıklı (Berlin 31 mart tarihli) haberde, Frankfurter Zeitung gazetesi Fransız ve Rusların Boğazlar konusunda ihtilafı olduğunu belirterek, İngiltere'nin Rusya'nın Boğazlardan serbest mürur hakkına rıza gösterebileceği, ancak siyasi olarak hakimiyetinin kabul edilemeyeceğini yazmaktadır.

3 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki Ahmet Cevdet imzalı "Mühim Haberler" kısmında Çanakkale taarruzu sırasında ağır hasara uğrayan İngiliz Nelson zırhlısının fırtına yüzünden battığı bildirilmektedir. "Avusturya ve Amerika Sefirlerinin Beyanatı" başlıklı (Viyana 1 nisan tarihli) haberde, Avusturya sefiri Marki Palloviçoni'nin Peste Hirlap gazetesine verdiği demeçte Çanakkale'nin zorlanmasının imkansız olduğunu ve bu teşebbüsün savaşın sonuna dek sürebileceğini belirtmiştir. ABD sefiri Henry Morgenthau da asker ve kumandanlarımızı överek istihkamamızda bir hasar olmadığını ve mühimmatımızın da tam olduğunu belirtmiştir. "Hasarzedede Düşman Gemileri" başlıklı yazıda, Çanakkale taarruzunda hasara uğrayan birçok torpida ve torpido muhribinin tamir edilmekte olduğu bildirilmektedir. "Kale-i Sultaniye Müdafileri İçin" başlıklı yazıda, teberru miktarının 13.972 kuruşa ulaştığı bildirilmektedir.

Tanın gazetesindeki "Adaların İşgali" başlıklı haberde Neu Freie Press gazetesinin Midilli, Sakız ve Bozcaada ile Selanik yakınındaki Katerin körfezi ve Limni, İmroz ve Semendirek adalarının işgali ile Çanakkale'ye bütün bir merkezi bahriye heyetinin oluşturulduğunu yazdığı belirtilmektedir. "İmroz ve Bozcaada'da" başlıklı haberde de Atina'dan gelen haberlere göre gelecekteki Çanakkale hareketi için İmroz adasının üs olarak kullanılmasının muhtemel olduğu belirtilmektedir.

4 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi kısmında o gün Çanakkale Boğazı'na yaklaşmak isteyen birkaç mayın arama gemisinin açtığımız ateşle çekilmek

zorunda kaldığı bildirilmektedir. Ayrıca bunları himaye eden 2 zırhlının uzaktan fasıllarla ateş açıp sonra çekildikleri de belirtilmektedir.”Çanakkale Hakkında” ana başlığı altındaki “Çanakkale Boğazı-Rus Matbuatı” başlıklı (Roma 2 nisan tarihli)yazıda, Petersburg gazetelerinin müttefikten karaya asker çıkarmadıkça hareketin başarıya ulaşamayacağını yazdıkları belirtilmektedir. Aynı kısımdaki “İstanbul Daima Bir Osmanlı Şehri Kalacaktır” başlıklı (Vienna 2 nisan tarihli) bir haberde, Alman muallimlerinden Zoren Neu Freie Press gazetesine yazdığı bir makalede, Rusların Boğazlar üzerindeki emellerinin İtalya ve Balkan Devletlerini de tehdit edeceğini, ancak İstanbul daima Osmanlıların elinde kalacağından bunlardan bahsetmenin gereksiz olduğunu belirtmektedir. “İngiltere’nin 7 Kozu” başlıklı Alman siyasetçisi Dr.Oyret tarafından yazılan makalede, 7. koz olarak İngiltere’nin bir taşla birçok kuş vurmak gayesi ile Çanakkale hareketine giriştiği fakat kendisinin de, müttefiklerinin de başarısız olduğu belirtilmektedir. “Kale-i Sultaniye Müdafileri İçin” başlıklı yazıda, teberru miktarının 19.383 kuruşa eriştiği bildirilmektedir.

5 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de donanmanın evvelki gün Odessa Körfezi civarında 2 Rus gemisini batıracağı ve mürettebatını esir ettiğinden bahisle, küçük Mecidiye kruvazörünün düşmanın mayın tarama gemilerini takip ederken bir mayına çarparak battığı bildirilmektedir. Toplar da alındıktan sonra düşman tarafından tekrar yüzdürülmemesi için torpille batırılmıştır. Evvelki gün Çanakkale Boğazına yaklaşmak isteyen düşman mayın tarama gemilerinden biri batayalarımız tarafından Kumkale civarında batırılmıştır. “Çanakkale Hakkında” ana başlığı altındaki “Ajans Reuter’in Tebliği” başlıklı (Berlin 3 nisan tarihli) haberde, Reuter’in 18 marttan beri hiçbir ciddi teşebbüste bulunmadığını bildirdiği ve 4 Osmanlı uçağının Pazar günü bir uçak gemisine 2 bomba attığını bildirdiği belirtilmektedir. Aynı kısımdaki “Yunan Bahriye Nazırının Beyanı” başlıklı yazıda, Milan’dan Lokal Anzeigen gazetesine bildirildiğine göre Yunan Bahriye Nazırı Corriere Della Sera gazetesinin Atina muhabirine Rusya müttefiklerine Yunanistan’ın Çanakkale hareketine katılmasının istemediğini bildirdiği için Yunanistan’ın harekate iştirak ettirilmesinden vazgeçtiğini, Yunanistan’ın tavrını Bulgaristan’ın durumu netleştikten sonra ortaya koyacağını belirtmiştir. Ayrıca müttefiklerin karaya asker çıkarmadan başarılı olmalarının imkansız olduğunu ifade etmiştir. “Çanakkale” başlıklı (Çanakkale 23 mart tarihli) haberde,

düşmanın ciddi bir teşebbüsünün görülmediği, yaklaşmak isteyen mayın tarama gemilerinin de bataryalarımızca püskürtüldüğü, hatta bunlardan birinin evvelki akşam Kumkale civarında batırıldığı bildirilmektedir.

6 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki Ahmet Cevdet imzalı “Mühim Haberler” kısmında Times gazetesinin Çanakkale hareketinin pek güç durumda olduğunu ve müttefiklerin büyük fedakarlıklara katlandığını yazdığı bildirilmektedir. “Von Der Goltz Paşa’nın Makalesi” başlıklı (Viyana 3 nisan tarihli) haberde, Neu Freie Press gazetesi Feldmareşal Von Der Goltz Paşa’nın “Harb-i Umumide Türkiye” başlıklı makalesini yayımlamıştır. Paşa bu makalede daha önce pek mühim görülmeyen Çanakkale savaşının elde edilen başarılar neticesinde fikriyatı altüst ettiğini beyan ederek, askerimizin kahramanlığını övmekte ve daha önceki kuvvetlerimizden çok daha iyi teşkilatlanmış ve teçhiz edilmiş olduğunu belirtmektedir. “Kale-i Sultaniye Müdafileri İçin” başlıklı yazıda, teberru miktarının 20.464 kuruşa yükseldiği bildirilmektedir.

Tanın gazetesindeki “Düşman Donanmasının İstihzarat-ı Cedidesi” başlıklı haberde Sofya gazetelerinin haberlerine göre Boğaz kuvvetleri amirali şimdiye kadarki hareket tarzıyla başarısız olduklarını kabul etmiştir. Yeni hareket için uzun menzilli toplar beklenmektedir.

7 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki “Mecidiye Kruvazörü” başlıklı yazıda, Dr.Fazıl Berki Bey tarafından kruvazörün batmasından dolayı duyulan üzüntü dile getirilerek, halkımızın yeni bir Mecidiye kruvazörünün inşisi için bağış yapmaktan kaçınmayacağı ve Donanma Cemiyeti’nin bunun için bir hesap açacağından bahisle kendisinin ilk etapta 20 lira bağışladığını bildirmektedir. Tebliğ-i Resmi’de evvelki gün ateş açan 2 düşman zırhlısının zarar veremediği gibi bataryalarımızın 1 zırhlı ve bir torpidoyu vurduğu belirtilmektedir.” Mecidiye’nin Garkı” başlıklı yazıda, bir müşahit tarafından Mecidiye kruvazörünün batışı hakkında tafsilat verilmektedir “Bir Fransız Zırhlısı Daha” başlıklı (Roma 4 nisan tarihli) yazıda, Bozcaada’dan gazetelerin bildirdiğine göre Çanakkale taarruzu sırasında ismi meçhul bir Fransız zırhlısı daha mayına çarparak batmıştır. “İngiliz Hakimiyet-i Bahriyesinin Sükutu” başlıklı (Viyana 5 nisan tarihli)

haberde, Tageblatt gazetesi İngilizlerin Çanakkale hareketinin bütün Avrupa için tehlikeli olduğunu ve başarısızlığının da İngiliz deniz hakimiyetinin sükutu olduğunu belirtmektedir. “General Adenaur’un Bir Makalesi” başlıklı (Viyana 5 nisan tarihli) haberde, Prusya generali Adenaur’un Neu Freie Press gazetesindeki bir makalesinde, karaya asker çıkarılsa bile Çanakkale Boğazı’nın zaptedilemeyeceğini yazdığı bildirilmektedir. “Mecidiye Kruvazörü İçin” başlıklı yazıda, Donanma Cemiyeti Merkez-i Umumisinin bir beyanı yer almaktadır. Bu beyanda yapılan müracaatlar neticesinde Mecidiye’nin yeniden inşası için ayrı bir hesap açıldığı ve Kuleli Askeri İdadisi ile 5. Ordu’ya mensup 3.Menzil erfradının bağışlarının kabul edildiği bildirilmektedir. Ayrıca Bozkır 24 mart tarihli bir haberde, Bozkır köyünden yardım yağdığı ve köyün bütün milleti yardıma çağırdığı belirtilmektedir.

Tanin gazetesindeki “Goltz Paşa’nın Makalesi” başlıklı haberde Paşa’nın Neu Freie Press gazetesine yazdığı bir makalede Türkiye’nin Kafkaslar, Mısır ve Boğazlarda kuvvet bulundurmakla görevini ifa ettiğini ve eğer merkezi devletlerle doğrudan müvaselede bulunsa idi daha iyi hizmet etmiş olacağını yazdığı bildirilmektedir. “Çanakkale Hakkında Times Muhabirinin Beyanatı” başlıklı haberde Times’ın Midilli muhabirinin gelecek harekatta müttefiklerin çok büyük fedakarlıklara katlanması gerektiğini, çünkü Türk mevzilerinin çok iyi tahkim edilmiş olduğunu ve müdafii sayısının çok olduğunu yazdığı belirtilmektedir.

8 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki “Pek Mühim Haberler” başlıklı Ahmet Cevdet imzalı (Lozan 6 nisan tarihli) haberde, Bulgaristan ve Yunanistan’ın birlikte harbe iştiraktan kaçınmaları üzerine müttefiklerin karaya asker çıkarmak için yeterli kuvvetleri bulunmadığından Limni ve Midilli adalarındaki askerlerini infikaka mecbur oldukları Stampa gazetesi tarafından yazıldığı bildirilmektedir. “Çanakkale Hakkında” başlıklı yazıda, Daily Chronicle gazetesi Bozcaada muhabiri hareketin geçirmekte olduğu devrenin uzun bir müddet daha sürdükten sonra kati saldırının olacağını gazetesine iletildiği bildirilmektedir. Aynı kısımdaki Düşmanımızın Gafleti başlıklı (Berlin 6 nisan tarihli) haberde, Nye Rotterdam gazetesi İtilaf Devletlerinin Çanakkale’de karşılaşacağı direnişi tahmin edemediğini ve başkentteki İngiliz heyetinin raporuna dayandığını, bu raporun da Osmanlı kuvvetlerini hafife aldığını yazmaktadır. Aynı

kısımdaki “Von Der Goltz Paşa İle Mülakat” başlıklı (Viyana 6 nisan tarihli) haberde, Neu Freie Press gazetesi Paşa ile yaptığı mülakata yer vermekte ve Paşa bu mülakatta Çanakkale zaferini övdükten sonra Osmanlının kuvvetini tükenmiş zannedenlere gelip hakikati görmeleri çağrısında bulunmuştur. Aynı kısımdaki “Çanakkale Önünde Şuray-ı Harp” başlıklı yazıda, Atina’dan Neu Freie Press gazetesine bildirildiğine göre, Çanakkale önünde amiraller general D’Amade’ın da katıldığı bir şura tertip etmişler ve bu şurada adalardaki 30.000 kişilik kuvvet çok az olduğundan ve bunlar nakilleri sırasında hastalandıklarından, kara harekatı şimdilik ertelenmiş ve bu kuvvetlerin çoğunun Mısır’a kaydırılması kararı alınmıştır.

Tanin gazetesindeki “İngiliz Tesniyatı” başlıklı haberde Dersaadet’ten Frankfurter Zeitung gazetesine bildirildiğine göre son zamanlarda İngilizlerin dahili istikamati başarıyla bombaladıkları ve Saros körfezine asker çıkardıklarına dair haberlerin tesniğ edildiği ve 18 marttan beri hiçbir hareket olmadığı belirtilmektedir.

9 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki “Çanakkale Hakkında” ana başlığı altındaki “Von Der Goltz Paşa’nın Bir Makalesi” başlıklı (7 nisan Viyana tarihli)haberde, Paşa’nın Neu Freie Press gazetesine yazdığı bir makalede Türkiye’nin müttefikleriyle doğrudan temas kurmak istediğini, ancak müttefiklerin başarısızlığının tesellihat endişesine düşmeyi gerektirmediğini yazmaktadır. Aynı kısımdaki “Mecidiye Kruvazörü ve Viyana Matbuatı” başlıklı (Viyana 7 nisan tarihli) haberde, Viyana gazetelerinin gemimizin batmasından dolayı duydukları üzüntüyü ifade ettikten başka askerlerin maneviyatının gemilerin adedinden daha mühim olduğunu yazdıkları bildirilmektedir. “Garip Hareketlerin Netayici” başlıklı imzasız makalede düşmanın Tebliğ-i Resmî’de belirtildiği gibi Eynezen iskelesine yaptıkları ufak bombardıman ve 2 filika asker çıkarma teşebbüslerinin akim kaldığı belirtilerek, bu gibi tuhaf hareketlere Çanakkale bozgunundan sonra teşebbüs ettiklerine dikkat çekilmiş ve kendilerinin ve basınlarının da başarısızlıklarını itiraf ettikleri belirtilmiştir. “Zât-ı Hazret-i Pâdişâhî’nin Beyânât-ı Hümâyunları” başlıklı (Berlin 8 nisan tarihli) haberde, Padişahın Tageblatt gazetesi muhabinine Çanakkale müdafaası sırasında Alman subaylarının da büyük hizmetler gördüğünü söylediğini muhabinin gazetesine iletildiği bildirilmektedir. “Kale-i Sultaniye Müdafileri İçin” başlıklı yazıda, verilen teberru miktarının 23.820 kuruşa eriştiği

bildirilmektedir.

10 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki “Çanakkale Hakkında” ana başlığı altındaki “Müttefiklerin Müşkilatı-Çanakkale Zorlanamaz” başlıklı (Berlin 8 nisan tarihli) makalede, Stampa gazetesinin görüştüğü eski bir hükümet adamı Çanakkale’nin geçilmesine ihtimal vermediğini beyan etmiştir.

Tanın gazetesindeki “Bir Mülakat” başlıklı haberde Tribuna gazetesinin bir muhabirinin Roma’dan geçmekte olan Mithat Şükrü Bey ve Karasu Efendi ile yaptığı mülakatta, mezkur şahısların Çanakkale’yi zorlamanın imkansız olduğunu söyledikleri bildirilmektedir.

11 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki “Çanakkale Hakkında” ana başlığı altındaki “Çanakkale Önünde Fransızların Zayıyatı” başlıklı (Berlin 9 nisan tarihli) haberde, Daily Telegraph gazetesinin beyan olunanlardan başka Fransızların bir torpido muhribi ile bir deniz uçağı kaybettiğini ve bir geminin de hasara uğradığını yazdığı bildirilmektedir. İkdam gazetesi 2 kayıp haberinin Avrupa’dan gelen başka bir telgrafla doğrulandığını, ancak yara alan gemi ile ilgili haberi ihtiyatla yazdıklarını belirtmektedir. Aynı kısımdaki “Frändenblatt’ın Mühim Bir Makalesi” başlıklı (Viyana 9 nisan tarihli) habere göre, Frändenblatt gazetesi askerimizin kahramanlığını ve Osmanlı Devleti’nin gücünü övmekte, Osmanlı askerinin ecdadına layık olduğunu, devletin karada olduğu gibi deniz gücünde de çok iyi olduğunu isbat ettiğini yazmaktadır. Ayrıca kendilerinin de Osmanlı’nın muzafferiyetinden emin olduklarını belirtmektedir. Aynı kısımdaki “Selanik’te Fransız ve İngiliz Gemileri” başlıklı yazıda, Berlin Tageblatt gazetesinin güvenilir kaynaklardan aldığı bilgiye göre, 18 martta başarısızlığa uğrayan bir kısım Fransız ve İngiliz gemilerinin tamirat ve erzak temini için Selanik’e uğramışlar, kendilerine sadece 24 saat tanındığı için Malta’ya gitmek zorunda kalmışlardır. “Çanakkale Hakkında” başlıklı (Berlin 10 nisan tarihli) haberde, Roma’dan Tageblatt gazetesine bildirildiğine göre, umur-ı bahriye uzmanı İtalya eski Bahriye Nazırı Betolo müttefiklerin bu kuvvetle değil asgari 300.000 kişilik bir kuvvetle Boğazı zorlayabileceğini beyan etmektedir.

Tanin gazetesindeki “Boğaz ve İtilaf-ı Müselles” başlıklı haberde Neu Freie Press’ın Boğaz kumandanlarının biraraya geldiklerini fakat anlaşamayarak dağıldıklarını, eğer Boğazlar ele geçirilmezse Fransa-Rusya anlaşmasının manasızlaşacağını, yapılan tehditlerin yerine gelmesinin hareket için iştahı kapayacağını belirttiği bildirilmektedir.

12 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki “Kale-i Sultaniye Müdafileri” için başlıklı yazıda, Müdafa-i Milliye Cemiyeti’nden bildirildiğine göre cemiyet azası mebus Faik Bey ve Müdür Cemil Beyler vedaetiyle 20.000 paket sigara, 200 lira nakit, 6 çuval sabun, 100 kat çamaşır, 300 kat pijama, 300 çift terlik irsal kılındığı bildirilmektedir. “Avusturya Donanma Cemiyeti’nin Tebriki” başlıklı yazıda, Avusturya Donanma Cemiyeti’nin Çanakkale zaferinden dolayı Osmanlı Donanma Cemiyeti ve Türk milletini tahriratı mahsusa ile tebrik ettiği bildirilmektedir. Aynı kısımdaki “Hiddet ve Tehevvürü Teskin İçin” başlıklı yazıda, Çanakkale’de hezimete uğrayan müttefik donanmasının hırsını sivil yerleri bombalayarak aldığı ve 25 martta Adalar Denizi sahilindeki Yeniköy’ü bombalayarak bir Rum hamile kadını öldürdüğü, 2 erkek ve 1 kadını da yaraladığı bildirilmektedir. “Nasıl Tevil Ediyorlar” başlıklı Ajans Havas’ın haberinde, müttefik ordusunun Fransız kuvvetlerinin Mısır’a nakledildiği bildirilmektedir.

13 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki “Türklerde Asar-ı İntizam ve Faaliyet” başlıklı yazıda, 26 mart tarihli Kampana gazetesinin Çanakkale zaferinden sonra Türk hükümet ricalinin daha azimkar olduğunu yazdığı bildirilmektedir. “Vaziyet-i Umumiyye Bir Nazar” başlıklı imzasız makalede müttefiklerin askerlerini Mısır’a kaydırmalarına atfen alay dolu sözler sarfedilmekte ve bunu onlar için aczlerini itiraf olduğu belirtilmektedir. “Kale-i Sultaniye Müdafileri” için başlıklı yazıda,teberru miktarının 27.213 kuruşa eriştiği bildirilmektedir. “Çanakkale Hakkında” başlıklı (Berlin 12 nisan tarihli) haberde, Roma’da çıkan Matyeno gazetesinin bildirdiğine göre, Limni adasındaki İngiliz askerlerinin durumu perişan, teçhizatları yetersiz ve maneviyatları da çok zayıftır. Ayrıca harekatta hasarзде olan gemi sayısının 12 olduğu ve bunların 8’inin hiçbir harekate iştirak edemeyecek derecede olduğu belirtilmektedir.

Tanin gazetesindeki “Fransız Heyet-i Seferiyyesi” başlıklı haberde heyetin Fransız eski

bakanlarından olan Pişen'in, Çanakkale ricatinden bahseden hadiseye dair neşrolunan resmi tebliğin heyet-i seferiyye hakkında Fransızlarda bulunan endişeyi bertaraf ettiğini söylediği belirtilmektedir.

14 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de düşmanın birkaç keşif gemisinin medhal civarındaki bataryalarımıza uzaktan tesirsiz ateş açtığı, mukabele sonucu bir zırhlı ve bir torpidosunun yaralandığı bildirilmiştir. "Harb-i Umumide Türkiye" başlıklı yazı, Von Der Goltz Paşa'nın daha önce Neu Freie Press gazetesinde yazdığı bildirilen makalenin orjinalidir. Paşa bu makalede daha önceleri 2. derecede önem atfedilen Çanakkale'nin bunun yanlışlığını ispat ettiğini ve Osmanlı Devleti'nin tarihinin en büyük ve en mükemmel ordusunu teşkil etmiş olduğunu belirtmektedir. Paşa ayrıca Çanakkale hareketinin Osmanlı ordusunun taarruz gücünü kırmak ve Türkiye'yi müttefiklerinden ayırmak amacıyla yapıldığını beyan etmektedir. Düşmanların hareketin neticesinde sükut-ı hayale uğradıkları ve bunun Osmanlı ordusunun kahramanlığı ve kumandanlarının iktidarı sayesinde olduğunu söylemektedir. "Boğazlarda Şimdiye Kadar Vuku Bulan Muharebata Bir Nazar" başlıklı makalede yabancı bir muhabirin mütalaatı verilmektedir. Muhabir bu makalede olayları kronolojik sıraya göre özetlemekte ve hareketin başarısız olduğunu, Balkan Devletleri üzerinde hiçbir tesiri olmadığını ve Alman-Osmanlı ittifakını kuvvetlendirdiğini belirtmektedir. "Kale-i Sultaniye Müdafileri İçin" başlıklı yazıda teberru miktarının 28.126 kuruşa eriştiği bildirilmektedir. "Hezimetlerini Örtmeye Çalışıyorlar" başlıklı (Viyana 12 nisan tarihli) haberde, uğradıkları hezimetini gizlemeye çalışan İtilaf matbuatından bahseden Noviyes Wiener Tageblatt gazetesi, İngilizlerin uğradıkları hezimetini örtmek için İzmir'i bombalayıp Suriye'ye asker çıkarmalarına rağmen sarsılan nüfuzlarını bir daha tesis edemeyeceklerini belirtmektedir. ana başlığı altındaki bir haberde Boacaada'ya gelen gazetecilerin adadaki İngiliz askerlerinin Çanakkale'yi zorlamanın imkansız olduğunu gizlemediklerini belirttikleri bildirilmektedir. "Müttefikler Asakiri Niçin Mısır'a Gönderildiler?" başlıklı yazıda, Rus Montag gazetesinin müttefik askerlerinin İngilizlerin en çok tehlikede bulunduğu Mısır'a gönderilmesinin lüzumsuz olduğunu tahmin ettiğini yazdığı bildirilmektedir.

15 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki "Mühim Haberler" kısmında Çanakkale önündeki

düşman filosunun 1 saat bilinmeyen bir yöne doğru gittiği bildirilmektedir. “Çanakkale’ye Niçin Taarruz Etmişler” başlıklı (Budapeşte 12 nisan tarihli) yazıda, bir gazetenin bildirdiğine göre Fransız diplomatlarından birisi işçi partisinin yayın organı Severeni Goli gazetesinde neşrettiği bir makalesinde, Çanakkale’ye taarruz sebebini açıklarken, bu taarruzun Rusya tarafından birçok defa talep edildiğini, ancak hareketin erken başlamasının 3 sebebi olduğunu bildirerek, bunların levazimat ve mühimmat fıkdanı, alem-i islamda gittikçe büyüyen heyecan ve asabiyet ile tarafsız devletlerin hal ve tavırları üzerinde tesir icra etmek olduğunu açıklamıştır. Ayrıca diplomat Rusya’ya karşı bir hareketlerinin olmadığını belirtmiştir. Gazete bu bilgileri verdikten sonra yaptığı yorumda bu itirafların herşeyi açıkladığını, ancak tarafsızların korkacakları yerde cesaretlendiklerini belirtmektedir. “Kale-i Sultaniye Müdafileri İçin” başlıklı yazıda teberru miktarının 29.774 kuruşa eriştiği bildirilmektedir. “Kuşadalıların Hamiyeti” başlıklı (Kuşadası 1 nisan) haberde, Çanakkale müdafaası sırasında yaralananlar için Kuşadası’nda toplanan 4300 kuruşun buradaki Hilal-i Ahmer’e verildiği bildirilmektedir.

Tanin gazetesindeki “İşgal Ordusunun Kıymeti” başlıklı haberde, Frankfurter Zeitung gazetesinin Çanakkale hareketinin başarısızlığı üzerine askerlerin zaten olmayan cesaretinin büsbütün kırıldığını belirttiği bildirilmektedir. “Times’ın İtirafı” başlıklı habere göre Times’ın Midilli’den aldığı bir mektupta son günlerde hareket olmadığı, Türklerin aradan faydalanıp tahkimatlarını kuvvetlendirdikleri ve İngilizlerin sabırlı olup büyük fedakarlıklara hazır olmaları gerektiği, Osmanlı topraklarının yerlerinin mükemmel olduğu, Osmanlı subaylarının başarısından emin olduğu, 18 mart zaferinin Osmanlı askerinin cesaretini arttırdığı belirtilmektedir. “Tanin’in Makalesini Tefsir” başlıklı haberde Journal di İtalia gazetesinin Rusya ve İngilterenin arasının açılması hakkındaki Tanin’in bir makalesini tefsir ederken, bu gazetenin bu hareketin İtalya’nın menfaatlerine darbe vuracağını yazdığı bildirilmektedir.

16 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki “Kudüslülerin Hamiyeti” başlıklı haberde, Kudüs ahalisinin batan Mecidiye kruvazörünün yerine inşa edilecek olan harp gemisi için 1000 Osmanlı lirası bağışladıkları bildirilmektedir. Eski, Yeni İngiltere, Eski, Yeni Fransa başlıklı imzasız makalede İngiltere ve Fransa’nın eskiden Osmanlının mevcudiyetini

korumak için çaba gösterdikleri halde bugün Boğazları Rusya'ya teslim etmeyi kabul ettikleri ve bunun hayret verici olduğu belirtilmektedir. Yunanlıların buna rıza göstermesi ise bu devletin bir gafleti ve Türk düşmanlığı olarak değerlendirilmektedir. Balkanları Avusturya nüfuzundan kurtarma iddiasında olan İngiltere ve Fransa'nın, buraları şimdi Rusya'ya teslim etme niyetlerine karşı Balkan Devletlerinin istiklallerini koruyacakları ifade edilmektedir. "Bulgar Ricalinin Beyanat-ı Mühimmesi" başlıklı (Viyana 1 nisan) haberde Tan gazetesinin Bulgar yetkililerle yaptığı mülakata yer verilmektedir. Bu mülakatta Başbakan Radoslov Çanakkale'nin zabtı halinde menfaatleri icabı müdahaleye mecbur kalacaklarını, tarafsız kalmaları halinde Türkiye'nin kendilerine Trakya'nın bir kısmını vereceğine dair haberlerin yalan olduğunu belirtmiştir. Buna karşılık Türkiye'ye karşı savaşa girmeleri halinde İtilaf Devletlerinin kendilerine Türkiye'nin Trakya'daki bir kısım toprağını vaadettiğini, fakat bunun reddedildiğini de Mösyö Karadiyef'in ifade ettiğini bildirmiştir. "Nasıl İtiraf Ediyorlar" başlıklı habere göre Daily News gazetesi Bozcaada muhabiri müttefiklerin Çanakkale savunmasının çok kuvvetli olması ve Türk topçusunun başarısı üzerine hareketin durdurulduğunu kabul ettiğini belirtmektedir. Aynı kısımdaki "Çanakkale'de" başlıklı (Kale-i sultaniye 2 nisan) haberde, evvelki gece karanlıktan istifade ederek medhale yaklaşmak isteyen birkaç harp gemisinin ateşimiz üzerine derhal uzaklaştığı bildirilmektedir. "Gelibolu'da Sükun-Bolayır ve Civarına Serseri Mermiler" başlıklı haberde, Bolayır civarına düşmanın arasına ateş açmasına rağmen hiçbir zarar veremediği ifade edilmektedir. "Uyuşmamışlar" başlıklı haberde Rusya ve İngiltere arasında Çanakkale konusunda gittikçe büyüyen bir anlaşmazlık olduğu, Rusya'nın menfaatleri icabı derhal sulh istediği bildirilmektedir. Ayrıca Cenevre'den gelen haberlerde harekattan vazgeçildiğine dair şayialar olduğu bildirilmektedir.

Tanın gazetesindeki "Çanakkale Hücumundan Evvelki Vekayii" başlıklı haberde, Lokal Anzeigen gazetesi Rusya'nın savaşa devam için İstanbul'un kendisine verilmesini şart koştuğunu, sulh teşebbüslerine giriştiğini her tarafa yaydığını ve Fransa'nın İngiltere üzerinde bütün nüfuzunu kullanıp harekate razı ettiğini, hareketin haziranda yapılması planlanırken Rusya'nın müracaatları sonucu tam hazırlanmadan şubat sonunda başlatıldığını, bu arada Türkiye top konusunda bayağı terakki ettiğinden kara kuvvetleri de kullanılsa daha iyi bir netice elde edilemeyeceğini, eğer müttefikler Rusya'ya

taahhüdatta bulunmamış olsalardı harekatı tekrar etmiyeceklerini yazdığı bildirilmektedir.

17 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de evvelki gün medhale yaklaşıp ateş açan bir zırhlının mukabele ile hasara uğrayıp çekilmek zorunda kaldığı bildirilmektedir. Ayrıca aynı gün Rus filosunun Zonguldak mevkiilerini bombalayıp birkaç balıkçı kayığını batırdığı bildirilmektedir. “Çanakkale Hakkında” ana başlığı altındaki “Bir Bahriye Mütahassısının Mütalaatı” başlıklı yazıda, Alman deniz subaylarından Derezyos’un Berlin Tageblatt gazetesinde yazdığı makalede İngilizlerin kuvvetleri yetersiz olduğu halde harekate giriştiklerini, karaya asker çıkarmadan Boğaz’ın zaptının mümkün olamayacağını ve istihkamların çok iyi tahkim edilmiş olduğunu belirttiği bildirilmektedir. Ayrıca Boğaz’daki akıntıların çok şiddetli olduğunu ve müteharrik torpilleri müttefiklerin tahrip etmesinin mümkün olmadığını belirterek, müttefiklerin mağlubiyetlerini torpillere bağlayıp Osmanlı askerinin başarısını küçük göstermek istediklerini bildirmektedir. İngiltere’nin bir muhribinin bataryalarımızca ağır hasara uğratıldığı bildirilmektedir. “Çanakkale ve Romanya” başlıklı haberde zaferin Romanya’da memnuniyetle karşılandığı, Rus yanlısı gazete ve politikacıların istisna teşkil ettiği, ancak bu çevrede bile Boğazların Rusya’nın eline geçmesinin Romanya için teşkil edeceği tehlikenin farkedilmeye başlandığı bildirilmektedir. Ayrıca siyasi çevreler Boğazların başka ele geçmesi durumunda kendilerine burada bir mevki verilmeyeceğine inanmaktadır ve bu çevreler Romanya asli menfaatinin Tuna ve Karadeniz’de olduğunu, ne kadar büyük toprak parçası vaadedilirse edilsin bu menfaatlerden vazgeçilmemesi gerektiğini düşünmektedirler. “Cavit Bey’in Beyanatı” başlıklı yazıda, bir gazeteden bildirildiğine göre Osmanlı eski Maliye Nazırı Cavit Bey İsviçre’de iken mezkur gazetesinin muharrirlerinden biriyle mülakat yapmış, sorulan sorular üzerine Çanakkale’nin zorlanamayacağını, karaya asker çıkarılsa bile İstanbul’da 300.000 kişilik bir ordu bulunduğunu, düşmanın bunu yenecek kuvveti olmadığını ve silah ve mühimmat sıkıntısı da çekmediklerini beyanla, İngilizlerin sadece eski istihkamata bildiklerini, yeni bataryalardan haberleri olmadığını belirtmektedir. “Edward Grey Ne Kadar Sıkışmış” başlıklı İsviçre’den kayıtlı yazıda, Venizelos’un İngilizlerin kendisine yaptıkları toprak karşılığı yardım teklifini kabul etmesinin hata olduğu tekrar belirtilmekte ve bunun Yunanlılığın sonu olacağı ifade edilmektedir. “Kale-i Sultaniye Müdafilerimiz İçin”

başlıklı haberde teberru miktarının 22.207 kuruşa ulaştığı bildirilmektedir.

18 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki “Çanakkale Muzafferiyeti Hakkında” başlıklı haberde, Deutsche Kurier gazetesi harekat başlarken bir kısım insanların harekat hakkında buldukları kehanetlere devam ettikleri, halbuki kendileri gerçeği yakinen gördüklerinden Türk askerinin muzafferiyetinin çok büyük olduğunu yazmaktadır. Ayrıca müttefiklerimizin bu olayı çok mühim gördüklerini de bildirmektedir. Tebliğ-i Resmi’de evvelki gün öğleden sonra Marız körfezi üzerinde uçan bir uçağın ateşimizle yaralanıp düştüğü, onu kurtarmak için denize inen bir uçağın batırıldığı, onları kurtarmak için yaklaşan Amiral Nelson zırhlısı ve bir uçak gemisine ateş açıldığı, isabet alan zırhlının çekildiği, uçak gemisinin de yaralı uçağı arkasından sürüklediği bildirilmektedir. Ayrıca E 15 numaralı bir İngiliz denizaltısının batırılarak mürettebatının esir edildiği bildirilmektedir. “Tafsilat-ı Mütemmim” başlıklı yazıda Karargah-ı Umuminin 1 nisandan beri vuku bulan çarpışmalar hakkında ayrıntılı bilgi verdiği görülmektedir.

Tanın gazetesindeki “Viyana Sefirimizin Teşekkürü” başlıklı haberde Viyana sefirimizin Viyana belediye başkanına zafer münasebetiyle çektiği telgrafa karşılık yoladığı teşekkür mektubundan bahsedilmektedir..

19 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki “Çanakkale Hakkında” başlıklı (Berlin 18 nisan) haberde, Çanakkale’deki son başarıların Berlin’de çok iyi bir tesir yaptığı belirtilmektedir. Bir “İngiliz Gazetesinin Şikayetleri” başlıklı (Berli 17 nisan) yazıda, Morning Post gazetesi İtalyan ve Alman matbuatının Çanakkale harekatı hakkında tafsilatlı haber verdiklerini, halbuki İngiltere’de sansür uygulandığı için İngiliz halkının bunları öğrenemediğini belirterek hükumete şikayette bulunmaktadır. “Düşmanların Endişeleri” başlıklı imzasız makalede düşmanlarımızın harekatın başarısızlığı dolayısıyla büyük bir sükut-ı hayale uğradıkları, diğer cephelerdeki başarısızlıklarının da bu hezimetle yakından alakalı olduğunu belirtilmektedir. Ayrıca İtilaf Devletlerinin ne planladıkları ve bu planların neden uygulama safhasına konulamadığı tafilatlı bir şekilde anlatılmaktadır. “Kale-i Sultaniye Müdafileri İçin” başlıklı yazıda, teberru miktarının 35.101 kuruşa eriştiği bildirilmektedir. “İnkisar-ı Hayal İlamı” başlıklı yazıda, evvelki gece bir İngiliz

krvazörünün Gökabat körfezine girerek limana giren 4 kayığı muayene ettiği ve birinde bulduğu 2 çuval soğana el koyup bayraklarımızı aldığı bildirilerek, bunun başarısızlıktan dolayı hissedilen sükut-ı hayale müstenid olduğu belirtilmektedir. “Çanakkale-Dilaverlerimizin Kuvve-i Maneviyesi” başlıklı (Çanakkale 5 nisan) haberde, 5 mart zaferinden sonra askerimizin maneviyatının daha da kuvvetlendiği belirtilmektedir.

Tanın gazetesindeki “Son Muvaffakiyetin Berlin’de Tesirâtı” başlıklı haberde, son başarılarımızın Berlin’de hüsni tesir oluşturduğu bildirilmektedir. “Çanakkale’de” başlıklı yazıda da son başarılarımızın (bir denizaltıyı da batırmak dahil) düşmanlarımızı derin düşüncelere sevkettiği, müdafaamızın % 50 kuvvetlendiği belirtilmektedir.

20 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki “Mühim Haberler” kısmında Lozan 18 nisan tarihli bir haberde, İtalyan hükümetinin Çanakkale’ye saldırıda bulunulmasına şiddetle karşı çıktığı bildirilmektedir. Tebliğ-i Resmi’de Bozcaada üzerinde uçan bir uçağımızın düşman gemilerini bombalayarak salimen döndüğü ve evvelki gün Çanakkale Boğazına yaklaşmak isteyen düşman torpidolarının ikisinin açılan ateşle yaralandığı ve geri çekilmek zorunda kaldıkları bildirilmektedir. Ayrıca Timur Hisar torpidosunun Mateyno adlı bir İngiliz nakliye gemisini torpillediği, takip edilince ele geçmemek için kendini betirdiği ve mürettebatının da Sakız adasına sığındığı bildirilmektedir. Malta’ya başlıklı yazıda (Berlin 19 nisan) Frankfurter Zeitung gazetesinin Atina’dan bildirdiğine göre İngiliz Albion zırhlısı 18 martta ağır hasara uğradığından Malta adasına çekilmiştir. “İngilizler’in İtirafatı” başlıklı (berlin 19 nisan) haberde, bir İngiliz subayının mektubunu Times gazetesi neşretmektedir. Subay bu mektubunda Osmanlı topçusunu isabetinden dolayı övmekte ve istihkamların çok iyi gizlendiğini belirtmektedir. 18 nisan tarihli bir haberde İngiliz hükümetinin resmi tebliğinde, Mateyno nakliye gemisinden 100 kişinin boğulduğunu itiraf edildiği belirtilmekte ve geminin battığının tahmin edildiği de buna eklenmektedir. “Tafsilat-ı Mütemmim-Bir Arslanın Menkıbesi” başlıklı (Çanakkale 6 nisan) haberde, evvelki gün düşman gemilerinin medhale yaklaşmak istemesi üzerine bataryalarımızın ateş açtığı ve ikisinin isabet alıp kaçtığı bildirilmektedir. Ayrıca o akşam medhal civarına yaklaşmak isteyen bir düşman zırhlısının bataryalarımızın ateşiyle çekilmek zorunda kaldığı belirtilmektedir. Batırılan

denizaltının mürettebatının askerlerimiz tarafından kurtarıldığından bahisle askerlerimizin kahramanlık ve alicenaplığı övülmektedir. “Timur Hisar’ın Kahraman Fedailerine” başlıklı imzasız yazıda, bu gemimizin mürettebatı övülmekte ve Çeşme’deki facia sırasında Kaptan Paşa’nın gösterdiği kahramanlıkla Timur Hisar mürettebatınıniki arasında bulunan bağa ve benzerliğe dikkat çekilmektedir.

Tanin gazetesindeki “Frankfurter Zeitung’in Mütalaası” başlıklı haberde, müttefiklerin başarısızlığı üzerine mezkur gazetenin yazdığı baş makalede müttefiklerin harekatı kesmelerinin teessüf verici olduğu, çünkü devam etselerdi güçlerinin daha da kırılacağı, kuvvetlerini geri çekmelerinin siyasi öneme haiz olduğu, başarısızlığın tarafsızlara çizilen planların izalesi için kimin kuvvetli olduğunu Avrupa’daki harplerden daha fazla anlattığı, tarafsızları etkileyecek mühim bir vasıtanın feda edilmiş olduğunu, başarısızlıklarının sebebinin kafi kara kuvveti tedarik edememelerinden ileri geldiğini belirtmektedir.

21 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de evvelki geceki saldırıda hasara uğrayan 2 geminin battığı, ancak bunların torpido mu, torpil taharri gemisi mi olduklarının bilinemediği bildirilmektedir. “Mühim Haberler” kısmında Lozan 19 nisan tarihli bir haberde, İngiliz Mayteno nakliye gemisine saldıran gemimizin çok iyi bir tesir meydana getirdiği bildirilmektedir. “Tarihi Muharebe-Yakından Müşahede” başlıklı yazıda, İtalya’da yayınlanan Triona gazetesinin 2 nisan tarihli nüshası verilmektedir. Bu nüshada 28 mart muharebatından dönen zevatin muharebe hakkındaki tafsilatlı müşahedeleri verilmektedir. “Kale-i Sultaniye Müdafileri İçin” başlıklı yazıda, teberru miktarının 26.010 kuruşa eriştiği bildirilmektedir. “Çanakkale Hakkında” başlıklı haberde, denizaltının batırılmasından dolayı meydana gelen memnuniyetin bütün Çanakkale’ye hakim olduğu belirtilmektedir. “Timur Hisar Torpidosu” başlıklı (Roma 19 nisan) haberde, İngilizlerin resmi tebliğlerinde Mateyno gemisinin vurulması olayında 24 kişinin daha sandalların batması ve devrilmesinden dolayı boğulduğunu, 27 kişinin de kaybolduğunu bildirdikleri belirtilmektedir.

Tanin gazetesindeki “Çanakkale Muzafferiyeti Tafsilatı” başlıklı haberde, Osmanlı

Heyet-i İstihbariyesinin hareket hakkında verdiği tafsilatlı bilgi yer almaktadır. “İngiliz Tebliğ-i Resmiyesi” başlıklı haberde İngiliz Bahriye Nezareti’nin bir tebliğle E-15 denizaltısının batıp, mürettebatının esir edildiğini bildirdiği belirtilmektedir. “Nevis Viz Tageblatt ve Türkiye” başlıklı yazıda, mezkur gazete Avusturya Loeyd vapur şirketi müdürü Alber Frankfurter’in Osmanlı Devleti’nin başarısına dair bir makalesini yayınlamaktadır. Mezkur şahıs bu makalede Çanakkale’de müttefiklerin bütün gayretlerinin boşuna olduğunu, çünkü Türkiye’de düşmanlarının bütün planlarını parça parça edecek kuvvet bulunduğunu, İngilizlerin deniz hakimiyetinden başka bir şey düşünmediklerini, Çanakkale hareketinin da sırf İngiliz menfaatleri için olduğunu, İngilizlerin Türklerin Çanakkale’ye fazla asker yığarak Mısır’daki tazyiki hafifletmesini istediklerini, Türkiye’nin Boğazları en buhranlı zamanlarında bile ticarete kapamadığını, ama İngilizler burayı ele geçirirse serbest geçişin o gün biteceğini, buradaki başarısızlığın tarafsızların gözünü açacağını ve belki de İngiliz bahriye hakimiyetinin sonunun başlangıcı olacağını belirtmektedir. “Kahraman Torpidomuz” başlıklı haberde, düşman gemileri tarafından takip edilen bir torpidomuzun Sakız adasında Kalamara yakınlarında kendini karaya oturttuğu ve mürettebatının Yunan memurlarına teslim olduğu bildirilmektedir.

22 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de evvelki gün Çanakkale karşısında düşmanın 2 nöbetçi harp gemisinin uzak mesafeden fasilalarla açtığı ateşin tesirsiz olduğu, mukabeleye lüzum görülmediği belirtilmektedir. “Çanakkale Hakkında” ana başlığı altındaki “Boğazdan Geçilemez” başlıklı yazıda, Neu Freie Press gazetesinin bildirdiğine göre, İsyoter Pros gazetesi Çanakkale muhabiri istihkamatın 18 martta olduğundan daha sağlam bir durumda olduğunu ve geçilemeyeceğinin tarafsız uzmanlarca da belirtildiğini bildirmektedir. “Talat Bey’in Beyanatı” başlıklı yazıda, Budapeşte’den Neu Freie Press gazetesinden bildirildiğine göre Peste Hirlap gazetesinin Der-saadet muhabiri Dahiliye Nazırı Talat Bey’le bir mülakatta bulunmuştur. Talat Bey bu mülakatta, düşmanların Çanakkale hareketine devam etmesini istediklerini, böylece zayıtının artacağını beyan etmektedir. Ayrıca düşmanın şimdiye kadar başarılı olmadığını da belirtmektedir. “Yunan Bahriye Nazırının Beyanatı” başlıklı yazıda, Yunan Bahriye Nazırı Istranos’un Corriere Della Sera gazetesinin Atina muhabirine verdiği beyanatta, karadan işgal edilmedikçe Boğazın geçilemeyeceğini, sadece denizden yapıla-

çak bir denemenin çok büyük zayıyata sebebiyet vereceğini ve başarısız olacağını söylediği bildirilmektedir. “Menfur ve Vahşiyane Bir Tecavüz” başlıklı yazıda, İngiliz Agamemnon zırhlısının Bolayır’ı bombardımanında (29 mart) Süleyman Paşa’nın türbesinin tahrip olduğu bildirilmektedir. Ayrıca türbenin hiçbir askeri amaçla kullanılmadığı da belirtilmektedir.

Tanin gazetesindeki “Roma Sefaret-i Seniyyesindeki Ziyafet” başlıklı haberde, Roma sefaretimizin verdiği bir ziyafet sırasında müdavimlerden birinin teklifiyle Mehmet Çavuş ve refikasına hediye verilmesi için iane defteri açıldığı bildirilmektedir. “Osmanlı Ordusu Hakkında Takdirat” başlıklı haberde, Berliner Zeitung gazetesinin askeri muharririnin topçu ve askerimizi övgüsü yer almaktadır.

23 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki “Çanakkale” başlıklı yazıda Lozan’dan Telegraphen Korasiyondenc Boro’ya bildirildiğine göre, Istar gazetesi Osmanlı hükümetinin Gelibolu ve Çanakkale mıntikasını her gün daha fazla takviye ettiğini ve Osmanlı uçaklarının müttefik donanmasını her gün bombaladığını bildirmektedir. “İngilizlerin Hukuk-ı Düvele Yeni Bir Taarruzu” başlıklı (Berlin 29 nisan) haberde, evvelki günkü saldırıda 2 İngiliz gemisinin ateşimiz sonucu hasara uğradığı ve Atina’nın Yunan sularında Timur Hisar torpidomuzun İngiliz gemilerince takip edildiğini doğruladığı bildirilmektedir. “Gelibolu Mektubu” başlıklı (4 nisan) yazıda, İkdam gazetesinin Gelibolu muhabirinin Gelibolu ve Bolayır civarındaki müşahedatı yer almaktadır. Muhabir bu mevkide çok az hasar olduğunu belirtmektedir. Aynı sayfadaki “İngilizler İtiraf-ı Acz Ediyorlar” başlıklı yazıda, Times gazetesinin bir makalesine yer verilmektedir. Times bu makalede müttefiklerin Çanakkale’de büyük hatalar yaptıklarını ve bu cephe hakkındaki haberlerin resmi tebliğlerde gizlendiğini veya geçiştirildiğini beyan “Rusya ve Müttefikler” başlıklı (Viyana 21 nisan) haberde, Noveayo Vremya gazetesinin Rusya’nın Çanakkale hezimetinden sorumlu olmadığını ve müttefiklerini müşkilat hakkında uyardığını söylediğini yazdığını bildirmektedir.

Tanin gazetesindeki “İngiliz Esirler Geldiler” başlıklı haberde, batırılan E-15 numaralı İngiliz denizaltısının subay ve neferatının İstanbul’a getirilip İngiliz konsolos Palmer ile

birlikte Harbiye Dairesi'ne götürüldükleri bildirilmektedir.

24 Nisan 1915: İkdam gazetesinde “Çanakkale” ana başlığı altındaki “Fransızların İtirafı” başlıklı yazıda, yabancı bir gazetede 21 mart 1915 tarihli bir telgraf neşredilmektedir. Telgrafta Fransız Gaulois zırhlısının yara alması ve Bouvet'in batması hakkında tafsilat mevcuttur. “Çanakkale Hakkında” başlığı altında bulunan “Wiener Zeitung'un Bir Makalesi” başlıklı (Viyana 22 mart) haberde, mezkur gazete Çanakkale'de müttefiklerin uğradığı hezimetin büyüklüğünün ve zayıatın İstanbul'dan gelen haberlerde açık bir şekilde ortaya konduğunu ve Türklerin uzun zamandan beri hazırlandıklarından bu sefer gafil avlanmadıklarını belirtmektedir.

25 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki “Osmanlıların Harekat-ı Alicenabanesi” başlıklı (Çanakkale 10 nisan) haberde, batırılan E-15 denizaltısının kurtarılan mürettebatının tedavi edilip, giydirilip kuşandırıldığı ve bu esirlerin harbin başlangıcından beri İngiliz Bahriyesinin verdiği ilk esirler olduğu belirtilmektedir. “Çanakkale Etrafında Düşman Donanmaları” başlıklı haberde, Atina'dan Neu Freie Press gazetesine bildirildiğine göre o gün, Çanakkale Boğazı civarında Fransız ve İngilizlerin 40 parça gemisi toplanmış durumdadır. Ancak Türk askeri çevrelerine bunun 2 katı bir kuvvet gelse dahi Çanakkale'nin geçilemeyeceğini ve düşmanın bu teşebbüse pişman olacağını belirtmişlerdir. Bu görüşe müttefiklere teveccüh gösteren çevreler dahi katılmaktadır. Morning Post gazetesinin bir makalesinde, gazete başarısızlığın bütün mesuliyetinin Churchill'e ait olduğunu belirtmekte ve onu uzmanların görüşlerine aldirmamakla suçlamaktadır.

26 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de Rus Karadeniz filosunun menzil dışından yarım saat kadar nümayiş ateşinde bulunduğu, sonra da kuzeye doğru uzaklaştığı ve mukabeleye gerek görülmediği bildirilmektedir. “Karadeniz Boğazı Zorlanabilir mi?” başlıklı (Berlin 24 nisan) haberde, bir gazetenin yazdığına göre Ruslar Karadeniz Boğazı'nın Çanakkale kadar mükemmel tahkim edilmiş olduğunu ve zorlanmasının imkansız olduğunu düşünmektedirler. “İngiltere'de İfşa-i Hakayık” başlıklı (Berlin 24 nisan) haberde, Hollanda'dan Töglicho Rundsehau gazetesinin bildirildiğine göre İngiltere'den gelen bir yolcu İngiltere'de basın hükumete ve Bahriye Nezareti'ne

sert hücumlarda bulunduğunu, Çanakkale'ye yapılan ve yapılacak olan bu kadar masrafa rağmen hiçbir gelişme kaydedilemediğini ve kaydedilmesinin de beklenmediğini yazdığını belirtmektedir. “Kale-i Sultaniye Müdafileri İçin” başlıklı haberde, teberru miktarının 39.684 kuruşa eriştiği bildirilmektedir.

2. ÇANAKKALE KARA MUHAREBELERİ

27 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de düşman donanması himayesinde 12 nisan sabahleyin Gelibolu ceziresi sevahilinde Sığındere, Arıburnu, Tekkeburnu ve Kabatepe’ye asker çıkarılmasına teşebbüs edildiği, Tekkeburnu’na çıkan askerlerin süngü hücumuyla denize döküldüğü, Arıburnu’na çıkanların Türk taarruzunun neticesi sahile sürüldüğü ve bir kısmının mavnalarına firar ettiği bildirilmektedir. Aynı gün hücumlarımızın sürdüğü, yaklaşmaya kalkan bir düşman filosunun ateşimizle uzaklaştırılıp bir torpidosunun batırıldığı ve ağır yaralanan bir diğerinin Bozcaada’ya götürüldüğü bildirilmektedir. Tebliğ’in zeylinde, Kumkale civarına çıkan düşmanın sahile sürüldüğü, 400’ünün öldürülüp 200’ünün esir alındığı eklenmektedir. Zayıflığımızın çok az olduğu ve Fransızlar tarafından karşımıza çıkarılan müslüman askerlerin bir kısmının tarafımıza geçtiği bildirilmektedir. Bu arada Kabatepe karşısındaki İngiliz ve Avustralya askerlerinden birhaylisi esir edilmiştir.(buna bir yüzbaşı ve bir mülazımda dahildir) “İspanya ve Bahr-ı Sefid Muvazenesi” başlıklı yazıda, Neu Freie Press gazetesinden okunduğuna göre, Madrit’te yayınlanan İmparsiyal gazetesi Çanakkale ve Dersaadet’in Fransız ve İngilizlerin eline geçmesi halinde İspanya, İngiltere ve Fransa arasındaki 1907 antlaşmasına göre Akdeniz dengesi İspanya aleyhine bozulacağından bu durum hakkında İspanya’nda görüşünün alınması gerektiğini belirtmektedir.

28 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki “Mühim Haberler” kısmında İngilizlerin Bozcaada müftüsünü Çanakkale istihkamatına özel işerette bulunmakla suçlayıp idam ettikleri bildirilmektedir. “Triumph Zırhlısı Hasarzedede” başlıklı yazıda, Gelibolu bombardımanı sırasında İngiliz Triumph zırhlısının ağır hasara uğradığı Reuter ajansı tarafından Malta Adasından bildirilmektedir. Tebliğ-i Resmi’de Seddülbahir’in batısındaki ateşi himayesinde ilerlemeye çalışmasına rağmen saldırımızla Kumkale’de büyük zayıyla geri çekilmek zorunda kaldığı bildirilmektedir. Bunlardan bir kısmının sandallarla kaçtığı, kaçamayanların bir kısmının da teslim olduğu bildirilmektedir. Ayrıca Arıburnu önündeki bir düşman nakliye gemisinin ateşimizle battığının görüldüğü de bildirilmektedir. 4.30 da gelen habere göre, Kabatepe civarında 4 liva kuvvetinde olduğu tahmin edilen düşmanın denize döküldüğü, ağır yaralı olan bir düşman kruvazörünün de

Bozcaada'ya götürüldüğü bildirilmektedir. “Dünkü İlave” başlıklı yazıda, düşmanın hezimete uğratıldığı, Sığındere civarında düşmanla dolu 10 mavnanın batırıldığı, bir nakliye gemisinin karaya oturtulduğu, ateşle destek vermeye çalışan Majestic zırhlısının ateşimizle uzaklaşmak zorunda kaldığı bildirilmektedir.

29 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki “Triumph Zırhlısının Hasaratı” başlıklı (Berlin 28 nisan) haberde, Cenevre'den Vossiche Zeitung gazetesine bildirildiğine göre zırhlının hasaratı bildirildiğinden daha büyüktür ve harbe katılamayacak durumdadır. Tebliğ-i Resmi'de düşmanın Kabatepe cenubundan teşebbüsünü yinelediği ve askerimiz tarafından tardına devam edildiği bildirilmektedir. Evvelki gün düşmanın Kumkale civarına yeni kuvvetlerle saldırmasına rağmen 3 makineli tüfek bırakarak geri çekilmek zorunda kaldığı bildirilmektedir. “Çanakkale Muzafferiyatının Tafsilatı” başlıklı (Kale-i Sultanîye 15 nisan) haberde, askerimizin kahramanlık ve cesareti övüldükten sonra hareket hakkında tafsilatlı bilgi verilmektedir. “Müttefiklerimizin Takdiratı” başlıklı (Berlin 28 nisan) haberde, başarıımızdan bahseden Vossiche Zeitung gazetesi zaferden dolayı ordumuzu tebrik etmektedir. Morning Post gazetesi de, müttefiklerin Osmanlılar tarafından ağır bir hezimete uğratıldığını yazmaktadır. Ayrıca Vossiche Zeitung gazetesi, Osmanlı karargahının yayınladığı memnuniyete mucib olan raporun Osmanlı kuvvetlerinin başarısına delalet ettiğini belirtmektedir. Ayrıca düşmanın 14 saattir uğraştığı halde mühim hiçbir noktayı elde edemediği, Türk askerinin göğüs göğüse kahramanca çarpıştığı da Alman matbuatında yer almaktadır. Bunu düşmanın da kabul ettiği bildirilmektedir.

30 Nisan 1915: İkdam gazetesindeki “Şu Türkler Ne Yaman Şeylermiş” başlıklı (Viyana 28 nisan) haberde, Avusturya çevrelerinin başarıımızdan son derece memnun olduğu ve herkesin ağızında yukarıdaki cümlenin bulunduğu bildirilmektedir. “Çanakkale Muzafferiyatı-Müttefiklerimizin Takdiratı” başlıklı (Berlin 28 nisan) haberde, müttefiklerimizin matbuatının Osmanlı Devlet ve askerini övdüğü ve tebrik ettiği belirtilmektedir. Tebliğ-i Resmi'de Kumkale civarına çıkan ve donanmasının himaye ateşi altında sebat etmeye çalışan düşmanın tard edildiği ve Anadolu yakasında hiç düşman askeri kalmadığı bildirilmektedir. Kabatepe civarındaki düşmanın harp gemilerinin ateşiyle burada sebat etmeye çalıştıkları, burada diğer noktalarda başka düşman

askeri kalmadığı bildirilmektedir. Bir İngiliz torpido muhribinin medhal civarında batırıldığı ve Fransız Jan Dark zırhlısının da hasara uğratıldığı bildirilmektedir. Ayrıca 14 nisanda düşmanın 16 zırhlı ve birçok torpido muhribiyle yaptığı saldırının bize 3 asker ve 1 subayın yaralanmasına mal olduğu, asker dolu birçok sandal ve mavnanın batırıldığı, bir nakliye gemisinin karaya oturtulduğu ve Majestic ve Triumph zırhlılarının hasara uğratıldığı bildirilmektedir.(Böylece harp dışı kalmışlardır) “Düşmanın Bir Zırhlısı Daha Hasarzedee” başlıklı (Kale-i Sultaniye 15 nisan) haberde, Vengeance zırhlısının hasara uğrayıp çekildiği bildirilmektedir. “Düşmanlar Ne Halde?” başlıklı imzasız makalede, askerimizin kahramanlığı övülmekte ve düşmanlarımızın bütün cephelerde mağlup olmakta oldukları belirtilmektedir.

Tanin gazetesindeki “İngilizlerde Alaim-i Asabiyet” başlıklı makalede, İngiliz basınının son kara hezimetinden dolayı hükumete ateş püskürdüğü, Times’ın İngiliz siyaset ve askeriyesini şiddetle eleştirdiği, Daily Mail’in de ve diğer bir takım basının da buna katıldığı bildirilmektedir. “Mütalaat-İhtisarat” başlıklı yazıda, Almanya’nın her tarafından sefirimize tebrik yağdığı, basının bizi kutladığı, Mateo gazetesinin İngilizlerin bütün şarktaki nüfuzunun kırıldığını yazdığı, Avusturya’da da bunun memnunlukla karşılandığı belirtilmektedir.

1 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de Kabatepe civarında dar bir sahada kurtulmaya çalışan düşmanın sahilin 500 m kadar yakınına sürüldüğü ve büyük zayıat verdiği bildirilmektedir. Ayrıca düşmanın donanma himayesinde Saros körfezinde yaptığı çıkarma teşebbüsünün akim kaldığı da belirtilmektedir. “Paris’te Heyecan ve Endişe” başlıklı (Berlin 29 nisan) haberde, çıkarma hareketinin başarısız olmasının Parislileri heyecanlandırıp endişelendirdiği, çıkarma kuvvetleri komutanı General Hamilton’ın başarısızlığı pilotların yanlış bilgi vermesine bağladığı, Cumhurbaşkanının ise meclisi toplantıya çağırdığı ve halkı tatmin etmek için bugün bir beyanname yayımlayacağı bildirilmektedir. “Bir Suale Cevap” başlıklı (Viyana 29 nisan) yazıda, Daily Chronicle gazetesi birçok kimsenin müttefiklerin neden mart ayında saldırıya geçip kendilerini tehlikeye attıklarını sorduğunu, bunun 2 cevabı olduğunu belirterek, 1.sinin İngiliz Bahriye Nezareti’nin büyük hatası, 2.sinin ise Venizelos’un son dakikadaki sükutu üzerine Bahriye Nezareti’nin planlarının altüst olması olduğunu belirtmektedir.

“Bozcaada’ya” başlıklı (Berlin 29 nisan) yazıda, Milano’da yayınlanan Corriera Della sera gazetesinin bildirdiğine göre, Çanakkale’de hasara uğrayan 1 Fransız, 2 İngiliz kruvazörü Bozcaada’ya doğru sürüklenmişlerdir. “Bir Müşahidin Beyanâtı” başlıklı yazıda, Çanakkale’den evvelki akşam İstanbul’a gelen bir şahsın İkdâm gazetesini muhabiri ile mülakatında, Çanakkale harekâtı hakkında izahat verdiği bildirilmektedir. “El Gazi” başlıklı imzasız makalede dünkü ajansların haberlerinden bahsedilmektedir. Makalede bu hezimetin diğerleri ile kıyaslanamayacağı, çünkü burada külliyetli miktarda insan kaybının söz konusu olduğu ve dolayısı ile bunu heyecanı arttırdığı ifade edilmektedir. Bu sırada Padişahın El Gazi ünvanını almasıyla da çok iftihar edildiği bildirilmektedir. “Müttefiklerimizin İhtisatı” başlıklı yazıda, (29 nisan Viyana) Kronenblatt gazetesinin Türk ordusunun Gelibolu zaferiyle kendisini bir kere daha ispat ettiğini ve Alem-i İslâm gibi müttefiklerini de sevince boğduğunu belirttiği belirtilmektedir. Bunun Padişahın gazi ünvanını aldığı güne rastlamasının da ayrı bir değer teşkil ettiği belirtilmektedir. “Taşrada Tezahürat” başlıklı yazıda, Bayburt ve Ordu’da zaferin kutlandığı, ayrıca tekrar ianeye başlandığı da belirtilmektedir. “Romanya Mehafilinde” başlıklı yazıda, (Bükreş 29 nisan) Romanya selahiyattar çevrelerinde karaya asker çıkararak Çanakkale’nin alınmasının imkansız olduğu görüşünün hakim olduğu belirtilmektedir. “İsviçre Matbuatı” başlıklı yazıda, (Berlin 20 nisan) bir İsviçre gazetesinin şöyle yazdığı bildirilmektedir: “Bu hezimet 18 marttan daha beterdir çünkü bunu için 4 haftadır hazırlık yapılıyordu. Oysa daha başlangıçta başarısız olacağı belli oldu. Ayrıca bu başarı Alem-i İslâmı harp için daha çok heveslendirecektir.” “İngiliz Dostluğu!” başlıklı yazıda, müttefik donanması ile birlikte İngilizlerin Türklerin dostu olduğu efsanesinin de hezimete uğradığı Framendebelat gazetesini tarafından beyan ediliyor.

Tanin gazetesindeki “Her Taraftan takdir Sesleri Yükseliyor” başlıklı haberde, Viyana Ticaret Odası başkanı Şoller’in takdiratı yer almaktadır. “Onlar da İtiraf Ediyorlar” başlıklı haberde, İngiliz gazetelerinin karaya çıkarılan askerinin büyük tehlikede olduğunu yazdıkları belirtilmektedir.

2 Mayıs 1915: İkdâm gazetesindeki “Mühim Haberler” kısmında, İngilizlerin Çanakkale’ye son saldırı sırasında 2 liva generali kaybettikleri bildirilmektedir. “Kahramanlarımızın Mukavemet-i Deliranesi” başlıklı yazıda, (Kale 17 nisan)

düşmanın hiçbir ilerleme kaydedemediği, sahilde durmaya çalıştığı kaydedilerek, bugün Seddülbahir’de mavna ile kaçan düşmanın birçoğunun batırıldığı, korumaya çalışan düşman gemilerinin isabet alarak çekilmek zorunda kaldıkları ve bir uçağımızın birçok defa düşman gemilerini bombaladığı belirtilmektedir. “Düşman Tayyarelerinin Alçakça Tecavüzü” başlıklı yazıda, düşman uçaklarının Maydos üzerinde uçarak şehri ve bilhassa Hilal-i Ahmer işaretli hastaneyi bombaladığı bildirilmektedir. Tebliğ-i Resmi’de Kabatepe’den Arıburnu’na sürülen düşmanın topçu ateşimizden kurtulmak için ileri harekate geçtiği, ancak süngü hücumuyla gene sahile sürüldüğü bildirilmektedir. Seddülbahir burnunda sahile çıkan düşmanın bataryalarımızın ateşiyle barınamayacak duruma getirildiği bildirilmektedir. Düşman donanmasının kara kuvvetlerini korumaya çalıştığından Boğazı geçmeye teşebbüs edemediği bildirilmektedir. Ayrıca Avustralya-İngiliz denizaltısı A E 2’nin Marmara denizine girmeye çalışırken deniz kuvvetlerimiz tarafından birkaç gün önce batırıldığı da bildirilmektedir. Mürettebat esir edilmiştir. “Pek Garip Bir Vesika-i Harp-İngilizlerin Küstahlığı” başlıklı yazıda, İngiliz uçaklarının Gelibolu üzerinden attıkları bildirinin tam metni verilmektedir. Bu bildiri de esir düşen Türklere İngilizlerin kötü davrandığına dair rivayetler yalanlanmakta ve Mısır’da esir düşen Türk askerinin refahı buna örnek gösterilerek, diğer Türklere de arkadaşlarına katılmaları teklif edilmektedir. Bu beyandan sonra gazete muhabiri İngilizleri tenkit etmekte ve çaresiz kaldıkları için bu yola başvurduklarını belirtmektedir. “Müttefiklerin Vahim Günleri” başlıklı imzasız makalede, düşmanın bu işi karadan da halledemeyeceğini anladığı için büyük bir yeis ve öfke içinde olduğu belirtilmektedir. Müttefik gazetelerinin de bu fikirde olduğu, bu itirafların Almanların Dunkerk’i kuşatmasına tesadüf etmesinin de dikkat çekici olduğu ve Almanların başarılı olmak üzere olduğunun anlaşıldığı bildirilmektedir. “Asar-ı Hamiyet ve Fedakarı” başlıklı yazıda, Trabzon valisinin telgrafla zaferi tebrik ettiği, kendisinin 2, memurlarının 1 ve bir kısım halkın da maaşlarını Mecidiye’nin yeniden inşası için bağışlayacaklarını bildirdiği belirtilmektedir. “Vilayette Sürur-ı Şadman” başlıklı yazıda, Padişaha Gazi ünvanı verilmesi ve Çanakkale zaferi dolayısıyla bütün Osmanlı vilayetlerinde şenlikler düzenlendiği bildirilmektedir. “İlk İhraç Ameliyatında Müttefiklerin Zayıatı” başlıklı yazıda (Atina 30 nisan) ilk karaya asker çıkarma teşebbüsünde İngilizlerin 1500, Fransızların da 600 asker kaybettikleri Yunan istihbaratınca bildirilmektedir. “Behemahal Hezimet-i Katiyeye Duçar Olacaklar” başlıklı yazıda, (Viyana 30 nisan) bir bahriyelinin Neu Freie

Press gazetesinde çıkan makalesinde, düşmanın henüz defedilememiş olmasına rağmen behemahal yenileceği belirtilmektedir. “Müttefiklerimizin Tebrikatı ve Selamları” başlıklı yazıda, (Berlin 30 nisan) Berlin Tageblatt gazetesi zaferden dolayı Türk askerini kutlamakta ve düşmanları hezimete uğratacağı kanaatinde olduklarını yazmaktadır. Ayrıca bir Paşa'nın da Vossiche Zeitung gazetesinde yazdığı bir makalede, Osmanlılarla yan yana çarpışmaktan ve başarılarından iftihar ettiğini belirttiği bildirilmektedir. “Beyaz Bayrakların Hikmeti?” başlıklı haberde, Çanakkale'deki İkdam muhabirinin bildirdiğine göre, Kabatepe civarında bir grup İngiliz askeri beyaz bayrak çekmiş, bunun üzerine hüsn-i kabul gösteren Türk askerine ateş açmışlardır. İngilizlerin aynı hileyi Almanlara da yaptığı anlaşılmıştır. “Askerlerini Nasıl Aldatıyorlar” başlıklı yazıda, esir edilen bir Fransız askeri Türk askerinin hiçte kendilerine anlatıldığı gibi olmadığını, gayet yetenekli, akıllı ve cesur olduğunu yaşadığı bir olayı anlatarak belirtmektedir. Buna göre Türk askeri kendilerine sakallı, kırmızı fesli ve mavi püsküllü olarak anlatılmıştır.

Tanin gazetesindeki “Gazilerimiz Geldiler” başlıklı haberde Çanakkale'den gelen gazilerimizin İstanbul'da hastanelere yerleştirildikleri belirtilip, askerlerin muharebe hakkında anlattıklarından çeşitli kesitler verilmektedir. “Osmanlı Ordusunun Hükümdarına Cülus Hediyesi” başlıklı haberde, Vossiche Zeitung gazetesi ordunun hükümdarına zaferden daha iyi bir cülus hediyesi veremeyeceğini belirtmektedir. “Nihayet Anladılar” başlıklı haberde” Daily Telegraph gazetesi Osmanlı nazarının hiç bir endişe duymadığını, bu taarruzun da akim kalacağından emin olduklarını, ordunun teçhizatının mükemmel olduğunu Corriere Della Sera gazetesinin bildirdiğini, yine aynı gazetenin Osmanlı ordusunun şevkli ve moralinin yüksek olduğunu da ilave ettiğini bildirmektedir.

3 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de İngiliz Vengeance ve Fransız 4.Henry zırhlılarının isabet aldıkları bildirilmektedir. Ayrıca o gece düşman torpidolarının hücumlarının engellendiği, Karadeniz Rus filosunun daha önce yaptıkları gibi bir nümayişi o gün Karadeniz Boğazı karşısında tekrarladıkları ve kuzeye çekildikleri bildirilmektedir. Ayrıca o gün öğleden evvel bir düşman denizaltısının Çanakkale Boğazını geçmek isterken ateş altına alındığı ve bir mayına çarparak aniden battığı,

mürettebatının kurtarılamadığı bildirilmektedir. “Çanakkale” ana başlığı altındaki “Deniz Kenarına Sıkıştırılan Düşmanın Telefati-Askerimizin İğtinamati” başlıklı haberde, (Kale-i Sultaniye 18 nisan) düşman filosunun sahilde sıkışmış bulunan piyadelerine yoğun ateşimiz üzerine himaye sağlayamayacağından, bugün uzaktan ve tesirsiz ateş açtığı, sahilde sıkışmış bulunan piyadelerinin ise topçu ateşimizle çok telefati verdiği ve askerimizin birçok makineli tüfek ele geçirdiği bildirilmektedir. “İngiltere’nin Manene Sükutu” başlıklı yazıda (1 Mayıs Sofya) Kampana gazetesinin aynı manşetli bir haberinde, Çanakkale hareketinin başarısızlığının İngilizlerin manene sükutu demek olduğu, İngiltere’nin bu mağlubiyetinin İslam dünyasındaki nüfuzunu yok edecek derecede olduğu, halbuki Britanya İmparatorluğunun bu nüfuz üzerine kurulmuş olduğu belirtilmektedir. “Yeni Zafere Dair” ana başlığı altındaki “Mübayyen Haberler Karşısında” başlıklı yazıda, (Berlin 1 Mayıs) Tidend gazetesinin birbirine karşıt haberler olduğunu, her iki tarafın da zafer kazandıklarını söylediklerini, ancak Alman ve Türk resmi tebliğlerinin daha güvenilir olduğunu belirttiği bildirilmektedir. Ayrıca Cihad-ı Ekber ilanının etkisini göstermeye başladığını da eklemektedir. “Hicviyeler Elden Ele Dolaşıyor” başlıklı haberde, (Viyana 1 Mayıs) Londra’dan Lahey’e gelen yolcuların bildirdiğine göre, İngiltere’ye çok pahalıya mal olacak Çanakkale hareketinden dolayı Bahriye Nazırı Churchill ile ilgili hicviyelerin yapıldığı ve kendisine şiddetli hücumlarda bulunduğu anlaşılmaktadır. “İngiliz Matbuatı” başlıklı yazıda, (Berlin 1 Mayıs) Standart gazetesi Türklerin tebliğlerinde verdikleri bilgilere atıfta bulunarak, İngiltere’nin Boğazı geçmek için çok büyük fedakarlıklar gerektiğini bildiğini, ancak sansürün bunu sükut ile geçiştirdiğini belirtmektedir. “Yunan Matbuatı” (Atina 1 Mayıs) başlıklı haberde buradaki siyasi çevrelerin matbuatın ve kamuoyunun Gelibolu hareketi ile ilgili haberleri dikkatle takip ettiği bildirilmektedir. “Yeni zaferin Tesirati” başlıklı haberde (Viyana 1 Mayıs) Neu Freie Press gazetesinin bir makalesinde, Türklerin müttetikleri için de savaştıklarını, galibiyetlerinin müttetiklerine de hareket serbestisi sağlayacağını, mağlubiyetlerinin ise bilhassa Balkan ülkeleri için felaket olacağını belirterek, muzafferiyetlerinin Avrupa harbi üzerinde de derin tesiratta bulunduğunu eklemektedir.

4 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de Arıburnu’ndaki düşmanın bulunduğu dar sahadan kurtulmak için yaptığı ileri hareketin taarruzlarımızla

püskürtüldüğü ve büyük kayıplar vererek sahile doğru kaçtıkları bildirilmektedir. Ayrıca bir nakliye gemisinde de ateşimizle yangın çıktığı ve diğer nakliye gemilerinin uzaklaştığı bildirilmektedir. Dün Agamemenon zırhlısının aşırta ateşe çalıştığı, ancak aldığı isabetle çekilmek zorunda kaldığı bildirilmektedir. “Terakki ve Tealiye Doğru” başlıklı yazıda, (Viyana 2 Mayıs) Neu Wiener Tageblatt gazetesinin “Yükselen Hilal” başlıklı bir makalesine yer verilmektedir. Gazete bu makalede Türklerin izhar etmekte olduğu kahramanlığın hilalin terakki ve tealiye doğru yol almakta olduğunu, Osmanlıların Almanlar ve Avusturya-Macaristan için de savaşmakta olduğunu ve geleceklerinin kendi başarılarına bağlı olduğunu bildiklerini de belirtmektedir. “İstanbul’un Fethi Bir Hayldır” başlıklı haberde, Viyana’dan Berlin Tageblatt gazetesine bildirildiğine göre, daha önce İstanbul’un fethini yakın gören Rus matbuatının da artık bunun imkansız olduğunu anladığından bahisle, Birceveya Viyo Domosti gazetesinin bu konuda yazdığı bir makaleye yer verilmektedir. Gazete yazısında Rus bahriyesinin Çanak-kale’nin ele geçirilmesi fikrinden uzak olduğunu, İstanbul’un fethinin bir hayal olduğunu, Karadeniz Boğazının ise bundan daha zorlu olduğunu ve Rus donanmasının uğrayacağı kaybı karşılayamayacağından, bu işten olabildiği kadar kaçınacağını belirtmektedir. “Fransızlar Bedbin” başlıklı yazıda, Cenevre’den Tageblatt gazetesine bildirildiğine göre, Fransız matbuatı ilk hezimetten beri müttefikleri bedbin bir şekilde muhakeme etmektedir. Son haberler ile Fransız kamuoyunun iyice endişelendiği, teskin için Ajans Havas’ın bir nota neşrettiği belirtilerek, bu notada İngiliz ve Fransız Bahriye nazırlarının donanmanın hareketini kararlaştırmak için biraraya geldikleri, Boğazın zorlanmasının gayet müşkil oması dolayısıyla hareketin uzamasının halkı endişelendirmemesi gerektiği belirtilmiş, ancak bu nota gerekli teskin edici tesiri gösterememiştir.

5 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki “Çanak-kale, başlıklı yazıda, (Lale 20 Nisan) birkaç düşman zırhlısının piyadesini himaye için bütün gün uzaktan fasılalarla ateş açtığı, ancak tesirsiz olup piyadesini kurtaramadığı belirtilmektedir. “Fransızların İtirafatı” başlıklı haberde, Cenevre’den Neu Freie Press gazetesine bildirildiğine göre, Fransız matbuatı müttefik askerlerinin Osmanlı askeri karşısında hiçbir mühim mevkiyi ele geçiremediğini ve 400.000 kişilik bir ordu karaya çıkarılmadıkça Boğazın zorlanamayacağını yazmaktadır. Tebliğ-i Resmî’de düşmanın uğradığı zayıtı tazmin ve müşkilatı izale için Kabatepe sahiline donanmaları himayesinde asker çıkarma teşebbüsünde bu-

lunduğu, ancak kamilen kapaklarına atıldığı bildirilmektedir. Ayrıca şiddetli donanma ateşine rağmen yapılan taarruz sonucu düşmanın ele geçirdiği siperlerden söküldüğü, denize dökülmektense gündüz donanmanın açtığı ateş sayesinde kurtulduğu bildirilmektedir. “Çanakkale’de Vaziyet-Düşmanların Yalanları” başlıklı yazıda, düşmanların içte karşılaşacakları tepkileri engellemek ve dışta da yapacağı kötü tesiri izale için uğradıkları başarısızlıkları resmi tebliğlerinde bile gizledikleri ve kendileri devamlı ilerliyormuş ve başarılıymış gibi gösterdiklerinden bahis ile bunun böyle olmadığı anlatılmaktadır. Ayrıca hesaba göre, düşmanın şu anda Tekfur dağında olması gerektiği, oysa sırtını hala denize dayadığı belirtilmektedir.

Tanın gazetesindeki “Zayıatlarını İtiraf Ediyorlar” başlıklı haberde, Handelsblatt gazetesi İngiliz ordu ve donanmasının verdiği zayıatın hareketin tarz-ı icrasına nisbeten pek vahim olduğuna dair İngilizlerce neşredilen tebliğe nazar-ı dikkati celbetmektedir.

6 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki “Çanakkale” başlıklı haberde, (Kale-i Sultaniye 21 nisan) aynı gün düşman gemilerinin medhal açıklarında çok uzakta kalarak bar teşebbüste bulunmadığı, uçaklarımızınsa düşman gemileri üzerine başarıyla bombalar bıraktıkları bildirilmektedir. “Mecruhlarını İskenderiye ve Kıbrıs’a Gönderiyorlar” başlıklı haberde, (Atina 4 mayıs) müttefiklerin Boğaz hareketi sırasında yaralananları Kıbrıs ve İskenderiye’ye yolladıkları, Limni ve Bozcaada’nın yaralıları ile dolmuş olduğu bildirilmektedir. “İtalya’da” ana başlığı altındaki “Osmanlıların Parlak Muvaffakiyetleri ve Kont Gluhofeski’nin Seyahati” başlıklı haberde, (Roma 3 nisan) İtalya Meclis-i Vükela’sının hükümet ricalinden hiçkimsenin siyasi durum sebebiyle Roma’yı terketmemesinin beyan edildiği Tebliğ-i Resmîlerinde bildirilmektedir. Bunun bir sebebinin de Çanakkale’deki parlak zaferimiz olduğu beyan edilmektedir.

7 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmî’de dün Arıburnu’ndaki düşmanın sol cenahına yapılan taarruzda birçok tüfek ve bir makineli tüfek ele geçirildiği, ayrıca dün akşam Seddülbahir’e yapılan taarruzda İngilizlere büyük kayıplar verdirildiği, külliye cephane ile 3 makineli tüfek daha ele geçirildiği ve bugüne kadar ele geçirilen makineli tüfek sayısının 10’a ulaştığı bildirilmektedir. “Muvaffakiyetsizliğini Gizli Tu-

tuyorlar” başlıklı haberde, (Viyana 5 Mayıs) Agent gazetesindeki bir habere göre, Sir Edward Grey’in tarafsız devletlere gönderdiği telgrafta Çanakkale’deki başarısızlıklarını önemsiz gösterdiği bildirilmektedir. Ayrıca Daily Mail gazetesi müttefikler için Çanakkale’de durumun o kadar kötü olmadığını ve harbin neticesi esasen Rus ve Fransız harplerinde belli olacağından, Çanakkale hareketinin 2.derecede mühim olduğunu belirtmektedir. “Umur-ı Bahriye Mütahassıslarının Mütalaatı” başlıklı yazıda, bir uzman, Neu Freie Press gazetesine yazdığı bir makalede, müttefiklerin başarısızlığından bahsettikten sonra İstanbul’un onların eline geçmesi halinde Balkan Devletlerinin bağımsızlığı sözkonusu olacağından, Çanakkale zaferinin Balkan Devletlerinin de zaferi olarak alınması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca Berlin Tageblatt gazetesinde Yüzbaşı Yeziyos imzası ile çıkan bir makalede yüzbaşı, Çanakkale’de ne kadar gemi batarsa ve ne kadar asker telef olursa diğer cephelerde o kadar eksilme olacağından, Osmanlı askerinin başarısının devamını dilemektedir. “Arslanlarımızın Besalet ve Şecaati” başlıklı imzasız makalede, askerlerimizin kahramanlığı övüldükten sonra düşmanın ancak sabahleyin gemi ateşi himayesinde ilerlemeye çalıştığı belirtilmektedir.

Tanin gazetesindeki “Müşkil İmiş” başlıklı haberde, Times gazetesinin muhabirinin haberi yer almaktadır. Muhabir burada 18 mart teşebbüsünde aniden 3 geminin batmasının Boğaz ilerleyişini durdurduğunu, bahriye mehafilinin Boğazların geçilmesinin mümkün olduğunu düşündüğünü, ancak bunun için Gelibolu’nun zaptının gerektiğini, çünkü donanma içeri girer girmez arkasından tekrar bir mayın hattı çekileceğini belirtmektedir. Topçuları en çok şaşırtanın istihkamatın sağlamlığı olduğu ve istihkam toplarının çoğunun hala sağlam olduğu belirtilmektedir. Donanmanın Boğazı zorlayabilmek için 3 maniyi (havanlarla mücehhez bataryalar, torpiller ve hafif toplarla mücehhez müteharrik bataryalar) kaldırması gerektiğini belirtmektedir. “İngilizlerin Zayıat-ı Azimesi-Londra’da Heyecan” başlıklı haberde, İngiliz halkının askerlerinin büyük zayıata duçar olduğunu duydukları ve bunun Londra’da büyük heyecan meydana getirdiği bildirilmektedir.

8 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de Seddülbahir’de dün öğleden evvel düşmanın donanma ateşi himayesinde saldırmak istediği, neticede karşı taar-

ruzlarımızla düşmanın eski yerine dönmek zorunda kaldığı bildirilmektedir. Ayrıca sol cemahta bir kısım askerimizin düşmanı Seddülbahir iskelesine kadar takip edip ateş yağmuruna tuttuğu da bildirilmektedir. “Topçularımız Hakkında Takdirat” başlıklı yazıda, (Viyana 5 nisan) Neu Freie Press gazetesinde Amiral Vos imzasıyla çıkan bir makalede, topçularımızın şecaat ve dirayeti takdir edilerek, bütün çıkarma kuvvetleri tard edilirse zaferin Osmanlı tarafında kalacağı belirtilmektedir. “Çanakkale Hakkında Avam Kamarası’nda İstizahlar” başlıklı habere göre, (Berlin 6 Mayıs) Avam Kamarası’nda Başbakan Asquith’e mebus Charles Bedford’un son taarruzlar hakkındaki endişeleri bertaraf etmek için İngiltere’nin elindeki kaynaklar ve vasıtalar hakkında beyanda bulunup bulunmayacağını ve Flander’den Çanakkale’ye asker, mühimmat, teçhizat ve top nakledilip edilemeyeceğini sormuş, Asquith genel bir beyanda bulunulması gerektiği hasebiyle soruyu cevaplamamıştır. Ayrıca Avam Kamarası’nda Churchill’e harekate başlamadan evvel Bahriye 1.Lordu Fished’e danışıp danışmadığı sorulmuş, o da danıştığını söylemiştir. “Müttefiklerin Kale-i Sultaniye’deki Telefati” başlıklı yazıda, (Atina 6 nisan) güvenilir bir kaynaktan alınan bir habere göre, müttefik çıkarma kuvvetlerinin son taarruzdaki kayıpları 2000 ölü, 11.000 yaralıdır. “Kumkale Düşmandan Nasıl Tatahkur Edildi?” başlıklı haberde, İkdam gazetesi muhabirinin Kumkale harekatı sırasında yaralanan bir subayla harekatın cereyanı hususunda yaptığı mülakat yer almaktadır.

Tanin gazetesindeki “İngilizler Zayıatlarını İtiraf Ediyorlar” başlıklı haberde, Neu Freie Press İngilizlerin raporlarında kayıplarının ağır olduğunu itiraf ettiklerini belirtmektedir. “Mağlubiyetin Fransa Parlamentosundaki Tesirati” başlıklı haberde, Cenevre’den Neu Freie Press’ya yollanan bir telgrafta mebusların ve gazetecilerin parlamentoda bakanlardan gelen kötü haberler konusunda izahat istedikleri, bakanların cevaplarında bu haberlerin şarka mahsus ifratperane haberler olduklarını, karaya asker ihracı konusundaki müşkilatın atlatılabileceğini söyledikleri, bir mebusun Maliye Nazırına Osmanlı topçusunun harp gemilerinde açtığı rehnelerin mühim olup olmadığını sorduğu ve nazırın bu soruyu cevaplamadığı belirtilmektedir. “Müttefikler Beyhude Maksatlar Peşinde Koşuyorlar” başlıklı haberde, Lokal Anzeigen gazetesinin Atina muhabirinin bildirdiğine göre, müttefiklerin yeni harekatı Atina’nın politikasını değiştirecek mahiyette değildir. Mevcut 25.000 kişinin kafi olmadığını uzmanların belirttiğini, matbuatın

Osmanlı ordusunun bugünkü mükemmeliyetini ileri sürerek müttefiklerin yakında zor durumda kalacağını belirttiğini bildirmektedir. “Çanakkale’de” başlıklı haberde, İngiliz ihraç kuvvetlerinin son muharebede 2000 ölü, 11.000 yaralı verdikleri belirtilmektedir.

9 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de evvelki gece bir kısım kuvvetimizin Arıburnu’nda sağ cenahtan düşmanın avcı siperlerine girdiği ve 1000’e yakın istihkam aletinden kazma kürek ele geçirip, burada düşmanın erzak depolarını ve çıkarma iskelelerini ateş altına aldıkları bildirilmektedir. Ayrıca düşmanın dumdum kurşunu kullandığı ve ele geçirilen telsiz telgraf muharebatından yaralılarımızın bulunduğu bölgelere top ateşinde bulunduk

larının anlaşıldığı bildirilmektedir. “Çanakkale Hakkında” ana başlığı altındaki “İmhof Paşa’nın Mütalaatı” başlıklı yazıda, (Viyana 7 Mayıs) Paşa Neu Freie Press gazetesinde ki bir mütalaasında, Osmanlıların Çanakkale’deki başarısının müttefiklerin tabiyetinde bulunan müslümanları pek büyük bir tesir altında bırakacak derecede olduğunu ve bunun neticelerinin harpten sonra görüleceğini belirtmektedir. “Çanakkale ve Müdafasının Takdiri: Son Sistem Bir Taht El-Bahir” başlıklı yazıda, donanma cemiyetinin bu zaferin nişanesi olmak üzere yeni bir denizaltı yapımına iştirak edilmesi için bir beyanname yayınladığı bildirilmektedir. “Bütün Yaralılarını Mısır’a Gönderiyorlar” başlıklı haberde, (Berlin 7 Mayıs) General Hamilton’ın yalnızca hafifi yaralıların Mısır’a gönderilmesine müsaade ettiği, sebebinin ise Mısır’dan Çanakkale’ye sevkedilecek asker üzerinde ağır yaralıların fena tesir yapacağı endişesi olduğu bildirilmektedir. “İbtida İnanmak İstememişler?” başlıklı haberde, teslim olmayı reddeden 4 İngiliz Fransız taburunun Osmanlı kuvvetlerince tamamen imha edildiği bildirilmektedir. İngiliz Hükümeti nazırlarının uğranılan hezimete inanmayıp abartıldığını düşündükleri, ancak daha sonra bunların teyidi ile çok fena oldukları bildirilmektedir. Ayrıca İngiltere Kralı George’un Çanakkale’deki İngiliz donanma kuvveti komutanı Robeck’e çektiği telgrafta başarılarından dolayı kendisini tebrik ettiği de bildirilmektedir. “Sanders Paşa’nın Telgrafı” başlıklı yazıda, Liman Von Sanders Paşa’nın kahraman kıtaatı için hediye tütün irsalini rica ettiğini telgrafında bildirdiği belirtilmektedir.

Tanin gazetesindeki “Müttefiklerimizin Takdiratı” başlıklı haberde, bir Alman gazetesinin müttefiklerin Çanakkale ile kolay bir zafer kazanmak ve Rusya’yı kurtarmak istedikleri, fakat başarısız oldukları, Rusya’nın bu yüzden çok muhtaç duruma düştüğü, Türklerin müttefik ordularını meşgul ettiği belirtilmektedir.

10 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki “Mühim Haberler” kısmında İngiltere Başbakanı Asquith’in oğlunun Çanakkale muharebeleri esnasında yaralandığı bildirilmektedir. “Hareket-i Mecnunane” başlıklı yazıda, (Bükreş 8 nisan) Clemenceu bir gazetede Çanakkale hareketinin mecnunane bir harekattan ibaret olduğunu beyan etmektedir. “İngilizlerin İtirafatı” başlıklı yazıda, (Berlin 8 nisan) Daily News gazetesi İngiliz kuvvetlerinin Seddülbahir’in kuzeydoğusunda Osmanlı istihkamatına saldırdığını, ancak arazinin bozukluğu ve Osmanlı kuvvetlerinin iyi idare edilmesi sonucu ağır kayba uğradıklarını belirtmektedir. Tebliğ-i Resmi’de Seddülbahir civarındaki düşmanın saldırılarını sürdürdüğü ve neticede ağır kayıpla geldiği noktaya döndüğü bildirilmektedir. “Hilal Muharebesi-Bir Müşahidin Defter-i Muzebbutatından” başlıklı yazıda, bir müşahidin hareket hakkında kaydettiği tafsilata yer verilmektedir.

Tanin gazetesindeki “Times’in Endişeleri” başlıklı haberde, Times gazetesinin bahriye uzmanının bütün askerler karaya çıkmadan Türklerin ihraç köprülerini yakabileceğini ve müttefikleri denize püskürtebileceğini kabul etmek gerektiğini yazdığı belirtilmektedir. “Gelibolu’ya Çıkartılan Düşman Askeri” başlıklı haberde, Londra’dan gelen haberlere göre Gelibolu’ya çıkartılan asker sayısı yalnız 20.000’dir.

11 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de düşmanın Arıburnu’nda dün gece 4 defa olan taarruzlarının süngü hücumu ile tard edildiği, külliyetli kayıp verdikleri ve 3 taburluk ek kuvvetlerinin mahvedildiği bildirilmektedir. Ayrıca Seddülbahir’de donanma himayesinde yaptıkları saldırıların karşı saldırılarımızla tesirsiz hale getirildiği de bildirilmektedir. Bu tebliğin Not Suretiyle Alınmıştır kısmında 12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23 tarihli hareketler hakkında bilgi verilmektedir. “Londra Matbaalarında Taharriyat-Zuhur Eden Risaleler Ne Diyor?” başlıklı yazıda, Londra’da yayınlanan bazı risalelerde hükumete hücum edildiği, Çanakkale’ye yapılan

masrafın 300 milyon markı bulduğu, yapılacak yeni taarruz ve ölenlerin ailelerine verilecek para ile bunun 1 milyar marka ulaşacak olmasına karşın hiçbirşey elde edilemeyeceğinin iddia edildiği bildirilmektedir. “Bir Muhabirin İhtisası” başlıklı yazıda, Roma’dan Berlin Tageblatt gazetesine bildirildiğine göre, bir İtalyan gazete muhabiri Londra’ya gönderdiği bir mektupta, İngiltere’nin bütün doğuda haysiyetini kaybettiğini ve 80.000 kişi ile Boğazı almalarının mümkün olmadığını bildirmektedir. “Bir Bahriyelinin Mütalaatı” başlıklı yazıda, Neu Freie Press gazetesi bir bahriyelinin kalemine atfen neşrettiği bir makalede şöyle demektedir: “Müttefikler yeni kuvvetler getirene kadar Osmanlılar onlara kati bir darbe indirip, Çanakkale muharebesini bitirebilir.” “Müdafilerimize Hedaya” başlıklı yazıda, (Beypazarı 27 nisan) Beypazarlıların müdafilerimiz için dualar ettikleri ve Ankara’da inşa edilen hastaneye çamaşır ve yatak takımı yaptırmakta oldukları bildirilmektedir.

12 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 12 torpido muhribi, 5 zırhlı ve 2 kruvazörden oluşan bir Rus donanmasının Karadeniz’den Boğaz civarındaki kayalıkları topa tutmak isterken Yavuz’un yetiştiği ve şiddetli ateşiyle bu filoyu kaçırttığı bildirilmektedir. “Mühim Haberler” kısmında, Çanakkale’deki Fransız komutan General D’Amade’nin azledildiği ve yerine Guno’nun atandığı bildirilmektedir. “Düşmanın Zayıyatı” başlıklı haberde, (Viyana 10 mayıs) Politische Korrespondenz gazetesinin Atina’dan bildirdiğine göre, müttefikler 17.000 ölü ve külliyetli yaralı vermişlerdir.

13 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de Çanakkale’de mühim bir hareket olmadığı, bir İngiliz zırhlısının isabet alarak çekildiği, bir İngiliz müfrezesinin de topçumuzun ateşiyle perişan bir şekilde Arıburnu’ndaki iskelesine doğru çekildiği bildirilmektedir. “Denize Dökülen Düşman Cesetleri” başlıklı haberde, (Fethiye 28 nisan) denize dökülen Fransız askerlerinin cesetlerinin İstanköy ve Rodos sahillerine vurduğu ve üzerlerinde çeşitli süngü yaraları olduğu bildirilmektedir. “Çanakkale’de” başlıklı haberde, (Kale 28 nisan) Boğaz dahilinde düşmanın ciddi bir teşebbüsünün görülmediği, yalnız birkaç gemisinin medhal açıklarından tesirsiz top ateşine devam ettiği bildirilmektedir. “Mecruhiyn Kafilelerinin Kahire’ye Vürudu” başlıklı haberde, Kahire’den Times gazetesine bildirildiğine göre Çanakkale’den buraya pek çok yaralı geldiği, bunların çoğunun Osmanlıların daha çok subayları hedef alması sebebiyle

subay olduğu ve Anvers'te savaşanların Gelibolu'ya nazaran Anvers'in meşakkat açısından çok ehemmiyetsiz kaldığını söyledikleri bildirilmektedir.

14 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de Çanakkale Boğazi medhali yakınında bulunan Morto limanındaki bir İngiliz zırlısına donanmamızın bir kısmının bu sabah saldırıp batırıldığı bildirilmektedir." Mühim Haberler" kısmında, Mısır'ın kahvehanelerinin bile Çanakkale yaralılarıyla dolduğu bildirilmektedir. "Çanakkale Hakkında" başlıklı haberde, İngiliz muhabiri (Viyana 12 mayıs) Ashmed Bartelett yazısında, Osmanlı ordusunu gafil avlamanın imkansız olduğunu, girişilen teşebbüsün müttefiklerin fevkinde olduğunu ve çıkarma başarısız olursa bir Rus ordusunun İstanbul'u alması gerektiğini, bununsa şimdilik mümkün olmadığını belirtmektedir. "Çanakkale'de Düşman Kumandanları" başlıklı haberde, (Berlin 12 mayıs) Kölenise Zeitung gazetesi Paris gazetelerinin ekserisinin bu tayin işini bilmediğinden bunun zaten böyle olduğunu yazdıklarını, bunun ise D'Amade ve Başkomutan Hamilton arasındaki ihtilafı gösterdiğini belirterek, Fransız hükümetinin diğer kumandana müstakil davranma selahiyeti verdiği bildirilmektedir. "Tekke'de" başlıklı haberde, (Tekke 29 mayıs) Fransız Jan Dark kruvazörünün limana gerekerek 3 saat keşifte bulunduktan sonra bir kayığı müsadere edip uzaklaştığı bildirilmektedir. "Fethiye'de" başlıklı haberde" (Fethiye 29 mayıs) bu sabah 6:30'da bir İngiliz kruvazörünün Fethiye'ye gelerek 25 dakikalık bombardımandan sonra çekip gittiği bildirilmektedir. "Lordlar Kamarasında" başlıklı haberde, (Roma 12 mayıs) Hindistan Dahiliye Nazırı Marki Duğro'nun Lordlar Kamarası'nda Çanakkale harekatı hasebiyle verdiği beyanatta, Türklerin 2-6 mayıs arası müthiş gece hücumlarında bulduklarını bildirdiği belirtilmektedir.

Tanin gazetesindeki "Osmanlıların Kahramanlığı, Düşmanların Zayıyatı" başlıklı haberde, Wolf ajansının Çanakkale muhabirinin muharebat hakkında verdiği tafsilat bulunmaktadır.

15 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de düşmanın Arıburnu ve Seddülbahir'de pek mühim faaliyetleri görülmediği, ancak bazen teşebbüs ettikleri hare-

ketlerin de müessir ateşimizle tesirsiz hale getirildiği, yeni gelen 2 taburluk bir kuvvetin ileri hareketinin de bataryalarımızca açılan ateş sonucu tesirsiz bırakıldığı bildirilmektedir. Dün Morto limanında batırılan İngiliz kruvazörünün Gaulois olduğu, mürettebatının çoğunun boğulduğu, gemilerimizi takip eden müttefik gemilerinin de bataryalarımızca hasara uğratılıp kaçırıldığı bildirilmektedir. Gaulois'i batıran Muavenet-i Milliye torpido muhribimizdir. Ayrıca bataryalarımızın Seddülbahir'deki düşman ordugahlarını ve iskelelerini bombaladıkları ve o civarda büyük bir patlamanın olduğu bildirilmektedir. Bu bataryalarımız tarafından tesirsizce ateş eden Fransız Charles Martel zırhlısına 2 isabet kaydedilmiştir. Fransız Jan Dark zırhlısının Fethiye'ye asker çıkarmaya teşebbüs ettiği, ancak mukabelemizle telefata vererek çekilmek zorunda kaldığı bildirilmektedir. "Gaulois Zırhlısının Garkı" başlıklı haberde, Bahriye Nazırı Churchill'in Avam Kamarası'nda Gaulois'in battığını bildirdiği ve 500 kişinin telefinden endişe duyulduğunu söylediği bildirilmektedir. "Muavenet-i Milliye Arslanlarının Mahareti" başlıklı yazıda, (Kale-i Sultaniye 1 Mayıs) torpido muhribimizin başarısından ve bu başarıya imza atan Türk ve Alman kumandanlarla mürettebattan övgüyle bahsedilmekte ve bu zaferin denizlerin hakimi olduğu iddia edilen İngiltere'nin azim ve fedakarlık karşısında ne kadar aciz olduğunu gösterdiği belirtilmektedir.

Tanın gazetesindeki "İngiliz Bahriye Nezaretinin İtirafatı" başlıklı haberde, mezkur nezaretin Avustralya'nın 2 numaralı denizaltısının Marmara'da Türk gemilerince batırıldığını teyid ettiği belirtilmektedir.

16 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de evvelki gün düşman ordugah ve mevzilerini ateşe tutan bataryalarımıza karşı birkaç düşman zırhlısının başarısızca ateş ettiği ve Albion ve Majestic zırhlılarının Boğaza girmek istemelerine rağmen ateşimiz hasebiyle tard olundukları bildirilmektedir. "Müdafa-i Kahramannane Karşısında" başlıklı yazıda , (Frankfurt 14 Mayıs) Frankfurter Zeitung gazetesi Der-saadet muhabirinin gazetesine yolladığı makaleden bahsedilmektedir. Muhabir makede, Osmanlı askerinin vazifesinin ehemmiyeti ve zorluğundan bahsederek, gerekli şartlar sağlandıktan sonra Osmanlı askerini yanacak hiçbir kuvvetin olmadığını belirtmektedir. "Muavenet-i Milliye'mizin Muvaffakiyetini Tebrik" başlıklı yazıda, (Viyan 14 Mayıs) Gaulois'i batırmasından dolayı Türk donanması Viyana Matbuatı tarafından

tebrik edilmekte ve eğer taarruzdan vazgeçmezse müttefik donanmasının ne hale geleceği belli olduğundan, düşmanın çekilmesine bu saldırının yardımcı olacağını tahmin edildiği bildirilmektedir. “Yavuz’un Faikiyyeti-Rusların İtirafatı” başlıklı yazıda, (Bükreş 14 Mayıs) Rus Reç gazetesinin Karadeniz’deki olay vuku bulmadan önce Yavuz zırhlısı ile ancak bütün Rus donanmasının başa çıkabileceğini yazdığı, ancak 19 parçalık Rus filosu Yavuz tarafından mühim hasara uğratılıp tardedildikten sonra bu gazetenin fikrini değiştireceğinin kesin olduğu belirtilmektedir. “Gelibolu Yarımadası Kahramanlığı” başlıklı imzasız makalede, düşmanların Türkler yenilince ortalığı ayağa kaldırdığı, yenince ise sükut ettiği belirtilerek, Türk hükümetini sulh istiyor diye parçalamaya çalıştıkları belirtilmektedir. Ayrıca yabancı matbuatın bir kısmının bizi yenik ve zalim gösterdiği belirtilerek, yalancılık ve sahtekarlıklarına dikkat çekilmektedir. Şimdi yaptığımızın vatan ve milleti kurtarmak gayreti olduğu, bu savaşı kazandıktan sonra büyük bir gayretle devletin kalkınması için çalışmak gerektiği, ancak şu anki ilk görevin vatanı kurtarmak olduğu bildirilmektedir. Savaşın neticesinin bizim kuvvet ve kudretimize bağlı olduğu da belirtilmektedir. “Inflexible’in Hasarata” başlıklı haberde, (Viyana 15 Mayıs) Çanakkale önünde ağır hasara uğrayan İngiliz Inflexible zırhlısının Cebel-i Tarık’a geldiği bildirilmektedir. “Boğaz Medhalindeki İstihkamlarımız” başlıklı haberde, (Atina 14 Mayıs) düşmanların iskat ettiklerini iddia ettikleri Boğaz medhalindeki bataryalarımızın son taarruzda şiddetle mukabele ettiklerinin Midilli ve Bozcaada’dan gelen haberlerle kaydedildiği bildirilmektedir.

17 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de Arıburnu’ndaki düşmanın 3 taburluk kuvveti ile sağ cenah mevzimize baskın yapmak istediği, ancak büyük zayıat verdirilerek sürüldüğü bildirilmektedir. Düşmanın zayıatının 1500 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca dün Seddülbahir’de uçakla düşman üstüne bomba atıldığı, şiddetli top ateşine tutulduğu bildirilmektedir. “Çanakkale’nin Müdafaa-i Muzafferanesi” başlıklı haberde, (Viyana 15 Mayıs) buradaki siyasi çevrelerin bu başarımızı takdir ettikleri bildirilmektedir. “Tarih-i Askerimize Yeni Bir Sahife-i Zafer” başlıklı haberde, (Viyana 15 Mayıs) Neu Freie Press gazetesinde bir bahriyelinin Gaulois zırhlısını batırmamızdan dolayı donanmamızı tebrik ettiği, Tageblatt gazetesinin de İngilizlerin nüfuzunu bu küçük Osmanlı donanmasının sarstığını, Allgemeine Zeitung gazetesi de bunun Türklerin tarihine yeni bir zafer sayfası ilave ettiğini belirtmektedir.

“Müttefiklerimizin Takdiratı” başlıklı haberde, (Budapeşte 16 Mayıs) Peşte Hirlap gazetesi Osmanlı askerinin kahramanlığından bahsedip, Çanakkale’nin ve Boğazın zaptedilmesinin imkansız olmasının Osmanlı askerinin cesaret ve kahramanlığından dolayı olduğunu belirtmektedir. “İngiltere Avam Kamarasında” başlıklı yazıya göre, (Berlin 15 Mayıs) Lord Churchill’e martta Lord Fisher’in kendisine kara kuvvetleri ile harekate başlanması teklifini yapıp yapmadığı sorulmuş, Churchill ise bunun hayati menfaatlere ters olduğu gerekçesi ile soruyu cevaplamamıştır. Ayrıca Gaulois’in Fransız kuvvetlerini yandan himaye ederken batırıldığını da eklemiştir.

Tanın gazetesindeki “Boğazlar ve Balkan Ahvalı” başlıklı haberde, Dersaadet’ten Frankfurter Zeitung gazetesine çekilen bir telgrafta, İtilaf diplomatlarının Boğazlardaki mağlubiyetin tesirlerini azaltmak için Balkan devletlerine izahat verdikleri, ancak bu izahatlar arasındaki mübasetten dolayı İngiltere, Rusya ve Fransa arasında ziddiyet-i efkar bulunduğu bildirilmektedir. “Çanakkale ve Atina” başlıklı haberde, Atina mehafil-i siyasiyesi ve matbuatının bu başarısızlıktan dolayı çok üzgün olduğu ve Atina’da matem havası estiği bildirilmektedir.

18 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de evvelki gün Çanakkale’de mühim birşey olmadığı ifade edilmektedir. “Müttefiklerimizin Takdiratı” başlıklı yazıda, (Berlin 16 Mayıs) bir Alman gazetesi askerlerimizin son haftalardaki faaliyetlerinden övgü ile bahsetmektedir. “Çanakkale Meselesi İngilizlerce Hüsn-i Netice Vermezse” başlıklı haberde, İsveç Havas ajansına göre İngiltere’den gelen bütün gemi süvarileri eğer Çanakkale harekatı İngilizler için iyi neticelenmezse hükümetin düşebileceğini ve kötü olaylar görülebileceğini belirtmektedirler. “A E 2 Taht El-Bahrı Batırılmamış İmiş?” başlıklı haberde, İngiltere’nin Bükreş sefirinin bir tebliğle Avustralya’nın İngiliz A E 2 işaretli denizaltısının Osmanlı donanması tarafından batırıldığını tekzip ettiği bildirilmektedir. İkdam gazetesi ise buna karşı ele geçen İngiliz zabitlerinin resim ve mektuplarını delili olarak göstermektedir.(resimler birkaç gün sonra yayınlanacaktır) “Fransız Efkâr-ı Umumiyesinin Muhakemesi” başlıklı haberde, Fransız kamuoyunu Çanakkale harekatını adem-i memnuniyet ve itimadla izlediği belirtilmektedir. Ayrıca yeni Fransız komutanının Türklerin kahramanlık ve cesaretini hesaba katmak gerektiğini söylediği bildirilmektedir. “Asar-ı Faaliye Cevap

Veriyor” başlıklı haberde Volks Zeitung gazetesinin zamanında “Hasta Adam” diye nitelenen ve bir daha ayağa kalkamayacağı iddia edilen Türkiye’nin bu iddiaya çok güzel cevap verdiğini belirttiği bildirilmektedir. “Düşman Mecruhları Toulon’da” başlıklı haberde, (viyana 16 mayıs-Lyon’dan) düşmanın ekserisi hafif olmak üzere birçok yaralısının Çanakkale’den Toulon’a getirildiği bildirilmektedir. “Ordumuza İltihak Eden Müslümanlar” başlıklı haberde, Vossiche Zeitung gazetesi Kumkale civarındaki düşman kuvvetlerinde bulunan müslüman askerlerin Osmanlı ordusuna katıldığını Osmanlı resmi tebliğinin bildirdiğini belirterek, bu başarısızlıklar sonucu hareketin müttefikler için yenilgiyle bittiğinin kabul edilebileceğini iddia etmektedir.

19 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de düşman donanmasının çok uzaktan medhal civarındaki tabyalarını tesirsiz bir şekilde bombaladığı, bu sırada Albion zırhlısının bir isabet aldığı bildirilmektedir. “Muavenet-i Milliye Kahramanlarına Hedaye” başlıklı haberde, (Çanakkale 4 mayıs) bu gemimizin mürettebatına Kale-i Sultanîye ve bütün kazalarının teberruya başladığı bildirilmektedir. “Çanakkale’de Vaziyet” başlıklı haberde, (Berlin 16 mayıs) Norveçli uzman Noegard’ın Morgenbladett gazetesindeki bir makalesinde, düşmanın düştüğü zor durumu rakamlarla ifade ettikten sonra (gemi, kayıp, silah, v.b...) Osmanlı ordusunun daha güçlü durumda olduğunu ve her an düşman gemilerini batırmak veya ele geçirmek imkanına sahip olduğunu belirtmektedir. “Çanakkale Önünde Düşmanın Zayiati” başlıklı haberde, yeni tayin olunan Fransız komutanın da başarılı olamadığı, Jan Dark ve Charles Martel zırhlılarının da faydalı olamadığı bildirilmektedir. “Osmanlıların Şecaat ve Besaleti Karşısında” başlıklı haberde, (Atina 17 mayıs) Ajans Reuter’in Malta’dan aldığı telgrafa göre, müttefikler Osmanlıların gösterdiği şecaat ve besalete hayran kalmaktadırlar.

Tanın gazetesindeki “Düşmanın Hali” başlıklı haberde, Atina’nın müttefiklerin durumunu pek fena gördüğü, Venizelos taraftarı gazetelerin bile durumun vehametini ortaya koyduğu, gazetelerin müttefiklerin bugünkü kuvvetlerle buldukları mevzileri bile koruyamayacaklarını yazdıkları bildirilmektedir.

20 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de Timur zırhlısının batarya-

larımızın ateşle bölgesini terke ve kara bataryalarımıza yaptığı saldırıyı kesmeye mecbur olduğu bildirilmektedir. Ayrıca 1 gün sonra bir torpido muhribi ile Charlamagne Henry Kate zırhlısı Rumelideki piyade mevzilerimize ateş açmış ve Anadolu bataryalarımızın ateşi sonucu geri çekilmek zorunda kalmışlardır. Öğleden sonra da 2 zırhlı aynı şekilde ateşe kalkışınca aynı şekilde tardedilmişlerdir. Zayıtımız 2 yaralıdan mürekkebtir. “Mühim Haberler” kısmında, (Lozan 19 mayıs) İngiliz Harbiye Nazırı Kitchener’ın Avam Kamarasında Osmanlı askerinin Çanakkale’de çok müstahkem mevkilere yerleşmiş bulunduğundan ilerlemenin neredeyse imkansız olduğunubelirttiği bildirilmektedir. “Düşmanın Zayıtı-Asilzadegandan Telefat” başlıklı haberde, (Berlin 18 mayıs) Atina’da yayınlanan Neon Asti gazetesi düşmanın Gelibolu’da şimdiye kadar 15.000 ölü, 20.000 yaralı verdiğini bildirmektedir. Ayrıca Atina gazetesi 14 ve 15 mayıstaki harekatta düşmanın 5000 kayıp verdiğini ve İngiliz hükümetinin kayıpları neşretmeye cesaret edemediğini yazmaktadır. Felaketzede ailelerin aldıkları haberler üzerine gazetelerin en ziyade asillerin çocuklarının telef olduğunu bildirdikleri belirtilmektedir. “2 İngiliz Zırhlısının Garkı-Gelibolu Muharebatı” başlıklı haberde, (Berlin 18 mayıs) Midilli valisinin Yunan hükümetine çektiği telgrafta pazar günü 2 İngiliz zırhlısının mayına çarpıp battığını, Gelibolu’daki harbin müttefikler aleyhine cereyan ettiğini bildirdiği belirtilmektedir.

21 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 6 mayıs sabahı Arıburnu’ndaki düşman mevzilerine taarruz edildiği, düşmanın sağ ve sol cenahlardaki ileri mevzilerinden tard edildiği, sol cenahtaki siperlerin kısmen işgal edildiği ve 2 mitralyöz ele geçirildiği, merkezdeki düşman siperlerine kadar ilerlendiği, öğleden sonra gemi ateşi himayesinde sağ cenahımıza saldırmak isteyen düşman kuvvetlerinin püskürtüldüğü ve saldırılarımızda uçaklarımızın da mühim görevler ifa ettikleri bildirilmektedir. Seddülbahir’de 5-6 mayıs gecesı düşmanın yaptığı saldırı defedilmiştir. Ayrıca medhal karşısındaki zırhlılarla ateş teati edildiği, Charlamagne zırhlısının isabet aldığı bildirilmektedir. Seddülbahir’de düşman ordugah ve topçu mevzilerinin ateşimizle dökülmekte olduğu, düşmanın bu yüzden topçu mevzilerini değiştirmek zorunda kaldığı bildirilmektedir. “Times’ın Takdirat ve İtirafatı” ana başlığı altındaki “Plevne Kahramanlarının İhlafı Ne İçin Harbediyorlar?” başlıklı yazıda, (Berlin 19 mayıs) Times’ın Mondros muhabirinin telgrafına yer verilmekte ve bu telgrafta mücadele edilmekte olan kah-

raman ve müthiş askerlerin Plevne’de savaşımların aynısı olduğu ve bütün Osmanlıların medar-ı iftiharını olan bu askerlerin yurtlarını savunmak ve Türkiye’nin Avrupa’daki bekası için savaştıkları belirtilmektedir. Ayrıca Milli Osmanlı Telgraf Ajansı’nın tebliğ ettiği telgrafta, Times’ın aynı tarzdaki bir makalesi bulunmakta ve bu makalede bu askerlerin Plevne’dekilerin halefleri olduğu belirtilmektedir. “Çanakkale’de” başlıklı haberde, (Kale 6 Mayıs) Müdafaa-i Milliye Cemiyeti ve Hükümet tarafından muhtac olanlara buğday dağıtıldığı bildirilmektedir. “İngiltere’de Endişe-Gazetelerin Şiddetli Hücümü” başlıklı yazıda, (Berlin 19 Mayıs) Morning Post ve Times gazetelerinin Churchill’i tecrübeli ve uzman kişilere danışmamakla suçladığı, Times’ın ayrıca Churchill’in iktidarı elinde topladığı ve bunu İngiltere’nin menfaatlerine aykırı bir şekilde kullandığı iddiasıyla hükümetin buna mani olması gerektiğini, Churchill’in Bahriye Amirali ile arasında ihtilaf olduğunu ve görevden alınacak biri varsa bunun Churchill olduğunu belirttiği bildirilmektedir. Ayrıca Çanakkale’deki başarısızlığın sebeplerinin mühimmat eksikliği ve Churchill olduğunu belirtmektedir. Bir başka haberde Daily Telegraph gazetesinin Umur-ı Bahriye neşriyatı ile ilgilenen muharriri bir makalesinde, Churchill ve Bahriye 1.Lordu Fisher’in arasındaki ihtilafın siyasileri meşgul ettiğini ve Fisher’in istifa edeceği haberlerinin bulunduğunu bildirmektedir. “Düşmanlarımızın Zayıtı” başlıklı haberde, (Atina 20 Mayıs) düşmanlarımızın Çanakkale’de 30.000 ölü verdikleri ve yalnız 17.000 yaralının Mısır’a gönderildiği bildirilmektedir. “Bir Muhabirin Müşahedatı” başlıklı yazıda, Çanakkale’deki yabancı bir muhabirin harp sırasında müşahede ettikleri ve bunlar hakkında tafsilat bulunmaktadır.

22 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de düşmanın 6-7 Mayıs gece yarısından sonra sağ, merkez ve sol cenahlarımıza saldırdığı, ancak ağır zayıt verdirelerek püskürtüldüğü bildirilmektedir. Ayrıca dün bir uçamızın başarıyla düşman gemilerini bombaladığı bildirilmektedir. Dün Seddülbahir’de sol cenahımıza gemi ateşi destekli bir saldırı vuku bulduğu ancak mukabil süngü hücumuyla defedildiği bildirilmektedir. Medhal civarındaki zırhlıların sol cenahımıza karşı ateşlerine Anadolu ileri bataryalarımızın karşılık verdiği ve Albion ve Majestic zırhlılarının isabet aldığı bildirilmektedir. “Gelibolu Muharebesi Düşmanın İtirafatı” başlıklı yazıda, (Berlin 20 Mayıs) Ashmed Bartelett’in Çanakkale savaşları hakkında gazetelere verdiği bilgiye göre, 6-8 Mayıs tarihleri arasında Türk askerleri, İngiliz ve Fransız askerlerini perişan

etmişler, buna mukabil kendi bataryaları Türklere çok az zayıat verdirebilmiştir. Ayrıca Fransız kuvvetleri dağıtılmıştır. Türklerin ateşinin çok kuvvetli olduğu ve bataryalarının da nerede olduğunun bilinemediği belirtilmekte ve 8 mayısta düşmanın yaptığı saldırının gene Türklerin şiddetli ateşi neticesi akim kaldığı bildirilmektedir. “Çanakkale Müdafaası” başlıklı imzasız makalede, ordumuzun Çanakkale müdafaası övülmekte ve yazarın ilerisi için umutlarına yer verildikten başka bu müdafaanın başka memleketlerin de istikbalini temin ettiği belirtilmektedir. Ayrıca İngilizlere güvenilemeyeceği misalle anlatıldıktan sonra Rusya'nın son hezimetinde Çanakkale zaferinin de payının olduğu belirtilmektedir. Çünkü Rusların mühimmatı tükenmiştir. “Alman Veliahdının Mektubu” başlıklı yazıda, Alman veliahdının Enver Paşa'ya yolladığı bir mektupta bir makaleye Enver Paşa'nın dikkatini celbettiği bildirilmektedir. Bu mektupta Türk ordusunda Liman Von Sanders ve Von Der Goltz Paşalara verilen vazifeler dolayısı ile Padişaha teşekkür edilmekte ve 2 ordunun kardeşlik başarısından bahsedilmektedir. Enver Paşa'da bu mektuba teşekkürle, 2 ordunun kardeşlik ve arkadaşlık duygularıyla ittihadının çok çok mühim olduğunu belirtmiştir. Ayrıca “İngiliz Kabinesinde Buhran” başlıklı haberde, Churchill'in istifa ettiği bildirilmektedir. “Nişan İtası” başlıklı haberde, İmparator Wilhelm'in Meclis-i Mebusan-ı Osmani reisi Halil Bey'e ve sabık Osmanlı Maliye Nazırı Cavit Bey'e 1. rütbeden Kırmızı Kartal nişanını ita eylediği bildirilmektedir.

23 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki “Churchill'in Halefi” başlıklı yazıda, (Berlin 21 Mayıs) Çanakkale konusunda Fisher'le ihtilafından dolayı istifa eden Churchill'in yerine Balfour'un tayin olmasının beklendiği belirtilmektedir. “Çanakkale'de-Bir Düşman Zırhlısında Yangın” başlıklı haberde, (Çanakkale 8 Mayıs) bu sabah topçularımızın ateşiyle Boğaza doğru ilerlemeye çalışan bir düşman zırhlısında yangın çıktığı ve geminin diğer gemilerce çekilerek götürüldüğü bildirilmektedir. “Nümidane Bir Mütalaa” başlıklı haberde, (Berlin 21 Mayıs) Reç gazetesi Boğaza yapılacak bir saldırının birçok zorluğu bulunduğu bahisle Rus donanmasının ricatı sağlamak üzere parçalara ayrılması gerektiğini belirtmektedir.

Tanın gazetesindeki “Fransız Askerlerinde Adem-i Hoşnudi” başlıklı haberde, Berlin Tageblatt gazetesinin bildirdiğine göre, Limni'deki Fransız askerleri hoşnutsuzluk

içindedirler ve savaşın tek müsebbibi olarak gördükleri Cumhurbaşkanı Poankar'a küfretmektedirler Maneviyatlarını yükseltmek için Bozcaada ve Limni'nin zaptı kendilerine büyük bir zafer olarak takdim edilmektedir.

24 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de düşmanın dün öğleden evvel 8.00'dan 10:30'a kadar donanma ve kara topçusunun şiddetli ateşi desteğinde Seddülbahir'de bütün kuvvetiyle saldırdığı, fakat karşı saldırımızla püskürtülerek 2000 ölü bırakarak sahilde tutunabildiği bildirilmektedir. Bir makineli tüfek ele geçirilip bir düşman uçağı düşürülmüştür. Bizim zayıyatımız ise 43 şehit, 420 yaralıdır. Bataryalarımızda 1 yaralı vardır. Ayrıca düşman gemilerine ağır hasar verdiğimizde varıdır. Bir düşman denizaltısı 25 senelik Pelenkderya ganbotunu batırmıştır. 1 subay ve 1 er şehit olmuştur. "Çanakkale'de" ana başlığı altındaki "Bir Düşman Taarruzunun Püskürtülmesi-Bir Uçağımızın da Düşürülmesi" başlıklı haberde, (Çanakkale 9 mayıs) İkdam gazetesinin Rumeli mıntıkası seyyar muhabirinin verdiği haberde resmi tebliğde verilen bilgiler tekrarlandıktan başka düşürülen uçağın 800 m irtifada olduğu bildirilmektedir. "Hasarzedede Charlamagne Zırhlısı" başlıklı haberde, (Berlin 22 mayıs) Lokal Anzeigen gazetesinin Cenevre'den bildirdiğine göre, Charlamagne zırhlısı ancak ciddi şekilde tamir gördükten sonra harekate katılabilecektir.

25 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de 9-10 mayıs gecesi düşmanın Arıburnu'nda sol cenahımıza saldırdığı, fakat telefata verdirilerek püskürtüldüğü, 10 mayıs sabahı bir zırhlının Kabatepe karşısında bir müddet hareketsiz kalmasından faydalanılarak isabet kaydedildiği ve zırhlının 5 gemi tarafından çekilerek götürüldüğü bildirilmektedir. 9 mayıs Seddülbahir muharebesinde ölü ve yaralı olmak üzere 4000'den fazla kayıp verdirildiği bildirilmektedir. Düşman gemilerinin dün Boğaz medhali tarafındaki piyade mevzilerimize hafif ve tesirsiz ateş ettiği, bir ileri bataryamızın Seddülbahir'de bir düşman bataryası toplarını tahrip ettiği bildirilmektedir. "Pantelemeyin da Batırıldı" başlıklı haberde, Rus donanmasına ait Pantelemeyin (eski Potemkin) zırhlısının batırıldığını Paris gazetelerinin yazdığı, ancak bunun bir deniz muharebesi sonucu olduğunu kabul etmek istemedikleri bildirilmektedir. Resmi kaynaklardan alınan bilgilere göre, bu zırhlı yeni bir Osmanlı denizaltısı tarafından batırılmıştır.

26 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de Saros körfezindeki Arıburnu önünde İngiliz Triumph zırhlısının atılan bir torpille batırıldığı bildirilmektedir.

Tanin gazetesindeki “Boğazlar, Karpatlar” başlıklı haberde, Berliner Tageblatt gazetesinin aynı isimle yayınladığı bir makalede, Türklerin Boğazları muhafazasının İtalyanlar için son derece mühim olduğunu, Gaulois’in Fransız kuvvetlerini himaye ederken batırıldığını İngilizlerin resmi tebliğde neşretmesinin 2 müttefikin arasındaki dostluğun çok sağlam olmadığını gösterdiğini belirttiği bildirilmektedir.

27 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de dün Seddülbahir ve Arıburnu’nda hafif topçu ve piyade ateşi olduğu, Morto limanı istikametinden Rumeli mevzilerimize ateş açan bir zırhlının Anadolu bataryalarımızın ateşi üzerine geri çekildiği, bugün Joule Michael adlı bir Fransız zırhlısının Bodrum’u topa tutarak bir filika ile asker çıkarmak istediği, 1 subay ile 12 erin kıtaamızca öldürülüp 5’inin yaralandığı, filikanın içindeki silahlarla zaptedildiği ve bizden de askerden 3, ahalden 2 yaralı olduğu bildirilmektedir. Ayrıca Triumph zırhlısını alınan bütün tedbirlere rağmen (karakol gemileri, ağlar, torpido muhripleri) Alman denizaltısının nasıl batırdığı ve hasarsız kurtulduğu detaylı bir şekilde anlatılmaktadır. Topçularımızın tahliye işine müdahale etmedikleri de ilave edilmektedir.

Tanin gazetesindeki “Türkiye-İtalya” başlıklı haberde, İtalya’ya müttefiklerden bir talep gelmediğinden Türkiye’ye saldırmasının şimdilik söz konusu olmadığı bildirilmektedir.

28 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki “Majestic Zırhlısının Garkı” başlıklı yazıda, (Çanakkale 14 Mayıs) İkdam gazetesi Rumeli muhabirinin bildirdiğine göre, bu sabah İngiliz Majestic zırhlısı Seddülbahir önünde batırılmıştır.. “Şanlı Bir Eser-i Şecaat” başlıklı haberde, (Kale-i Sultaniye 14 Mayıs) gene Rumeli muhabirinin bildirdiğine göre, bugün Arıburnu civarında düşmanın içinde arabalar bulunan 4 mavnası römorkörle çekilirken kıtaamız önce römorkörü ateşle yanaştırmamış ve daha sonra suya girerek düşman ateşi altında 36 arabayı çıkarmıştır. “İngilizlerin İtirafatı” başlıklı haberde, (Berlin 26 Mayıs) 23 Mayıs tarihli Daily Telegraph gazetesine Gelibolu mu-

harebatı hakkında Şu bilgi veriliyor. Osmanlılar takviye alarak yeni yeni dŐŐmana taar-ruza baŐlamıŐlardır ve Gelibulu'yu savunmak için 200.000'den fazla askere sahiptirler. Bundan dolayı ilerleme sağlanamamasına ŐaŐmamalıdır. Tebliğ-i Resmi'de İngiliz Majestic zırhlısının bir Alman denizaltısı tarafından batırılıŐı hakkında tafsilat verilmekte ve Arıburnu ve SeddŐlbahir'de dŐn de hafif topçu ve piyade ateşinin devam ettiği, ayrıca Fransız kruvazŐrŐnŐn Bodrum harekatı ile 13-14 mayıs gecesi devriye askerlerimiz tarafından bir sandalla karaya çıkan 6 dŐŐman askerinin hepsinin silahlarıyla esir edildiği, 11 mayıs gecesi Kurna'daki dŐŐman ordugahına ani baskınlar dŐzenleyen mŐfrezelerimizin 5 dŐŐman yelkenlisini ele geçirdikleri bildirilmektedir. "Zırhlıların Himayesi Altında İngilizlerin Çanakkale'de Karaya Asker İhracı" başlıklı haberde, İtalyan Protamelya dergisinin "Kemik Serttir" başlıklı bir yazı neşrettiği, bunda İstanbul'u sert bir kemiğe ve mŐttefikleri de mahlukata benzettiği bildirilmektedir. Bu kadar telefata rağmen dŐŐman askerinin gemi ateşi menzili dışına ilerleyemediği ve gene başarısız olduğu bildirilmektedir.

29 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki TebliĐ-i Resmi'de dŐn oğleden evvel 9'a doğru bir zırhlının torpilleri gibi olduğu ve çekilerek İmroz adasına gŐtŐrŐldŐĐŐ, bunun Agamemnon zırhlısı olduğunun sanıldığı bildirilmektedir. "MŐttefiklerimizin Tebrikatı" baŐlıklı haberde, (Viyana 27 mayıs) Triumph ve Panteleymon zırhlılarının batırılmasının Avusturya matbuatında tebrik edildiği bildirilmektedir. "Triumph Zırhlısının Garkı MŐnasebetiyle" baŐlıklı haberde, (Berlin 27 mayıs) Persiyos isimli bir binbaŐının Berliner Tageblatt gazetesine yazdığı bir makalede, bir Alman denizaltısının zırhlıyı batırması ile gurur duyduklarını belirttiği bildirilmektedir. "İngiliz Bahriye Nezareti'nin İtirafatı" baŐlıklı haberde, (Berlin 27 mayıs) İngiliz Bahriye Nezareti'nin Triumph'un batıp mŐrettebatının bir kısmının öldŐĐŐnŐ haber verdiği bildirilmektedir. "Kemik Serttir" baŐlıklı imzasız makalede, İtalyan dergisinde çıkan makaleye değinilerek bunun haklı olduğu, mŐttefiklerin Çanakkale'yi diğer hezimetlerinden dolayı bir kurtuluŐ vesilesi gibi gŐrdŐkleri ama yanıldıkları belirtilmektedir. Rusya'dan da ūmidi kestiklerini ve buna delil olarak İtalya'yı savaŐa sokturttuklarını ifade edilerek mŐttefiklerin bu savaŐa uzun zamandır hazırlandıklarını belirtmektedir "İngilizlerin Zayıyatı" baŐlıklı haberde, (Berlin 27 mayıs) Kahire'den Reuter Ajansı'nın bildirdiğine gŐre, dŐŐmanın Gelibolu harekatı sırasındaki subay kaybının çok bŐyŐk olduğu, Osmanlı topçusunun

yerlerinin keşfedilmesinin yeraltı yollarını kullanıp devamlı yer değiştirmeleri ve bir keşif balonu yada uçağı görür görmez ateşi kesmelerinden dolayı imkansız olduğu bildirilmektedir. “Osmanlı Ordusu ve Kont Anderaşi” başlıklı haberde, (Viyana 22 mayıs) Macar mebusu Kont Anderaşi'nin askerimizin Çanakkale'de bütün dünyanın hürriyetini savunduğunu söylediği bildirilmektedir. “Düşmanın Hezimetleri” başlıklı haberde, (Berlin 27 mayıs) Bozcaada'dan Ajans Reuter'e gelen habere göre, Giritya köyüne çok yaklaşıldığı halde Osmanlı askerinin çok şiddetli mukabelesinden dolayı külliyetli zayıatla geri çekilmek zorunda kalmışlardır. Ayrıca muhabir bunun şimdiye kadar vuku bulan en dehşetli muharebe olduğunu belirtmiştir.

Tanin gazetesindeki “Gelibolu'da” başlıklı haberde, bir İngiliz muhabirinin mektubuna yer verilmektedir. Muhabir mektubunda Türklerin en gizli ve görünmez yerlere bataryalar yerleştirdiğini, karaya asker çıkar çıkmaz müthiş bir ateşe başladıklarını, müttefiklerin ateşinin onlara zarar veremediğini, bunun üzerine nakliye gemilerinin karaya oturtulup askerın atlayarak karaya çıkmasına karar verildiğini, fakat bir geminin askerinin ilk denemede mitralyöz ve süngü ile telef edildiğini, güllelerle geminin delik deşik olduğunu belirtmektedir.

30 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de bu sabah öğleden evvel 03:30'da Arıburnu'ndaki düşman merkezinin siperlerine saldırılıp ele geçirildiği ve düşmana karşı tahkim edildiği bildirilmektedir. Seddülbahir'de sağ cenahımızın son 2 günde 400 m kazanarak ilerlediği bildirilmektedir. Ayrıca uçaklarımızın Seddülbahir'deki düşman mevzilerini başarıyla bombaladığı, torpillerip İmroz Adası'na çekilen Agamemnon zırhlısının da ortadan kaybolduğu bildirilmektedir. “Şayan-ı Dikkat Bir Makale” başlıklı haberde, (Berlin 28 mayıs) Petersburg'ta yayınlanan Russkaia Slava gazetesinin halen Çanakkale'de işgale çalışan 120.000 kişinin Avrupa harbinde kullanılması halinde çok daha faydalı olacağını belirttiği bildirilmektedir.. “Triumph'un Garkı-İngilizlerin Endişesi” başlıklı haberde, (Berlin 28 mayıs) Daily Mail gazetesinin bir makalesinde Triumph'un kaybının çok mühim olduğunu, Times gazetesi de aynı şeyi belirtip bunun Çanakkale Boğazı'nda denizaltılar olduğunu isbat ettiğini, bunun da görevlerini çok güç ve tehlikeli bir hale getirdiğini belirtmektedir. “Çanakkale ve Müttefikler” başlıklı imzasız makalede, müttefiklerin ilk hücumunun başarısızlığından

sonra basında kendilerini teselli ettikleri ve bir daha ki sefere daha hazırlıklı ve daha değişik olacağını söyledikleri, fakat 2. sefer daha büyük bir hezimete uğradıkları belirtilerek en nihayet Daily Mail gazetesinin de bir makalesinde yalanları bırakıp Alman resmi tebliğinin doğruluğunu kabul ettiği bildirilmektedir. İkdam'ın makalesinde Osmanlı resmi tebliğinin herşeyi olduğu gibi yansıttığı ve Osmanlı halkının herşeye vakıf olduğu belirtilmektedir. Ayrıca makalede müttefiklerin başarısızlıkları ile kuvvetlerimizin başarılarından bahsedilmektedir. “İtilaf-ı Müsellesin Çanakkale’deki Zayıyatı” başlıklı haberde, çeşitli gazetelerde yer alan makalelerde ve Reuter’in haberlerinde İtilaf-ı Müsellesin zabıtçe kaybının çok olduğu, eğer donanma Marız Körfezi’nde durmaya devam ederse daha fazla zayıyata duçar olacağı belirtilmektedir. “İngiliz Torpidosu Marmara Denizi’nde” başlıklı haberde, (Atina 27 Mayıs) düşman matbuatında çıkan bir İngiliz torpidosunun Marmara denizinde 5 Osmanlı nakliye gemisini batıracağı ve bir İngiliz denizaltısının bir Osmanlı nakliye gemisini batırıp Victoria Cross nişanı aldığı haberlerinin asılsız ve yalan olduğu belirtilerek, düşmanın ve Osmanlı kuvvetlerinin verdiği kayıplar bildirilmiştir.

Tanın gazetesindeki “Çanakkale’de İtilaf-ı Müsellesin Vaziyeti” başlıklı haberde, Amiral Miretl’in Neu Freie Press’daki makalesinde müttefiklerin Çanakkale’deki durumunun çok kötü olduğunu, donanmanın Saros körfezinde buldukça zayıyata uğramaya devam edeceğini belirttiği bildirilmektedir.

31 Mayıs 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de Arıburnu’nda ki düşmanın ele geçirdiğimiz siperleri tahkim ettirmemek için çok ateş ettiği ancak başarısız olduğu bildirilmektedir. Seddülbahir’de ise düşmanın 9 Mayıs’taki telefatını ikmal ile uğraştığı belirtilmektedir. Ayrıca Boğazda Anadolu yakasında ki bataryalarımızın Seddülbahir’deki düşman kıtaatına müessir ateşlerde bulunduğu belirtilmektedir. “Mühim Haberler” kısmında, bir Alman denizaltısı tarafından batırılan İngiliz Triumph zırhlısında 460 mürettebatın boğulduğu bildirilmektedir. “Düşman Donanmasının Çanakkale’den Firarı” başlıklı haberde, Agamemnon zırhlısının bir Alman denizaltısı tarafından torpillenmesinden sonra düşman donanmasının aynı akibete uğramamak için birkaç torpido muhribi hariç, Cezayir Akdeniz adaları çevresindeki koylara çekildiği bildirilmektedir. “Düşmanın Karadaki Vaziyeti” başlıklı haberde, (Çanakkale 16 Mayıs)

Tebliğ-i Resmi'deki bilgi tekrar edilmekte ve uçaklarımızın da bomba attığı bildirilmektedir. "Midilli'de Hasarzedede Düşman Sefineleri" başlıklı haberde, Kopenhag'tan bildirildiğine göre Midilli adasına 1-20 Mayıs arası 2'si Fransız 10 hasarzedede düşman gemisinin geldiği belirtilmektedir. "Düşman İtirafatı" başlıklı haberde, (Berlin 29 Mayıs) Journal de Paris gazetesi Alman denizaltılarının Adriyatik'ten mi yoksa Kuzey denizinden mi geldiklerini tahkik etmektedir. Ayrıca aynı gazetenin özel muhabiri Çanakkale'deki Osmanlı ordusunun alay edilemeyecek kuvvette olduğunu ve Balkan muharebelerinden beri harp sanatını iyi öğrenmiş olduklarını belirtmektedir. "Çanakkale'de" başlıklı haberde, Çanakkale kuvvetlerimizin komutanının İngilizlerin ölümlerini gömmek için istemeleri üzerine 9 saatlik ateşkes ilan ettiği, ancak İngiliz matbuatının bunu bir zaaf olarak gördüğü belirtilmektedir. "Ricatten Başka Çare Yok" başlıklı haberde, (Berlin 29 Mayıs) Daily Mail gazetesi müttefiklerin bir limana bile sahip olamadıklarını ve gelen haberlere göre iyi bir netice istihali için ümit olmadığını belirtmektedir. "İtiraf-ı Acz" başlıklı haberde, (Berlin 29 Mayıs) İngiliz resmi tebliğinde Osmanlı müstahkem mevkiilerinin zaptedilmesinin imkansız olduğu yolunda beyan olduğu bildirilmektedir. "Majestic'in Garkı ve İngiliz Matbuatı" başlıklı haberde, (Berlin 30 Mayıs) Majestic zırhlısının batırılmasının İngiliz matbuatında çok kötü tesir yaptığı ve bir uzmanın yazdığı makalede bunun 7.kayıp olması hasebiyle, aynı sistemde ki gemi adedinin %17'sinin kaybedildiğini belirtmektedir.

Tanın gazetesindeki "Çanakkale ve İngiliz Gazeteleri" başlıklı haberde, Daily News gazetesinin Çanakkale'de müttefiklerin bir netice alacak gibi görünmediklerini, uğradıkları kayıpların vahim olduğunu, hatta Flander'deki zayıftan daha vahim olduğunu belirtmektedir. "Çanakkale Mektupları" başlıklı yazıda, Tanin'in Çanakkale muhabirinin Çanakkale'den yazdığı ve muharebatın tafsilatını veren mektupların 1. kısmı verilmektedir.

1 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de düşmanın dün Arıburnu'nda sağ cenahımıza yaptığı saldırının püskürtüldüğü ve 100'e yakın ölü verdikleri belirtilmektedir. Ayrıca merkezde evvelki gün terketmek zorunda kaldıkları siperleri tekrar ele geçirmek için dün akşam saat 8'de saldırdıkları ancak ölü, silah ve teçhizat bırakarak eski yerlerine çekildikleri belirtilmektedir. "Boğaz İçin Fransa'dan Takviye Kıtaat İsti-

yorlar” başlıklı haberde, (Berlin 29 Mayıs) Londra’dan gelen haberlere göre, İngiltere’nin telefatu telafi için Fransa’dan asker ve mühimmat istemektedir. “İngilizler Heyecana Düşüyorlar” başlıklı haberde (Berlin 30 Mayıs) Lokal Anzeigen gazetesinin Rotterdam’dan bildirdiğine göre, Times gazetesi İngiliz maliye ve ticariyesinin 2 İngiliz savaş gemisinin Çanakkale’de ardarda batırılmasından heyecana kapıldığını belirtmektedir. “İngilizler Korkmaya Başladılar” başlıklı haberde, (Berlin 30 Mayıs) Manchester Guardian gazetesinin zayıfça durumun vehameti ve Alman denizaltılarının mevcudiyeti dolayısıyla ya süratle terakki etmek veya harekattan vazgeçmek gerektiğini belirttiği, denizaltıların Cebel-i Tarık’tan geçebileceklerini ve Adalar denizinin bunlar için geniş bir hareket serbestisi sağlaması dolayısı ile ileriki kayıpların çok daha büyük olabileceğini belirttiği bildirilmektedir. “Gelibolu Şibh-i Ceziresinin Müdafaası” ana başlıklı ve “Bir İngiliz Muhabirinin Şehadeti” alt başlıklı haberde, Daily Telegraph gazetesinin Gelibolu muhabiri Mr.Stevens’in müşahedatına yer verilmektedir. “Arıburnu’nda” başlıklı yazıda, İkdam gazetesinin Rumeli muhabirinin resmi tebliğdeki siper mevzuunu tekrar ettiği görülmektedir. “İngiliz Bahriyesinin Zayıfı” başlıklı haberde, (30 Mayıs Berlin) İngiliz Bahriye Nezareti’nin Triumph’un garkıyla 3 subay ve 420 erin öldüğünü bildirdiği belirtilmektedir. “Müttefiklerin Hüsranı” başlıklı haberde, (Logarno 30 Mayıs) müttefiklerin maneviyatının denizaltıların Çanakkale önündeki başarılarından dolayı çok bozulduğu bildirilmektedir. “Çanakkale’de Celadet Numuneleri-Bir Kıta Kumandanının Mektubu” başlıklı yazıda, Çanakkale’deki bir kıta kumandanımızın yazdığı bir mektupta vatani korumaktan duyduğu gurur ve memnuniyetle savaş hakkında verdiği tafsilat ve yaptıkları ile başına gelenler yer almaktadır.

2 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki “Fransız Gazetelerinin Şikayati” başlıklı haberde, (Berlin 31 Mayıs) Fransa’da sosyalistlerin müttefiklerin başarısızlıklarını açıkça tenkid ettikleri ve denizaltıların müttefik donanmasının karşı karşıya bulunduğu tehlikeyi bir kat daha arttırdığı belirtilmektedir. Bunlara karşı tek silahın torpido muhripleri olduğu da eklenmektedir. “Mühim Haberler” kısmında (Lozan 31 Mayıs) İtalya’nın Çanakkale hareketine katılmadığı ve aynı hareketi İtalya’nın menfaatine olduğu için Osmanlı Devleti’nden de beklediği İdena Nasyonale gazetesinde belirtilmektedir. Tebliğ-i Resmi’de 17-18 Mayıs gecesi Seddülbahir’deki sol cenah kıtaatımızın düşmanın tahkim ettiği siperleri ani bir baskınla ele geçirip tahrip ettiği, Anadolu

bataryalarımızın Seddülbahir'deki düşman mevzilerine başarılı ateşler açtığı bildirilmektedir.

3 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki “Herkes Ne Diyor?” başlıklı haberde, (Berlin 1 Haziran) bir Alman gazetesi müttefiklerin karşılarındaki kuvveti önemsemediklerini, arazi şartları ve diğer zorlukları dikkate almadıklarını, bu yüzden başarısız olarak çok kıymetli gemilerini kaybettiklerini ve bu hezimetin İngiliz kabinesinde değişikliğe yol açtığını belirtmektedir. “Pek Geç Anlamışlar” başlıklı habere göre, (Berlin 1 Haziran) Morning Post gazetesi Osmanlı ordusunun çok mahir ve çok iyi teçhiz edildiğinin anlaşıldığını yazmaktadır. “Bir Bi Tarafın Müşahede ve Mütalaaları” başlıklı haberde, Gelibolu'daki İsveçli bir gazetecinin mütalaası yer almaktadır. Buna göre İngiltere Bahriye Nazırı Osmanlılarının gücünü küçük göstererek blöf yapmış ve bunun neticesi pek ağır olmuştur. Aynı muhabir İngiltere'nin başarılarına dair yaptığı yayınların önemsiz olduğunu ve bu devletin nüfuzunun gittikçe azalmakta olduğunu belirtmektedir. Ayrıca muhabir Osmanlı askerinin eski adetleri terkedip her tarafta faaliyette olduğunu belirtmektedir.

4 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de evvelki gün Çanakkale'de yalnız topçu ve piyade ateşi teati edildiği bildirilmektedir. “Çanakkale'de Vaziyet” başlıklı haberde, (Kale-i Sultaniye 20 Mayıs) İkdam'ın Rumeli mıntıkası muhabiri Tebliğ-i Resmi'deki bilgileri tekrar etmektedir. “Fransa'nın Bahr-ı Sefid Filosu” başlıklı haberde, (Berlin 2 Haziran) Cenevre'den bildirildiğine göre, Teranet limanına gelen Fransız Akdeniz filosunun artık Çanakkale hareketına katılacağına dair söylentiler olduğu, İtalya'nın harekate katılması durumunda gemilerini boş yere tehlikeye atacağı ve kara ordularının Pola ve Trieste limanlarını almadıkça İtalya donanmasınca hiçbir harekette bulunulamayacağı bildirilmektedir. “İki Fransız Muavin Kruvazörünün Garkı” başlıklı haberde, (Berlin 3 Haziran) daha önce battığı bildirilen 2 kruvazörün Fransa'ya ait 2 muavin kruvazör olduğunun anlaşıldığı bildirilmektedir. İkisi de mürettebatlarıyla birlikte batmışlardır.

Tanin gazetesindeki “İngiliz Gönüllüsü İstenmiyor” başlıklı haberde, İngiliz Bahriye

Nezareti'nin bundan sonra Çanakkale için İngiliz gönüllüsü kabul etmeyeceği ve bunun sebebinin bilinmediği bildirilmektedir. "Londra'da Heyecan" başlıklı haberde, Times gazetesinin müttefiklerin başarısızlık ve ağır kayıplarının Londra'da pek büyük bir heyecana sahip olduğunu yazdığı bildirilmektedir. "İngilizler ve Askerleri" başlıklı haberde, İngilizlerin adalardan Rum gönüllü topladıkları, fakat daha sonra ücretlerini düşürmeye kalkınca bunların şikayet edip terhis edildikleri bildirilmektedir.

6 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Tesmi'de düşmanın aldığı takviye ile dün öğleden evvel yarımından beri taarruz etmekte olduğu ve karşı taarruzlarımızla def edilmekte olduğu belirtilerek, saldırıların bugün de sürdüğü bildirilmektedir. Anadolu sahilindeki bataryalarımızın fırsat buldukça taarruz kolları ve topçuları ile düşman gemilerine ateş açtığı, bir Fransız kruvazörünün isabet aldığı bildirilmektedir. Ayrıca bir Alman denizaltısının Adalar denizinde Bozbaba-Istratios civarındaki bir büyük düşman gemisini karanlık bastığında batırdığı bildirilmektedir. "Gelibolu'daki Kuvvetlerimizi Ne Kadar Tahmin Ediyorlar?" başlıklı haberde, (2 Haziran) Rotterdam'dan gelen habere göre, Times gazetesinin Atina muhabiri Gelibolu'daki Osmanlı kuvvetini 270.000 olarak tahmin etmekte, ancak Osmanlıların gerekli gördükçe ihtiyat kuvvetleri sevk edebileceklerini de eklemektedir. "Düşmanlarımızın İtirafatı" başlıklı haberde, Reuter Ajansı'nın bildirdiğine göre, Sedülbahire yaptıkları saldırı başarısızlık ve telefata sonuçlanmıştır. Ayrıca Journal gazetesinin bir haberinde, Türklerin Balkan harplerinden beri çok terakki ettikleri belirtilerek ölen ve yaralanan generaller bildirilmektedir. Bir İngiliz resmi tebliğinde İngiliz hükümetinin de 6-19 Mayıs savaşlarında ağır zayıyata uğradıklarını kabul ettiği bildirilmektedir. "Sıkışmışlar" başlıklı haberde, Daily News gazetesinin yazdığına göre, iyi bir limandan yoksun oluşları ve düşman denizaltıları iyi bir taarruz yapmalarına engel olmaktadır. Ayrıca uğranılan zayıyatın çok büyük olduğu ve bu durumda harekattan olumlu bir sonuç beklenmemesi gerektiği de belirtilmektedir. "İngilizlerin Zayıyatı" başlıklı haberde, (Berlin 4 Haziran) zayıyata dair İngilizlerin neşrettikleri cetvele göre, 240 subay ve 2000 er kaybetmişlerdir.

7 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de 2 gündür süren düşman saldırılarına sağ cenahımızdan bu sabah yaptığımız saldırı ile son verildiği ve düşmanın pek büyük zayıyat ile eski yerlerine dönmek zorunda kaldığı bildirilmektedir. Ayrıca 23-

24 mayıs bomba ateşi ile düşmanın Arıburnu'nun sağ cenahına yaptığı saldırı aynı akibete uğramıştır. "Mühim Haberler" ana başlığı altındaki "Çanakkale'de Muvaffakiyetler" başlıklı haberde, (Kale 24 mayıs) Tebliğ-i Resmi'deki haberler tekrar edilmektedir. "Müttefiklerimize Göre" "Çanakkale Muzafferiyatı" başlıklı haberde, Berlin Tageblatt gazetesinde çıkan bir makalede, Alman denizaltılarının torpillerinin çok kuvveti olduğunun Majestic ve Triumph zırhlılarını birer tane ile batırmalarından anlaşıldığı ve Osmanlı ordusunun denizden ve karadan sağladığı başarılarla hayati bir kuvvet ve öneme sahip olduğunu ispat ettiği belirtilmektedir. "Düşmanlarımıza Göre Çanakkale Muharebatı" başlıklı haberde, Berlin Tageblatt gazetesine bildirildiğine göre, Fransız matbuatı Triumph'un önemini tenzil etmeye çalıştığı halde Journal gazetesinin bu zırhlının kaybının çok mühim olduğunu ve Alman denizaltılarının müttefik donanmasının hareketini şekillendireceğini belirttiği bildirilmektedir. Ayrıca Daily News gazetesi de müttefiklerin Çanakkale'deki vaziyetlerinin Kuzey Fransa ve Belçika'dakinden daha kötü olduğunu belirtmektedir. "Paris Gazetelerinin İtirafatı" başlıklı haberde, Osmanlı Heyet-i İstihbariyes'inden bildirildiğine göre, Paris gazeteleri 3 İngiliz zırhlısının daha batması olayını incelerken az zaman öncesine kadar Adalar denizinde Alman denizaltısı bulunması ihtimaliyle alay etmelerine rağmen, bugün bunun acı bir hakikat olarak ortaya çıktığını yazmaktadırlar. "Saklanacak Yer Arıyorlar" başlıklı haberde, İngiliz ve Fransız gemilerinin Alman denizaltılarının korkusundan Midilli'ye bağlı Yere limanını işgal ettikleri ve bütün Yunanlıların buna çok kızdığı bildirilmektedir.

Tanin gazetesindeki "Çanakkale ve Romanya Matbuatı" başlıklı haberde, Independence Romen gazetesinin müttefiklerin başlangıçta bu işe birkaç haftalık diye baktıklarını, ancak 18 mart hezimetinden sonra Avrupa efkarının bu işin öyle kolay olmadığını anladığını, Alman denizaltılarının zuhurundan ve birkaç İngiliz zırhlısını batırmalarından sonra bu işin terkedilmesinin muhtemel olduğunu yazdığı bildirilmektedir.

8 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de Arıburnu'nda düşmanın top ateşi için inşa ettiği mevzi ve çevresindeki siperlerin topçu ateşiyle tahrip edildiği bildirilmektedir. Anadolu bataryamızın Seddülbahir'deki bir düşman topçu bataryasını iskat ettiği de bildirilmektedir. Ayrıca evelki sabah Açınos limanına düşman kruvazörü

ateşle saldırılmış ve bir istimbot limana girip kayıkları toplamaya kalkmış, ancak ateşimizle karaya oturmuş ve mürettebatı başka sandallarla kruvazöre dönerken, istimbotu da kendi silahlarıyla batırmışlardır. “Osmanlı Tayyarelerinin Faaliyeti” başlıklı haberde, Atina’ya verilen bilgiye göre, (1 Haziran) bir hava taarruzuyla Mondros’taki mühimmat deposu havaya uçurulmuştur. “Bir İngiliz Muavin Kruvazörünün Garkı” başlıklı haberde, (Atina 6 Haziran) Selti vapuru kaptanı Pire’ye geldiğinde 12.000 tonluk bir İngiliz muavin kruvazörünün bir Alman denizaltısı tarafından Istratos adası civarında batırıldığını bildirmiştir. “Liman Von Sanders Paşa’nın Beyanâtı” başlıklı haberde, (Berlin 7 Haziran) Berliner Zeitung gazetesine Budapeşte’den bildirildiğine göre, Agent gazetesinin Çanakkale muhabiri Paşa ile mülakatını gazetesine yollamıştır. Buna göre Paşa İngilizlerin Osmanlı ordusunu Balkan savaşlarındaki durumda zannederek gaflete düştüğünü, oysa şimdiki ordu ile evvelki ordu arasında çok büyük bir fark olduğunu bildirmiştir. Ayrıca Paşa Osmanlı askerinin hücumuna dayanmanın ve müdafaada kaldığında yerinden atmanın imkansız olduğunu belirterek, Boğazları geçmenin de mümkün olmadığını ifade etmiştir. “Arburnu’nda Düşmanın Zayıyatı” başlıklı haberde, (Çanakkale 25 Mayıs) düşmanın 23-24 Mayıs gecesi Arıburnu’ndaki muharebelerde 3000’den fazla ölü verdiği, Seddülbahir’deki kaybınınsa çok daha fazla olduğu bildirilmektedir. “İngilizlerin Heyecanı-Gazetelerin Mütalaatı” başlıklı haberde, Rusların hezimetleri ve Çanakkale hezimetinin İngiltere’de büyük heyecan uyandırdığının gazete makalelerinden anlaşıldığı bildirilerek, Morning Post’taki bir makalede Çanakkale hareketinin o kadar pahalıya patlamasına rağmen hiçbir netice getirmediği, bunun şu anda sadece bir muhasara olduğu belirtilmektedir.

9 Haziran 1915: İkdâm gazetesindeki “Bir Romanya Gazetesinin Takdirâtı” başlıklı haberde, (Bükreş 8 Haziran Liberal Parti’nin yayın organı olan Vitorol gazetesinin Türklerin ne kadar kuvvetli ve kudretli olduklarını Çanakkale’de ispat ettikleri ve müttefiklerin kayıplarının çok büyük olduğunu yazdığı bildirilmektedir. Tebliğ-i Resmî’de Arıburnu’nda dün düşmanın gözcü mevzisinin topçu ateşi ile dağıtıldığı, Anadolu bataryalarımızın düşmanın Seddülbahir’deki ordugahlarını, topçularını ve nakliye gemilerini bombaladığı, birçok nakliye gemisinin isabet aldığı bildirilmektedir. “İngilizlerin Zayıyatı” başlıklı haberde, (Berlin 8 Haziran) İngilizlerin neşrettiği kayıp listesi ile son 6 gündeki kayıpların da toplanması sonucunda, toplam kaybın 20.000 er ve

913 subay olduğu bildirilmektedir. Times gazetesi de böyle bir harpte bu kadarlık bir kaybın normal olduğunu yazmaktadır.

Tanın gazetesindeki “İmroz Limanı” başlıklı haberde, İngilizlerin denizaltı tehlikesinden korunmak için diğerleri gibi İmroz adasını da işgal ettikleri bildirilmektedir. Ayrıca Times gazetesinin Majestic ve Triumph zırhlılarının batırılmasının zaten zayıf olan efkar-ı umumiyenin halet-i ruhiyesini iyice zayıflattığını yazdığı bildirilmektedir.

10 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 25-26 mayıs gecesi Arıburnu’nda düşmanın sağ cenahtan yaptığı saldırının külliyetli telefata verdirilerek tar-dedildiği, dün her iki taraftan da hafif piyade ve topçu ateşinin devam ettiği bildirilmektedir. “Fransız Torpil Gemisinin Garkı Tafsilatı” başlıklı haberde, (Berlin 8 haziran) Ajans Havas’ın bildirdiğine göre, Casablanca isimli Fransız torpil gemisi Adalar denizindeki koylardan birinin medhalinde bir mayına çarpmıştır.

11 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de Anadolu Boğaz bataryalarımızın Seddülbahir’de düşman topçu ve piyade mevzilerini topa tutarak bir obüs bataryasını susturduğu, geçen Seddülbahir muharebesindeki düşman kaybının da 15.000’den fazla olduğunun tahmin edildiği bildirilmektedir. “Düşmanın Zayıyat-ı Mühimmesi” başlıklı haberde, (Kale 27 mayıs) İkdam’ın Rumeli muntakası muhabiri bizim kaybımızın çok az olduğunu, yaralılarımızın da hafif olduğunu belirtmektedir. “İngiliz Donanmasının Zayıyatı-Atina Matbuatının Teyidatı” başlıklı haberde, bir resmi Yunan gazetesinin Agamemnon’un batıp, Queen Elisabeth’inde 1 aydır tamirde olduğunu teyid ettiği bildirilmektedir. Bu gazetenin Midilli muhabirinin çektiği telgrafa göre, 3 Alman denizaltısı Fransız ve İngiliz donanmalarının hareket Noktası olan Mondros limanına girmeye teşebbüs etmiş, yine başka bir Yunan gazetesine göre, bir Alman denizaltısı Gelibolu sahili civarında bir İngiliz kruvazörünü batırmıştır. Ayrıca yine bir Yunan gazetesine göre, (Midilli’den) Queen Elisabeth’in bir Alman denizaltısı tarafından torpillendiği şayiası Midilli’de yayılmıştır. “Le Matin’in Hayret ve Takdiratı” başlıklı haberde, Lokal Anzeigen gazetesinin Zürih’ten bildirdiğine göre, Le Matin gazetesi Gelibolu’nun güneyindeki Fransız askerinin Osmanlı askerinin mukavemetin-

den dolayı ilerleyemediğini, Osmanlı askerinin miktarının yeterli ve mühimmat ve teçhizatının gayet mükemmel olduğunu ifade etmektedir.

Tanin gazetesindeki “Agamemnon Battı” başlıklı haberde, daha önce torpillendiği duyurulan İngiliz Agamemnon zırhlısının battığı bildirilmektedir.

12 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de Sedülbahir’deki düşmanın saldırıya geçtiği, ancak ateşimizle kırtılarak siperlerine geri çekilmek zorunda kaldığı bildirilmektedir. Ayrıca yine buralarda bir düşman cephaneliğinin topçularımızın ateşiy-le havaya uçurulduğu bildirilmektedir. “İngilizlerin Zayıat-ı Azimesi” başlıklı haberde, (Berlin 10 haziran) İngiliz hükümetinin General Hamilton’un Seddülbahir ve Arıburnu savaşları raporunu yayınladığı, tahmin olunan yaralı sayısının 15.000 civarında olduğu ve bu haberin tekzip edilmediği belirtilmektedir. Ayrıca Atina’dan gelen bir haberde, Osmanlı askerinin Girytya savunmasında gösterdiği şecaat ve besalet anlatılmaktadır. “Kahraman Von Moltke’nin Beyanatı” başlıklı haberde, Paşa’nın İstanbul’a uğradığı ve Nuveau Vichet gazetesine beyanat verdiği belirtilmektedir. Bu beyanatta Paşa, Çanak-kale’nin zaptının imkansız olduğunu ve Gelibolu harekatinde ise denizaltıların katil-masıyla olayın Türkler lehine birdenbire değiştiğini belirtmektedir. Düşmanın nakliye gemileriyle su tedarik ettiğini, denizaltıların ise bunu yakında büsbütün önleyeceğinden teslim olmak zorunda kalacaklarını belirtmiştir. Ayrıca düşmanın zırhlılarının toplarının çoğunun başta fazla kullanıldıklarından çalışmadığını, oysa Türklerin sadece 1 topunun hasarzedede olduğunu belirtmiştir.

13 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 28-29 mayıs gecesi düşmanın Arıburnu’nda sağ cenahımıza saldırı teşebbüsünde bulunduğu fakat tard-edildiği bildirilmektedir. Bu cenahta 29 mayıs sabahı birkısım siperlerinden daha geriye atıldıkları ve onları himaye eden bir makineli tüfeğin tahrip edildiği de bildirilmektedir. Ayrıca 29 mayıs’ta Arıburnu ve Seddülbahir’de fasılalı ateşlerin devam ettiği, Anadolu sahil bataryamızın 28 mayıs’ta Seddülbahir’deki nakliye gemilerini ve ihraç köprüsünü bombaladığı bildirilmektedir. “Çanakkale Muhaberat-ı Ahiresi” başlıklı haberde İstanbul’daki Korrespondenz Büro gazetesinin muhabirinin çektiği telgrafta, 4-6 mayıs mu-

harebelerinin şimdiye kadar vuku bulanlar içinde en şiddetli ve en büyük olanı olduğu, denizaltıların zuhuruyla 15.000 takviye almış olan müttefiklerin bu durumdan kurtulmak için hemen her gün Osmanlı sınırını zorladıkları, onları koruyan zırhlıların da uzaklaşmış oldukları, kahraman Türklerin müttefikleri külliyetli zayiata duçar ettikleri belirtilmektedir. “Times Muhabirinin Mektubu” başlıklı haberde, Times gazetesinin Mondros muhabirinin gönderdiği mektuba yer verilmektedir. Bu mektupta muhabir 6-9 mayıs muharebelerinin tafsilatını vermekte ve buna”Milletler Muharebesi” demektedir. “23-24 Muharebesi” başlıklı yazıda, bunun savaşın belki de en şiddetli muharebesi olduğu, düşmanın 22 mayıs Cuma günü Seddülbahir’de 6000 mermi atıp gemi ateşi yardımıyla saldırıya geçtiği, ancak mukabil taarruzla bizim sol cenahımızın onların sağ cenahını mağlup ettiği belirtilmiştir. Ayrıca Arıburnu ve Seddülbahir’deki diğer çarpışmalar hakkında tafsilat verilmektedir.

14 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 29-30 mayıs gecesi Seddülbahir’de sağ cenahımıza düşmanın birkaç kere saldırdığı, ancak her seferinde büyük zayıat verdirilerek püskürtüldüğü belirtilmektedir. Anadolu sahil bataryalarımızın düşman mevzilerini dün başarıyla bombaladığı, ayrıca 30 mayıs sabahı Arıburnu’nda düşman topçularının tesirsiz mermi sarfettiği bildirilmektedir. “İngilizlerin Zayıatı” başlıklı haberde, (Berlin 12 haziran) İngilizlerin dün yayınlanan resmi cetvelinde 101 subay ve 2398 erin isminin olduğu bildirilmektedir. Ayrıca Daily Chronicle gazetesi de Asquith’in bildirdiği 300.000 kaybın çoğunun Çanakkale’de olduğunu belirtmiştir. “İngilizlerin Zayıatı:374.000” başlıklı haberde, (Berlin 12 haziran) Daily News gazetesi İngilizlerin kayıplarını ay ay verdikten sonra, böyle müthiş bir artışın Çanakkale yüzünden olduğunu ve bu muharebeye daha uzun müddet devam edilemeyeceğini belirtmektedir.

15 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de karada hafif top ve tüfek ateşi olduğu, Anadolu bataryalarımızın başarıyla atışlarda buldukları, denizde dün sabah 7 torpido nezaretindeki 2 düşman gemisinin Arıburnu ve Seddülbahir’deki mevzilerimizi yarım saat kadar top ateşine tutup İmroz adasına çekildikleri bildirilmektedir.

16 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 31 mayıs sabahı Arıburnu karşısında düşmanın yeniden inşa etmekte olduğu topçu ve makineli tüfek mevzilerinin topçularımız tarafından tahrip edildiği bildirilmektedir. Ayrıca 31 mayıs-1 haziran gecesi bir keşif kolumuzun düşman siperlerine girerek silah ve mühimmat ele geçirdiği de bildirilmektedir. Dün bir uçağımızın Limni ve İmroz adaları üstünde uçarken Limni’de gördüğü bir düşman ordugahını bombaladığı bildirilmektedir. Ayrıca sahil bataryalarımızın dün Seddülbahir’de düşman ordugahlarını, topçu mevzilerini ve nakliye gemilerini bombaladığı, düşmanın uçakla 7 bomba atmasına rağmen hiçbir zarar vermediği bildirilmektedir. “Mondros Limanı” başlıklı haberde, Corriera Dellasera gazetesine göre, müttefikler Mondros limanını üs olarak kullanmakta ve hasarzedemelerini burada tamir etmektedirler. Fransız Henry Kate zırhlısının burada 2 gün tamir için kaldığı, burada 500 yataklı bir hastane olup yaralıların ilk tedavilerinin yapıldığı ve her gün 30-40 geminin buraya geldiği bildirilmektedir. Ayrıca yaralıların ve bütün ordunun bilhassa son günlerdeki başarısızlık ve kayıplardan dolayı son derece yeis ve üzüntü içinde olduğu bildirilmektedir. “Bir Fransız Generali Maktul” başlıklı haberde, (Berlin 14 haziran) Fransız generali Ganoval’in Gelibolu’daki son muharebat esnasında öldüğü Paris’ten Novaliset gazetesine bildirildiği belirtilmektedir.

17 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 1 haziran günü bataryalarımızın ateşi ile Arıburnu’ndaki bir topçu mevzisinin büyük telefata uğratıldığı, sahil bataryalarımızın Seddülbahir civarındaki düşman ordugahlarını, nakliye gemilerini ve uçak hangarını başarıyla bombaladığı, ayrıca bir uçağımızın neredeyse batmış bir durumda olan ve Agamemnon’a benzeyen bir zırhlıyı İmroz adasının Kefalo limanında keşfettiği bildirilmektedir.”Düşmanı Mevzilerinde İzal” başlıklı haberde, (Kale-i Sultanıye 2 haziran) İkdam gazetesinin Rumeli mıntıkası muhabirinin bildirdiğine göre, düşmanın Arıburnu’nda yeniden inşa etmek istediği mevzi bombalandıktan sonra aynı mevkiideki bir topçu mevzisinin de ateş altına alındığı, birçok torpido korumasındaki bir zırhlının Arıburnu’na yaklaşp 20-30 tesirsiz mermi attığı, bunun da askerimizin maneviyatını kuvvetlendirdiği bildirilmektedir. “Müdafaamızın Mükemmeliyeti” başlıklı haberde, (Viyana 15 haziran) Reuter ajansının Çanakkale muhabirinin bildirdiğine göre, müttefikler ordularındaki boşlukları telafi edememişler, Osmanlılar mevzilerini kuvvetlendirmişlerdir ve ayrıca müttefik uçakları da Osmanlı mevzilerini keşifte çok zor-

lanmaktadır. “Çanakkale’deki Hasarzedede Düşman Zırhlıları” başlıklı haberde, (Atina 15 haziran) Limni’den gelen yolcuların Mondros limanına 2 ağır hasarlı ismini bilmedikleri zırhlının geldiğini belirttikleri bildirilmektedir. Malta’dan gelen haberlere göre, Queen Elisabeth ve Gaulois zırhlıları havuzda tamir edilmektedirler. Ayrıca Malta’daki hastaneler yaralıları tedaviye yetmediğinden Sırbistan’daki sıhhiye ekibinin de acilen buraya yollandığı bildirilmektedir.

18 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 2 haziran sabahı bir düşman uçağının Arıburnu mevzilerimiz üstünde uçarken sol cenah topçumuzun ateşiyle düşürüldüğü, sahil bataryalarımızın Seddülbahir düşman topçu mevzileriyle kıtaatını ve bir nakliye kolunu bombaladığı ve koldaki bir arabayı havaya uçurduğu bildirilmektedir. “Boğazda Topçumuzun Muvaffakiyetleri” başlıklı haberde, (Çanakkale 3 haziran) yoğun topçu ateşimizden dolayı düşmanın mevzisini değiştirmek zorunda kaldığı, bu sabah düşmanın çok şiddetli fakat tesirsiz topçu ateşine başladığı, mukabele sonucu top ve bomba atışına mahsus makinesinin kısmen tahrip edildiği bildirilmektedir.

19 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 3 haziranda topçularımızın Arıburnu’nda düşmanın mitralyöz ve gözlem mevzilerini tahrip edip bir topunu köreltiği, bir alayımızın sağ cenahta bir takım düşman siperlerini zaptettiği, dün Seddülbahir ve Arıburnu’nda hafif topçu ve piyade ateşlerinin devam ettiği bildirilmektedir. “İngiliz Avam Kamarasında” başlıklı habere göre, (Berlin 17 haziran) Avam kamarasında mebus Dalziyel’in Çanakkale hareketinin amaca muvafık olup olmadığı sorusuna karşı Başbakan Asquith bunu burada konuşmanın umumi menfaate aykırı olduğunu belirtmiştir. “İtalya Donanması ve Çanakkale Taarruzları” başlıklı haberde, National Zeitung gazetesinin bildirdiğine göre, İtalya drednotlarını boşuna tehlikeye atmamak için Çanakkale hareketine iştirak etmek niyetinde değildir. Ayrıca Paris’in sosyalist gazeteleri de uğranılan zayıt ve başarısızlık dolyısıyla müttefikleri takbih etmektedirler.”Fremedenbelat’ın Samimi Bir Makalesi” başlıklı haberde, (Viyana 27 mayıs) bu gazetenin bir makalesinde İngiliz Başbakanı Asquith’in Avam kamarasında Çanakkale bombardımanının yakında tekrar başlayacağına dair sözlerini daha önce Churchill’inde söylediğini, ancak vuku bulmadığını belirterek Asquith’in bunları sabrı taşmaya başlayan halkı bir dereceye kadar cesaretlendirmek amacıyla söylediğini ifade et-

mektedir. Ayrıca İngiltere'deki buhranın büyümeğe olduğu ve ne meclis ne de hükümetin tedbirlerinin bunu önleyemeyeceği belirtilmektedir.

20 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de 4 haziranda Arıburnu'nda topçumuzun düşmanın telsiz-telgraf ve posta merkezlerini ateş altına alarak birçok düşmanı öldürdüğu, bir bataryamızın bir düşman torpidosunu hasara uğrattığı, 5 haziran sabahı topçularımızın düşmanın sol cenahtaki topçu mevzisini mühim tahribata uğrattığı, ayrıca anadolu sahil bataryalarımızın ateşinden kurtulmak için yer değiştiren düşman ordugahlarının dün gece mezkur bataryalarımız tarafından topa tutulduğu, ayrıca piyademize ateş açan düşman bataryalarının da bombardımanın tesiriyle ateşini kesmek zorunda kaldığı bildirilmektedir."Boğazların Erbab-ı Müdafası Mükemel" başlıklı haberde, (Viyana 18 haziran) askeri uzmanlardan birinin Neu Freie Press gazetesi ile yaptığı bir mülakatta, Boğazın savunma durumunun mükemmel olduğunu ve Osmanlıların yeterli mühimmata kendileri ürettikleri için sahip bulduklarını belirtmiştir. "Düşman Tebliğlerindeki Yalanları Tekzip" başlıklı haberde, Amsterdam'dan Berlin Tageblatt gazetesine bildirildiğine göre, Lahey sefirimiz gazetecilere düşmanın resmi tebliğlerinde Seddülbahir'de başarı kazandıklarına dair haberlerin külliyan yalan olduğunu beyan etmiştir. "Casablanca Sefinesinin Kaptanı" başlıklı haberde, (Berlin 18 haziran) bu isimli mayın tarama gemisinin kaptanının geminin batışı ile ilgili divanı harbe verileceği bildirilmektedir. "Fransa'da Asabiyet" başlıklı haberde, (Viyana 18 haziran) Fransa'da halkın gerek harp ve gerekse Çanakkale cephesindeki çok yavaş ilerleyiştten dolayı asabi bir durumda bulunduğu, matbuatın da harekatı şiddetle tenkid ettiği bildirilmektedir.

21 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de 9 torpido ve 7 mayın tarama gemisi muhafızlığında bir düşman zırhlısının Seddülbahir'deki Anadolu sahil bataryalarımızı bir müddet tesirsiz bombaladıktan sonra Limni'ye doğru çekildiği bildirilmektedir. 6 haziran sabahı düşmanın Seddülbahir cenup grubumuza yaptığı saldırının telefata ve geri çekilmeyle sonlandığı bildirilmektedir. Anadolu Boğaz bataryalarımızın Seddülbahir'deki düşman topçusu ve kolları ile nakliye gemilerini, Rumeli kara topçularımızın da düşman piyade ve siperleri ile uçak hangarlarını bombalayıp telefata ve hasarata sebebiyet verdikleri bildirilmektedir. "Çanakkale'de Vaziyet" başlıklı haberde,

düşmanın bir piyade hücumunun daha başlangıçta akim bırakıldığı bildirilmektedir. “Aç Tavuk Kendisini Buğday Ambarında Görür” başlıklı haberde, İngiltere Ticaret Nazırı İngiltere’deki buğday fiyatlarının artışından bahsederken, bunun sebebini savaşa ve Çanakkale’ye bağlayıp, Boğaz açılınca Rusya’dan yüksek miktarda buğday elde etmek mümkün olacağından fiyatların düşeceğini belirtmektedir.

22 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de dün Arıburnu’nda hafif top ve tüfek ateşi olduğu, Sedülbahir’de düşmanın sol cenahımıza yaptığı saldırının ateşimizle akim kalıp büyük telefata siperlerine geri çekilmek zorunda kaldıkları bildirilmektedir. Ayrıca bu sabah bütün Sedülbahir cephesindeki düşman taarruzlarının tard edildiği, Anadolu bataryalarımızın düşmanın uçak hangarlarını, torpidolarını, mayın tarama gemilerini, bataryalarını, kıtaaatını, depolarını topa tutup bir uçağı tahrip ve birini de hasara uğrattıkları belirtilmektedir. Arkasından düşman uçaklarının bataryalarımıza 30’dan fazla bomba attıkları ancak başarısız oldukları bildirilmektedir. “Bir Mütahassısın Mütalaası” başlıklı yazıda, Berlin Tageblatt gazetesinin bahriye uzmanı bir yüzbaşının gazeteye yazdığı bir makalede, Alman denizaltılarının zuhuru ile müttefik donanmasının eskisi gibi serbest hareket edemeyeceğini, kara kuvvetlerinin ne kadar tenzid edileceğinin belli olmadığını, ancak şimdiki komutanın 100.000 kişilik destek vaadiyle görevi kabul ettiğini Fransız gazetelerinin yazdığını beyan ettiği bildirilmektedir.

23 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de Sedülbahir’de düşmanın güney grubumuza karşı ağır toplar ve takviye kuvvetlerle yaptığı saldırının gece yarısına kadar sürdüğü ve neticesiz ve büyük telefata siperlerine dönmek zorunda kaldıkları bildirilmektedir. 7 haziranda Kuzey Arıburnu’ndaki grup bataryalarımızın civarda dolaşan 2 düşman gemisini hasara uğrattığı, 8 haziran sabahı topçularımızın düşmanın hazırlamakta olduğu bir topçu mevzisini tamamen tahrip ettiği bildirilmektedir. “İtilaf-ı Merbi‘ Ne Halde?” başlıklı haberde, İngiliz gazetelerinin uğranılan başarısızlığı ve müttefiklerin işlerinin batırılan zırhlıların vasıtası ile ne kadar zor olduğunu kabul ettikleri, Alman gemilerinin kaybının müttefiklerinkinden çok daha az olduğunu belirttikleri, kayıp İtilaf gemilerinin yarısının Çanakkale’de kaybedildiği, 3 denizaltının da burada kaybedildiği bildirilmektedir. Muhtemel zayıatlarının da şimal denizindeki bahriye

vaziyetine de olumsuz etki yapacağı belirtilmektedir. Kara muharebelerinde vaziyetin kötü olup telefatin çok olduğu, Türklerin ise durumunun gayet iyi olduğu bildirilmektedir. “Kahramanlık Menkıbeleri” başlıklı haberde, Çanakkale’deki bir hukuk talebesinin kardeşine yazdığı mektuba yer verilmektedir.

24 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de Arıburnu sahiline yakın geçmekte olan bir düşman torpidosunun bataryalarımızca vurulup uzaklaştığı bildirilmektedir. Ayrıca 8 haziran Seddülbahir muharebeleri hakkında tafsilat verilmektedir. “Boğaz Taarruzlarından Vazgeçeceklermiş” başlıklı haberde, Londra’dan Berlin Tageblatt gazetesine bildirildiğine göre Daily News gazetesi uğranılan kayıplar dolayısıyla Çanakkale hareketinin uzun müddet süremeyeceğini, bunun anlaşılmiş olmasının memnuniyet verici olduğunu belirtmiştir. “Serfis’in Makalesi” başlıklı haberde” (Berlin 22 haziran) Fransız generali Serfis’in yazdığı bir makalede, Bolayır ve diğer istihkamata çok büyük bir kuvvetin toptan ihracı ve Boğaz alınarak Rusya’ya yardım edilmesi düşünülmekte iken, donanma hareketinin Gelibolu’nun iyice tahkimine yolaştığını ve bugün çok az ilerleme kaydedilerek eğer gerçek bir muhasara ve netice isteniyorsa çok büyük bir kuvvetin gerekeceğini belirtmektedir.

25 Haziran 1915: Tebliğ-i Resmi’de dün Arıburnu ve Seddülbahir’de hafif top ve tüfek ateşi olduğu bildirilmektedir. “Haydudluğa ve Yağmakarlığa Döküldüler” başlıklı yazıda, düşmanın daha önce Anadolu sahilinde tavuk hırsızlığı yaptığı, şimdi de para ile tuttıkları birtakım adamlarla sevahilimizin bazı noktalarına taarruz ettikleri bildirilmektedir.

26 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 11-12 haziran gecesi bir keşif kolumuzun Seddülbahir sağ cenahta düşmanın birkısım siperlerine baskın yaptığı ve buradaki askerleri telefle çeşitli cephane ve teçhizat ele geçirdiği bildirilmektedir. “Taht El-Bahir Korkusu İle Aç Kalıyorlar” başlıklı haberde, Selanik’ten bir gazeteye bildirildiğine göre, düşman donanması Alman denizaltılarının korkusundan Gelibolu’deki kuvvetlerine 2 gün erzak temin edememiştir.

27 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de öğleden sonra Kabatepe karşısında görünen bir nakliye gemisine, bir torpido gemisine ve karaya cephaneye çıkarılmakta olan bir nakliye gemisine isabet kaydedildiği bildirilmektedir. Seddülbahir’de merkez kıtaatımız siperlerine düşmanın saldırıları telefata verdirilerek püskürtülmüştür. Sol cemahta yalnız topçu ve piyade ateşi olmuştur. Düşmanın 8 hazirandaki kaybının yaralı taşıyan nakliye gemilerinin sayısı ve meydanlardan kaldırılamayan maktul sayısından 7000’in üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. “Müşkilatın Fevkaladeliğini Takdire Başladılar” başlıklı haberde, İngiliz Manchester Guardian gazetesinin bir makalesinde, Sir John Hamilton’un raporundan sonra savaşa devam etmenin İngilizler için imkansız olduğu, çünkü bunun İngilizleri Almanlardan daha zayıf duruma düşüreceği belirtilmektedir. Ayrıca Alman denizaltılarının Boğaza girmesi ile durumun İngilizlerin aleyhine döndüğü bildirilmektedir.

28 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de Arıburnu’nda hafif top, tüfek ve bomba ateşi teati edildiği, Seddülbahir’de düşmanın 12 haziran öğleden itibaren sağ cemahtaki siperlerimizi şiddetli ateş altına almasına rağmen bir netice elde edemediği, sol cemahtan geceleyin yapmak istediği saldırıların ateşimizle eridiği, ateşimizden korunmak için siperlerin önüne tel örgüler ördükleri, Anadolu bataryalarımızın Seddülbahir’deki düşman piyade ve topçu mevzilerini başarıyla bombaladığı bildirilmektedir. “Çanakkale Taarruzu-Fransa’da Hoşnutsuzluk” başlıklı haberde, (Berlin 26 haziran) Cenevre’den bildirildiğine göre hareketin Fransızlarda endişe oluşturduğu, meclislerinde hareket masrafı konusunda şiddetli tartışmalar olduğu ve basının halkın dikkatini bu konuya çektiği belirtilmektedir.

29 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 13 14 haziran gecesi Arıburnu’nda hafif topçu ve piyade ateşi teati edildiği, 14 haziran sabahı piyade ve top ateşlerimizle düşman mevzilerinin bazı mahfuz mahallarının tahrip edildiği ve düşman ordugahlarında yangın çıktığı bildirilmektedir. Seddülbahir’de hafif piyade ve topçu ateşlerinin devam ettiği, Kumkale’nin güneyindeki Yenişehir karyesine düşman uçaklarının neticesiz bombalar attığı, Anadolu bataryalarımızın Seddülbahir’deki düşman topçularını başarıyla bombaladığı bildirilmektedir.

30 Haziran 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 15 haziran öğleden sonra düşmanın Arıburnu’nda yoğun topçu ateşinden sonra 3 defa sol cenaha saldırdığı ancak 3’ünde de püskürtüldüğü belirtilmektedir. Seddülbahir’de 14-15 haziran gecesi düşmanın sağ cenahımızı sabaha kadar bombalayıp öğleden evvel saldırdığı, ancak mu-kabil saldırımızla püskürtüldüğü bildirilmektedir. Aynı gece sol cenahımıza yaptığı saldırılardan da bir sonuç elde edemediği, merkezimize yapmak istediği saldırı de-fedildiği gibi, mevzilerinden 2 siper hattının da ele geçirildiği bildirilmektedir. Anadolu bataryalarımızın sol cenah muharebelerine iştirakle düşmanın ricatinde çok müessir olduğu, bu bataryaların düşmanın Tekke burnundaki bataryalarını iskat ettiği, uçak-larımızın düşmanın Seddülbahir’deki balon meydanlarına bombalar attığı bildiril-mektedir.

Tanin gazetesindeki bir haberde, bütün İngiliz matbuatının 8 hazirandan sonraki ağır hezimetten sonra Boğaz hareketinden ümidi kestiği bildirilmektedir. Times gazetesi bu konuda Rusya’ya artık Boğaz yoluyla yardım ulaştırılmasının imkansız olduğunu yazmıştır.

1 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 15 haziran Arıburnu muhare-batında düşmanın 750 kayıpla biri subay bir miktar esir verdiği, Seddülbahir’de düşmanın hücumlarını sürdürdüğü ve büyük telefata maruz kaldığı bildirilmektedir. “İtalya ve Çanakkale Harekatı” başlıklı haberde, (Berlin 29 haziran) Logano’don Lokal Anzeigen gazetesine bildirildiğine göre, dünkü İtalyan gazetelerinin hepsi hükümetin Çanakkale hareketine katılma kararı aldığını ve bunu tasvip ettiklerini belirtmişler, an-cak hükümet bu haberi tekzip etmiştir. Bugün Corriere Della Sera gazetesi de bu hareket için çok büyük kuvvet gerekeceğini ve bu yüzden İtalya’nın muharebeye iştirak etmemesi gerektiğini yazmıştır. “Çanakkale Müdafası” başlıklı yazıda, ahval-i umumi-yeye vakıf bir zatın Neu Freie Press gazetesine verdiği demeçte, Türk ordusunun mevki, silah, mühimmat ve teçhizat durumunun mükemmel olduğunu, boş yere cephane israf etmediğini, mühimmatını kendisinin ürettiğini bildirmiştir. “Çanakkale’de” başlıklı haberde, dün Arıburnu’nda topçularımızın asker ve cephane dolu bir mavnayı batırdığı bildirilmektedir.

2 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de düşmanın Seddülbahir’de sağ cenahımıza topçu ateşi desteğinde yaptığı taarruzun mukabil taarruzlarımızla akim bırakıldığı, 16-17 haziran gecesi Arıburnu’nda düşmanın merkezi siperlerimize yaptığı saldırıların defedilip karşı saldırılarla düşmanın 2 siper hattının ele geçirildiği, aynı gece Seddülbahir’de düşmanın sol cenahına yaptığımız saldırıda mevzilerde süngü muharebeleri olduğu ve bu saldırıya şafakla beraber ara verildiği, 17 haziran sabahı saat 07’den 12.00’a kadar Seddülbahir’de sağ ve sol cenahta bu muharebenin lehimize devam ettiği, bir uçağımızın Sedülbahir üzerinde uçup bombalar bıraktığı ve Anadolu sahil bataryalarımızın Seddülbahir muharebatına iştirakle düşmanın topçu ve piyade mevzilerini bombaladığı bildirilmektedir. “Mahir Topçularımızın Parlak Bir Muvafakiyeti” başlıklı haberde, (Atina 17 haziran) bugün bir düşman torpidosunun Atina önünde görünüp sahile 1200 m kadar yaklaştığı, topçumuzun ateşiyle yaralanıp Batum’a kaçtığı bildirilmektedir.

3 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de Arıburnu’nda 18 haziranda birçok nakliye gemisinin yaralı taşıdığı, üzerlerinde hastane gemisi işareti olmamasına rağmen bunlara ateş açılmadığı, Seddülbahir’de 3 gündür süren düşman taarruzunun kırılıp büyük telefata verildiği, ayrıca 18 haziranda Boğaz ileri bataryalarımızın Seddülbahir civarındaki düşman ordugahını ateş altına aldığı, düşmanın bir obüs topunu tahrip ve bunun çevresindeki hayvanat ve insanatı telef ile bir bataryasının iskat edildiği bildirilmektedir. “İtalya ve Çanakkale Muharebatı” başlıklı haberde, (Berlin 1 temmuz) Lahey’den gelen haberlere göre, Londra ve Paris gazeteleri müttefiklerin İtalya’ya Çanakkale hareketine iştirak etmesi için baskı yapmakta, İtalyanın’da bunlara direnmekte olduğunu yazmaktadırlar. “Midilli’de İngiliz Askeri” başlıklı haberde, İzmir’de münteşir Larafor gazetesinin haberine göre İngilizler Midilli adasına asker ve mühimmat çıkarmışlardır. “Çanakkale ve Düşmanlar” başlıklı imzasız makalede, bir İngiliz ve bir Fransız muhabirinin Çanakkale’deki Türklerin kahramanlıklarına ve direnç ve cesaretlerine duydukları hayranlık kendi söyledikleriyle belirtilmektedir. Ayrıca Fransız muhabiri müttefik askerinin cesareten değil, kaçmaya cesaret edemediğinden çarpışmak zorunda kaldığını belirtmektedir.”Müttefik matbuatının askerimizi eskiden olduğu gibi küçük görmeyip, bilakis övdüğü belirtilmektedir.

Tanın gazetesindeki “Atina’daki İngiliz Sefirinin İlanı” başlıklı haberde, mezkur sefirin Osmanlı ordusunun Yunan gemileri vasıtasıyla cephane tedarik etmekte olduğunu beyan eden ilanları gazetelere verdiği, bunun Yunan hükümeti, matbuatı ve halk tarafından infialle karşılandığı belirtilmektedir.

4 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de Seddülbahir’de düşmanın büyük cephane harcamasına rağmen düşman siperlerine şiddetli tazyikte bulunmakta olduğumuz, sol cenahta piyade ve topçu ateşlerinin devam ettiği, Anadolu bataryalarımızın düşmanın Seddülbahir’e çıkarmak istediği takviye kıtaatının hamil kayıklarına şiddetli ateş açtığı ve büyük zayıyla gemilerine dönmek zorunda kaldıkları, aynı bataryaların düşmanın Seddülbahir’deki ordugah, bir obüs bataryası ve kıtaatını başarıyla topa tuttuğu ve düşman uçaklarının Yenişehir’e neticesiz bombalar attığı bildirilmektedir. “Mühim Haberler” kısmında İngiliz Başbakanı Asquith Avam kamarasındaki beyanatında Çanakkale’deki İngiliz kayıplarının ölü ve yaralı olarak 38.726 olduğunu, bunlardan 1722’sinin subay olduğunu söylemiştir.”Çanakkale Mektubu” başlıklı haberde, bir İngiliz subayının hatıra notlarına yer verilmektedir.

Tanın gazetesindeki bir gazetenin Dersaadet muhabirinin gazetesine geçtiği bilgiye göre, müttefiklerin yeni taarruz planı delicedir ve İngilizler kendi askerlerini değil Hintlileri, Avustralyalıları ve Fransızları ileri sürmektedirler. Bundan en çok Fransızlar hoşnutsuzdur.

5 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de Arıburnu’nda topçu ve piyade ateşinin fasılalarla devam ettiği, ayrıca düşmanın fena kokulu gaz ateşini sürdürdüğü bildirilmektedir. 19 haziranda parçalandıktan sonra yeşil gaz neşreden top ateşi açtıkları, Seddülbahir’de kıtaatımızın düşmanın sol cenahına yaptığı saldırıda başarılı olup bazı mevzilere süngü hücumlarıyla girdiği, sahil bataryalarımızın 20 haziranda düşmanın Seddülbahir’deki topçuları, kıtaatı ve uçak hangarlarını bombaladığı bildirilmektedir. “İtalya ve Çanakkale Harekati” başlıklı haberde, Logano’dan Neu Freie Press gazetesine bildirildiğine göre, İtalyanın da Çanakkale hareketine iştirak edeceği haberleri yalandır. Bu şayialar halkta büyük bir heyecan uyandırmıştır. Tribuna

gazetesi İtalya'nın ilk hedefinin kendi menfaatlerini korumak olduğunu, bu yüzden askerlerini hudutta istimal edeceklerini, Çanakkale gibi büyük bir hareket için yeterince kuvvetli ve zengin olmadıklarını belirtmektedir. Diğer İtalyan gazeteleri de İtalya'nın siyaseten Çanakkale hareketine dahil olmaması gerektiğini, çünkü Osmanlı'nın büsbütün gücünün kırılmasının İtalya'nın da işine gelmeyeceğini, Akdeniz dengesinin ileriki halini de düşünerek İtalya'nın buna göre davranması gerektiğini yazmaktadırlar. "Çanakkale'de" başlıklı haberde, İngiliz gazetelerinin bölgedeki muhabirlerinin bildirdiğine göre, Osmanlı ordusunun istihkamları çok iyidir ve düşman bombardmanı bu istihkamatta çok cüzi hasara malik olmuştur. Oysa Osmanlı topçusu çok sıhhatli ve isabetli atışlarla düşmanın kendi mevzilerini vurmaktadır. "Düşmanlarımız da İtiraf Ediyorlar" başlıklı haberde, (Berlin 3 Temmuz) Daily Mail gazetesi Granvillo Kurtisko'nun hazirandan evvel Dersaadetten gönderdiği mektubu neşretmiştir. Mezkur şahıs burada Türklerin istihkamatının, hazırlıklarının, mühimmatının ve topçusunun mükemmelliğinden bahisle, müttefiklerin daha büyük fedakarlıklara katlanması gerektiğini belirtmektedir.

6 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de 21 Haziran öğleden sonra bir Alman denizaltısının Seddülbahir önünde bir Fransız nakliye gemisini batırdığı, 20-21 Haziran gecesi düşmanın Arıburnu'nda sağ cenahımıza kuvvetli bir ateşi müteakiben saldırmak istediği ancak tard edildiği bildirilmektedir. Seddülbahir'de 21 Haziranda topçu ateşimizle düşmanın bir mühimmat deposu havaya uçurulmuş, birkaç düşman bataryasında yangın başlamış, söndürmeye gelenler de gene topçu ateşimizle telef edilmişlerdir. "General Gouraud" Mecruh başlıklı haberde, (Berlin 4 Temmuz) Çanakkale'deki Fransız kuvvet komutanı General Gouraudun yaralandığı ve yerine General Bayo'nun vekalet edeceği Ajans Havas tarafından bildirilmektedir. "No 15 Alman Taht El-Bahrı Süvarisinin Beyanatı" başlıklı haberde, bir Alman gazetesi ABD Matbuat Cemiyeti Dersaadet muhabirinin 3 müttefik gemisini batıran Alman denizaltısı No 15'in süvarisi yüzbaşı Hersing ile yaptığı mülakatı vermektedir. Yüzbaşı bu mülakatta olayları hikaye etmektedir.

Tanın gazetesindeki "Bir Düşman Nakliye Sefinesinin Garkı" başlıklı haberde, olayın Seddülbahir önünde cereyan ettiği bildirilmektedir.

7 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de siper muharebelerinin bizim lehimize geliştiği, Anadolu bataryalarımızın ateşlerinin Seddülbahir’deki düşman ordugahlarında yangına sebep olduğu, uçaklarımızın düşman kıtaatını başarıyla bombaladığı, bir düşman monitörünün hastane gemisini kendine siper edinerek kara mevzilerimize ateş açtığı bildirilmektedir. “Mühim Haberler” kısmında, Fransız generali Gouraud’un obüs mermisiyle ayağından yaralandığı, bir İngiliz generalinin de öldüğü bildirilmektedir. “General Gouraud’un Cerihası” başlıklı haberde, (5 Temmuz) generalin yarasının ciddi olduğu Paris’ten bildirilmektedir. “Çanakkale’deki Düşmanımızın Kuvve-i Manevîyesi” başlıklı yazıda, bir Fransız askerinin Fransızların sonuçtan emin olmadığını, takviye kıtaat geleceğini zannetmediklerini ve bu savaşın hayırlı görünmediğini söylediği bildirilmektedir. Ayrıca Hüseyin Avni tarafından yazılmış “Boğaz ve Müdafiler” başlıklı bir şiir de bulunmaktadır.

8 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 23 haziranda topçularımızın Arıburnu’nda düşmanda mühim tahribat yaptığı, sol cenahımız karşısındaki düşmanın kendi mevzilerini bombalayıp telefata verdirdiği, Seddülbahir’de sağ cenahımıza karşı düşmanın saldırdığı ancak külli zayıyla püskürtüldüğü, Tekkeburnu’na mavnalarla ve küçük gemilerle çıkarma yapmaya teşebbüs eden düşmana top ateşiyle mühim telefata verdirildiği, aynı bataryalarımızla o civardaki bir düşman cephaneliğinin havaya uçurulduğu bildirilmektedir. “Mühim Haberler” kısmında Çanakkale müttelik komutanı General Hamilton’un Londra’ya çektiği bir telgrafta, Çanakkale’de çok müşkil bir durumda bulduklarını, Türklerin çok kuvvetli olduğunu ve eğer havalar böyle giderse çıkarma hareketinin sürdürülemeyeceğini ve hazirana kadar olan muharebeleri özetlediği bildirilmektedir. Aynı kısımda Çanakkale için mühimmat taşıyan Fransız Kartaca gemisinin torpille batırıldığı bildirilmektedir. “İngiliz Nazırlarının Dilleri Mi Tutuluyor?” başlıklı haberde, (Berlin 6 Temmuz) Çanakkale’de hezimete uğranılıp uğranılmadığı konusunda Avam kamarasında sorulan bir soruya Lyod George’un hiçbir cevap vermediği bildirilmektedir. “Bir Mukayese” başlıklı haberde, (Berlin 6 Temmuz) bir gazete İngiltere’nin Çanakkale’den önceki muharebe zayıyatı ile Çanakkale zayıyatını kıyaslamaktadır. Buna göre önceki 8400, Çanakkale’deki ise 38.636’dır. “Kartaca Vapuru Batırıldı” başlıklı haberde, (Berlin 6 Temmuz) asker ve mühimmat taşıyan Kartaca vapurunun Hellas burnu civarında bir Alman denizaltısı tarafından batırıldığı

Fransız resmi tebliğinde bildirildiği belirtilmektedir. “General Goro Nasıl Yaralanmış?” başlıklı haberde, (Berlin 6 temmuz) Paris gazetelerinin generalin yaralanmasıyla ilgili tafsilat verdikleri bildirilmektedir. “Düşmanımızın Vahşetine Bi Taraf Şahitler” başlıklı haberde, Çanakkale muharebelerinin ilk safhasında düşmana esir düşen 20-30 Osmanlı askerinin gördüğü fena muamelat anlatılmaktadır. “Müşkil Bir Teşebbüs, Bir Genç Lozanlının Mektupları” başlıklı yazıda, Lozanlı bir gencin ailesine yazdığı mektuba yer verilmektedir. “Düşmanların Küçüklüğü” başlıklı yazıda, dünkü hastane gemisi arkasına saklanıp ateş açan düşman monitöründen bahisle, düşmanın Türklerin şefkat ve alicenaplığından istifade edecek derecede alçalıp küçüldükleri ifade edilmektedir. “Müttefiklerin Çanakkale’deki Zayiati” başlıklı haberde, (Sofya 7 temmuz) Atina’dan Bulgar matbuatına gelen haberlere göre, son Seddülbahir muharebelerinde müttefiklerin kaybı 11.000 ölü ve 2 misli yaralıdır. “Hilmi Paşa’nın Beyanati” başlıklı haberde, (Berlin 6 temmuz) Viyana sefirimiz Hilmi Paşa’nın bir muhabire verdiği beyanatta İngilizlerin gerçek kayıplarını vermediklerini belirttiği bildirilmektedir. “Düşmanın Nakliye Gemisinin Garkı” başlıklı haberde, (Atina 6 temmuz) bir düşman nakliye gemisinin İmroz adası açıklarında battığının istihbar edildiği bildirilmektedir. “Bir Amerika Muhabirinin Telgrafı” başlıklı haberde, bir ABD’li muhabirin Berlin vasıtası ile ABD gazetelerine yolladığı telgrafta harple ile ilgili verdiği tafsilat aktarılmaktadır.

9 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de Seddülbahir’de düşmanın 2 siperinin kıtaatımızca zaptedildiği, sol cenahta hafif top ve piyade ateşinin devam ettiği, merkezden çıkan keşif kollarımızın düşman siperlerini basarak bir miktar cephane istihkam edevati ele geçirdiği, öğleden evvel bir düşman uçağının Gelibolu kasabasına 3 bomba attığı ama bir zarar veremediği, Anadolu bataryalarımızın ateşiyle Tekkeburnu’ndaki düşman çıkarma iskelelerinin tahrip edilip ordugah çadırlarının ateş altına alındığı bildirilmektedir. “Kartaca’nın Garkı-Fransa’da Tesir” başlıklı haberde, (Viyana 7 temmuz) Marsilya’dan Ajans Havas’a bildirildiğine göre, bu vapurun torpillenip batırılması Fransa’da çok şiddetli bir tesir oluşturmuştur. “Çanakkale’de Müttefiklerin Hezimetleri” başlıklı haberde, (Berlin 7 temmuz) Kölnische Zeitung gazetesinin bildirdiğine göre, Londra’da son muharebelerde uğranılan hezimetin haber alındığı, zayıatın çok olduğunun Fransız subaylarının ümit kesmelerinden korkulduğunun belirtildiği ve Fransızların İngilizleri suçlu buldukları bildirilmektedir.

10 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de düşmanın Seddülbahir'de sağ cenahımıza yapmak istediği saldırının püskürtüldüğü, Arıburnu'nda topçumuzun telefata verdirdiği, Anadolu bataryalarımızın düşmanın Seddülbahir'deki ordugahını ve çıkarma mahallerini başarıyla bombaladığı bildirilmektedir. "Times'ın Tenkidatı" başlıklı habere göre, (Berlin 8 Temmuz) Times gazetesi General Hamilton'un raporunu tenkid etmekte ve gerekli mühimmat ve askerinin zamanında nakledilmemesinden dolayı kara ve deniz hareketinin aynı anda başlayamadığını, bunun da Türklere Gelibolu'yu tahkim için süre verdiğini belirtmektedir. "Hamilton'un Raporu" başlıklı haberde, (Berlin 8 Temmuz) Amsterdam'dan bildirildiğine göre, Limni'den gelen haberlerde son başarısızlıklar üzerine Fransız subayları arasında hoşnutsuzluk olduğu ve Fransız subaylarının İngilizleri yeterince yardım yapmamakla suçlayıp, burada vakit kaybedileceği yerde Fransa harbinde daha faydalı hizmetlerde bulunulabileceğini ifade ettikleri bildirilmektedir.

11 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de ileri sürülen Anadolu bataryamızın Tekke burnunda düşman ordugahıyla Seddülbahir civarındaki araziye ve düşmanın piyade yürüyüş kolunu başarıyla bombaladığı, öğleden sonra Tekkeburnu'nda büyük bir yangın görülüp ara sıra infilak sesleri duyulduğu bildirilmektedir. "General Goro'nun Sol Kolu Kesik" başlıklı haberde, (Berlin 9 Temmuz) General Goro'nun nakledildiği vapurdaki bir ameliyatla sol kolunun kesildiği bildirilmektedir. "Çanakkale Mektubu" başlıklı yazıda, İkdam gazetesi harp muhabirinin müşahedatı bulunmaktadır. "Çanakkale Kahramanlığını Yaşatmak İçin" başlıklı haberde, Enver Paşa'nın muharebenin ebediliğini sağlamak için şair, edip, fotoğrafçı, ressam ve sinematoğrafçılardan mürekkep bir grubu 1 hafta askerlerle yaşamak kaydıyla Çanakkale'ye çağırdığı, bunların ayrıca bir de risale yazacakları bildirilmektedir.

12 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki "Çanakkale Mektubu" başlıklı yazıda, İkdam gazetesinin Çanakkale'deki muhabirinin müşahedatı yer almaktadır. Tebliğ-i Resmi'de 27 Haziran öğleden sonra 4 torpido himayesinde Lord Nelson sistemindeki bir düşman zırhlısının Kabatepe karşısından 200'den fazla mermi attığı ancak bir netice elde edemediği, 1 neferin şehit, 2 neferin yaralı olduğu, mukabil ateşte isabet alan zırhlının çekildiği bildirilmektedir. Dün Anadolu bataryalarımızdan düşmanın Hisarlık ile batısın-

daki obüs bataryalarından bir topun imha edildiği, düşman uçaklarının Anadolu sahili üstünde göründükleri, ancak bataryalarımızın ateşiyle geri dönmek zorunda kaldıkları bildirilmektedir. Berlin Muhabir-i Mahsusamızdan” kayıtlı haberde, Frankfurter Zeitung gazetesinin Sofya’dan aldığı habere göre, Gelibolu’yu ziyaret eden ABD’li gazeteciler Osmanlı askerinin maneviyatının yüksek olduğunu, Alman subaylarının gayet iyi çalıştıklarını, müdafaanın mükemmel yapıldığını ve İtilafçıların maneviyatının çok bozuk olduğunu Sofya’ya döndüklerinde belirtmişlerdir. Ayrıca İngiliz matbuatının Osmanlı askerinin dirayet ve şecaatini çok takdir ettiği, uğranılan hezimet dolayısıyla Avam kamarası ve halkta bedbinane mütalaaların sardedildiğinin görüldüğü belirtilmektedir.

13 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 28 haziran öğleden sonra torpido korumasında bir kruvazörün Arıburnu karşısına gelip balon yardımıyla yarım saat neticesiz bombardımanda bulunduğu ve çekildiği, Seddülbahir’de sağ cenah ve merkezde arasıra topçu muharebesi olduğu, düşmanın Morto limanındaki kıtaatı ile daha batıdaki bataryalarının ve uçak hangarlarının Anadolu bataryalarımızın ateşiyle döküldüğü bildirilmektedir. “Adalar Denizinde Alman Taht El-Bahırları” başlıklı haberde, Atina’dan Lokal Anzeigen gazetesine bildirildiğine göre, son sistem Alman denizaltılarının Adalar denizinde görüldüğü söylentileri müttefik donanmasını telaşa düşürmüş ve en etkili koruma yöntemi olarak geri çekildikleri takdirde kara kuvvetlerinin zor duruma düşeceği belirtilmiştir. “İngilizlerin Gelibolu’daki Zayiati” başlıklı haberde, Dersaadetten Berliner Zeitung gazetesine bildirildiğine göre, düşmanın yalnız Seddülbahir’de 12 günlük kaybının 10.000’i geçtiği, oysa İngilizlerin bütün kaybı 39.000 olarak gösterdikleri belirtilmektedir. “Çanakkale Müdafilerini Takdir” başlıklı haberde, (Viyana 10 temmuz) Extrablatt gazetesinin askerimizi takdiratı bildirilmektedir. “Birbirlerinden Memnun Değiller” başlıklı haberde, (Berlin 11 tammuz) Kirte körfezindeki son kayıplardan ve başarısızlıktan Fransızların İngiliz komutanı sorumlu tuttıkları belirtilmektedir. “Çanakkale Menakıb-ı Şanı” başlıklı yazıda, kuzeyde Arıburnu’nda kain olan Bomba tepesindeki askerimizin kahramanlığı anlatılmaktadır. İlk Günlerin Hatıratı” başlıklı haberde, (Berlin 11 temmuz) Journal gazetesinin Çanakkale özel muhabirinin seferi kuvvetlerin ilk çıkarma hareketlerini tasviri aktarılmaktadır. “Çanakale’de Müttefiklerin Hezimetleri” başlıklı haberde, (Kopenhag 11 tem-

muz) Politiken gazetesi müttefiklerin harekattan önce Türklerin gücünü tahmin edemediklerini ve çok büyük zaman kaybından sonra planlarını değiştirmek zorunda kaldıklarını belirtmektedir. “Times’ın Tenkidatı” başlıklı haberde, Times gazetesinin Hamilton’un raporunu tenkide devam ettiği bildirilmektedir.

14 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 29 haziran öğleden evvel 8.30’da Arıburnu’nda düşmanın şiddetli top ve tüfek ateşinden sonra bomba atarak bir kısım kuvvetini sağ cenahımıza sürdüğü, ancak ateşimizle geri çekilmek zorunda kaldığı, sol cenahta da benzer bir teşebbüsün püskürtüldüğü, kaçamayanların bir kısmının derelere döküldüğü, Seddülbahir’de yoğun bir topçu ateşinden sonra düşmanın her iki taraftan saldırıya geçtiği, sağ cenahta külliyetli telefata tardedildiği, sol cenahta çarpışmaların geceye kadar sürdüğü ve düşmanın istediği neticeyi elde edemediği bildirilmektedir. “Çanakkale’de Vaziyet” başlıklı haberde, bir harp muhabirinin Berlin’e muharebelerin son 1 haftası ile ilgili çektiği telgrafa yer verilmektedir. Bu telgrafta muhabir müttefiklerin uğradıkları ağır zayıttan bahisle, Osmanlı topçusunun kabiliyetinden ve yeni toplarla temmuzun 6’sından beri düşman ordugahı, cephaneliği ve depo gibi yerlerini bombalayarak insanca ve mühimmatça çok kayıp verdiğini belirtmektedir.

Tanin gazetesindeki “Müttefiklerin Çanakkale Hezimetleri-Fransızların Adem-i Memnuniyetleri” başlıklı haberde, Neu Freie Press’ya Atina’dan gelen bir telgrafta uğranılan hezimetten dolayı Fransız subaylarının hoşnutsuz olduğu, yeterli kuvvet olmadan son harekate kalkışan İngilizleri bundan sorumlu tuttukları, bunu İngilizlere bildirip askerlerinin Fransa’da daha çok hizmet edebileceğini söyledikleri ifade edilmektedir.

15 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki “Çanakkale Müdafileri Şerefine” başlıklı haberde, (Viyana 13 temmuz) Çanakkale müdafileri için 22 temmuzda Budapeşte’de bir müsamere düzenleneceği ve bir oyunun oynanacağı bildirilmektedir. Tebliğ-i Resmi’de 29-30 haziran gecesi Arıburnu’nda sağ cenahımızdan çıkarılan keşif kollarımızın düşman siperlerinden birçok bomba ele geçirdikleri, bu cenahta siperlerimize yaklaşmaya çalışan düşman askerlerinin tardedildiği, sol cenahta baskın korkusundan

düşmanın gece boyunca aydınlatma fişegi fırlattığı ve piyade ateşi açtığı bildirilmektedir. Seddülbahir’de 30 haziran sabahtan itibaren bütün cephede hafif topçu ateşinin devam ettiği, öğleden sonra 14.00’da düşmanın şiddetli topçu ateşini müteakiben sol cenahımıza vuku bulan hücumlarının süngü hücumlarıyla defedildiği ve düşmana külliyeletli telefata verildiği bildirilmektedir. Ayrıca 29 haziranda bu cenahtaki siperlerimize yaklaşmış olan düşmanın bu hücumla eski yerine tardedildiği bildirilmektedir. Kaçamayan 14 İngiliz askerinin esir edildiği, Anadolu bataryalarımızın Kerevizderesi’ne sokularak sol cenahımıza ateş eden torpidolardan 2’sini firar ettirdiği, devamlı Saros körfezi civarında dolaşan bir düşman torpidosunun isabet alması üzerine derhal geri çekilip, gece de körfezi terkettiği bildirilmektedir.

Tanın gazetesindeki Fransız 2. Kolordu komutanı General Geneval’in Türklerce öldürüldüğü, “General Geneval Bir Türk Kurşunuyla Telef Oldu” başlıklı haberde bildirilmektedir..

16 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 1 temmuzda Arıburnu sahiline yaklaşmak isteyen bir düşman nakliye gemisi ile torpidosunun bataryalarımızın ateşiyle kaçtığı, ayrıca civarda dolaşan 2 büyük mavnadan birinin batırıldığı, diğerinde de yangın çıkartıldığı bildirilmektedir. “Framandebelat’ın Sitayışı” başlıklı haberde, (Viyana 14 temmuz) bu gazetenin Osmanlı askerini övgüsüne yer verilmektedir. “Neu Vremeya Çanakkale Müdafaasını Takdir Ediyor” başlıklı haberde, (Viyana 14 temmuz) bu Rus gazetesinin Osmanlı tahkimatını takdir ile bu amaç için her türlü fenni vasıtaya başvurduğumuzu belirttiği bildirilmektedir. “Çanakkale Mektubu” başlıklı yazıda, ordudaki iâşe meselesi, sıhhiye durumu, Müdafaai Milliye Cemiyeti ve İkdam’ın askerimize verdikleri hediyelerden bahsedilmektedir. (İkdam gazete yolluyor, böylece kendi kahramanlığını okuyan askerinin cesareti artıyor. Cemiyet ise tütün, sigara, mendil v.b. yolluyor) “Düşmanlarımız da İtiraf Ediyorlar” başlıklı haberde, (Viyana 15 temmuz) Piyerloti’nin Figaro gazetesinde yazdığı bir makalede, Türk kahramanlığının ve esirlere yapılan yumuşak muamelelerinin Fransızlarca da kabul edildiğini belirtip, cephedeki Fransız askerlerinin bu yoldaki mektuplarını gazetede neşrettiği bildirilmektedir. “Düşmanlarımızın Hukuk-ı Düvele Tecavüzü” başlıklı haberde, bir düşman monitörünün Arıburnu açıklarında bir hastane gemisinin arkasına saklanıp mevzil-

erimizi bombalamasının Cenevre sözleşmesine aykırı olduğu, bundan böyle bu tip hareketlere Osmanlı ordusunun müsaade etmeyeceği bildirilmektedir. “Düşman Ordularında Müslüman Askerler” başlıklı haberde, müttefiklerin ısrarla kıtaatında müslüman asker bulunmadığını söylemelerine rağmen maktüller üzerindeki evraktan ve bizim tarafımıza geçen askerlerden bunun tersinin doğru olduğunun anlaşıldığı bildirilmektedir.

Tanın gazetesindeki “Daily Telegraph Muhabiri Türklerin Mukavemetine Hayret Ediyor” başlıklı haberde, mezkur muhabirin bataryalarımızın gerekli yerlerde olduklarını ve yeterli olduğunu, denize yeterli miktarda mayın döküldüğünü, mayın tarama gemilerinin Hellas Pot’unu geçemediklerini çünkü mitralyöz ateşine maruz kaldıklarını, gemilerin çok şiddetli ateşinden sonra askerlerin saldırıya geçtiğini fakat o zaman Türk askerlerinin öldürücü ateşe başladığını, çok büyük fedakarlıklara katlanmak gerekeceğini yazdığı bildirilmektedir. “Bir Amerikalı Muhabirin Müşahedatı” başlıklı haberde, Granville Forteskiyo’nun çektiği telgrafta, müttefiklerin hareket üslerini müşkil durumda olduğunu, Türklerin 1’e 2 olduğunu, bugün Türklerde askeri herşeyin mükemmel olduğunu, Türk askerinin kahraman olduğunu belirttiği bildirilmektedir.

17 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 2 temmuzda Arıburnu’nda atılan mermilerimizle çıkan yangını düşmanın güçlkle söndürdüğü, bir kruvazörün torpido ve torpido taharri gemileri himayesinde Kabatepe karşısına gelip uçurdukları bir balon vasıtası ile bir müddet boş yere bombardımanda bulunduğu, Seddülbahir’de sağ cenahımıza düşman topçusunun 1 saat neticesiz ateş ettiği, hastane gemilerinin birçok yaralıyı batıya doğru taşıdığı, 12 temmuz gecesini Kerevizderesi’ne kadar sokulan düşman torpidolarının topçularımızın ateşiyle defedildiği, 2 temmuz öğleden evvel hastane işaretli gemilerin asker naklinde kullanıldıklarının ve asker çıkardıklarının görüldüğü bildirilmektedir. “Mühim Haberler” kısmında, Times gazetesinin son neşrettiği makalede, Gelibolu istihkamatının Cebel-i Tarık istihkamatına denk bir hale geldiğini beyan ettiği bildirilmektedir. “Çanakkale’de Müttefiklerin Hezimetini” başlıklı haberde, (Viyana 14 temmuz) Atina’dan Midilli’ye dayanarak verilen habere göre, evvelki gün müttefiklerin Çanakkale’de büyük bir saldırı gerçekleştirip netice elde edemedikleri bildirilmektedir. “Düşmanlarımız da Takdir Ediyorlar” başlıklı haberde, (Berlin 15 temmuz) Daily Telegraph gazetesinin yayınladığı rapora yer verilmektedir.

Bu raporda Çanakkale'nin müdafaaya son derece müsait olup saldırıya müsait olmadığı, Türklerin Alman harp usullerini çok iyi öğrenip uyguladıkları, istihkamata çok iyi hazırlanmış oldukları, sonuç olarak Çanakkale hareketinin neticesiz kaldığı ve kalacağı belirtilmektedir. "İtilaf-ı Merbi' ve Boğazlar" başlıklı haberde, Logan'dan Berlin Tageblatt gazetesine bildirildiğine göre İtalya'nın Petersburg sefiri İtalya'nın Çanakkale hareketine iştirak mecburiyetinde olmadığını ve Çanakkale meselesi ile hiçbir alakası olmadığını Teselia gazetesi muhabirine beyan etmiştir. Aynı muhabir inşa halindeki bir drednotun orduya katılmaması yüzünden Boğaz için hazırlanan ordunun Galiçya'ya gönderildiğini ve böylece Rusya'nın Boğaz hareketinin akim kaldığını belirtmektedir. "Bir Türk İki Avrupalıya Bedelmiş" başlıklı imzasız makalede, Daily Mail gazetesi muhabirinin yaralı bir Fransız subayı ile yaptığı mülakatta subayın bu cümleyi aynen söylediği bildirilmektedir. Times gazetesinin uğradıkları kayıpları itiraf ettiği ve bunun sebebinin kuvvetlerinin muntazam bir programla tanzim edilmemiş olması olduğunu belirttiği bildirilmektedir. Ayrıca uğranılacak zayıyatın hafifletilmesi için hiçbir tedbir alınmadığını da eklemektedir. Times buna benzer eleştiri ve ithamlarını sürdürmektedir. Bütün İngiliz matbuatının da bu yolda yayın yaptığı bildirilmektedir. Antalya mebusu Fuat Hulusi tarafından yazılmış "Bomba Tepesi Kahramanları İçin" başlıklı bir şiir de bulunmaktadır.

Tanın gazetesindeki "Çanakkale Harekatı Tatil mi Edilecek?" başlıklı haberde, Paris'ten Frankfurter Zeitung gazetesine yollanan telgrafta, General Hamilton'ın 18 mart muharebelerini müşahede ettikten sonra Lord Kitchener'a bir telgraf yolladığı, bu telgrafta muvaffakiyetimizin Bahriye Komutanlığının kendinde olması gerektiğini belirttiği, durum ve mevziler hakkında bilgi verip karaya asker ihracı için bazı mevzilerin ne büyük bir tehlike teşkil ettiğini belirttiği, kuvvetli müfrezelerin koruduğu bir mevkiye asker çıkarmanın çok müşkilata maruz olacağını belirttiği bildirilmektedir. "Çanakkale Mektupları-Esirler Arasında" başlıklı haberde, gazetenin özel muhabiri bilhassa İngiliz esirlerin Türklerin insanı yediklerine inandıklarını, Türkler hakkında hiçbir şey bilmediklerini ve ilk sorularının ne zaman öldürülecekleri olduğunu, bir Fransız esirin İngilizlerin kendilerini ileri sürdüğünü, ufak bir başarıda ise sahiplendiklerini söylediği, teslim olduklarında kendilerine iyi muamele edildiğini belirttiği, bütün Fransız esirlerinin Türkleri düşman görmediklerini fakat vazifelerini yaptıklarını belirt-

tiklerini bildirmektedir. İngilizlerin ise Fransızlarla alay ettiklerini, onları korkaklıkla itham ettiklerini, Kanada ve Avustralyalıların da aynı olduğu, Hintlilerinse İngiliz serpuşlarını atarak muharebenin bütün yükünü kendilerinin çektiklerini, İngilizlerin kendilerini ve Fransızların da Senegallileri ileri sürüp arkadan mitralyöz ateşi ile tehdit ettiklerini, yalnız esir olanların hayatta kaldıklarını belirttiğini bildirmektedir.

18 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de 3 temmuzda düşmanın Seddülbahir'de sağ cenahımız karşısında sabaha kadar aydınlatma fişekleri ve piyade ateşi açtığı, 2-3 temmuz gecesi Anadolu sahil bataryalarımızın Tekkeburnu'na, Seddülbahir'e ve Morto limanına ateş baskını yaptığı, Tekkeburnu'nda sabaha kadar infilaklarla yangınlar olduğu, 3 temmuzda tekrar Seddülbahir civarındaki düşman ordugahını bombaladığı ve Tekke burnunun kısa bir süre için insandan hali kaldığı bildirilmektedir. "Cesaret Tepesi Kahramanı Mehmet Çavuş" başlıklı haberde, Arıburnu'nda mühim bir tepeyi kahramanca savunup gazi olan Mehmet Çavuş'la ilgili bir yazı yer almaktadır. "Fransız Zabitlerinin Türk Askerini Takdiri" başlıklı haberde, Times gazetesinin Çanakkale muhabirinin gazeteye çektiği bir telgrafta Fransız subaylarının 1 Türkün 2 Avrupalı askere bedel olduğunu söylediklerini belirtmektedir. "Rusya ve Boğazlar" başlıklı haberde, Berlin Tageblatt gazetesinden bildirildiğine göre, Reç gazetesi Rusya'nın durumu itibariyle müttefiklere Çanakkale için ancak diplomatik yardım yapabileceğini bildirerek kilit ülkenin Bulgaristan olduğunu, ancak ikna edilemediğini belirtmektedir.

Tanın gazetesindeki "İngiliz gazetelerinin Çanakkale Adem-i Muvaffakiyeti-İngiltere'de Adem-i Hoşnudi" başlıklı haberde, İngiliz hükümetini şiddetle tenkid ettikleri belirtilmektedir. Times'ın yalnızca bahriye kuvveti kullanılmasını ve Churchill'i eleştirdiği, Daily Mail'in iktidarsız ve beceriksizlere işten el çektirilmesini istediği, ayrıca Times'ın 7 temmuz tarihli bir yazısında Asquith'in zayıf itirafının seferin İngilizlere ne kadar pahalıya mal olduğunu gösterdiğini belirttiği bildirilmektedir.

19 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki "Fransızlar Bedbin" başlıklı haberde, Selanik'ten bildirildiğine göre, buradaki Fransız subaylarının Çanakkale hareketından do-

layı pek bedbin oldukları ve hareketin neticesiz olduğunu beyan ettikleri bildirilmektedir.

20 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki “Mühim Haberler” kısmında İngiliz Queen Elisabeth drednotunun İtalya’nın Siraküza limanında tamir edilmekte olduğu bildirilmektedir. Tebliğ-i Resmi’de 5 temmuzda Seddülbahir’de düşmanın sol cenahımızın bir kısım siperlerine hücum ettiği, siper içlerinde süngüyle imha edilip bir kısım Fransız askerinin de esir alındığı bildirilmektedir. Sahil bataryalarımızın Tekkeburnu’ndaki düşman ordugahları ve ihraç iskelelerini bombaladığı, bunun tesiriyle yangın çıkıp cephane infilaklarının olduğu bildirilmektedir.

21 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 2 Temmuzda Arıburnu’nda merkez siperimizde düşmana doğru kazılan lağımlardan birinin patlatılarak mukabil düşman lağımlarının tahrip edildiği, sol cenahımızdaki karakol postalarımızın muharebesine düşmanın 2 kuvvetli müfreze ile katılmak istediği ancak külliyetli telefat vererek çekilmek zorunda kaldığı, Seddülbahir’de düşmanın sol cenahını kuvvetlendirmek için göndermek istediği piyade yürüyüş kolunun topçu ateşimizle dağıldığı, 6-7 temmuz gecesi Anadolu bataryalarımızın Tekkeburnu’ndaki düşman ordugahını, sabahleyin Morto limanı civarındaki kıtaatını ve öğle üstü Tekke burnundaki ihraç iskelelerini bombaladığı bildirilmektedir. “Queen Elisabeth Saf-ı Harpten Hariç” başlıklı haberde, (Berlin 19 temmuz) zırhlıda bir yangın ve bir infilak husule geldiğinden tamir için havuza çekildiği ve kadro dışı bırakılacağı zannedildiği Mesaggiero gazetesine Siraküze’den bildirilmektedir. “Çanakkale Müdafilerini Takdir” başlıklı haberde, (Berlin 20 temmuz) ABD gazetelerinin Reuter’in Osmanlı askerinin kahramanlık ve al-i cenaplığı hakkında çektiği bir telgrafı neşrettikleri bildirilmektedir. Telgrafta bir Türk askerinin ateş altında bir İngiliz askerinin yarasını sarması örnek olarak gösterilmektedir. “Ayrıca Gelibolu Sahne-i Harbinde Bir Mukâşefe-i Ruh” başlıklı bir şiir bulunmaktadır.

22 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de patlatılan lağımla düşman lağımında çalışan erlerin toprak altında kaldıkları bildirilmektedir. “İngilizlerin Nümi-

dane Söylenişleri” başlıklı habere göre, İngiliz gazeteleri Çanakkale kuvvetleri komutanı Sir John Hamilton’un bir telgrafını yayınlamışlardır. Bu telgrafta komutan, Osmanlı istihkamının kuvvetinden ve Alman denizaltılarının zuhurundan dolayı başarılı olamadıklarını ve böyle giderse başarılı olamayacaklarını belirtmektedir. “İngilizlerin Zayıyatı” başlıklı habere göre, (Berlin 19 temmuz) Başbakan Asquith Avam kamarasında İngilizlerin Çanakkale’deki kaybının 8084 ölü, 26.814 yaralı ve 7536 kayıp olduğunu bildirmiştir. “Çanakkale Harekatı, Müttefikler Arasında Ümitsizlik” başlıklı haberde, Berlin’den Neu Freie Press gazetesine bildirildiğine göre, Daily Telegraph gazetesinin Çanakkale’den alıp neşrettiği bir mektupta, müttefik askerlerinin büyük ümitsizlik içinde oldukları, Osmanlı istihkamının çok sağlam olduğu ve Osmanlıların Alman askeri taktiklerini çok iyi uyguladıkları belirtilmektedir. “Türkiye-Bulgaristan: Mösyö Rizof’un Beyanat-ı Mühimmesi” başlıklı habere göre, Deutsche Tages Zeitung gazetesi Bulgaristan’ın Berlin sefiri Rizof’un bazı gazetelerde çıkan haberini iktibas etmiştir. Burada sefir Türklerin Çanakkale’de harbi idame için kendi mühimmatlarını ürettiklerini ve şu halde Çanakkale’nin alınamayacağını belirtmektedir. “Veliaht Hazretleri Çanakkale Dar El-Harbinde” başlıklı haberde, Çanakkale’deki Veliaht Yusuf İzzettin Efendi’nin askerinin durumu hakkında Padişaha çektiği telgraf, Padişahın da cevabi telgrafi yer almaktadır.

23 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 7 temmuz öğleden sonra Arıburnu’nda sol cenahımıza düşmanın top ateşinden sonra süngü hücumuna kalktığı, gece boyunca bunu 3 kere daha tekrarladığı, her seferinde de telefât vererek eski yerine dönmek zorunda kaldığı bildirilmektedir. Ayrıca düşmanın aynı gün öğleden sonra Seddülbahir’de 2 saat sol cenahımızı topa tutup netice elde edemediği, 7-8 temmuz gecesi aydınlatma fişekleri ve bir torpidonun projektörleriyle sağ cenahımızı aydınlatıp bir süre bombardıman etmesine rağmen mukabeleye bile gerek görülmediği bildirilmektedir. Aynı gece Kumkale bataryalarımız Seddülbahir’deki düşman ordugahına baskın ateşinde bulunmuş ve mühimmat deposunun isabet alması ile patlama ve yangın zuhur etmiştir. 8 temmuzda Morto limanında düşman ordugahı ve topçu mevzileri bombardıman edilmiş ve neticesiz mukabele görülmüştür. “İngilizlerin Çanakkale’de Zayıyatı ve Bir Mukayese” başlıklı habere göre, (Berlin 21 temmuz) Times gazetesi Çanakkale’deki kayıplarının 42.434 olduğunu, bunun Transval’daki 32.156 kişinin fevkinde

olduğunu belirtmektedir.”Veliht-ı Saltanat Hazretleri Dar el-Harpte” başlıklı haberde, İkdam gazetesinin Çanakkale muhabirinin verdiği bilgiye göre, Yusuf İzzettin Efendi 6 temmuz günü buraya gelmiş ve bütün cepheleeri gezerek bilgi almış, bu olay asker üzerinde büyük tesir yapmıştır. Ayrıca Antalya mebusu Fuat Hulusi tarafından yazılmış “Orduda 10 Temmuz” ve Köprülüzade Mehmet Fuat tarafından yazılmış “Şehit ve Hilal” başlıklı şiirler bulunmaktadır.

24 Temmuz 1915 İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 9 temmuzda siper tahribi amacıyla Arıburnu’nda karşılıklı lağım muharebeleri olduğu, sağ cenah toplanımızın aşırma mermileriyle düşman mevzileri gerisinde hayli uzun süreli bir yangına sebep oldukları, Seddülbahir’de hafif piyade ve topçu ve ateşi teati edildiği ve 9-10 temmuz gecesi Kerevizdere civarına sokulup sol cenahımızı bombalamak isteyen düşman torpidolarının Anadolu bataryalarımızın ateşiiyle kaçmak zorunda kaldıkları bildirilmektedir.”Orduya Hitabe-i Şükran” başlığı altında Çanakkale’yi ziyaret eden heyet-i edebiyenin orduya şükran hitabı yer almaktadır.

25 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki “General Hamilton’un Azlini İstiyorlar” başlıklı habere göre, (Viyana 23 temmuz) Times gazetesi irtikab ettiği hatalardan dolayı General Hamilton’un azlini istemektedir. Tebliğ-i Resmi’de Arıburnu’nda 9-10 temmuz gecesi fasılalı topçu ateşii olduğu, 10 temmuz sabahı düşman lağımının iptali için patlatılan lağımın iyi netice verdiği, öğleden sonra düşmanın 2 monitörünün sol cenah mevzimizi bombaladığı, mukabil ateşimizle birinin isabet alıp kaçmak zorunda kaldıkları, 10 temmuz öğleden evvel düşmanın sağ cenahımıza yaptığı saldırının püskürtüldüğü, yine bu cenah siperlerimize ve bataryalarımıza ateş açan düşman bataryalarının iskat edildiği, Seddülbahir’in güneyinde tahkimatla meşgul olan düşman efradının Anadolu bataryalarımızın ateşiiyle dağıtıldıkları bildirilmektedir. Ayrıca 10 Temmuz gecesi “Mecruh Kahramanlarımızı Ziyaret” başlıklı Antalya mebusu Fuat Hulusi tarafından yazılmış bir şiir de bulunmaktadır.

26 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de Arıburnu’nda mukabil lağım muharebeleri yapıldığı, 11 temmuzda bataryalarımızın Arıburnu çıkarma iskelesini

bombaladıkları, Seddülbahir’de hafif ateş teati edildiği, sol cenah karşısında Hisarlığın batısındaki düşman havan bataryasının ateşimizle mevzi değiştirmek zorunda kaldığı, tekrar ateşe başlamasına rağmen bataryalarımızın ateşiyle susturulduğu bildirilmektedir. “Çanakkale Perde-i Esrarının Refi” başlıklı haberde, ABD donanmasından olan ve şu anda doğu sularında dolaşan Lozet Carolina kruvazörünün subaylarının Çanakkale’deki müttefik kuvvetlerinin duçar oldukları hezimet ve zayıfatı İngiliz sansürünün tahkim ve ketmettiğine dair beyanatı bulunmaktadır. Asakirimizi Takdir başlıklı haberde (Viyana 24 Temmuz) tarafsız devlet subaylarından birinin Neu Freie Press gazetesine verdiği beyanatta, askerimizin kahramanlığını övdüğü ve bütün Türk ordularına yetecek derecede mühimmat ürettiğimizi ve Çanakkale’nin zaptının mümkün olmadığını belirttiği bildirilmektedir. “Romanya ve Boğazlar” başlıklı haberde, (Bükreş 24 Temmuz) bir Romen gazetesinin Çanakkale hakkında yazdığı bir makaleye yer verilmektedir. Gazete bu makalede Boğazlar kimin eline geçerse geçsin bunun Romanya’nın aleyhine olacağını belirtmektedir. Rusların eline geçmesi halinde Romanya bir slav denizinde engel teşkil edeceğinden Rusya’nın bu engeli kaldırmak isteyeceğini, müttefiklerin eline geçerse kendilerinkinden başkasının gemilerinin geçmesine izin vermeyeceklerini, tarafsız bir devletin eline geçerse de düvel-i muazzamanın bundan yararlanacağını, Balkan devletlerininse hiçbir fayda sağlayamayacaklarını belirtilmektedir.

27 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de evvelki gün, Moriyot isimli Fransız denizaltısının batırılıp, mürettebatından 31 kişinin esir edildiği, 11 temmuzda Arıburnu’nda bataryalarımızın ateşiyle düşman siperleri arasında yangın çıktığı, 12 temmuzda topçularımızın sol cenahımız karşısındaki düşman siperlerini bazı aksamıyla önündeki tel örgüleri tahrip ettikleri, öğleden sonra düşman mevzileri ve gerilerine yaptıkları ateşle epey telefata verdirdikleri, Seddülbahir’de piyade ve fasıllı topçu ateşi teati edildiği, düşmanın gaz mermilerini ateşlemeye devam ettiği, 12 Temmuz öğleden evvel bu mıntıkanın sol cenahına çıkarılan küçük bir keşif müfrezesinin düşman siperlerine saldırıp bir kısmını ele geçirip askerlerini süngülediği ve cephaneye ve mühimmatı ele geçirdiği, aynı günün akşamı sahil bataryalarımızın Seddülbahir civarındaki düşman mevzileri ve ordugahlarını başarıyla bombaladığı, mukabil ateşin zarar vermediği, akşam üstü düşman uçaklarının Hilal-i Ahmer Halil Paşa hastanesini hastane işareti görüldüğü halde bombaladıkları bildirilmektedir. “Bir İngiliz Gemisinin Garkı-Bir

Fransız Fırkasının İmhası” başlıklı habere göre, (Atina 25 temmuz) bir Fransız fırkası lağım patlatılarak tasfiye edilmiştir. “İngiliz Zabitleri Yaralıları Öldürmekle İftihar Ediyorlar” başlıklı haberde, ölü bulunan bir İngiliz subayının üzerinden çıkan hatıra defterinde, bu subayın yaralı bir Osmanlı askerini nasıl zevkle öldürdüğü anlatılmaktadır.

28 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 12-13 temmuz gecesi ve 13 temmuz günü Arıburnu ve Seddülbahir’de fasılalı piyade ve topçu ateşi olduğu bildirilmektedir. “Avam Kamarasında İstizah” başlıklı habere göre, bir mebus Avam kamarasında hükumete hezimet haberlerinin doğru olup olmadığını sormuş, hükumet üyesi de ellerinde henüz bilgi bulunmadığını bildirmiştir. Bir İngiliz gazetesi İngilizlerin Çanakkale kaybının mukayese ettiği diğer harplerin kayıplarından daha fazla olduğunu belirtmiştir.

Tanin gazetesindeki “Çanakkale Muharebatı Hakkında Bir Amerikan Gazetesinin Mütalaası” başlıklı haberde Galan American gazetesinin, müttefiklerin geçirdikleri her günün ümitlerini azalttığını ve Asyadaki itibarlarını kırdığını belirttiği bildirilmektedir.

29 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 14 temmuzda fasılalı topçu ve piyade ateşi teati edildiği bildirilmektedir. “Çanakkale’deki Düşman Orduları Kumandanlığı” başlıklı haberde, (Atina 25 temmuz-gecikmiştir) Yunanistan’daki Fransız askeri heyeti reisi General Vibare’nin Çanakkale’deki müttefik kuvvetler kumandanlığına getirileceği rivayetlerinin olduğu bildirilmektedir. “Kaledeki Düşman Ordugahında Yeis ve Fütur” başlıklı haberde, Atina’dan yollana bir telgrafa göre, Çanakkale’deki müttefikin ordugahından avdet eden İngiliz Ateşe Militerinin hareket ve orduları hakkında yeisle döndüğü, ordugahlarda fütur ve kuvvetli bir ihtilafın sürdüğünün Atina’da söylendiği bildirilmektedir. “Çanakkale Harekatı ve İtalyan Matbuatı” başlıklı haberde, Neu Freie Press gazetesine bildirildiğine göre, bir gazete muhabirinin gazetesine gönderdiği mektupta Osmanlı hükumetinin müttefiklerin karşı koyamayacağı kadar manen kuvvetli ve teşkilatı iyi bir orduya sahip olduğunu, müttefiklerin bu şerait içinde hiçbir netice elde edemeyeceklerini belirtmektedir. “Düşmanın Zayıyatı Seksen-

bin” başlıklı haberde, (Viyana 27 temmuz) Çanakkale’den Atina’ye gelen bir İngiliz subayının müttefiklerin kaybının 80.000 olduğunu ve Türklerin haddinden fazla mühimmata sahip olduğunu söylediğini bir Alman gazetesi yazmaktadır. “Osmanlı ve Müttefikler Tebligatı Arasında” Mukayese başlıklı habere göre, (Berlin 28 temmuz) Hollanda halkı ve basını Osmanlı ve müttefik Tebliğ-i Resmilerini kıyaslayarak sıhhatli bilgi edinmeye çalışmakta ve müttefik tebliğleri Hollanda basınınca tenkid edilmektedir.

30 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 15 temmuz günü hafif piyade ve topçu ateşi teati edildiği, 14 15 temmuz gecesini Arıburnu’nda sağ cenahımızdan çıkan bir keşif kolunun düşman siperlerine baskın yaparak birhayli silah ve istihkam aleti ele geçirdiği bildirilmektedir. “Reichpost’un Takdiratı” başlıklı habere göre, (Viyana 28 temmuz) Reichpost gazetesi bizi Çanakkale’deki başarımızdan dolayı tebrik etmektedir. “Liman Von Sanders Paşa’nın Beyanatı” başlıklı habere göre, (Viyana 28 temmuz) Framendebelat gazetesi Paşa ile mülakat yapmış ve Paşa bu mülakatta Osmanlı askerinin kahramanlığını överek, Çanakkale’nin zaptedilemeyeceğini ve Türklerin düşmanı denize dökünceye kadar saldırılarını sürdüreceklerini beyan etmiştir. “Romanya ve Çanakkale” başlıklı habere göre, (Sofya 28 temmuz) Romanya devlet adamı Gregoar Filisko Romanya ve Çanakkale adıyla neşrettiği bir risalede bazı delillere dayanarak Rusya’nın Çanakkale’ye sahip olması halinde bazı idari tedbirlerle Romanya’nın istiklalini tehlikeye sokabileceğini göstermektedir. “Çanakkale’deki Askerlerimizimizin Sitayışı” başlıklı habere göre, Reichpost gazetesi Boğazları kapatarak Osmanlı Devleti’nin müttefiklerine büyük bir hizmette bulunduğunu belirtmektedir. Ayrıca Osmanlı ordusunun gösterdiği kahramanlıklarla halef-i tezatta bulunduğu şeyhalarını da yalanladığı belirtilmektedir.

Tanın gazetesindeki “Kont Aponi’nin Türkiye Hakkındaki Mütalaası” başlıklı haberde, Macaristan dergisinin mezkur kontla yaptığı mülakatta kontun bunun bir Rus-Türk savaşı olduğunu, çünkü niyetlerini açıkça ifade eden tek devletin Rusya olduğunu belirttiği bildirilmektedir.

31 Temmuz 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 16 temmuzda hafif ve bazen şiddetli topçu ve piyade ateşleri teati edildiği, Arıburnu karşısında düşmanın bir balon gemisinin bir top mermisi isabetiyle menzil dışına çekildiği, öğleden sonra top ateşimizle Seddülbahir’de düşman siperlerinin ardında yangın zuhur ettiği ve cephane ve bomba infilakları duyulduğu, Anadolu bataryalarımızın Tekkeburnu civarındaki düşman bataryaların bombaladığı bildirilmektedir. “Kalenin Müdafaası Hakkında Takdirat” başlıklı haberde, (Berlin 29 temmuz) ABD gazetelerinde yayımlanan raporlar müttefiklerin büyük kayba uğradığını belirtmekte, Avustralya’lı subayların Türk askerini övdüğü bildirilmekte ve 10.000 kişilik Avustralya alayından yaralı olarak 67 kişi kaldığı, ABD’li subayların harekate tamamiyle akim kalmış gözüyle baktıkları bildirilmektedir. “Romanya ve Çanakkale” başlıklı habere göre, Bükreş’ten bir gazetenin bildirdiğine göre, Rus yanlısı bir gazete Boğazların Rusların eline geçmesi halinde vuku bulacak neticelerin hiçbirinin Romanya’nın menfaatine olmaması hasebiyle Romanya’nın Boğazlarda bir tebdili tercih etmeyeceğini belirtmektedir. “Bir Bi Taraf Zabitin Fikir ve Kanaati” başlıklı haberde, Neu Freie Press gazetesinin bildirdiğine göre, 23 temmuzda tarafsız devletlerden birinin bir subayı Viyana’dan dönmüştür. Bu asker Osmanlı askerinin kahramanlığından hayretle bahsetmekte ve Osmanlıların mühimmatlarını kendilerinin ürettiklerini, hareketin başarıya ulaşmasını mümkün görmediğini beyan etmektedir.

Tanın gazetesindeki “Çanakkale’deki Düşmanlar Arasında Hastalık” başlıklı haberde, bazı yerlerde dizanteri ve humma görüldüğü bildirilmektedir.

1 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 17 temmuz günü fecirle beraber Arıburnu’nda merkezden düşmana karşı patlatılan lağımların başarılı olduğu, düşman siperlerinin bir kısmı ile önlerindeki tel örgülerin tahrip edildiği bildirilmektedir. “Bir İsveçli Kaptanın Mütalaası” başlıklı habere göre, kaptan zayıatlar göz önüne alındığında müttefiklerin ne kadar pahalı bir tecrübeye giriştiklerinin anlaşılacağını beyan etmektedir. “İngiliz Avam Kamarasında” başlıklı habere göre, mebus Deliziyel kendilerine hükümetin Çanakkale hareketi hakkında hiçbir zaman resmen beyanatta bulunmadığını, donanmanın önce harekete geçerek niyetleri ortaya koyduğunu belirterek tenkitte bulunmuştur.

2 Ağustos 1915: Tebliğ-i Resmi’de 19 temmuzda Seddülbahir’de keşif kollarımızın düşman siperlerine girerek çok miktarda tüfek ve bomba ele geçirdiği, öğleden evvel bir uçağımızın Bozcaada’daki düşmanın uçak karargahına 4 bomba attığı, 2 uçağın uçağımızı takip ile ateş açmalarının netice vermediği bildirilmektedir. “Bir Esire Gelen Mektup” başlıklı haberde, batmış olan 15 No’lu denizaltı mürettebatından Thomas O’Neill’e ailesi tarafından gönderilen mektup yer almaktadır. Mektubun tercümesi aynen verilmektedir: “Aziz oğlum. Göndermiş olduğun mektubu aldık. Mazhar olduğunuz esbab-ı istirahatten ne derece memnun olduğumuzu tariften acizim. Siz ve No 15’e mensup arkadaşlarının İngiltere’de daha ziyadesine nail olamayacağınız veçhile zabitan efendilerle hasta bakıcılardan görmüş olduğunuz hüsn-i muamele ve insaniyetperveraneden dolayı memnuniyet ve bahtiyarlığımızı beyan ederim. Nelly de bizim gibi bu zabitan efendilerle hasta bakıcılara ne yolda arz-ı şükran edebileceğinde mütehayyirdir. Size sigara ve çikolata gönderiyoruz. Bunların vusulünü işaret ediniz ki daha göndereyim. Zira zabitan efendilerle hasta bakıcıların gönderilen sigara ve çikolatalardan edeceğimiz ikramı kabul etmeleri bizi son derece mesruur ve bahtiyar edecektir. Nelly gayet müsterihtir. Fakat kendisine mektup yazacak hale gelmenize sabırsızlıkla muntazirdir. Yüzünüzün iyileşmekte olduğundan ziyadesiyle mesud olduğumuz gibi bu mektubun vusulüne kadar kulağınızın da şifayab olmuş olduğunu ümid ediyoruz. Bugün akraba ve ahababınız kendilerinize hatırlatılmalarını rica ettiler. Zabitan efendilerle hasta bakıcılara hissiyat-ı minnettarelerini arz ederler. İngiltere’de bile daha ziyadesine nail olamayacağınız surette tedavi edilmenizi ve esbab-ı istirahatınızın temin olunduğunu mealen mektubunuz bizim için cidden pek kıymettardır. Mektuba artık nihayet veriyorum. Geceniz hayrolsun ve Cenab-ı Hak sizi takdis etsin.

Sizi seven peder ve valideniz Mösyö ve Madam O’Neill”

3 Ağustos 1915: İkdâm gazetesindeki Tebliğ-i Resmi’de 28 temmuz öğleden sonra Arıburnu’nda düşmanın münferit bir gözetleme postamıza ait küçük bir siperi ele geçirmek için top ve piyade ateşi açarak ve sol cenahımıza şaşıtmaca için nümayiş taarruzları yaparak harekete geçtiği, fakat külli telefata tard edildiği bildirilmektedir. Seddülbahir’de sol cenahta düşmanın saatlerce neticesiz piyade ateşinde bulunduğu bildirilmektedir. “Batavira’daki Kardeşlerimizin Tezhüratı” başlıklı habere göre, bu

kardeşlerimiz Çanakkale'deki zaferden dolayı heyecanlanarak tezahüratta bulunmuşlar ve camide toplanıp zafer için dua etmişlerdir. "Düşmanın Sersemliği" başlıklı habere göre, (Viyana 31 temmuz) Reuter'den bildirildiğine göre, 1 temmuzdaki saldırıda bir İngiliz savaş gemisi yanlışlıkla saldırı halindeki Avustralya kıtaatını bombalamıştır. "Bi Tarafların Mütaalatı" başlıklı habere göre, (Kristiyanya 30 temmuz) Morgenbledat gazetesi müttefiklerin en ufak bir ilerleme bile gösteremediklerini, müttefiklerin ancak 5 km ilerleyebilmiş olduklarını ve bunun günde 200 kişiye patladığının İngiliz Başbakanı Asquith tarafından beyan edildiğini de bildirmektedir.

4 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de Seddülbahir önünde duran düşman nakliye gemilerinin sahil bataryalarımızın ateşiyle uzaklaştıkları bildirilmektedir. Mondros'ta Müttefikin Gemileri başlıklı haberde, Atina'dan Berlin Tageblatt gazetesine bildirildiğine göre, İngilizlerce tutuklanıp sonra salınan vapur süvarilerinin açıklamalarına göre İngilizler Mondros limanını çok korktukları Alman denizaltılarından korunmak için 5 sıra zincir ve kablolar ile çevirerek 10 kadar torpidonun liman dışında fasılasız dolaştığını söylemektedirler. Gemi miktarının çok olduğu, karargahta hastalık bulunduğu, Fransız ve İngiliz subayları arasındaki zıtlığın devam ettiği, Sırbistan'daki tıbbi personelin Çanakkale yaralılarını tedavi için Malta ve İskenderiye'ye davet edildikleri de bildirilmektedir.

5 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de Arıburnu'nda sol cenahta düşmanın bomba mevzisinin top ateşiyle tahrip edildiği, öğleden sonra bir kruvazörün Alçıtepe civarını tesirsiz bir süre bombaladığı, bir torpidonun vurularak hemen uzaklaştığı, bir düşman uçağının Kumkale'nin güneyindeki Ezine hastanesini bombalayıp bir yaralının ölümüne yol açtığı bildirilmektedir. "Düşmanlarımızın Ahd-ı Şekinliği" başlıklı habere göre, (Berlin 3 ağustos) bir Alman gazetesi Osmanlı hükümetinin müttefikleri Kızılhaç gemilerini kendilerine kalkan etmek ve kızılay gemilerini vurmakla suçlayıp ABD vasıtasıyla protesto ettiğini, İngiltere'nin de hastane gemilerini asker naklinde kullandığında bunları vurmak zorunda kaldığını söylemektedir. Gazete bunu yalanlamakta ve böyle bir şey olsa ABD'nin bundan haberi olacağını belirtmektedir.

6 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de 21-22 temmuz gecesi Arıburnu'nda sol cenah siperlerimiz önünde düşmanın bir lağım patlatarak akabinde hücumu geçtiği ancak telefata vererek tard edildiği, aynı gece sağ cenah topçularımızın bir torpidoyu vurduğu ve torpidonun alevler içinde menzile dışına çıktığı, Seddülbahir'de hafif ve fasılalı topçu ve piyade ateşlerinin teati edildiği, kışaatımızın tedrici saldırılarla sağ cenanadan düşman siperlerine doğru 200 m araziye düşmandan temizlediği, Kilitbahir civarında etrafı hilal-i ahmer bayraklarıyla çevrili olmasına rağmen bir hastanemizin düşman uçaklarınca bombalandığı, 4 yaralının şehit olup, 14 kişinin yaralandığı bildirilmektedir.

7 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de 22 temmuz akşamı Arıburnu'nda sol cenahımıza karşı hafif bir kuvvetle saldırmaya kalkıp ,mukabelemizle geri çekildiği, Seddülbahir'de 22 temmuz akşamı ve 23 temmuz günü olağandan fazla piyade ve topçu ateşi vuku bulduğu, 23 temmuzda düşmanın bir kruvazörü, torpidoları ve bataryalarının Alçıtepe ve Sığındere civarına 44'e yakın mermi fırlatıp bir netice elde edemedikleri, topçularımızın mukabelesi ile Tekke burnundaki ihraç iskelesinde yangın çıkarıldığı, saat 10.00'da Beşik sahilini gözetleyen bir düşman ganbotunun vurulduğu ve yana yatarak başka bir ganbot tarafından Bozcaad'ya çekildiği bildirilmektedir. Adalar denizinde ise düşmanın Kuşadası kasabasını ateşe tutup birkaç hanenin yandığı ve 2 şehit olduğu bildirilmektedir. "Düşmanlarımızın Yanlış Haberleri" başlıklı habere göre, Vossiche Zeitung gazetesi müttefiklerin henüz harekattan feragat etmediklerini, ancak İngiltere'de hareket aleyhindekilerin sayısının her geçen arttığını yazmaktadır.

8 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de 24 temmuz sabahı Arıburnu karşısında torpidolar eşliğinde düşman nakliye gemileri görüldüğü, açılan ateşle birinin vurulup uzaklaştığı, bir mavnanın batırıldığı, diğerlerinin de kuzeye çekildiği, öğleden evvel 04.30'da bir baskın hareketiyle ufak bir düşman siperinin 300'den fazla ölü verdirilerek temizlendiği, öğleden sonra saat 16.00'da düşmanın yoğun bir kara ve deniz bombardımanı ile siperlerimize saldırıp bir kısmına girdiği, akşam üstü çoğunun geri alınıp diğerlerinin de ateş altına alındığı, aynı gün 14.00'te Seddülbahir'de sağ cenahımızda Sığındere güneyindeki siperlerimize düşmanın külliyetli piyade ve topçu ateşi

açarak saldırdığı, külliyetli telefata verdirilerek püskürtüldüğü, bu cenahtaki ileriye sürülmüş ve düşmanla aramızda kalmış olan siperlerimizin akşama doğru tamamen ele geçirildiği ve buradaki düşman bakiyesinin külliyen süngüden geçirilmiş olduğu, bu muharebede 2'si mülazım 1'i binbaşı 600 İngilizin esir alındığı, bu düşman alaylarından ancak 30-40 kişinin sağ kalabildiğinin esirlerden öğrenildiği bildirilmektedir. "Çanakkale'de Düşman Asakiri Arasında İmraz-ı Sarıyye" başlıklı habere göre, (Viyana 6 ağustos) parlamentoda bir mebusun Çanakkale'deki askerlerin sıhhatini sorması üzerine müsteşar Temaf Got asker arasında pis sudan dolayı tifo ve dizanterinin görüldüğünü bildirmiştir. "Fransız Mebusları Çanakkale Dar el-Harbinde" başlıklı habere göre, (Viyana 6 ağustos) Londra'daki bir gazetenin yazdığına göre, Fransız meclisi sıhhiye encümeni teftişte bulunmak üzere Çanakkale'ye gitmiştir. "Amerikalı Bahriye Zabitanının Mütalaası" başlıklı habere göre, (Berlin 28 temmuz) Akdeniz'de manevrasını tamamlayan North Carolina kruvazörü subayları İngilizlerin ilk ateş hattına İrlanda ve Avustralya'lı askerleri sürdüğünü ve Osmanlıların bunların hepsini imha ettiğini, bu hareketin beyhude olduğunu belirtmektedirler. "Düşmanın Çanakkale'deki Son Mağlubiyetleri" başlıklı habere göre, (Atina 18 temmuz) Selanik'ten alınan haberden, son muharebelerde düşmanın müthiş telefata duçar olduğu anlaşılmaktadır. "Çanakkale'ye Asker Naklinin Tatili" başlıklı haberde, (Selanik 18 temmuz) bir İngiliz nakliye gemisinin bir Alman denizaltısı tarafından batırılıp Alman denizaltılarının mevcudiyeti daha fazla hissedilmeye başlandığından, Mondros'tan Gelibolu'ya asker naklinin tehir edildiği bildirilmektedir.

9 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de 24-25 ağustos gecesi donanma himayesinde taze kuvvetlerinin bir kısmını Saros körfezinin Karaçalı civarına, geri kalanını da Arıburnu kuzeyindeki 2. mevkiye çıkararak düşmandan Karaçalı'ya çıkanların tard edilip 20 ölü verdikleri ve gerisinin firar ettiği, Arıburnu şimaline çıkanların 25 temmuzda donanma ateşi sahasında bir miktar ilerlediği, mukabil saldırımızla akşam üstü bulunduğu mevkiye kaldığı, şafaktan itibaren yaptığı hücumların püskürtülüp yaralı esirler ele geçirildiği, Seddülbahir'de sağ cenahta bazı siperlerimizin düşmana doğru 40 m kadar ileri sürüldüğü, 24 temmuzda bu cenaha karşı icra ettiği hücumlarda başarısız olan düşmanın yalnız bu siperlerimiz önünde 200'den fazla ölüsünün olduğu, 25 temmuzda bu siperlerimize ve keşif kollarıyla merkez ve sol cenahımıza karşı 3-4

defa ve sürekli icra ettikleri saldırılarda da pek büyük zayiata maruz kalarak hiçbir netice elde edemedikleri ve eski mevzilerine tard edildikleri, kıtaatımızın saldırıp bir kısım düşman siperini ele geçirdiği, esirlerin 110'u bulunduğu ve Barbaros zırhlımızın bir düşman denizaltısı tarafından Çanakkale'de batırılıp mürettebatının çoğunun kurtarıldığı bildirilmektedir. "Barbaros'un Ziyat" başlıklı yazıda, bu zırhlının kaybı ile Türklerin üzülmeyip daha çok gayrete gelecekleri, intikam hislerinin artacağı ve hiçbir savaşın kayıpsız olamayacağı belirtilerek teselli verici ve ümitlendirici ifadeler kullanılmaktadır. "İlerlemek Kolay Değil" başlıklı habere göre, (Berlin 7 ağustos) Londra'dan Ashmed Bartelett Times'a gönderdiği bir mektupta, Yeni Zelanda ve Avusturalya'lı askerlerin ele geçirdiklerini mevzilerin 6 ay öncekilerle bir farkı olmadığı ve bir hat bile ilerleyemediklerini bildirmektedir.

10 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de o gün öğleden evvel 17:50'de Bolayır önlerindeki bir düşman denizaltısının uçaklarımızın bombalarıyla tahrip olduğu, Arıburnu'nun kuzeyinde evvelki gün düşmanın mükerrer hücumlarının telefata verdirek püskürtüldüğü, Seddülbahir'de ise düşmanın bir bomba mevzisinin tahrip edildiği bildirilmektedir. "Mühim Haberler" kısmında, Reuter Ajansı'nın Çanakkale'deki askerimizin metanet, cesaret ve insaniyetini övdüğü belirtilmektedir. Başka bir haberde Reuter Ajansı'nın Neu Freie Press gazetesine bildirdiğine göre, Times gazetesi Osmanlı ordusunun külliyyetli top mühimmatına malik olduğunun Gelibolu'daki sarfiyatından anlaşıldığını bildirmektedir. "Bir Fransız Taht El-Bahrının Garkı" başlıklı habere göre, (Berlin 8 ağustos) Tan gazetesi ordu emirnamesinde bahsi geçen birçok harp gemisinin isimlerini vermekte ve bunlardan bir Fransız denizaltısının Çanakkale'de torpille çarparak bütün mürettebatıyla battığını bildirmektedir. "Barbaros'un Kahramanane Hizmetleri" başlıklı yazıda, batırılan Barbaros zırhlısının hizmetleri anlatılmaktadır.

11 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 28 temmuzda düşmanın Arıburnu'nun kuzeyindeki saldırısının püskürtüldüğü ve daha kuzeydeki kuvvetlerinin de kıtaatımızın saldırılarıyla sahile sürüldüğü, düşmandan 2 subay ve 50 nefer esir edilip 2 makineli tüfek ve birçok silah ele geçirildiği bildirilmektedir. Arıburnu'nda sol cemahta bir süredir düşman işgalinde olan siperlerin bir kısmının süngü hücumuyla kurtarıldığı, Seddülbahir'de sol cemahta düşmanla aramızda münferit bulunan bir siperin

büyük bir kısmının askerimizce zapt edildiği bildirilmektedir. “Barbaros’un Gayret ve Fedakarlığını Takdir” başlıklı haberde, (Berlin 9 ağustos) Berlin gazetelerinin Barbaros zırhlısının İtalyan-Osmanlı, Balkan Harpleri ve mevcut harplerde gösterdiği başarıları övdüğü bildirilmektedir. “Mısır’dan Gelen Bir Zatın Beyanati” başlıklı yazıda, Mısır’daki İngiliz baskısından kaçıp ülkemize gelen bir zatın verdiği beyanata yer verilmektedir. Bu zat beyanatında birkaç hafta evveline kadar Mısır’da 40.000’den fazla yaralı bulunduğunu, fakat son haftalarda yeni yaralılar gelmediğini, bunun da buradaki Yeni Zelandalı ve Avustralyalı askerleri endişelendirdiğini bildirmektedir. Ayrıca Süveyş kanalının torpillenip batan gemilerce kapandığını, İngilizlerin bu torpillerin tarafsız gemilerce atıldığı bahanesiyle Süveyş’ten geçmeye kalkan gemilere koruma efradı ile refakat ettiklerini belirtmektedir. Mısır’da genel havanın İngilizlerin aleyhinde olduğunu, iktisadi durumun iyi olmadığını da eklemektedir. “Çanakkale Mektubu” başlıklı haberde, hastaneden çıkan gazilerimizin hissiyatı anlatılmaktadır. Bunların gayet dinç ve her an düşmanla karşılaşmaya hazır oldukları belirtilmektedir.

12 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 28 temmuzda kıtaatımızın Arıburnu kuzeyindeki düşman mevzilerine şiddetle hücum edip 500 m geriye sürdüğü, ağır telefata verdirdiği ve bir makineli tüfek ile 200 tüfek ele geçirdiği bildirilmektedir. 27-28 temmuz gecesi Arıburnu sol cemahta bir kısım düşman siperinin ele geçirildiği, Seddülbahir sol cemahta biri subay birçok Fransız askerinin esir edilip büyük miktarda silah ele geçirildiği, bir düşman kruvazörünün Saros körfezinden aşirtma olarak Bolayır’ı bombalarken gizli bataryalarımızın ateşle vurulup çekilmek zorunda kaldığı, Galata koyundaki Hilal-i Ahmer işaretli bir hastanemize bir düşman uçağının bomba attığı ve bir askerimizin ölümüyle üçünün de yaralanmasına sebep olduğu bildirilmektedir. “Barbaros’un Ziyatı Hakkında” başlıklı haberde, (Viyana 10 ağustos) Berliner Tageblatt gazetesinin Barbaros’un kaybıyla Çanakkale müdafaasının ihlal edilmiş olmayacağını, zira Barbaros’un eski olması hasebiyle ancak seygar bir batarya görevi gördüğünü ve Osmanlı ordusunun düşmandan çok daha fazla gemi batırmış olmakla teselli olması gerektiğini belirtmektedir.

13 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 27-28 temmuzda Arıburnu’nun kuzeyinde düşmanın 4 defa hücum edip hepsinde de külliyetli telefata çekilmek

zorunda kaldığı, mukabil taarruzla düşmanı mevziden çıkararak 2 makineli tüfek ele geçirildiği, Seddülbahir’de 28 temmuz öğleden sonra sağ cenahımız karşısında düşmanın 2 lağım patlatarak hücumu kalktığı ve telefata vererek geri çekildiği bildirilmektedir. 29 temmuz öğleden evvel sol cenahımızdaki siperlerden bir kısmına hücum eden bir düşman bölüğünün bütünüyle telef edildiği bildirilmektedir. “Bir Kahramanın Ailesine Mükafat-ı Nakdiye” başlıklı habere göre, Arıburnu’nda şehit düşen bir askerin ailesine nakdi yardım yapılmıştır. “Neu Freaya Press’nin Takdirleri” başlıklı habere göre, (Viyana 11 ağustos) bu gazete bir deniz uçağımızın bir düşman denizaltısını batırmasını tebrik etmekte ve Barbaros zırhlısının kaybının artık faydalı olabilecek durumda olmadığından mühim olmadığını belirtmektedir. “İngilizler Çanakkale Harekatından Nümid” başlıklı habere göre, General Hamilton özel bir posta ile Lord Kitchener’a gönderdiği mektubunda Bulgaristan Rusların Türkiye’ye müruuna müsaade etmez veya bir Balkan ülkesi bilfiil Çanakkale’ye saldırmazsa bu harekattan sonuç alınmasının imkansız olduğunu belirtmektedir. “Çanakkale’de Yeni Bir Kumandan” başlıklı habere göre, General Brolar’ın Çanakkale’deki müttefik kuvvetleri kumandanlığına getirildiği Berlin’den Neu Freie Press gazetesine bildirilmektedir. “Manchester Guardian’ın Mühim Bir Makalesi” başlıklı habere göre, Rus hezimetinden sonra İngiliz hareketinin maksadı zail olmuştur.

14 Ağustos 1915: İkdan gazetesindeki resmi tebliğde Arıburnu’nda 29-30 temmuz gecesi düşmanın az bir kuvvetle düzenlediği hücumun kuzeyde defedilip bir miktar esir alındığı bildirilmektedir. Bu muntıkada ele geçirilen 8 makineli tüfekten 5’inin şu anda düşmana karşı kullanılmakta olduğu, 30 temmuzda Arıburnu karşısında dolaşan bir düşman zırhlısının vurulup çekildiği, Seddülbahir’de sağ cenahta kıtaatımızın düşmandan 100 m kadar bir siper zaptettiği bildirilmektedir. “Mühim Haberler” kısmında Kontr Amiral Leben’in Fransa’nın Çanakkale filosu kumandanlığına tayin edildiği bildirilmektedir. “Kontr Amiral Leben” başlıklı haberde, Ajans Havas’ın Kontr Amiral Leben’in Şark bahriye müfrezeleri kumandanlığına getirildiğini yazdığı bildirilmektedir. “Çanakkale’de” başlıklı haberde, İkdan’ın Rumeli muhabirinin düşmanın susuzluktan kırıldığını haber verdiği bildirilmektedir. “Çanakkale’de Kırılan Düşman Hücumları ve Netice-i Siyasiye” başlıklı haberde, (Viyana 12 ağustos) bir Avusturya gazetesinin bir yazısına yer verilmektedir. Gazete bu yazıda Rusların uğradığı hezimet-

ten sonra müttefiklerin hepsinin planlarının başarısızlığa uğradığını ve bu durumu ıslah etmek için Çanakkale’de bir zafer ümid ettiklerini belirtmektedir. Ancak Osmanlı askeri karşısında bütün gayretlerinin boşa gittiğini belirterek ve dünkü Manchester Guardian gazetesinde yer alan Rus hezimetinden sonra, İngilizlerin Türkiye hücumundaki amacının zail olduğuna dair fikre dayanarak mütalaayı tasdik etmekte ve buna rağmen müttefiklerin Balkan hükümetlerini lehlerine çevirmeye çalışmaları halinde, kendi kamuoylarının bile kendi başarılarına ihtimal vermeyeceğini belirtmektedir.

15 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 30 Temmuz öğleden sonra Arıburnu’nun kuzeyinde Anafarta ovası cihetindeki düşmanın sağ cenahımıza saldırmasına rağmen mukabil saldırı ile eski mevzimizin birkaç yüz metre gerisine kadar takip edildiği, biri subay bir miktar esir alındığı, topçumuzun 31 Temmuz sabahı Anafarta ovasında düşmanın bir taburluk piyadesini ateş altına alıp perişan bir şekilde Kemikli limanına ilticaya mecbur bıraktığı, liman karşısındaki düşman gemilerinin de topçu ateşimizle uzaklaştıkları, Arıburnu’nda düşmanın iskele mahallerinin bombalanıp kıtaatına birçok zayıat verildiği ve asker dolu bir mavnanın batırıldığı bildirilmektedir. Seddülbahir’de sol cenahta düşmanın bomba mevzilerinin topçu ateşimizle tahrip edildiği, Kumkale’deki sahil bataryalarımızın Boğaz civarında dolaşan düşman torpidolarını baskın ateşiyle dağıttığı bildirilmektedir. Ayrıca son günlerde düşmanın dum dum kurşunu kullandığı ve düşman uçaklarının 31 Temmuz sabahı ve akşamı Hilal-i Ahmer işaretli hastanelerimize 12 bomba atıp 3 askerimizin yeniden yaralanmasına sebep olduğu bildirilmektedir. “Çanakkale’ye Son İhraç Teşebbüsü” başlıklı haberde, Korrespondenz Boro haber ajansının Dersaadet muhabirinin Viyana’ya çekilen telgrafı verilmektedir. Bu telgrafta 24-25 Ağustos tarihinde vuku bulan ihraç teşebbüsünün başarısız olduğu ve 20 maktulle düşmanın gemilerinin firar ederek karada bir tek asker bile kalmadığı, bu teşebbüsün önemsiz olduğu bildirilmektedir. “Ankara’da Bir Fransız Esirinin Oğluna Vaadi” başlıklı habere göre, batırılan Mareyot denizaltısının esir edilip Ankara’ya götürülen mürettebatından birinin oğluna yazdığı mektupta, kendilerine çok iyi davranıldığını ve oğlu Henry’e dönüşünde Ankara kedisi getireceğini bildirdiği belirtilmektedir. “Müttefiklerin Çanakkale’deki Adem-i Muvaffakiyetleri” başlıklı habere göre, Paris’ten Neu Freie Press gazetesine bildiriliyor: Bir Paris gazetesi İtilaf Devletlerinin Bulgaristan’arazi terki için Sırbistan’ı ikna edemediklerinden Çanakkale

harekatının sona erdirmek için daha 100.000 kişi feda etmeleri gerektiğini belirtmektedir. Gazete harekatta hiçbir ilerleme olmadığını ve havaların bozulmasıyla erzak ve mühimmat naklinin daha da güçleşeceğini, buradaki ordu ve donanmaya başka yerlerde ihtiyaçları olduğunu da belirtmektedir. “Osmanlı Ordusunun Meziyetlerini Takdir” başlıklı yazıda, Neu Freie Press gazetesi 10-11 ağustos muharebelerinde Osmanlı komuta heyeti ve askerinin serinkanlılık ve cesaretini gayet parlak bir şekilde ispat ettiğini belirtmektedir. “Gelibolu’da Düşmanın Zayıyat-ı Mühimmesi” başlıklı haberde (Viyana 13 ağustos) Tidend gazetesinin Gelibolu önündeki muharebatta müttefiklerin yalnız ölü sayısının 10.000 olduğunu belirttiği bildirilmektedir.

Tanin gazetesindeki “Goltz Paşa’nın Osmanlı Ordusu Hakkındaki Beyanatı” başlıklı haberde, Paşa’nın United Press’e verdiği beyanatta, Osmanlı ordusunun bugünkü haliyle ortaya çıkmasının sebeplerinden birinin milli birlik, diğerinin de milli mevcudiyet olduğunu belirttiği bildirilmektedir.

16 ağustos 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Arıburnu’nun kuzeyinde Anafarta ovasındaki düşmanın 1 ağustos öğleden sonra karşısındaki kıtaatımızın sağ cenahına saldırıp püskürtüldüğü bildirilmektedir.

17 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde düşmanın 24-25 temmuzdan beri 5 firkalık yeni bir kuveti ileri sürdüğü halde hiçbir başarı elde edemeyip şimdiye kadar bunların yarısını kaybettiği ve sahil yamaçlarında kaldığı bildirilmektedir. 21 ağustos-taki saldırıda çok adam kaybettikleri ve bir yüzbaşı ile bir miktar askerin esir alınıp 2 makineli tüfek ele geçirildiği, Arıburnu karşısında bir torpidonun topçu ateşimizle yanıp uzaklaştığı, Seddülbahir’de sağ cenahta düşman siperlerinin 2-3 m yakınında patlatılan bir lağımla düşmanın bomba mevzisinin çöktürüldüğü, tel örgülerinin yıkıldığı bildirilmektedir. Buna karşılık düşmanın bütün gece boşuna cephane harcadığı da bildirilmektedir. “Bir esirin Mektubu” başlıklı haberde, Çanakkale’de 30 nisanda batırılan İngiliz denizaltısı AE 2’nin süvarisi kıdemli bir yüzbaşının Malta’daki dostuna yazdığı mektubun Reuter aracılığı ile İngiliz gazetelerine gönderildiği bildirilmektedir. Yüzbaşı mektubunda çok iyi muamele gördüklerini, burada 6 Rus, 2 Fransız, 2 Avusturyalı ve

6 İngilizle beraber bulduklarını, arkadaşlarıyla idman ve boks yapmalarına bile izin verildiğini bildirmektedir. “Bir İngiliz Küçük Zabitinin Hatıratı” başlıklı haberde, Çanakkale’de maktul düşen bir İngiliz küçük zabitinin hatıra defterinden tercüme edilen küçük bir kısım verilmektedir. “Çanakkale’de Düşmanın Mühim Zayiata” başlıklı haberde, (Çanakkale 3 ağustos) İkdam’ın Rumeli muhabiri düşmanın 24-29 temmuz arası Seddülbahir’de 8000, Arıburnu’nda 2000 ve Arıburnu’nun kuzeyinde 1000’den fazla ölü ve 2 katı yaralı verdiğini, 1 ağustosta Adalar denizinde batan vapurdaki 7000 askerle beraber müttefiklerin son 6 günlük kaybının 27.000 ölü ve 80.000 yaralı olduğunu belirtmektedir. Ayrıca biri binbaşı olmak üzere 200’den fazla esir, 8 makineli tüfek ve birçok tüfek ve cephaneye ele geçirildiğini bildirmektedir.

18 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 3 ağustosta bir firka düşman kuvvetinin Anafartalar cihetinde sağ cenahımıza taarruz ettiği, fakat telefata uğradığı ve 1 makineli tüfek ile askeri teçhizat ele geçirildiği bildirilmektedir. Topçularımızın Kemikli civarında düşmanın nakliye gemilerinden birini vurduğu, Seddülbahir’de öğleden evvel düşman topçularının sol cenahımıza çok şiddetli ateş açtığı, piyadeler ve bombalar ile taarruza kalktığı, fakat şiddetli mukabele ile daha sonra çok telefata uğradı ve eski mevzilerine dönmek zorunda kaldığı bildirilmektedir. “Son Seddülbahir Muharebesinde Bulunan Bir Askerin Ağzından” başlıklı yazıda, bu muharebede bulunan bir askerin muharebe hakkında verdiği tafsilat bulunmaktadır. “Bir Sabık Fransız Nazırının Mütalaası” başlıklı habere göre, (Berlin 17 ağustos) sabık Fransız Bahriye Nazır Lanson bir gazeteye yazdığı bir makalede hareketin beyhude olduğunu, Türk müdafilerin müttefikleri karadan ve denizden dökmekte olduğundan durumlarının çok tehlikeli olduğunu belirtmektedir.

19 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 4 ağustos öğleden evvel düşmanın Anafartalar cihetinde saldırıya kalkan bir bölüğünün püskürtülerek biraz esir alındığı, Seddülbahir’de fasılalı top ve bomba ateşi olduğu, patlatılan lağım hafirasından ilerleyen bir keşif kolumuzun düşmandan 1 makineli tüfek ele geçirdiği bildirilmektedir. “Petersburg İngiliz Sefirinin Beyanata” başlıklı haberde, (Berlin 17 ağustos) Petersburg’taki İngiliz sefirinin Rus gazetecilerle mülakat sırasında, Türkiye’nin de dahil olmasıyla Rusya’nın Osmanlı ordularının bir kısmını meşgul etmesini İngiltere’den iste-

diğini, bunun için Çanakkale hareketına karar verdiklerini, ayrıca Rusya'nın ithalat ve ihracatını da teminat altına almayı amaçladıklarını, ancak hareketin Avrupa'daki durumlarını zayıflattığını ve yapacakları hücumu da tehir etmek zorunda kaldıklarını beyan etmiştir. "Bitaraflar Ahvali Nasıl Görüyor?" başlıklı imzasız makalede, Yunan ajansının bildirdiğine göre Yunanistan'daki İngiliz ateşemiliteri Yunan hükümetine Yunan ihtiyat subaylarının Gelibolu'daki harekate iştirak etmesi için bir teklifte bulunmadığını beyan etmiştir. "Bir İngiliz Nakliye Gemisinin Gark"ı başlıklı haberde, (Berlin 17 ağustos) Reuter ajansının bildirdiğine göre, adalar denizinde Royal Edward adlı bir İngiliz nakliye gemisi bir Alman denizaltısı tarafından batırılmıştır.

20 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar cihetinde 5 ağustos öğleden sonra bir alay düşman kuvvetinin saldırmış olduğu, ancak büyük telefata geri çekildiği bildirilmektedir. Seddülbahir'de öğleden sonra sağ cenahımız açıklarında uçan bir düşman uçağının top ateşimizle denize düşürüldüğü bildirilmektedir. Daha sonra bir torpido tarafından sürüklendiği de eklenmektedir. "Düşman Ordusunda Müşkilat ve Kuvvet-i Maneviyye İnkisarı" başlıklı haberde, güvenilir bir kaynaktan haber alındığına göre, düşman ordusu büyük sıkıntılar (bilhassa su açısından) içindedir. Mondros'taki hastahane pek fena bir haldedir. Düşman askeri manen sarsılmış bir durumdadır ve başarıdan ümidini kesmiştir. Ancak zor ve şiddetle zaptedilebilmektedir.

21 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki "Son Düşman Taarruzunun Akibeti" başlıklı haberde, (Çanakkale 6 ağustos) İkdam'ın Rumeli muhabiri muharebe esnasındaki gözlemlerini aktarmaktadır. "Çanakkale Mektubu" başlıklı haberde, bir düşman uçağının bir Hilal-i Ahmer hastahanesini bombaladığı bildirilmektedir.

22 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde ağustosta geriye püskürtülen düşmandan kasaturalı 90 tüfek, pekçok makineli tüfek cephanesi, yüzlerce istihkam malzemesi, dikenli tel kangalları ve tel makasları ele geçirildiği ve 5 yaralı esir alındığı bildirilmektedir. "Mühim Haberler" kısmında, (Lozan 20 ağustos) Çanakkale'deki İngiliz ordusu kumandanı Hamilton'ın verdiği beyanatta son çıkarma teşebbüsünde büyük zayıflık verilip hiçbir netice elde edilemediğini söylediği bildirilmektedir.

“Hamilton’ın Raporu” başlıklı haberde, (Berlin 20 ağustos) General Hamilton’ın raporu biraz daha tafsilatlı bir şekilde verilmektedir. General burada Suvla koyuna asker çıkarma hareketinin başarılı olduğunu, ancak Türklerin çok şiddetli direniş ve hücumları karşısında külliyetli kayıp verip ilerlemelerinin durduğunu belirtmektedir.

23 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde düşmanın 8 ağustosta şiddetli topçu ateşini müteakip bir firkadan fazla askerle Anafartalar cihetine hücumla başladığı, ancak bunun farkedilip düşmanın pek külliyetli kayıp verdiği bildirilmektedir. 3, 4 ve 7 ağustostaki muharebelerde düşmandan kasaturalı 400’den fazla tüfek, 1 sandık bomba ve pek çok edevat ele geçirildiği, Arıburnu’nda 8 ağustos öğleden sonra düşmanın saldırıya geçtiği, fakat bu hücumun hemen eritildiği bildirilmektedir.

24 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde düşmanın 9 ağustosta yine Anafartalar’a hücum ettiği, yine mukabil hücumla külliyetli kayıp verdirilerek tard edildiği bildirilmektedir. Verilen bir tabloda İngilizlerin Çanakkale’deki zayıtı subay olarak 567 ölü, 1379 yaralı ve 179 kayıp, er olarak 7567 ölü, 28.630 yaralı ve 10.892 kayıp olduğu Başbakan Asquith tarafından harp başlangıcından 18 temmuza kadar olan muharebe kayıpları olarak bildirilmiştir. “Askerimizin Hissiyat-ı İnsaniyesini Takdir” başlıklı habere göre, son İngiliz gazeteleri Reuter ajansının Çanakkale muhabirinin gönderdiği telgrafi yayınlamışlardır. Bu telgrafta Türk askerinin ne kadar yüce bir kalbe ve insani hislere sahip olduğu bizzat İngiliz ve Avusturyalı askerler tarafından ifade ve tasdik edilmektedir.

25 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde düşmanın 8 ağustostaki Anafartalar’a yaptığı saldırıda en az 3000’den azla maktulü olduğu bildirilmektedir. 9 ağustosta düşmanın Arıburnu’nda şiddetli makineli tüfek, piyade ve bomba ateşlerinden sonra saldırıya geçtiği, ancak çoğunun telef olarak kalanların kaçmaya mecbur olduğu bildirilmektedir. Düşmanın 10 ağustos sabahı Yeşiltepe ve Süngü bayırında tekrar hücumla geçtiği, yine ağır kayıpla siperlerine çekildiği bildirilmektedir. Seddülbahir’de 9 ağustos öğleden sonra düşmanın bir gemiden uçurttuğu bir balonun top ateşimizle inmeye mecbur edildiği bildirilmektedir.

27 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 12 ağustosta düşmanın Anafartalar, Arıburnu ve Seddülbahir’de bazen şiddetli, bazen hafif topçu ateşi ile cephane sarfettiği, 11-12 ağustos gecesi düşmanın hafif kuvvetlerle Seddülbahir’de sol cenahımıza doğru saldırıya geçmek istemesine rağmen hepsinin ateşlerimizle mahvolduğu bildirilmektedir. “Bir İngiliz Generalinin Etlafı” başlıklı habere göre, (Lahey 25 ağustos) İngiliz generali Baldeven’in Çanakkale muharebatı esnasında telef olduğu Nive Koratef gazetesi tarafından bildirilmektedir. “Bir İngiliz Zabitanın Hayret ve Takdiri” başlıklı habere göre, (Viyana 25 ağustos) buradaki gazeteler Çanakkale hareketi hakkında bir İngiliz subayının beyanatını yayınlamışlardır. Subay beyanatında Türk askerinin mükemmel teçhiz edilmiş olduğunu ve müttefiklerin karaya asker ihracı sırasında ummadıkları derecede müşkilatla karşılaştıklarını söylemektedir. “Bir Fransız Münekked-i Askerisinin İştikası” başlıklı yazıda, Echo de Paris gazetesinin askeri muharriri General Serfiz’in yazdığı bir makaleden bahs olunmaktadır. General bu yazıda müttefiklerin Alçıbaba bayırı sırtlarında çakılıp kalmalarından ve ileriye gidememelerinden şikayet etmektedir. “Bir İngiliz Zabitanın Mektupları” başlıklı habere göre, Nobel Revil fırkasında mülazım olarak görev yapan bir İngiliz subayının İngiltere’ye yolladığı mektuplar Daily Express gazetesinin 28 temmuz 1915 sayılı nüshasında “Meyus Olmayınız!” manşeti ile yayınlanmıştır. Burada kendisinin Çanakkale’ye gönderilişini anlatmaktadır. “Çanakkale’de Düşmanların Halet-i Ruhıyesi” başlıklı haberde, (Çanakkale 22 ağustos) elimizdeki esirlerin söylediklerine dayanarak düşmanlarımızın ne kadar sarsılmış durumda bulduklarının anlaşılakta olduğu belirtilmektedir.

28 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 13 ağustosta Anafartalar ve Arıburnu mıntıklarında fasılalı topçu ateşi teati edildiği, Seddülbahir’de sol cenahımızda topçu ateşimizle bir kısım düşman siperinin tahrip edildiği bildirilmektedir. “İtiraf-ı Aczi Mutazammın Bir İngiliz Raporu” başlıklı göre, (Lozan 26 ağustos) İngiliz hükümeti 6 ağustostan beri devam eden hareket hakkında mufassal tebliğ neşretmiş ve tebliğde bütün teşebbüslerin akim kalıp arzu edilen neticelerin elde edilemediği belirtilmekte, fırkaların geri çekildiği ve hareketin yeni fedakarlıklar gerektirdiği bildirilmektedir. “Bir İngiliz Zabitanın Mektupları” başlıklı yazıda, dünkü subayın anılarına devam edilmektedir. “İngilizlerde Yeis ve Herman” başlıklı haberde, (Viyana 26 ağustos) Suvla koyuna asker ihracından önceki muharebata dair Ashmed Bartelett verdiği

malumatta, Türklerin çıkarmanın ilk günlerinden beri gösterdikleri direniş, kahramanlık, cesaret ve şiddetli taarruzlarının harpte bulunan herkesce Tasdik edildiğini belirtmektedir. Times gazetesi bu raporun muhtevasından bahisle onlara Çanakkale hakkında yeni bir bilgi vermediğini ve bildikleri tek şeyin zayıatlarının artmakta olduğunu belirtmektedir.

29 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar'da sağ cenahta Kireçtepe ve merkezde Azmakdere güneyindeki merkez mevzilerimize düşmanın 14 ağustos öğleden sonra önce kara ve gemi toplarıyla ateş açıp saldırıya geçmesine rağmen birşey elde edemeyip külliyetli telefata ile tard edildiği bildirilmektedir. Kireçtepe'de bir taburdan fazla kuvvetinin mahvolduğu, merkeze karşı saldırılarının 3 defa tekrar edilmesine rağmen üçünde de büyük telefata ile geri çekildikleri bildirilmektedir. Topçu ateşimizin bir nakliye gemisi ile bir kruvazörü vurduğu, Arıburnu'nda 13-14 ağustos gecesi sağ cenahta bomba ateşlerinin devam ettiği ve topçu ateşimizle bir nakliye gemisi ile bir romörkörlerinin hasara uğradığı bildirilmektedir. Seddülbahir'de mutad topçu ve piyade ateşlerinin devam ettiği bildirilmektedir. "İngiliz Taburlarında İhtilal" başlıklı haberde, (Viyana 27 ağustos) Gelibolu'daki İngiliz askerleri arasında ihtilal görüldüğünden 2 taburun Mısır'a gönderildiğinin İsviçre'den bildirildiği belirtilmektedir. "Gelibolu'da Düşmanın Vaziyeti" başlıklı haberde, (Viyana 27 ağustos) Daily Chronicle gazetesinin Gelibolu'nun ele geçirilmesinin ancak çok büyük kuvvetler vasıtasıyla olabileceğini, yoksa mevzi muharebelerine dönüleceğini ve bu muharebelerde hiçbir ilerleme kaydedilemediğini, yeni ve büyük fedakarlıklara katlanmak için hazır olmak gerektiğini yazdığı bildirilmektedir. "Bir Müslüman Esirin İfadatı" başlıklı haberde, Harp Matbuat Karargahından bildirildiğine göre, Senegalli Davud Akamara isimindeki bir esir kendilerinin Fransızlar tarafından zorla savaşa sokulduğunu, kendilerine Türklerin esirleri öldürdüklerinin söylendiğini ve müslümanlarla savaşacaklarını bilmediklerini ifade etmiştir. "8 Günde 780 Zabit" başlıklı haberde, (Berlin 28 ağustos) Times gazetesinin İngilizlerin Gelibolu'da son 8 günde 780 subay kaybettiklerini tahmin ettiği bildirilmektedir.

Tanın gazetesindeki "Times'ın Bir Tahmini" başlıklı haberde, Times gazetesi son günlerdeki İngiliz subayı kaybının 780 olduğunu ifade etmektedir.

30 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde düşmanın 13-14 ağustosta Anafartalar'da yaptığı saldırılara 15 ağustosta da devam ettiği ve bütün saldırılarının çok zayıf verdirilerek püskürtüldüğü bildirilmektedir. Merkezde birtakım siperlerimize girmiş olan düşmanın süngü hücumu ile mahvedildiği, 2 günlük muharebelerde düşmanın 10.000 ölü verdiği, bizim zayıfatımızın nispeten çok az olduğu, uçaklarımızın da düşmanın ordugah ve mevzilerine attıkları bombalar ile bu muharebata katıldıkları bildirilmektedir. "Mühim Haberler" kımında, (Lozan 28 ağustos) Fransız meclisinde bir heyet-i mahsusa teşkil edilip Gelibolu'daki Fransız ordusunun genel vaziyeti ve sıhhiye teşkilatını teftiş etmek üzere Marsilya'dan yola çıktığı bildirilmektedir. "Bir Esir Zabitin Mektubu" başlıklı yazıda, Gelibolu'da esir edilen bir subayın babasına yazdığı mektuba yer verilmektedir. Subay bu mektupta ilk yakalandığında kötü muamele gördüğünü, fakat bir subayın gelmesiyle muamelenin iyiye tabdil olduğunu ve esir olarak geçirdiği günleri anlatmaktadır. "Bir Amerikalı Muhabirin İşarı" başlıklı haberde, Associated Press'in Gelibolu'daki muhabirinin çektiği telgrafa yer verilmektedir. Bu telgrafta muhabir haziran ayından beri cephede mühim bir tebdil olmadığını, Sedülbahir'de Türklerin mevzilerini takviye edip Anadolu sahiline yeni seyyar toplar yerleştirdiklerini, hazirandan beri yağmur yağmadığından müttefiklerin su sıkıntısı çektiklerini, ayın 21'inden beri müttefiklerin hareketinin top ateşinden ibaret kaldığını, Türklerin top ateşinin ise çok müessir olduğunu belirtmektedir. Başka bir yazıda bir İngiliz askerinin yerde yaralı yatan bir Türk askerini sustalı bir çakı ile öldürmek isterken yakalandığı bildirilmekte ve çakının resmi verilmektedir. "Türklerin Şefkatini Tasdik" başlıklı yazıda, bir rahip doktorun bir piskoposa yazdığı mektupta Türklerin kendi yaralılarına nasıl şefkat ve itina ile davrandıkları anlatılmaktadır. "Yeni Bir Müjde-i Muvaffakiyet" başlıklı imzasız makalede, Karargah-ı Umuminin tebliğlerinden hareketle düşmanın son günlerde düştüğü kötü durum özetlenmektedir. "Türkiye'nin Hizmetleri" başlıklı haberde, (Berlin 29 ağustos) Prof. Ludwig Istayn'ın Vossische Zeitung gazetesindeki bir makalesine yer verilmektedir. Profesör burada Türkiye'nin Rusya'ya top ve mühimmat naklini Çanakkale yoluyla engellediğini, 300.000 askeri buraya çekip çoğunu bir daha hizmet veremeyecek hale getirdiğini belirterek, hizmetinin büyüklüğüne değinmektedir. "Çanakkale'deki Muzafferiyetimiz" başlıklı haberde, (Çanakkale 16 ağustos) düşmanın son günlerde uğradığı başarısızlıklardan bahisle, Anafartalar ovasında düşmanın yaralılarıyla birlikte 3 günlük kaybının 20.00'i bul-

duđu bildirilmektedir. Ayrıca dűşmanın son ümitlerinin de yakında gömüleceđi belirtilmektedir.

31 Ağustos 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğe Anafartalar mıntikasında topçu ateşimizle dűşmanın bir torpidosunda yangın çıktığı ve torpidonun bir istimbot yedeğinde çekilerek götürüldüğü bildirilmektedir. Seddűlbahir’de 15 ağustos akşamı sol cenahta topçu ateşimizle dűşmanın bomba mevzisinin tahrip edildiği bildirilmektedir. “Anafartalardaki Dűşmanın Zayiati” başlıklı haberde, (Çanakkale 17 ağustos) yalnız Azmakdere’nin kuzeyinde olan muharebede dűşmanın 3400 ölü verdiği bildirilmektedir.

1 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki “İtalya Muhasemata Başlayacak” başlıklı haberde, (Berlin 30 ağustos) İsveç gazetelerinin Avusturya’ya karşı sürdürdüğu şiddetli ve ehemmiyetli harpten dolayı İtalya’nın Çanakkale hareketına iştiraki ihtimalinin olmadığını yazdıkları bildirilmektedir. “Bir İngiliz Doktorun Müşahedati” başlıklı haberde, 1 ağustos 1915 tarihli Times gazetesine Çanakkale harbinde bulunmuş olan bir doktorun gönderdiği mektubun tercümesi verilmektedir. Bu mektupta doktor harpte yaşadıklarını nakletmektedir. “Enver Paşa’ya Liyakat-ı Askeriyye Nişanı İhdası” başlıklı haberde, Alman İmparatoru 2.Wilhelm tarafından Paşa’ya son başarılarından dolayı liyakat nişanı ve tebrik mahiyetindeki telgrafi ile Paşa’nın cevabi telgrafi verilmektedir. İmparatorunki: “Dűşmanın bütün taarruzlarının parlak bir muvaffakiyetle pűskürtölmesi mucib-i fahr ve sürur-ı azim oldu. Muvaffakiyet-i cedideden dolayı kalbi olan tebrikatımı zat-ı alilerine beyan ve izhar eylerim. Müttefik ordular cesur ve hüsn-i fedakari ile mütehallık olan böyle askerle muzafferiyet-i nihaiden emin ve mutmain olmalıdırlar. Takdirat-ı mahsusama bir nişane olmak üzere zat-ı alilerine en büyük harp nişanım olan Liyakat-ı askeriye nişanını tevcih ediyorum.” Paşa’nın cevabı: “Bugün, Çanakkale saha-i harbinde bulunduğum esnada Türk askerinin ibraz ettiği şecaat ü fedakarının nezd-i haşmetpenahilerinde mucib olduğu takdirata bir nişane teşkil etmek üzere bendenize Liyakat-ı Askeriye nişanının tevcih ve ita buyurulduğunu müşir-i lűtfen keşide buyurulan telgrafnameyi aldım. Teşekkürat-ı acizanemi kemal-i hürmet ve tazim ile zat-ı haşmetanenize arz eylerken Çanakkale’nin atiyen dahi dűşmanın taarruzlarına mukavemet edeceğine itimad buyurmalarını rica eylerim.”

2 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 18 ağustosta Seddülbahir’de sol ce-nahta düşman topçularının siperlerimizi tahribe çalıştıkları fakat başarısız oldukları, attıkları 4 bombadan ikisi kendi siperlerine düştüğünden bomba ateşine devam ede-medikleri, 17 ağustosta boğaz medhaline yaklaşan bir mayın tarama gemisinin ateşimizle uzaklaştığı ve Seddülbahir burnu civarında görülen diğer torpil gemilerinin de ateşimizle dağıtıldığı bildirilmektedir. Ayrıca bu sahil bataryalarımızın düşmanın Seddülbahir’deki piyade mevzilerini yoğun şekilde bombaladığı bildirilmektedir. “Mühim Haberler” kısmında (Lozan 31 ağustos) Times gazetesi Gelibolu’da yalnız 1 hafta içinde İngilizlerin 780 ölü ve yaralı verdiklerini bildirmektedir. “Müttefiklerimizin Takdiratı” başlıklı yazıda, (Berlin 31 ağustos) Anafartalar’da Os-manlı askerinin elde ettiği başarının Berlin’de sürurla karşılandığı ve basının parlak cümlelerle bu başarıyı takdir ettiği bildirilmektedir. “Times’ın İtirafatı” başlıklı ha-berde, Londra’dan Neu Freie Press gazetesine bildirildiğine göre, Times gazetesi saldırılarının ve ilerlemelerinin Osmanlı askeri tarafından başarıyla engellendiğini ve tehdit altındakilerin sansürden dolayı kendi askerleri olduğunun düşünüldüğünü yaz-maktadır. “Üsera Mektupları” kısmında yine Türklere esir düşmüş bir düşman askerinin bir yakınına yazdığı mektupta kendilerine ne kadar iyi bakıldığından bahsolunmaktadır. Bu mektubun tercümesi aynen verilmektedir: “Azizim Rossi

Benim burada bulunduğumu işittiğiniz zaman şüphesiz hayretler içinde kalacaksınız ve adresimden de anlayacağınız veçhile esir edildim ve bacaklarımdan yaralandım; ma-mafih iyileşiyorum ve Türklere bize pek iyi bakıyorlar. Burada böyle güzel muamele görünce azim-i hayretler içinde kaldım. Kardeşim velhasıl burada bulunduğumdan do-layı pek memnunum. Türklere İngiltere’de iyi namla yad ediniz. Bu söylediklerimi hep doğru olarak telakki eyliyesiniz. Şu birkaç satırlık mektubumla selamette olduğumu anlayıp siz de birkaç satır olsun mukabelede bulunuz. Kutu derununda ne arzu ederseniz gönderebilirsiniz. Dolly’e ve küçüklere arz-ı muhabbet ederim. Sizi seven bi-raderiniz: Frank”

Tanin gazetesindeki “Çanakkale’deki Muzafferiyet-i Ahiremiz, Müttefiklerimizin Tak-diratı başlıklı” haberde Alman gazetelerinin son Anafartalar zaferinden dolayı ordu-muzu takdiratı yer almaktadır.

3 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde bu sabah adalar denizinde Savosland isminde bir İngiliz nakliye gemisinin bir Alman denizaltısı tarafından batırıldığı ve mürettebatının çoğunun öldüğü bildirilmektedir. “Gelibolu’da Düşmanlar Arasında Gerginlik” başlıklı haberde, (Berlin 1 Eylül) Korrespondenz Politiken gazetesine Selanik’ten bildirildiğine göre, İngilizler ve Fransızlar arasında yine bir gerginlik husule gelmiştir. Uğradıkları her hezimet bunlar arasındaki gerginliği daha da şiddetlendirmektedir. Ayrıca Nedim tarafından yazılmış “Bolayır - Osmanlı Şehzadesi Süleyman Paşa’ya” başlıklı şiir bulunmaktadır.

4 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Marmara denizinde Armutlu’nun güneybatısında Bahr-ı Sefid isimli bir muhafaza gemimizin bir düşman denizaltısını top ateşiyle batırıldığı ve denizaltının mürettebatının telef olduğu bildirilmektedir. 20 ağustosta Anafartalar ve Arıburnu’nda hafif piyade ve topçu ateşi teati edildiği, sağ cenahta talim yapan bir düşman taburunun topçu ateşiyle dağıtıldığı bildirilmektedir. 29-30 ağustosta çıkarılan keşif kollarımızın düşman siperlerine girerek birçok tüfek ve harp teçhizatı ele geçirdiği, Seddülbahir’de merkez ilerisinde hafriyatı ihmal edilen 90m’lik bir siperin tarafımızdan işgal edildiği, sol cenahta Kerevizdere civarında düşmanın 2 topunun iskat edildiği bildirilmektedir.

6 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 22 ağustosta İngilizlerin E 27 numaralı denizaltısının Çanakkale’de batırıldığı, 3 subay ve 25 erden oluşan mürettebatının kamilen esir edildiği, Anafartalar’da keşif kollarımızın gece baskınlarıyla birçok ganimetler ele geçirip geri döndükleri bildirilmektedir. 22 ağustosta topçularımızın Büyük Kemikli civarında duran bir nakliye gemisinde yangın çıkarttığı, Arıburnu’nda yalnız top ve bomba ateşinin devam ettiği, Seddülbahir’de düşman topçularının fasıllarla Alçıtepe’yi başarısızca bombaladıkları, 22 ağustosta Anadolu sahil bataryalarımızın İlyas burnunda düşmanın kayıklarını, Morto limanı civarında mahfuz mahallerini, Seddülbahir’de batarya ve ordugahlarını başarıyla bombaladığı ve mukabeleye teşebbüs eden düşmanın bataryalarının susturulup, ordugah mahallerini tahliye ve tebdile mecbur bırakıldığı bildirilmektedir. Ayrıca bataryalarımızın akşam medhale yaklaşmak isteyen düşman torpidolarını geri dönmeye zorladığı, top ateşimiz altında kalan bir düşman vapurunun bilahare 2 romörkör tarafından çekilerek götürüldüğü bildiril-

mektedir. “Mühim Haberler” kısmında, (Lozan 4 eylül) İngiliz gazetelerinin Anafartalar’daki İngiliz İngiliz zayıatının Kırım savaşındaki Akkerman muharebesindeki daha fazla olduğunu belirttikleri ve Anafartalar muharebeleri esnasında Baldevin isimli İngiliz generali ile pek çok yüksek rütbeli subayın telef olduğu bildirilmektedir. “İngilizlerin Zayıatı” başlıklı haberde, (Viyana 4 eylül) Cenevre’den bildirildiğine göre, İngiliz hükümeti yayınladığı resmi tebliğde Çanakkale’de 14 gün zarfında 13.075 nefer ve 475 subayın telef olduğunu bildirmiştir. “Bir Resmi İtiraf” başlıklı haberde, Londra’dan 26 ağustos tarihiyle Berlin Tageblatt gazetesine bildirildiğine göre, Reuter ajansı bir resmi tebliğ neşretmiştir. Bu tebliğde Avusturalya, Yeni Zelanda ve İngiliz askerlerinin yaptıkları bütün hücumlara, verdikleri bütün kayıplara rağmen hedef ittihaz edilen hiçbir maksada ulaşamadıkları açıkça itiraf edilmektedir. “Gelibolu’da Düşmanlarımızın Kuvve-i Maneviyyesi” başlıklı haberde, Neu Freie Press gazetesinin özel bir kaynaktan aldığı habere göre, ihraç kuvvetlerinin maneviyatı gün geçtikçe bozulmakta ve yeni bir kış muharebesine dayanamayacakları ortaya çıkmaktadır. “Yunan Gönüllülerinin Firarı” başlıklı haberde, (Atina 3 eylül) Saros ihraç kuvvetleri dahilinde bulunan bir Yunan gönüllü birliğinin karaya çıkar çıkmaz yoğun ateş altında kaldığı ve İngiliz gemilerinin kendilerini terk edip firar ettiği, sağ kalan ve Mondros’a varan gönüllülerin bu şartlar altında savaşamayacaklarını söyleyip Atina’ya döndükleri bildirilmektedir. “Bir İngiliz Muavin Kruvazöründe Yangın” başlıklı haberde, 18 ağustosta Dikiliye yaklaşan bir İngiliz muavin kruvazörünün topçularımızın ateşiyle isabet alarak kıç tarafı suya batmış bir şekilde gözden kaybolduğu bildirilmektedir.

7 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar ve Seddülbahir’de düşmanın mevzilerimizi karadan ve denizden tesirsizce bombaladığı, bizim topçularımızın ise düşman siperleri ve topçu mevzilerinde yangın çıkardıkları bildirilmektedir. “Son Taarruzlarını Tenkid” başlıklı haberde, Morning Post gazetesi Çanakkale muharebatı hakkında son taarruzların bir plana sahip olmadığı ve iyi tertip edilmediği için başarısız olduğu ve çok dar bir arazi hariç bütün mühim ve hakim tepelerin Türklerin elinde olduğunu belirtmektedir. “Bir Bitaraf Müşahidin Mektubu” başlıklı haberde, Stockholm’de akşam çıkan gazetelerden birisinin özel muhabiri tarafından Çanakkale muharebatına dair gönderilen mektupta müttefiklerin durumlarının vahim olduğuna ve İtalyanlar 100.000 kişilik bir kuvvet yollasa dahi bunun da beyhude olacağına dair

görüşler mevcuttur. Ayrıca muhabir Çanakkale hareketinin Avrupa'nın başarısızlığını saklamaya matuf bir hareket olduğunu da eklemektedir. "İngiliz Askerleri İsyana Ediyor" başlıklı haberde, (Atina 6 Eylül) itimad edilen kaynaklara göre, Çanakkale'deki İngiliz kıtaatı arasında birkaç kere isyan hareketi görüldüğü, bunun sebebinin iaşe yetersizliği, kötü iskan yerleri ve bunca telefata rağmen neticesiz hücumlarda ısrar edilmesi olduğu, 14 gün evvel isyana katılan 2 taburun Mısır'a gönderildiği bildirilmektedir.

8 Eylül 1915: İkdâm gazetesindeki resmi tebliğ'e göre Anafartalar'da 24 ağustosta öğleden evvel Kemikli civarında görülen toplu düşman kıtaatı topçularımızın ateşiyle epey telefata verdirilerek dağıtılmıştır. Seddülbahir'de düşman neticesiz topçu ateşine devam etmiştir. Keşif kollarımız bir mıntıkada düşmandan 30 sandık piyade cephanesi ele geçirmiştir. 24 ağustos akşamı Anadolu sahil bataryalarımız Seddülbahir'de düşman topçularıyla ordugahları ve amele kuvvetlerine başarıyla baskın ateşi yapmış, düşmanın şiddetli mukabelesinden hiçbir netice görülmemiştir. 24 ağustosta bataryalarımızın düşman piyade kuvvetlerine açtığı ateşler iyi neticeler vermiştir. "Düşman Esirlerinin İfadesi" başlıklı haberde, İkdâm'ın Rumeli muhabirinin bildirdiğine göre, (Çanakkale 24 ağustos) batırılan denizaltı esirleri İstanbul'a getirilmiştir. Bu esirler Alman denizaltılarının çok şeyler yaptıklarını belirterek onlardan şikayet etmişler ve geçenlerde Adalar denizinde batırılan nakliye gemisinde binlerce askerin boğulduğunu ve nakliyesinin sekteye uğradığını ifade etmişlerdir. "Anadolu Bataryalarımızın Muvaffakiyatı" başlıklı haberde, (Çanakkale 25 ağustos) İkdâm'ın Rumeli muhabirinin bildirdiğine göre düşman ihraç işlemi için iskeleler inşa etmek istemekte fakat topçularımızın ve son günlerde çıkan fırtınaların tesiriyle buna muvaffak olamamaktadır. Bilhassa Anadolu bataryalarımızın bu işte payı çok büyüktür.

Tanin gazetesindeki "Mondros'ta Müttefik Ordularının Hali" başlıklı haberde, Mondros'taki müttefik donanmasının Alman denizaltılarına karşı tel örgülerle korunduğu, müttefiklerin verdikleri kayıpların binlerle ifade edildiği, Fransızların Hamilton'ın beyhude yere adam harcadığını düşündükleri ve müttefik askerlerinin ümitsiz oldukları bildirilmektedir.

9 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 24-25 ağustos gecesi Anafartalar'da Mestantepe ve Azmakdere civarına çıkan keşif kollarımızın düşman siperlerine girerek 2 makineli tüfek ile 15 sandık cephane ve ayrıca birçok fişekle 20 kadar tüfek ele geçirdiği, bunların bugün düşmana karşı kullanılmakta olduğu, cephane yüklü bir İngiliz hasta arabasının ateşimizle tahrip olduğu, Seddülbahir'de düşman torpidolarının balon keşfiyle sağ cenahımıza bir müddet ateş ettiği fakat mühim bir netice elde edemediği, Boğaz bataryalarımızın 25 ağustosta Seddülbahir'de sol cenah kıtaatımıza ateş açan düşman bataryalarını iskat ettiği ve Morto limanında toplanmış olan düşman kıtaatını dağıttığı bildirilmektedir. "Bir İftira ve Hakikat" başlıklı haberde, Avusturya basınında çıkan ve Türklerin Kabatepe'deki ölü ve yaralıların uzuvlarını kestiklerine dair haberlerin asılsız olduğunun Avusturya Harbiye Nezareti'ne Avusturya Matbuat Heyeti muhabiri yüzbaşı Beyn tarafından çekilen telgrafla belirtildiği bildirilmektedir. "Fransız Ordusunda Halet-i Ruhiye" başlıklı haberde, İkdam'ın Çanakkale muhabirinin bildirdiğine göre, kendisi Seddülbahir, Anafartalar ve Arıburnu'nda alınan esirlerle görüşmüş ve Fransız esirlerinin Çanakkale'de savaştan hoşnut olmadıklarını, kendilerini hiç tehlikeye atmayıp askerlerini savaşa süren subaylarına güvenlerinin kalmadığını ve Fransızların manen çökmüş durumda olduklarını görmüştür.

Tanın gazetesindeki "Çanakkale'de Vaziyet-i Askeriye" başlıklı haberde, Bükreş'te münteşir Le Politique gazetesi Journal De Balkan gazetesinin müttefiklerin Bolayır'ı ele geçirdiklerine dair haberinin yalan olduğunu ve İngilizlerin bu tip haberleri Kopenhag ya da Atina aracılığıyla yaydığını, Bartelett'in gerçeği ortaya çıkardığını, buna göre 100.000 kişilik gemiler himayesinde, toplarla mücehhez bir ordunun Suvla limanına çıkarıldığı, önce biraz başarılı olunduysa da daha sonra kuvvetlerimizce püskürtülüp ağır kayıplara uğratıldıkları belirtilmektedir.

10 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 26 ağustosta Anafartalar'da Azmakdere civarındaki düşman mevzilerine açılan topçu ateşi sonucu düşman siperlerinde bomba ve cephane yangınları görüldüğü, Arıburnu'nda düşmanın sol cenahımıza gaz bombaları atıp bir lağım patlattığı, fakat bir zarar veremediği ve Seddülbahir'de hafif ateş teatisi olduğu bildirilmektedir. "İngilizlerin 3 aylık Zayiati" başlıklı haberde, (Berlin 8 eylül) Amsterdam'da yayınlanan Telegraph gazetesinin bildirdiğine göre,

İngilizlerin Gelibolu'daki 3 aylık zayıtı 651 subay ve 122.976 neferdir. "İngilizlerin Hodbinliği" başlıklı yazıda, Harp Matbuat Karargahı'ndan bildirildiğine göre, İngilizler Çanakkale'de yalnız kendileri savaşıp fedakarlık yapıyormuş ve yalnız kendilerinin kanı dklyormuş zehabını vermeye çalışmaktadırlar. Ayrıca tebliğlerinde Yeni Zelanda ve Avusturalya kayıplarından bahsetmemekte, hatta Fransızlarını bile gizlemektedirler. Ayrıca Ahmet Nedim tarafından yazılmış "Ben Bir Türküm" başlıklı Őir de bulunmaktadır.

11 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Seddülbahir'de sağ cenahımıza ateş açan bir düşman torpidosunun topularımızca vurularak uzaklaştığı, bu cenahta hafriyatı 28 ağustosta biten bir ileri sipere kıtaatımızın yerleştiği, evvelki akşam medhale yaklaşıp sol cenah kıtaatımıza ateş açan 2 düşman torpido muhribinin sahil bataryalarımızın ateşiyle kaçırıldığı, Seddülbahir'de İskele mevkisindeki düşman kıtaatını ve Morto limanındaki kıtaatını ve piyade mevzilerini ateş altına alıp bu kıtaatı dağıttığı bildirilmektedir. "Dşmanlarımızda İmraz-ı Mstevliye" başlıklı haberde, (Berlin 9 eylül) Gelibolu'daki İngiliz askerlerinde lekeli veba ve kolera hastalıklarının görüldüğünü Atina gazetelerinin yazdığı bildirilmektedir. "Bir İngiliz Generalinin Et-lafı" başlıklı haberde, (Berlin 9 eylül) İngiliz Generali Kenena'nın Çanakkale'de öldüğü bildirilmektedir. "Bir İngiliz-Fransız Heyeti" başlıklı haberde, Boyano'dan Berlin Tageblatt gazetesine bildirildiğine göre, Çanakkale'ye gitmek üzere yola çıkan İngiliz-Fransız ortak heyetinin Harbiye Nazırı ve komutanlarla müzakere için Logano'da duraklamışlardır. "Bir Őehidin Vasiyeti" başlıklı haberde, Çanakkale'de Şehit düşen İstanbul jandarmasından Tokatlı Davut oğlu Hasan'ın vasiyetinde erkek kardeşinin Şehit düşerse intikamını alıp düşmandan kamamasını, kız kardeşinin de oğlunu hayırlı, vatana düşkün ve fedakar yetiştirip intikamını almasını istemektedir. "Mondros'ta Düşman Asakiri" başlıklı haberde, (Atina 9 eylül) Mondros adasındaki Fransız ve İngiliz askerlerinin maneviyatının bozuk olduğu, su sıkıntısı çekildiği ve Varşova'nın düştüğü haberinin küçük bir ihtilale sebebiyet vermesinden buna sebep olan Rum ve Fransız gazetelerinin adaya girmesinin yasaklandığı bildirilmektedir. "Çanakkale'de Düşmanlarımızın Zayıtı" 115.000 başlıklı haberde, (Atina 9 eylül) ağustos sonu itibariyle 115.000'e yükselen müttefik kayıplarının 35.000'inin Fransız olduğu belirtilerek, Fransız-İngiliz komutanları arasındaki gerilimin arttığı, Fransızların bunda Hamilton'ı

sorumlu tuttıkları ve Fransız kumandanının üstlerine bu meyanda bir telgraf çektiği bildirilmektedir. Bu telgrafta kumandan İngilizlerin cepheye daha çok Fransız ve müstemleke askeri sürüp kendi askerlerini geride tuttuğunu belirtmektedir. Askerlerin de amirlerinin hareketini tenkid ettiği bildirilmektedir.

12 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar'da sağ cenah topçularımızın düşmanın cephane arabalarından birkaçını tahrip ettiği, sol cenahtaki topçularımızın düşman siperlerine açtığı ateşin çok tesirli olduğu, Seddülbahir'de 27 ağustos öğleden sonra düşmanın balon kşfiyle 2 kruvazör ve 1 torpidosunun muhtelif mevzilerimize saçma ateşi açtığı ve bir netice elde edemediği bildirilmektedir. “Bir Düşman Tebliğ-i Resmi'si” başlıklı haberde, (Londra 26 ağustos) 6 ağustostan beri Gelibolu ceziresinin müntehay-ı garbinde vuku bulan muharebata dair İngiliz resmi tebliği verilmektedir. Bu tebliğde hem kendilerinin hem de Avusturya ve Yeni Zelanda kıtaatının ciddi bir ilerleme kaydedemediği ve hedef ittihaz olunan yerlere ulaşamadığı bildirilmektedir. “Çanakkale Hakkında Mütalaat” başlıklı haberde, Berlin Tageblatt gazetesinin umur-ı bahriye mütehassısı bir yüzbaşı yazdığı bir makalede, hadısati özetledikten sonra İngiliz ve Fransızların artık Çanakkale'ye kuvvet gönderemeyeceklerini, çünkü çok zayıf verip ihtiyatlarının tükendiğini, İtalya'nın ise ne yapacağını henüz belli olmadığını ve sonucun lehimize olacağını umduğunu belirtmiştir. “Times'ın Tenkidatı” başlıklı haberde, Londra'dan Berliner Tageblatt gazetesine bildirildiğine göre, Times gazetesinin askeri muharriri İngiltere'nin hareket için hazırlanmamış olduğunu belirtmekte ve Çanakkale hareketinin öneminin fazla abartıldığını ifade edip, asıl ağırlık Fransa harbine verilse çoktan iyi bir netice alınabileceğini iddia etmektedir. “İngilizlerin İtirafatı” başlıklı haberde, Londra'dan Neu Freie Press gazetesine bildirildiğine göre, Daily News gazetesinin askeri muharriri Gelibolu muharebatına dair yazdığı yazıda, onca kuvvete rağmen hiçbir ilerleme kaydedilemediğini belirtmektedir. İmzasız bir makalede mütteliklerin bugüne kadar söyledikleri, iddiaları ve sonuçta ne olduğu hülasa edilmekte, Rus ve İngiliz basınının birbirini suçladığı bildirilmektedir. İngilizler Rusları Çanakkale belasını boşuna başlarına sarmakla, Ruslar da İngiliz ve Fransızları başarısızlık ve bu yüzden düştükleri durumla suçlamaktadırlar.

Tanin gazetesindeki “Çanakkale Harekatı ve İtalya'nın Tasavvuratu” başlıklı haberde,

Stampa gazetesinin İtalya'nın harekate katılmayacağını yazdığı bildirilmektedir.

13 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki “İngiliz Kumandanları Azlediliyor” başlıklı haberde, (Berlin 12 eylül) Frankfurter Zeitung gazetesinin Atina muhabirinin bir kaynaktan aldığı bilgiye göre, 26 ağustostaki yarma hareketinin başarısız olması sonucu 4 İngiliz liva komutanı azledilmiştir. Ayrıca Nedim tarafından yazılmış “Yılan Masalı” başlıklı şiir de bulunmaktadır.

Tanin gazetesindeki “Çanakkale Muharebatı ve İtalya” başlıklı haberde, Stampa gazetesinin General Jouffren'in İtalyan karargahını ziyaret etmesiyle İtalya'nın Çanakkale hareketine katılması arasında hiçbir bağ olmadığını yazdığı bildirilmektedir.

14 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar'da Karakoltepe civarındaki bir düşman alayıyla Tuzla gölü civarındaki düşman ordugahları ve Seddülbahir civarında toplu hareket eden düşman piyade birliklerinin topçumuzca müessir ateş altına alındığı ve toplu kıtaatın dağıldığı, sahile sokulmak isteyen düşman torpido ve kruvazörlerinin ateşimizle uzaklaştıkları bildirilmektedir.

Tanin gazetesindeki “Times Gelibolu Seferi Aleyhinde” başlıklı yazıda, Times gazetesinin bir haberinde, Avrupa'daki kuvvetlerden ayrılma yapılarak Çanakkale'ye asker ve teçhizat sevk edildiğini ve fakat yetersiz kuvvetlerle hareketin başladığını, neticede her iki cephede de başarısız olduklarını yazdığı bildirilmektedir.

15 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar ve Arıburnu'nda 30-31 ağustos gecesi keşif kollarımızın muhtelif mahallerde düşman siperlerine baskın yaptıkları, 31 ağustosta düşman kıtaatı ve araba ve makara kollarının topçumuzca telef edilerek dağıtıldıkları, Arıburnu'nda Yükseksirt'ta düşmanın bir top mevzisiyle yüksek yapılmış 2 gözetleme mahallinin tahrip edildiği, Seddülbahir'de öğleden evvel merkezdeki mevzilerimizden bir kısmına düşman topçularının yarım saat tesirsiz ateş ettikleri bildirilmektedir. “Ashmid Bartelett'in Mektubu” başlıklı haberde, bazı İngiliz gazeteleri için Çanakkale'de muhabirlik yapan mezkur şahsın yolladığı bir mektupta,

Suvla limanına ihraç teşebbüsü ile ilgili verdiği tafsilat ve askerimizin cesaret ve be-saletini takdiratı yer almaktadır. “Yalova Zabitan Müşehhedi” başlıklı haberde, İkdam gazetesinin Çanakkale özel muhabirinin yazdığı duygu yüklü bir makale yer almaktadır.

16 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar’da 1 eylülde keşif kol-larımızın baskınlarla perakende düşman kuvvetlerini perişan ettiği, Seddülbahir’de sağ cenahta düşman lağımına karşı kazdığımız lağımın patlatılarak düşman lağımının tahrip edildiği ve düşman lağımcılarının telef olduğu bildirilmektedir. Sol cenahta zik-zak siperler inşa etmekte olan düşman kuvvetlerinin bomba ateşimizle telefata uğratılıp siper inşasının durdurulduğu, bu cenahta 2 düşman bataryasının top ateşimizle iskat olduğu, 31 ağustosta Boğaz sahil bataryalarımızın İlyasburnu civarında bir düşman kıtaatını, Tekkeburnu’ndaki iskeleyi, Seddülbahir ve bundan başka piyadelerimize ateş açan Hisarlık’taki düşman bataryalarını müessir bir surette ateş altına aldığı, Hisarlık’taki bataryanın ateşi kestiği, 1 eylülde bu bataryalarımızın Seddülbahir iskelesi civarında toplanmış bulunan düşman topçularını ateşleriyle dağıttığı bildirilmektedir. “Bir Avusturyalı Neferin Ruznamesi” başlıklı haberde, Çanakkale’de ölen bir Avus-turyalı neferin üzerinden çıkan ve 25, 26, 27, 28 nisan tarihli vekayi tasvir eden ruznameden bahsedilmektedir.

17 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar’da sağ cenahımız karşısında düşmanın yapmakta olduğu tahkimatın ateşlerimizle durdurulduğu, Hisarlık burnuna yaklaşmak isteyen düşman torpidosunun ateşimizle kaçırıldığı ve sahil batarya-larımızın düşmanın torpil gemileriyle Seddülbahir’deki mühim düşman hedeflerini başarıyla topa tuttuğu bildirilmektedir. “Beroman Gazetesinin Mütalaası” başlıklı ha-berde, Romanya hükümetinin yayın organı durumunda olan mezkur gazetenin İti-lafçıların Bulgar yardımından ümitvar olmadıklarını, Gelibolu’yu zaptetmek istiyorlarsa çok büyük kuvvetler harcamaları gerektiğini, Türklerin ise ihtiyaç duydukları herşeyi Anadolu’dan katarlarla getirebildiklerini belirttiği bildirilmektedir. “Bir Alman Mu-habirinin Müşahedatı” başlıklı haberde, Harp Matbuat Karargahı’nın bildirdiği ve Gelibolu’da dolaşan bir Alman muhabirinin müşahedatı anlatılmaktadır. “Times’in İti-rafatı” başlıklı haberde, Harp Matbuat Karargahı’ndan bildirildiğine göre, 3 ağustos 1915 tarihli Times gazetesinin baş makalesi verilmektedir. Bu makalede Ashmed Bar-

telett'in Times'a yolladığı ve son Suvla çıkarması ile ilgili tafsilat verilmektedir. Bu tafsilatta bu hareketin ne kadar pahalıya mal olduğu belirtilmektedir. Ayrıca çalılıklarda çıkan yangının düşmanı ve kendilerini çok etkilediğini ve hareketin akamete duçar olmasının en büyük amilinin bu yangın olduğunu belirtmektedirler. Bartelett'in makalesinde hareketin neticesine dair çok az bilgi bulunduğu, resmi tebliğde de bir cümleyle geçirildiği ve hareket hakkında tek bilinenin kayıplarının hergün artmakta olduğu belirtilmektedir. Son olarak makalede ne kadar büyük fedakarlıkta bulunulursa bulunulsun aczlerini itiraf etmeleri gerektiği belirtilmektedir.

18 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde siper yapmaya çalışan ve arasıra toplu hedef gösteren düşman kıtaatının topçu ateşimizle dağıtıldığı, çıkarılan keşif kollarıyla her baskında ganimetler elde edildiği, Seddülbahir'de sol cenahta 3 eylül öğleden evvel topçularımızın düşmanın bir bomba mevzisinde büyük bir yangın vukua getirdikleri ve düşmanın bu yangından sonra bu mevziden ateşe devam edemediği bildirilmektedir. "Kitchener'in Beyanatı" başlıklı haberde, Lord Kitchener'in Lordlar Kamarası'ndaki beyanatı verilmektedir. Kitchener bu beyanatında Gelibolu'daki Yeni Zelanda ve Avusturalya askerlerinin cesaretinden övgüyle bahsetmekte ve kara kuvvetlerinin takviye edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca Türklerin kabiliyet ve istidadının takdir edilmesi gerektiğini de belirtmiştir.

Tanın gazetesindeki "Çanakkale'de İngiliz Zayıyatı" başlıklı haberde, Avam Kamarası'nda Harbiye Müsteşarı Tatanet'in 1130 subayın öldüğü, 2371'inin yaralandığı, 373'ünün mefküd olduğu, 17478 erin ölü, 59267'sinin yaralı ve 8021'inin de mefküd olduğunu bildirdiği belirtilmektedir.

19 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki "Mühim Haberler" kısmında, İngilizlerin Osmanlı askerinin gösterdiği insaniyeti takdir ettiği belirtilmektedir."İtalya ve Çanakkale Muharebatı" başlıklı haberde, İtalya'nın Çanakkale muharebatına katılmamaya kesin karar verdiğinin Sofya diplomatik mehafilinde tahmin edilmekte olduğunu bir gazetenin yazdığı bildirilmektedir. Bunun üzerine İngiltere ve Fransa arasında yeniden müzakerata başlandığı bildirilmektedir. "Avam Kamarası'nda Bir İstizah" başlıklı haberde, Avam

Kamarası'nın evvelki günkü toplantısında bir yenin Hamilton'ın raporundaki hataların neden kaynaklandığını sorduğu ve bu yüzden sadece kumandan ve erkanının cezalandırılmasının yeterli olmayacağını söylediği bildirilmektedir. "Kitchener'in Nutku Hakkında" başlıklı haberde, Kitchener'in Avam Kamarası'nda verdiği ve Türkleri öven beyanatın kendi başarısızlıklarından ileri geldiğini Alman matbuatının belirttiği bildirilmektedir. "Fransız Teftiş Komisyonunun Avdeti" başlıklı haberde, teftiş için Limni, Kefalonya, Midilli ve Bozcaada'yı dolaşan Fransız Senatosu askeri komisyonundan oluşan heyetin Marsilya'ya döndüğü ve buralardaki yaralı ve hastaların daha seri bir tarzda nakli için yeniden birtakım sihi teşkilatlar oluşturmak gerektiği tesbitinde bulunacakları bildirilmektedir. "Bitarafların Mşahedanı" başlıklı haberde, Teselia gazetesinin Rumi 2 ağustos 1915 tarihli nüshasında çıkan haberde müttefiklerin mütemadiyen saldırdıkları fakat insan ve mhimmata büyük kayıp verdikleri, İngilizlerin evvelki gün yaptıkları 3 hücumda 25.000 yaralı ve 8000 l verdikleri, "Hlasat-ı Vukuat-ı Harbiye" başlıklı haberde, Harp Matbuat Karargahı'ndan mayıs ve haziran aylarındaki muharebelerin bir zeti verilmektedir. İmzasız bir makalede İngilizlerin fırsat düştükçe askerimizin kahramanlık ve şecaatinden bahsettiği, fakat onlara teşekkür etmeyeceğimiz ve tatlı sözlerine kanmayacağımız belirtilmektedir.

20 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde deniz uçaklarımızın İmroz adasındaki Kefalo limanına taarruz edip büyük bir düşman gemisini vurdukları bildirilmektedir. Ayrıca Anafartalar'da 5 eylül gecesini keşif kollarımızın düşman keşif kollarını tard edip düşman siperlerine başarıyla bomba attıkları ve bir miktar tüfekle harp malzemesi ele geçirdikleri bildirilmektedir. 5 eylülde Kemikli limanı civarındaki düşman ordugahlarına topçularımızın açtığı ateşin çok müessir olduğu, Seddülbahir'de merkez mevzilerimize ateş açan düşman topçusunun mukabil topçu ateşimizle iskat edildiği, bu mntıkadaki keşif kollarımızın Kerevizdere civarındaki düşman siperlerine yaklaşıp tesirli bombalar attıkları, sahil bataryalarımızın 5 eylül öğleden evvel Seddülbahir'de piyade ve topçu mevzileriyle düşman ordugahlarını bombaladığı, büyük çaplı bir bataryanın yanında meydana gelen şiddetli bir patlamadan sonra hastane araçlarının o civara yollandığının görüldüğü, öğleden sonra bir Fransız savaş gemisi ile Seddülbahir'deki bir düşman kara bataryasının sahil bataryalarımıza 1 saat kadar ateş ettikleri ve hiçbir zarar veremedikleri bildirilmektedir. "Gelibolu'da Vaziyet ve Neticesi" başlıklı haberde,

(Berlin 18 eylül) yüzbaşı Tresyos'un Tageblatt gazetesine yazdığı makalede müttefiklerin Gelibolu'da çok zor durumda olup Türklerin galip mevkiye bulduklarını, bunun ise müttefikleri endişelendirdiğini belirtip bu durumun İngilizler için Mısır'da, Fransızlar için Tunus'ta ihtilal, İtalyanlar için ise Trablus'un kaybedilmesini davet demek olduğunu belirtmektedir.

21 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar'da 6 eylülde sağ cenahımız karşısında tahkimatla meşgul olan düşman kıtaatının topçu ateşimizle dağıtıldığı, Arıburnu'nda sol cenahtan icra edilen topçu ateşimizle düşmanın bomba mevzileriyle piyade siperlerinin birçok aksamının tahrip edildiği, bu sırada siperlerini terkeden piyade efradının da piyade ateşimizle telef olduğu, Seddülbahir'de sağ ve sol cenahta tahkimatla uğraşan düşman askerlerinin topçu ateşimizle işi tehir etmek zorunda kaldıkları, düşman topçularının sol cenahımıza yaptığı baskın ateşinden hemen hiçbir zayıat olmadığı, 6 eylülde Kerevizdere mensıbı yakınına yaklaşarak mevzilerimize ateş açan 2 düşman torpidosunun ateşlerimizle kaçtığı, düşmanın karadan ve adalardan ateşle mukabele ettiği ancak birşey yapamadığı, bir düşman uçağının Değirmenburun önündeki hastane gemimize bomba attığı, düşmanın hastane gemilerini asker sevki ve direklerinde gözetleme eri bulundurarak suistimal ettiği bildirilmektedir.

22 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Arıburnu'nun kuzeyindeki 2 düşman topuna 6 eylülde icra edilen ateşte her ikisine de birer tam isabet kaydedilip kaçışan topçu efradına topçu ateşimizle birçok telefata verildiği, aynı günde Arıburnu civarında duran bir düşman gemisine bir isabet kaydedilerek gemide yangın çıkartıldığı ve Kabatepe açıklarında huvla çıkaran bir romörköre isabet kaydedildiği ve her ikisinin İmroz adasına çekildiği, 7 eylülde Anadolu bataryalarımızın Morto limanı ile Seddülbahir'deki düşman kıtaatını, Hisarlık'taki düşman topçusunu müessir surette topa tuttuğu, düşmanın büyük çaplı toplarla gaz neşreden taneler atmakta olduğu bildirilmektedir. "Visbedan'a Giderken" başlıklı yazıda, yaralı 18 subay ve 3 erin Budapeşte'ye geldiği bildirilmektedir. "Ashmed Bartelett'in Raporu" başlıklı haberde, bu muhabirin ağustosun 21'inden başlayarak Çanakkale savaşları hakkında yazdığı rapora yer verilmektedir.

23 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 8 eylülde Anafartalar'da topçu ateşlerimizin tesiriyle sol cenahımızın karşısındaki düşman siperlerinde ve ordugahlarında zuhur eden yangının 2 saat devam ettiği, Arıburnu'nda 7-8 eylül gecesi sol cenahımızda düşman tarafından patlatılan lağımın pek cüzi hasar yaptığı ve derhal tamir edildiği, Seddülbahir'de 8 eylülde öğleden evvel düşman topçularının sol cenahımıza karşı bir müddet şiddetli ateş açtığı ve bu sırada bomba ateşleri icra eylesine rağmen topçularımızın mukabelesiyle düşman topçusunun iskat edildiği bildirilmektedir. "Osmanlı Mecruhları Berlin'de" başlıklı haberde, Çanakkale'de yaralanan bir kısım Osmanlı zabitanın salı günü Berlin'e vardığı, çarşamba günü de tedavi için Visbedan'a geçecekleri ve Berlinlilerin askerlerimizi samimi bir şekilde kabul ettikleri bildirilmektedir.

24 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar'da keşif kollarımızın düşman siperlerine bombalar ile taarruz ederek düşmana telefata verdirdikleri ve bir miktar tüfek ve cephane ele geçirdikleri, 9 eylülde Büyük Kemikli civarındaki düşman ordugahına icra edilen topçu ateşlerimizin ordugahta epey ziyatı mucib olduğunun gözlemlendiği, Arıburnu'nda sağ cenah topçularımızın düşmanın siperleriyle zeminliklerinden ve 2 tarassut mahallini tahrip ettikleri ve kereste yüklü büyük bir yelkenli gemiyi batırdıkları, 8-9 eylül gecesi bu cenahta tarafımızdan patlatılan bir lağımın düşmanın mukabil bir lağımını çökerttiği, Seddülbahir'de 8 eylülde sol cenahta Kerevizdere civarında bir subay ile 9 erden mürekkep bir düşman keşif kolunun hepsinin telef edildiği, topçularımızın bu cenah karşısında bir düşman bataryasını iskat ettiği, Hisarlık burnuna yaklaşan bir düşman torpidosunu kaçırtağı, sahil bataryalarımızın Boğaza yaklaşan Fransız torpidosunu ateş altında tard ettiği ve Seddülbahir'de Morto körfezindeki düşman kıtaatını ve Hisarlık'taki düşman topçusunu müessir bir surette bombardıman ettiği, bir düşman uçağının 8 eylülde Çanakkale'de askeri merkez hastanesine işaretli olduğu halde bomba attığı fakat bir hasar veremediği bildirilmektedir. "Mühim Haberler" kısmında, (Lozan 21 eylül-gecikmiştir) Gelibolu'daki İngiliz komutanı Hamilton'ın gönderdiği son raporda fırtına yüzünden karaya asker çıkarılmasının mümkün olmadığını, bombardımanın bunu daha da zorlaştırdığını, içinde asker bulunan mavnaların battığını, işgal ettikleri arazinin çorak olması nedeniyle askere kafi derecede su bulunamadığını yazdığı bildirilmektedir. "İtilafçılara Sonbahar Darbeleri" başlıklı

imzasız makalede, müttefiklerin Çanakkale'deki başarısızlıklarını hava muhalefetine bağladıkları belirtilerek, Hamilton'ın son raporu örnek olarak gösterilmektedir. "Çanakkale'de Düşmanlarımızın Zayıyatı" başlıklı haberde, (Berlin 22 eylül) düşmanlarımızın 15.000 yaralısının Cebel-i Tarık'ta olduğu ve son muharebelerde çok büyük kayıplar verdikleri bildirilmektedir.

25 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar'da topçularımızın müessir ateşiyle düşman siperlerinin bir kısmının yeniden tahrip edildiği, Arıburnu'nda yüksek bir sırtta bulunan düşman topunun ateşimizle sakatlandığı, Seddülbahir'de sağ cenanımızın ilerisinde tarafımızdan patlatılan bir lağımın tesiriyle düşmanın bir kısım siperi ve bombalara karşı gerilen tel kafeslerinin tahrip edildiği, ayrıca bize karşı düşmanın kazmakta olduğu bir lağımın bu sırada tahrip olduğu ve düşman lağım-cılarının kamilen telef edildiği bildirilmektedir. "İtalya Çanakkale Harbine İştirak Etmiyor" başlıklı haberde, (Sofya 24 eylül) İtalya'dan gelen haberlere göre İtalya başku-mandanlığı Çanakkale'ye kuvvet sevketmeleri için İtilafçılardan gelen istekleri red-detmiştir.

26 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar'da sağ cenahta keşif kollarımızın düşman siperlerinden 70 kadar tüfek ve teçhizat ele geçirdikleri, düşmanın bu cenahta işgal etmiş olduğu mevzilerin bir kısmından terd edildiği, Arıburnu'nda hafif ateş teatisi olduğu, Seddülbahir'de sol cenahtan çıkarılan bir müfrezemizin el bombalarıyla düşmanın bomba mevzisine saldırarak düşmanı bomba ateşinden men et-tiği bildirilmektedir. "İngiliz Askerinde Lekeli Humma" başlıklı haberde, (Berlin 23 eylül) Gelibolu'daki İngiliz askerinde lekeli humma başgösterdiği ve bunların Cebel-i Tarık'a götürüldüğü, İspanya basınının ise buna bir tedbir düşünülmesi gerektiği yolunda yayın yaptığı bildirilmektedir. "Kitchener'ın Safsatası" başlıklı haberde, Lord Kitch-ener'ın Lordlar Kamarası'nda yaptığı konuşmada Türklerin kuvve-i maneviyesinin kırıldığını söylediği ve bunun doğru olmadığını İngilizlerin kendi muhabirlerince de teyid edildiği belirtilmektedir. "Avusturalya Kıtaatının Zayıyatı" başlıklı haberde, (Berlin 24 eylül) Londra'dan bildirildiğine göre, Avusturalya kıtaatının zayıyatını 19.183'tür.

27 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar'da sağ cenahtan çıkarılan keşif kollarımızın düşmandan 43 tüfek ile bir miktar cephane ele geçirdikleri, 12 eylülde topçularımızın Mestantepe gerisindeki düşman ordugahlarını ateş altına aldığı ve pek çok zayıat verdirdiği, Arıburnu'ndaki sağ cenah ilerimizde patlattığımız bir lağım ile düşmanın yaptığı lağımın tahrip edildiği, topçularımızın sol cenahta düşmanın bomba mevzilerini ateş altına aldığı ve bu esnada mukabele eden düşman topçularının iskat edildiği, Arıburnu açıklarında yük çıkaran 3 nakliye gemisinin topçu ateşimizle kaçırıldığı, Seddülbahir'de 11 eylül akşamı düşmanın sol cenahtan attığı bombaların hiçbirinin siperlerimize düşmediği, bilakis bir kısmının kendi siperlerine düştüğü bildirilmektedir. "Esirler Ne Söylüyorlar?" başlıklı haberde, Anafartalar'da esir düşen mülazım-ı sani William George Stewart Fox'un esir düştüğünde Türklerin kendisine su ve yiyecek verip sırtlarında taşıdıklarını belirttiği bildirilmektedir. "Suriye ve Filistin'den Çanakkale'ye" başlıklı haberde, (Halep 12 eylül) Suriye ve Filistin'de 30 kişilik bir grubun önce İstanbul'a sonra da Çanakkale'ye vasıl olacağı bildirilmektedir.

28 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde muhtelif cihetlerde çıkarılan keşif kollarımızın biri Anafartalar, diğeri Kerevizdere civarında dolaşan keşif kollarını pusuya düşürerek esir ettikleri, düşman siperlerine icra eyledikleri baskınlar ile bir hayli tüfek, cephane, telefon ve istihkam aleti ele geçirdikleri bildirilmektedir.

29 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 13-14 eylül gecesi keşif kollarımızın Anafartalar'da düşman siperlerine bombalarla baskın yapıp 50'den fazla tüfek, kasatura ve dürbün ele geçirdikleri, Arıburnu'nda sağ cenah bataryalarımızın düşmanın 3 toptan mürekkep bir bataryasını ateşleriyle iskat ve bunlardan birini tahrip ettikleri, Seddülbahir'de 14 eylül öğleden sonra bütün cephede piyade ateşi ve sol cenahta top ve bomba ateşi teati edildiği, merkezde 40-50 neferlik bir düşman kıtaatının hücumu yeltendiği ancak siperlerinden 10 adım ilerler ilerlemez ateşimiz altında çoğunun telef olup kalanlarının siperlerine döndükleri, bu bataryamızın 14 eylül sabahı İmroz adasında düşmanın uçak hangarına bir bomba isabet ettirdiği bildirilmektedir. "Mebus Merle'nin Bir Mektubu" başlıklı haberde, Çanakkale'ye gönderilen sıhiye komisyonu üyesi Merle'nin yazdığı mektuba Porti Parisien gazetesinde yer verildiği belirtilmektedir. Mebus bu mektubunda Çanakkale hareketinin kötü yönetildiğini ve yeni

bir program yapılmazsa teşebbüs akim kalacağı gibi müttefiklerin şarktaki nüfuz ve itibarının da kırılacağını belirtmektedir.

30 Eylül 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 14 eylül akşamı Kerevizdere civarında görünen bir torpidonun sahil bataryalarımızın ateşleriyle batırıldığı, Seddülbahir'deki düşman mevzilerinin bu bataryalarımızın ateşleriyle bombardıman edildiği, 14-15 eylül gecesi muhtelif istikametlerde çıkarılan keşif kollarımızın bir düşman keşif kolunu pusuya düşürerek bir kısmını telef ettiği, tesadüf ettikleri diğer keşif kollarını da fi-rara mecbur edip birhayli silah ve teçhizat ele geçirdikleri, Seddülbahir'de 15 eylülde düşmanın muhtelif bataryalarının mevzilerinde bir müddet ateş açtığı ancak topçularımızın şiddetli mukabelesi neticesinde susmak zorunda kaldıkları bildirilmektedir. "Gelibolu'da Kahramanlık" başlıklı yazıda, Times gazetesinin Gelibolu'daki askerlerinin ne kadar zor şartlar altında görev yaptığından ve gösterdikleri kahramanlıklardan bahsettiği bildirilmektedir. "Independence Romen'in Takdiratı" başlıklı haberde, (Bükreş 28 eylül) bu gazete Osmanlı askerinin harikulade mukavemetini derc ettiği bir makalede takdir etmektedir.

1 T.E.(Teşrin-i Evvel)1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar'da 16 eylül öğleden evvel düşmanın kara ve gemi topları ile mevzilerimize ateş açtığı, topçularımızın düşmanın obüslerini ateş altına alarak bunları iskat ve bir makineli tüfek mevzini tahrip ettikleri, Arıburnu'nda fasılah ateş teati edildiği, Seddülbahir'de sağ cennahtan düşman tarafından patlatılan bir lağımın hiçbir hasar vermediği bildirilmektedir. "Askerimizin Kahramanlığı" başlıklı haberde, İstanbul hastanelerinden birinde kalmakta olan bir subay bir gazeteye verdiği beyanatta 2 adet kahramanlık hikayesi anlatmaktadır. Bunlardan birinde süngü hücumuna kalkıp başarılı olan Türk birliğinden bir onbaşının kumandanından savaş gemilerine süngü hücumu yapmak için emir istemesi, diğerinin ise bir düşman taarruzu sırasında sol kolunu kaybeden bir neferin subayından tabancasını vermesini istemesi ve onunla düşmandan öç almak istemesi, bir çavuşun da "Aman Ya Muhammed.....! biz bugün sana kavuşmak ve şehit olmak istiyoruz. Ben o kadar günahkarım ki beni cennetine almıyorsun!" feryadıyla ateş edip ilerlediği belirtilmektedir.

2 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 16-17 eylül gecesi keşif kollarımızın Anafartalar'da düşman keşif kollarını siperlerine kadar tard ve takip ederek 20 tüfek, kasatura vesair teçhizat-ı harbiye ele geçirdikleri, Arıburnu'nda sol cenah topçularımızın Kanlısirt civarındaki düşman siperlerini ve mahfuz mahallerini tahrip ettiği, Seddülbahir'de 16 eylül akşamı sağ cenahtan patlattığımız bir lağımın tesiriyle düşman siperlerinin bir kısmının tahrip olduğu, 16-17 eylül gecesi sol cenahtan çıkarılan bir keşif kolumuzun düşman siperleri önündeki kum torbalarını tahrip ettiği ve tel örgülerini söküp kırdığı bildirilmektedir. "Framandebelat'ın Makalesi" başlıklı haberde, (Viyana 30 eylül) mezkur gazetenin bir makalesinde Meclis-i Mebusan'ın ordu hakkındaki hissiyatının haklı olduğu, Türk askerinin kahramanlığı ve cesareti belirtilmekte ve Türkiye ile Bulgaristan arasındaki münasebetin teyidiyle müttefiklerin hareketin başarısız olacağını itiraflarının başladığı bildirilmektedir. "Çanakkale Seferi Hakkında" başlıklı haberde, (Berlin 30 eylül) Başbakan Asquith'in Avam Kamarası'nda Çanakkale hareketinin başarısızlığının incelenmesine dair sorulan bir soruya Lord Kitchener'in geçenlerdeki bir beyanatına zemimeten hiçbirsey söyleyemeyeceğini ifade ettiği belirtilmektedir.

3 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde keşif kollarımızın taarruzlarla düşmandan silah ve teçhizat ele geçirmeye devam ettikleri, bir düşman kruvazörünün Arıburnu'nda ve Conkbayırı'ndaki mevzilerimize tesirsiz ateş ederken topçularımızın mukabelesiyle vurulduğu ve uzaklaştığı, Seddülbahir'de bir süre top düellosunun devam ettiği ve düşman bataryalarından birkaçının iskat edildiği, sol cenahta düşman siperlerinden bir kısmının tahrip edildiği, sağ cenahta kaşılıklı lağım müsademesinde düşman lağımı iptal edilerek lağımçıların telef edildiği bildirilmektedir. "Mühim Haberler" kısmında, son Gelibolu muharebatına katılan İngiliz Generali Longterd'in Osmanlılarca esir edildiğinin İngiliz resmi tebliğinde bildirildiği nakledilmektedir.

4 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 19 eylülde Seddülbahir'de sağ cenahımız ilerisinde tarafımızdan patlatılan bir lağım ile düşmanın mukabil lağımının tahrip edildiği, içindikilerin de öldüğü bildirilmektedir. "Times'ın İtirafatı" başlıklı habere göre, mezkur gazetenin Atina muhabirinin gazetesine yolladığı bir telgraf neşredilmiştir. Telgrafta muhabir ABD'li bir dostunun yakın zamanda İstanbul'dan

geldiğini belirterek onun söylediklerini iletmektedir. Bu kişi İstanbul halkında hiçbir endişe olmadığını, Çanakkale'deki müttefik birliklerinin tek yapabildiğinin Türkleri bir kısım siperlerden söküp yerlerine geçmek olduğunu, ancak yoğun Türk ateşi altında kaldıklarından bunda da başarılı olamadıklarını ve Türklerin çok iyi mevzilendiklerinden gelen her taarruzu püskürttüklerini belirtmektedir.

5 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 20 eylülde Seddülbahir'de sol cenahımıza karşı düşman topçularının 1000'e yakın mermi sarfetmelerine rağmen bir netice alamadıkları, topçularımızın şedid mukabelesi neticesinde düşman bataryalarının sustuğu, bu cenahta tarafımızdan patlatılan bir lağımın düşmana hayli telefata verdirdiği, öğleden sonra Çanakkale istikametine ateş açan bir kruvazöre topçularımızın 2 mermi isabet ettirdikleri, 20 eylülde Anadolu sahil bataryalarımızın Seddülbahir iskelesinde düşmanın şilep ve dubasına ateş açarak büyük zayıflık verdirdiği ve düşmanın bu ateşlerimize neticesiz mukabele ettiği bildirilmektedir. "Çanakkale'de" başlıklı haberde, (Berlin 3 T.S.) liberal partinin mebusu Kavley'in Çanakkale'de öldüğü bildirilmektedir. "Çanakkale Harekatı" başlıklı haberde, (Sofya 4 T.S.) Osro gazetesi son zamana kadar Çanakkale harekatında taarruzların zayıfladığını ve bu böyle devam ederse muhacimlerin saldırıları kış sebebiyle ertelemek zorunda kalacaklarını belirtmektedir.

6 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 5 torpidonun Kerevizdere civarına yaklaşmış sol cenahımıza ateş ettikleri, fakat Anadolu bataryalarımızın mukabelesiyle birinde yangın çıktığı ve diğer torpidolarla birlikte Boğaz dışına çıktığı bildirilmektedir. "Fransızların Ordumuzu Takdiri" başlıklı haberde, İstanbul'dan kaçan Emille Galli adlı bir muharririn Goloa gazetesinde makalat neşrettiği ve bu makalelerde Türk askerinin şecaatinden, askeri teşkilatından, mukavemetinden ve bu mukavemetteki esrardan bahsedip bunları Fransızlara bildirmek istediği belirtilmektedir. Askerin bilhassa iaşe ve levazımat yönünden hiçbir sıkıntısı olmadığını belirtmektedir. "Tunus'ta Tezahürat" başlıklı haberde, Fransız ve İngilizlerin Çanakkale'deki son başarısızlıklarının Tunus'ta sevinçle karşılandığı belirtilmektedir.

7 T.E. 1915: Resmi tebliğde Anafartalar'da topçularımızın Büyük Kemikli civarındaki düşman ordugahını ateş altına alarak ordugahta büyük karışıklık ve zayıf husule getirdiği, Arıburnu'nda fasılalı topçu ve piyade ateşi teati edildiği, Seddülbahir'de sağ cenahımız ilerisinde düşmanın patlattığı lağımdan ve sol cenahımıza karşı icra eylediği topçu ateşlerinden bir hasar husule gelmediği, bir düşman monitörünün aşirtma ateşi ile Gelibolu'yu bombardımana teşebbüs ettiği fakat bataryalarımızın mukabelesiyle isabet alıp uzaklaştığı bildirilmektedir. “Karaburun Önlerinde Fransız Nakliye Sefineleri” başlıklı haberde, (Logano 5 T.E.) Selanik'ten Milano'da yayınlanan Secolo gazetesine bildirildiğine göre, şimdiye kadar 16 Fransız nakliye gemisinin Karaburun önlerine gelip limana giremediği, içlerindeki askerlerin Künyeli-Köprülü hattını muhafaza edecekleri bildirilmektedir.

Tanın gazetesindeki “İtilaf-ı Merbi'in Büyük Hezimet” başlıklı haberde, Bükreş'te münteşir Sear gazetesinin İngilizlerin Çanakkale'yi çok kolay ele geçireceklerini sandığını, aldıktan sonra bütün Balkan devletlerini Almanya'ya karşı saldırıya zorlayacaklarını, ancak Osmanlıların kahramanlığı sayesinde hesaplarının tutmadığını, İngiltere'nin ilk defa bir müslüman devlet tarafından yenildiğini, Bulgarlara yüklendiklerini, ancak Bulgaristan'ın Türkiye'ye karşı savaşa girmeyeceğini belirttiğini yazdığı bildirilmektedir.

8 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki “Mühim Haberler” kısmında, General Hamilton'ın erkanı ile birlikte müttefik kuvvetlerinin Selanik'e çıkarılması konusunu görüşmek üzere mezkur şehirde olduğu ve Fransız ve İngiliz kuvvetlerinin General D'Amade'nin komutasında karaya çıkarılacakları bildirilmektedir. “Yunanlı Bir Gönüllünün Defter-i Hatıratından” başlıklı haberde, Çanakkale muharebelerinde maktul düşen Yunanlı bir gönüllünün hatıra defteri verilmektedir. “Churchill'in Nutku” başlıklı haberde, Churchill'in 15 eylülde büyük bir mitingte söylediği bir nutku verilmektedir. Churchill nutkunun Çanakkale ile ilgili bölümünde Gelibolu'da şu ana kadar mühim ittihaz edilen hiçbir noktayı işgal edemediklerini belirtmektedir. “Ahval-i Umumiyyeye Bir Nazar” başlıklı imzasız makalede, müttefiklerin Çanakkale'deki kuvvetlerini Yunanistan'a nakletmek istemelerinin bunların Almanya, Avusturya ve Bulgaristan'a karşı kullanılmak olması halinde bu moralsiz ve zayıf kuvvetlerle yenilmelerinin kaçınılmaz olduğu belir-

tilmektedir. “Selanik’e Asker İhracı” başlıklı haberde, Havas ajansı daha Yunan hükümeti ile müzakereler sürerken müttefiklerin karaya asker çıkarmaya başladığını ve Yunan hükümetinin bunu protesto ettiğini bildirmektedir.

Tanin gazetesindeki “İtilafçılar Çanakkale’den Gidiyor” başlıklı haberde, Wiener Tageblatt gazetesinin Hamilton ve D’ Amad’ın bir kısım askerlerini Çanakkale’den Yunanistan’a aktardıklarını, kalanını da daha sonra aktaracaklarını, Türklerin İngiliz nüfuzuna büyük darbe indirdiklerini, eğer çekilecek olurlarsa Türk askerlerinin diğer cephelerde de kesin sonuçlar için serbest kalacaklarını belirttiği bildirilmektedir.

9 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar’da keşif kollarımızın tahkimatla meşgul düşman efradına bombalarla saldırıp tahkimata engel olduğu, 24 eylülde attığımız mermilerden birinin Kemikli limanındaki bir kruvazöre isabet ederek kaçmasına sebep olduğu, 24 eylül öğleden sonra İmroz adasında görülen yangının akşama kadar devam ettiği, Arıburnu’nda bomba ve piyade ateşleri teati edildiği, Seddülbahir’de sol cenahta topçularımızın düşmanın bomba mahallini müessir ateşiyle tahrip ettiği bildirilmektedir.

10 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar’da 25 eylülde Büyük Kemikli’ye yaklaşmak isteyen büyük bir düşman gemisinin topçu ateşlerimizle uzaklaştığı, Arıburnu’nda 25 eylülde hafif piyade ve topçu ateşi ile bomba atışlarının teati edildiği, Seddülbahir’de sağ cenahımız ilerisinde düşmanın patlattığı lağımlardan hasıl olan çukurların işgal edilip düşman aleyhine tahkim edildiği, 25 eylülde Seddülbahir civarında görülen düşman kıtaatının topçu ateşlerimizle büyük zayiata duçar olduğu bildirilmektedir.

11 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar’da 26 eylülde sol cenahımıza ateş açan düşman bataryalarının mukabil ateşimizle iskat edildiği, Arıburnu.’nda düşmanın kazmakta olduğu bir lağımın tarafımızdan patlatılan bir lağım tesiriyle iptal olduğu, düşmanın Kerevizdere civarındaki topçu mevzinin topçu ateşlerimizle tahrip edildiği, Seddülbahir’de 25-26 eylül gecesi sol canahtan çıkarılan keşif kollarımızın

düşman siperlerine bomba taarruzu yaparak bir miktar ganimet elde ettikleri bildirilmektedir. “Fedakarlığımızı Takdir” başlıklı haberde, (Berlin 8 T.E. gecikmiştir) Devıçeçağ Zeitung gazetesi bir makalesinde Türklerin Çanakkale’deki fedakarlık ve be-salet dolu müdafaasını övmektedir.

12 T.E.1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar’da 27 eylülde topçularımızın Kireçtepe şimal kısmında görülen düşman torpidosuna isabet kaydederek bir zırhlı ve ayrıca bir torpidonun 10 dk kadar bataryalarımıza tesirsiz ateş açtıkları, öğle-den sonra düşman siperi altında tarafımızdan patlatılan lağımın tesiriyle siperdeki birçok düşman efradının öldüğü, kalanların kaçtığı bildirilmektedir. Arıburnu’nda bir düşman torpidosunun sağ cenahımıza ve bir kruvazörle bir monitörün Maydos istikametine bir süre neticesiz ateş açıp çekildikleri, Seddülbahir’de mevzilerimize karşı düşmanın 1000’den fazla mermi sarfetmesine rağmen hiçbir zarar veremediği ve bataryalarımızca düşman bataryaları ve bomba mahalleri ateş altına alınarak düşman ateşinin iskat edildiği bildirilmektedir. “Gelibolu ve Mısır’daki İtilaf Orduları” başlıklı haberde, Roma’dan Yeni Asır gazetesine bildirildiğine göre, müttefiklerin Sırbistan’a gönderilmek üzere Mısır’dan 100.000 asker çekeceğini Tribuna gazetesi yazmıştır. “Çanakkale’den Sarf-ı Nazar Ediyorlar” başlıklı habere göre, (Berlin 11 T.E.) Sokullu gazetesinin Londra muhabiri çektiği telgrafta Çanakkale hareketından sarf-ı nazar edileceğini belirtmektedir. Muhabir İngiliz ve Fransızlar arasında akdedilen askeri şurada sırlara tek yardım yolunun Çanakkale’deki kuvvetleri Yunanistan’a çıkarmak ve böylece belki de bütünüyle Çanakkale hareketini durdurmak ve bitirmek olduğunun kararlaştırıldığını bildirmektedir.

13 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Büyük Kemikli civarındaki düşman ordugahının topçularımız tarafından ateş altına alınarak hayli telefata verdirtildiği, Arıburnu ve Seddülbahir’de hafif piyade ve topçu ateşleri olduğu bildirilmektedir. “İngiliz-Fransız Askerlerinin Selanik’e İhracı” başlıklı haberde, (Viyana 11 T.E.) 5 T.E.’den itibaren birkaç gün içinde 20.000 kadar müttefik kuvvetinin Çanakkale’den Selanik’e nakliye gemileri ile taşındığı bildirilmektedir.

Tanın gazetesindeki “Çanakkale Muharebesinden Vazgeçiyorlar” başlıklı haberde, Secolo gazetesi İngilizlerin Sırbistan’a yardım ve Bulgaristan’a karşı hareket için çok askere ihtiyaç duyduğunu, bunun bir kısmını Çanakkale’den alacaklarından hareketi tatil edeceklerini ya da tamamen vazgeçeceklerini, bütün uzmanların harekatta ilerleme olmayacağını söylediği, İngiliz ve Fransızların bunu görüştükları ve kamuoyunun buna hazır olduğu belirtilmektedir.

14 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar’da topçu ateşimizin düşmana mühim zayıat verdirdiği, Arıburnu’nda düşmanın bir mitralyöz mevzisinin top ateşimizle tahrip edildiği, düşmanın bir torpidosuyla bir kısım kara topçuları tarafından bataryalarımıza tesirsiz ateş açıldığı, Seddülbahir’de 28-29 eylül gecesi sağ cenahta keşif kollarımızın düşman siperlerine bomba baskını yaparak hayli tahribat ve zayıat husule getirdikleri, 29 eylülde sol cenah ilerisinde tarafımızdan patlatılan bir lağımın düşman siperinden büyük bir kısmını tahrip ettiği ve hastane gemilerinde görülen hareketliliğin düşmanın bu gemileri cephane naklinde kullandığını ispat ettiği bildirilmektedir. “Çanakkale’de Ümitleri Münkati” başlıklı haberde, Sofya’da yayınlanan Otro gazetesine göre, (27 eylül) Cenevre’den gelen haberlerde müttefiklerin Çanakkale hareketinin başarısızlığını hafifletmek için Balkanlara yüklenmeyi düşündükleri ve Bulgaristan ile Osmanlı arasındaki İtilafın onların Çanakkale’nin zorlanması ümitlerini ortadan kaldırdığı bildirilmektedir. “Hamilton’ın Raporu-Taht El-Bahırlar” başlıklı haberde, Hamilton’ın yazdığı raporda, Adalar denizinde Alman denizaltılarının görünmesiyle her geçen gün işlerinin daha da zorlaştığını belirttiği bildirilmektedir. “Osmanlı Al-i Cenabı” başlıklı haberde Taşkışla hastanesinde tedavi gören ve gözleri kör olan Haley Hodar adlı İngiliz esirinin ülkesine iade edildiği bildirilmektedir. “Çanakkale Taarruzunun Akıbeti” başlıklı haberde, (Viyana 12 T.E.) Journal gazetesi harekattan vazgeçilmesinin müttefikler için büyük ve emsali görülmemiş bir başarısızlık olduğunu belirtmektedir. “Adalar Denizinde Taht El-Bahırların Mühim Muvaffakiyetleri” başlıklı haberde, (Berlin 12 T.E.) son 2 günde Adalar denizinde bir İngiliz ve bir Fransız nakliye gemisinin torpillendiği ve Fransız gemisinin 200 Fransız askeri taşımakta olduğu bildirilmektedir.

15 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 30 eylülde Anafartalar’da bir düşman

uçağının ateşimizle yaralayıp Tuzla gölü şarkına düştüğü ve top ateşimizle tahrip edildiği, Arıburnu'nda düşmanın bütün mevzilerimize tesirsiz ve fasıllı bir müddet ateş açtığı, Seddülbahir'de bir düşman torpidosunun Kerevizdere mensıbı açığından sol cenahımıza ateş açmaya teşebbüs ettiği, fakat ateşimizle Boğaz açığına kaçtığı bildirilmektedir. "Avam Kamarası'nda İstizah" başlıklı haberde, Avam Kamarası'ndaki 2 İngiliz mebusunun hükümeti Çanakkale hareketi hakkında kendilerine bilgi vermediği ve basına sansür uyguladığı için eleştirdikleri bildirilmektedir.

16 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar ve Arıburnu'nda fasıllı top, tüfek ve bomba ateşi olduğu, Seddülbahir'de sağ cenahtan attığımız bombaların düşman siperlerinde yangın çıkardığı, sol cenahımıza ateş açan düşman bataryalarının topçularımızın mukabelesiyle susturulduğu ve Tekkeburnu'ndaki düşman karargahında yangın zuhur edip yarım saat sürdüğü bildirilmektedir.

Tanın gazetesindeki "Çanakkale'de 90.000 Kanadalı Telef Olmuş" başlıklı haber yer almaktadır.

17 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 2 T.E.'de Seddülbahir'de Kerevizdere istikametinde tarafımızdan patlatılan bir lağımın tesiri ve top ateşlerimizin yardımıyla bir düşman blok havuzunun tahrip edildiği bildirilmektedir. "İngilizlerin Heyecan ve Endişesi" başlıklı haberde, (Berlin 12 T.E.) Secolo gazetesinin Londra muhabirinin bildirdiğine göre, Çanakkale hareketinin başarısızlıkla bitmesi ihtimali İngiltere hükümet mehafilinde konuşulmakta ve bu ihtimal İngilizlerde heyecan ve endişeye sebep olmaktadır.

18 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde düşmanın kara ve gemi toplarıyla mevzilerimize bir müddet ateş açtığı, fakat topçularımızın mukabelesiyle bu tesirsiz ateşin iskat edildiği bildirilmektedir. "Bir İngiliz Muharririn Konferansı" başlıklı haberde, (Berlin 15 T.E.) İngiliz yazarlardan Saton Vaston'ın verdiği bir konferansta Çanakkale'deki muhtemel bir yenilginin her tarafta hezimeteye yol açacağını, Mısır, Hindistan, Irak ve hatta İran'da insanların kendilerine karşı silaha sarılacağını söylediği

bildirilmektedir. “İngiliz Lordlar Kamarası’nda” başlıklı haberde, Lord Milner’in Balkanlardaki gelişmelerin Çanakkale hareketından sarf-ı nazar etmek için iyi bir yol olduğunu söylediği ve bu konuda takrir verip vermeyeceği sorusuna cevab-ı neti verdiği bildirilmektedir.

19 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar’da keşif kolları müsademesiyle fasılalı topçu ateşi teati edildiği, Arıburnu’nda düşmanın kara toplarıyla bir torpidosunun mevzilerimize bir müddet tesirsiz ateş ettiği, mukabele sonucu ateşi kestiği, düşmanın kazmakta olduğu bir lağımın dinamitle tahrip edildiği, Seddülbahir’de 3 T.E.’de 24 saat zarfında düşmanın sarfettiği binlerce top mermisinin tesirsiz olduğu bildirilmektedir. “Türkler Mertcesine Harbediyorlar” başlıklı haberde, Londra’da neşredilen Şark-ı Karib adlı risalenin Mısır’daki muhabiri oraya gelen müttefik askerlerinin ittifakla Türklerin kahramanlık, besalet, cesaret ve insanlığından bahsettiklerini bildirmektedir. Bu askerlerin anlattıkları olaylar da bunu teyid etmektedir. Birisi yaralı ve ölümler için akdedilen mütarekede tarafların birbirleri ile musafaha etmeleri ve düşmana ait olan bir şeyi yanlışlıkla alan Türk askerini subayının azarlayıp eşyayı iade ettirmesi, diğeri de düşman hastanesi yakınına düşen bir top mermisinden üzülen Türk kumandanının özür mesajı yollamasıdır. “Çanakkale Hakkında Sükut-ı Hayal” başlıklı habere göre, Secolo gazetesinin Londra muhabiri İngilizlerin Çanakkale’deki kaybının 100.000’i bulduğunu ve harekate kaybedilmiş gözüyle bakılması gerektiğini belirtmektedir.

20 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 4-5 T.E. gecesi keşif kollarımızın düşmanın kuvvetli keşif kollarıyla çarpışarak bunları siperlerine kadar sürdükleri ve ehmmiyetli telefât verdirdikleri, Arıburnu ve Seddülbahir’de her iki tarafça mevzi ve bomba ateşi teati edildiği bildirilmektedir. “Mühim Haberler” kısmında, Lord Milner’in Lordlar Kamarası’nda Gelibolu’nun tahliyesini talep ettiği bildirilmektedir. “Avusturalyalıların Şikayeti” başlıklı haberde, (Berli 18 T.E.) Avusturalya gazetelerinin binlerce Avusturalya efradının boşuna feda edildiğini belirterek, harekattan sarf-ı nazar edilmesinden dolayı infial gösterdikleri ve müsebbiblerin ibret için cezalandırılmasını istedikleri bildirilmektedir. “Çanakkale Hakkında Bir İstizah” başlıklı haberde, Lahay’dan bir gazeteye bildirildiğine göre, Fransız sosyalist fırkası hükumete Çanak-

kale'deki kayıpları ve harekata hala niçin devam edildiğini sormuş ve harekata başarısız gözüyle bakıldığından bir an önce bitirilmesini talep etmiştir. “Çanakkale Hakkında İtilafçıların Muahedeleri” başlıklı haberde, Neu Freie Press gazetesine bildirildiğine göre, Journal di İtalia gazetesi Çanakkale hakkında 22 K.E. 1914'te İngiltere, Rusya ve Fransa arasında imzalanan muahedenamenin esas noktalarını vermektedir. Buna göre: 1-) İngiltere ve Fransa Çanakkale ve İstanbul'u alacaklar. 2-) Rusya bu kuvvetlere Karadeniz'den yardım edecek. 3-) Dersaadet ve Boğazlar Rusya'nın idaresine verilecek. 4-) İmzacı devletler muahedenamenin mündericatını Balkan devletlerine karşı gizli tutacaklardır.

21 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar'da tahkimatla meşgul olan düşman kıtaatıyla Kireçtepe'ye ateş açan bir düşman torpidosunun topçularımız tarafından ateş altına alındığı, Arıburnu'nda 5-6 T.E. gecesi sağ ve sol cenahımıza neticesiz ateş açan bir torpidonun sol cenah topçularımızın mukabelesi üzerine ateşi kestiği, Seddülbahir'de fasılalı top ve bomba ateşi olduğu bildirilmektedir. “İngilizlerin Ricatı” başlıklı habere, göre, (Viyana 19 T.E.) London News gazetesi İngilizlerin Gelibolu'da icra ettiklerini yazmış ve sansür buna izin vermiştir. “Gelibolu Muharebatı” başlıklı yazıda, Berlin Tageblatt gazetesinin Çanakkale muhabiri Emil Ludwig'in gönderdiği mektuba yer verilmektedir. Bu mektupta muhabir Türklerin hem savunma hem de hücumda çok iyi olduklarını emsal ile anlattıktan sonra, İngilizlerin içinde buldukları zorlukları ve Türklerin esirlere nasıl davrandıklarını anlatmaktadır. “Çanakkale'de İngilizlerin Zayiâtı” başlıklı haberde, (Berlin 19 T.E.) İsviçre gazetelerinin Londra'dan bildirdiğine göre, son İngiliz telefât listesinde 3 İngiliz generalinin Çanakkale 'de öldüğü ve dördünün de kaybolduğu zikrolunmaktadır. “Hamilton'ın Tebdili” başlıklı haberde, (Berlin 19 T.E.) Hamilton'ın yerine Samuel Monroe'nun atandığı bildirilmektedir.

22 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde mevzi ateş muharebelerinden başka bir şey olmadığı bildirilmektedir. “Krupatrik'in Teklifi” başlıklı haberde, Rus generali Krupatrik'in İngiliz ve Fransız kuvvetlerini Çanakkale'den çekip 1 ay Sırbistan'a yardım etmeyi teklif ettiği bildirilmektedir.(Viyana 20 t.e.) “Askerimizi Takdir” başlıklı habere göre, (Berlin 20 T.E.) Kont Rementlov Deutsche Zeitung gazetesinde

Türk askerinin Çanakkale'deki kahramanlığını takdir eden bir yazı yazmıştır.

23 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar'da düşman tarafından Azmakdere civarında tesis edilen barikatın topçu ateşimizle döküldüğü ve 3 makineli tüfeğin tafrip edildiği, Arıburnu'nda düşmanın 1-2 harp gemisinin ve kara topçusunun mevzilerimize bir müddet tesirsiz ateş açtığı, fakat topçularımızın mukabelesiyle ateşi kestikleri bildirilmektedir. “İngiliz Avam Kamarası'nda” başlıklı haberde, (Berin 21 T.E.) bir liberal parti üyesi hareketin Rusya'nın talebi üzerine yapıldığına dair İngiltere'nin Petersburg elçisinin sözlerinin doğruluğunu ve harekate aynı önemi Rusya'nın verip vermediği konusunda Asquith'in bir açıklaması olup olmayacağını sorduğu, Dahiliye Müsteşarı Lord Cecil'in elçinin sözlerinin bütün açıklamayı kapsamadığını belirttiği bildirilmektedir.

24 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar'da topçularımızın düşman siperlerinde mühim tahribat yaptıkları, Conkbayırı civarına ateş açan bir düşman torpidosuna isabet kaydedilerek yanmaya başladığı, civardan yetişen torpidoların yardımıyla İmroz adasına çekildiği, Arıburnu ve Seddülbahir'de fasıllı top, tüfek ve bomba ateşi teati edildiği bildirilmektedir. “İngiliz Avam Kamarası” başlıklı habere göre, (Berlin 22 T.E.) Harbiye Müsteşarı Tenman Avam Kamarası'nda Gelibolu'da en çok dizanteri görüldüğünü, hasta asker sayısını veremeyeceğini ve Lord Kitchener'ın haftada 30.000 yeni askere ihtiyaç olduğunu belirttiğini söylemiştir. “Türklerin Mertliği” başlıklı haberde, bir siyasi risalede İngiliz asker ve subaylarının Türklerin mertlik, alicenaplık, kahramanlık ve centilmenliği hakkında söyledikleri yer almaktadır. “Hamilton'ın Geriye Celbi Esbabı” başlıklı habere göre, (Berlin 22 T.E.) Evening Standard gazetesi verilen bunca kayba ve yapılan bunca fedakarlığa rağmen elde edilen neticenin son derece ehemmiyetsiz olmasının Hamilton'ın geriye çekilmesinin sebebi olduğunu yazmaktadır.

25 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar'da keşif kollarımızın düşman keşif kollarını pusuya düşürerek bir kısmını telef ve geri kalanlarını siperlerine sürdükleri, burada düşmanın bomba mahalli ile tekrar inşa edilen barikatlarının top

ateşimizle tahrip edildiği, Arıburnu ve Seddülbahir’de top, piyade ve bomba ateşlerinin devam ettiği ve bir düşman torpidosunun neticesiz ateş açtığı bildirilmektedir. “Mühim Haberler” kısmında, İngiliz basınının Çanakkale hezimetini ileri sürerek hükumeti istifaya davet ettiği bildirilmektedir. “Askerimizi Takdir” başlıklı habere göre, (Berlin 23 T.E.) General Von Klok bir gazete muhabirine Osmanlı askerinin Gelibolu’daki icraatıyla hareketi akim bıraktığını belirterek askerimizden övgüyle bahsetmiştir.

26 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki “İngiltere Rical-i Siyasiyesi” başlıklı yazıda, uzun yıllar İstanbul’da kalmış olan dava vekili Sir Edwin Pierce’in yazdığı bir eserde, İngiltere’nin Rusya için Türkiye’yi gözden çıkardığını, Sir Edward Grey ve çevresinin savaştan önce kalkınması mümkün görülmediğinden Türkiye’ye sırt çevirerek onu Almanya’ya ittiğini ve İngiliz ricalinden Türk dostu olanlar olmasına rağmen bunları kimse dinlemediğini belirterek, İngilizlerin yaptıklarına şimdi pişman olduklarını yazdığı bildirilmektedir.

27 T.E.1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde keşif kollarımızın müsademesi ile fasılalı topçu ateşleri icra ettiğimiz ve bilhassa Seddülbahir’de sol cenahımızda bu ateşin ziyadece teati edildiği, Anafartalar’da tarafımızdan patlatılan lağımın tesiriyle düşmanın kazmakta olduğu lağımın tahrip edildiği bildirilmektedir.

Tanin gazetesindeki “Çanakkale Mağlubiyetinin Müstakbel Netayici” başlıklı haberde, Vossiche Zeitung gazetesinin İngilizlerin şarktaki nüfuzunun çok sarsılacağını belirttiği bildirilmektedir.

28 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar’da keşif kollarımızın düşman siperlerine yaklaşip tahkimatla uğraşan düşman efradının bir kısmını bomba saldırıları ile telef ettikleri, tahkimatı durdurdukları ve düşman siperlerinin bir kısmının tel örgülerini söküp götürdükleri, gerek burada gerekse Arıburnu’nda düşmanın topçusuyla bizim topçumuz arasında bir müddet ateş teati edildiği ve Arıburnu iskelesi civarında görülen düşman nakliye kollarının bu top ateşlerimizle dağıtıldığı, Seddülbahir’de düşmanın sol cenahımıza 200’e yakın top mermisi fırlattığı halde bir netice elde

edemediği bildirilmektedir.

29 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Arıburnu ve Seddülbahir’de mevzi ateşlerine iştirak eden 2 düşman monitörünün topçularımızın mukabil ateşleriyle sa-
hilden uzaklaştıkları bildirilmektedir. Ayrıca düşmanın hastane gemilerinin her türlü
askeri teçhizatı nakletmekte ve askeri amaçları için kullanmakta devam ettiği bildiril-
mektedir.

30 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar’da topçularımızın ateşiy-
le bir düşman cephaneliğinin vurulduğu ve ateş alıp 35 dk yandığı, yoğun topçu
ateşimizle tahkimatla meşgul düşman efradının dağıtıldığı, düşmanın mukabelesinin
tesirsiz bırakıldığı, Arıburnu’nda 15 T.E. gecesi düşmanın sağ cenah siperlerimize sa-
baha kadar bomba attığı, 15’inde topçularının muhtelif yerlere tesirsiz ateş açtığı, Sed-
dülbahir’de top, bomba ve torpil ateşi teati edildiği, yalnız sol cenahımıza karşı
düşmanın 1000’e yakın mermi fırlattığı halde siperlerimizin bazı kısımlarında önemsiz
toprak yığıntısından başka zarar veremediği bildirilmektedir.

31 T.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Turquoise isimindeki Fransız deni-
zaltısının topçularımız tarafından bugün batırıldığı ve mürettebatının esir edildiği
bildirilmektedir. Cephenin her 3 mıntukasında karşılıklı topçu ateşlerinin devam ettiği,
Anafartalar’da bataryalarımızın bir düşman gemisini vurdukları ve geminin çekildiği,
Arıburnu’nda bomba ateşinin bir düşman siperinde yangına sebep olduğu, yangının 2
saat sürdüğü, Seddülbahir’de sağ cenah ve merkez karşısında 2 düşman bomba mahal-
linin topçularımız tarafından tahrip edildiği bildirilmektedir. “Kadirşinasane Cümleler”
başlıklı habere göre, (Berlin 29 T.E.) Berlin Tageblatt gazetesi Osmanlı-Rus harbinin
sene-i devriyesi münasebetiyle neşrettiği bir makalede, İngilizlerin Osmanlıların Plev-
nedekiler gibi kahramanlıklarını kabul ettiklerini belirterek askerimiz hakkında övgü
dolü sözler sarfetmektedir.

1 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde topçularımızın düşman siperleriyle
bomba mahallerinden bazılarını müessir mukabeleleriyle tahrip ettikleri bildirilmekte-

dir. “İtilafçıların Yanlış Hesapları” başlıklı makalede, Çanakkale konusunda yanlış hesap yaptıklarını İtilafçıların kendilerinin itiraf ettikleri ve onları düşündüren şeyin İslam alemi üzerindeki nüfuzlarını kaybetmiş olmaları olduğu belirtilmektedir.

Tanin gazetesindeki “Gelibolu Civarında Bir İngiliz Taharri Gemisinin Garkı” başlıklı haberde, Reuter ajansının bildirdiğine göre, Heyt adlı bir mayın tarama gemisi 28-29 T.E. gecesi bir harp gemisi ile yaptığı çarpışmada batmıştır. 153 kişinin öldüğü bildirilmiştir.

2 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 2 düşman kruvazörünün Seddülbahir’de ateşe iştirak edip muhtelif istikametlerde taarruz areşi açtıkları, topçularımızın Seddülbahir ve Arıburnu’nda görülen 3 bomba mahallini tahrip ettiği, Morto limanı ile İlyasburnu’nda görülen toplu düşman kıtaatının Boğaz bataryalarımızın ateşiyle dağıldığı bildirilmektedir. “Müttefiklerimizin İhtisasatı” başlıklı haberde, (Viyana 30 T.E.) Türkiye’nin savaşa iştirakinin yıldönümü dolayısı ile Allgemeine Zeitung gazetesi neşrettiği bir makalesinde, Çanakkale hareketinden bahisle Osmanlı askerini övmektedir.

3 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde düşmanın Kemikli limanı açıklarında bir zırhlısının ve Arıburnu’nda bir torpidosunun kara ateşlerine tesirsizce iştirak ettikleri, Anafartaların batısında fırtına nedeniyle karaya oturan bir romörkör ile 3 dubanın topçu ateşimizle daha ziyade hasara uğratıldığı, Seddülbahir’de sol cemahta düşmanın kazmakta olduğu bir lağımın tarafımızdan patlatıldığı bildirilmektedir. “Bir Kanadalının İfadatı” başlıklı haberde, 5 ay İngiliz komutasında Çanakkale’de çarpıştıktan sonra ülkesine dönen bir Kanadalının açıklamaları yer almaktadır. Kanadalı burada müttefiklerin kayıplarının çok olduğunu, askere fena muamele ettiklerini, askerin tecrübesiz olduğunu, müthiş bir susuzluk çektiklerini ve tifo, iskorbit ve humma hastalıklarının sıkça görülüp, mevcut hastane gemilerinin yetersiz kaldığını belirtmektedir.

4 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde mevzi ateşin devam ettiği ve topçu ateşi teati edildiği, Arıburnu’nda bir torpido ve Seddülbahir’de 2 kruvazörün ateşe iştir-

rak ettiği, topçularımızın Arıburnu'nda, Kanlısirt'ta ve Seddülbahir'de sağ cenahımız karşısında düşmanın 2 makineli tüfek mevzisini tahrip ettiği, Seddülbahir iskelesine yanaşmak isteyen bir düşman nakliye gemisinin ateşimizle defedildiği bildirilmektedir.

5 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki "Mühim Haberler" kısmında bildirildiğine göre, İngiliz Başbakanı Asquith Avam Kamarası'ndaki konuşmasında Çanakkale hareketinin başarısızlıkla sona erdiğini itiraf etmiştir. "Son Haberlere Göre" başlıklı makalede de bu habere yer verilerek, Asquith'in önceleri yaptığı hakaret ve küçük görmeleriyle şimdiki açıklaması kıyaslanmaktadır. Ayrıca kazanılan zaferle gereken cevabın en iyi şekilde verildiği de belirtilmektedir.

6 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar'da tahkimatla uğraşan bomba efradının keşif kollarımızın bomba saldırısıyla bu işten men edildiği, 21 T.E.'de Kemikli limanındaki düşman donanmasının top ateşimizle limandan uzaklaştığı ve bir zırhlıya 3, bir nakliye gemisine 1 mermi isabet ettiği ve nakliye gemisinin yangın zuhuruyla romörkör ile çekildiği bildirilmektedir. Ayrıca talim yapan bir düşman bölüğü üzerine ateş açan topçumuzun ateşinden korunmak için bölüğün derhal Kızılhaç bayrağı çektiğinin görüldüğü, 22 te'de bir torpido refakatinde gelen bir monitörün Eynöz karyesini 2 saat topa tutup 1-2 dükkanı tahrip ettiği bildirilmektedir.

7 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde düşmanın 2 kruvazörünün ve 1 monitörünün Arıburnu'nda ve diğer bir kruvazörünün de Seddülbahir'de mevzilerimize fasıllı bir surette ateş açtıkları, Küçük Kemikli'deki düşman cephane deposu, Arıburnu'nda bir makineli tüfek ile bir top mevzini tahrip ettikleri bildirilmektedir.

8 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar'da Kemikli limanında karaya oturan bir düşman torpidosuyla bir nakliye gemisinin topçularımızca ateş altına alınarak her ikisine de tam isabet kaydedildiği ve geminin yanarak uzaklaştığı, 24 T.E. öğleden sonra bir düşman uçağının ateşimizle Kemikli civarında denize düştüğü ve ve top ateşimizle ziyadece tahrip edildiği, enkazının düşman tarafından hastane çadırları tarafına çekildiğinin görüldüğü, bu mıntıkada 3 düşman zırhlısıyla 1 tırpidosunun ateşe

katıldıkları, Arıburnu'nda ateş teatisi ve sol cenahta bomba ateşlerinin devam ettiği, Seddülbahir'de düşmanın merkezde ateş baskını yapıp daha sonra bombacılarını mevz-ilerimize sürmeye teşebbüs ettiği ancak ateşlerimizle tard edildikleri, bu mıntıkada ateşin devam ettiği ve düşmanın sol cenahımıza 2-3 saat zrfında 1300 mermi attığı fakat bir netice elde edemediği bildirilmektedir. “Acı Hakikatler” başlıklı makalede basının, siyasi partilerin ve Lordların Asquith'in beyanatının şiddetle tenkid ettikleri belirtilmektedir. Ayrıca eski bakanlardan Edward Carson'ın Avam Kamarası'nda Asquith'in konuşmasına ağır bir şekilde cevap verdiği ve tenkid ettiği belirtilmektedir.

9 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de Anafartalar'da bir top mermisinin Pırnarıtepe'de ki bir topu vurduğu ve bir cephaneliği de yaktığı ifade edilmektedir. Bu mıntıkada mutad bir topçu ve piyade ateşi açıldığı da ifade edilmektedir. Arıburnu'nda tarafımızdan endahet edilen bombaların düşmanın siperlerine çok tesir ettiği belirtilmektedir. Seddülbahir'de sol cenahtan topçu ateşi açıldığı ve düşmanın bu cenahta patlattığı bir lağımın geri püskürtüldüğü ve kendilerine de zarar verdiği, diğer cenah-larda ise değişiklik görülmediği bildirilmektedir.

Tanın gazetesindeki “Turquoise Tebdil-i Tabiyet” başlıklı haberde, batırılan Fransız denizaltısı Turquoise'ın denizden çıkarılıp onarıldığı ve ertesi gün Türk bayrağıyla denize indirileceği bildirilmektedir.

10 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki Tebliğ-i Resmi'de mutad olan ateş muharebelerinin devam ettiği, Anafartalar'da topçumuzun düşmanın Azmakdere mensıbında ki bir büyük topunu ve Mestantepe şimalindeki bomba mahallini tahrib ettiği bildirilmektedir. Arıburnu'nda Mesünkü bayırında şiddetli piyade ve bomba muharebelerinin olduğu ve topçularımızın burada ki düşman siperlerini müessir şekilde ateş altına aldığı bildirilmektedir. Seddülbahir'de düşman topçusunun sol cenah siperlerimize ateş açarak az bir zarara sebebiyet verdikleri, topçularımızın da düşmanın açıkta çalışan efradı ile bomba mahallerini müessir ateş altına aldığı ifade edilmektedir. Cephe hafif piyade ve ziyadece topçu ve bombardıman endaheti olduğu ve düşmanın bir torpido ve iki monitoru ile tesirsiz bir şekilde ateşe iştirak ettiği bildirilmektedir. Diğer cepheelerde mühim bir

ile tesirsiz bir şekilde ateşe iştirak ettiği bildirilmektedir. Diğer cephelerde mühim bir tebdil olmadığı belirtilmektedir.

11 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Kemikli limanında bulunan 3 düşman nakliye gemisinin topçu ateşimizle uzaklaştırıldığı, Seddülbahir’de düşmanın bir bomba makinesinin tahrip edildiği ve sol cenahta tarafımızdan patlatılan bir lağım ile düşmanın yakın bir siperinin havaya uçurulduğu bildirilmektedir.

12 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde henüz mınıtkada karşılıklı ateşlerin devam ettiği, 27 28- T.E. gecesini Anafartalar’da keşif kollarımızın düşmaninkilerle yaptıkları müsademe neticesinde bunlara zayıf verdirerek siperlerine firar etmek zorunda bıraktıkları, Arıburnu’nda Korkudere mensubundaki düşman topçusunun ateşimizle iskat edildiği, Seddülbahir’de sol cenahta düşman tarafından patlatılan bir lağımın geri püskürtülerek düşmanın kendi siperlerinden bir kısmını tahrip ettiği, 2 düşman monitörünün Saros körfezi sahiline ateş açarken topçularımızın ateşiyle uzaklaşmak zorunda kaldıkları bildirilmektedir. “Bir Şehit Validesinin Mektubu” başlıklı haberde, Çanakkale’de bir alayın 1.tabur 4.bölük kumandanı olan Ali Haydar b. Rıza Efendi’nin validesinin kendisine oğlunun şehadet haberini yollayan Enver Paşa’ya yazdığı cevabi mektuptan bahsetmektedir. Valide Münire Hanım mektupta kısaca oğlu ve ordusuyla iftihar duyduğunu belirtip zafer için duacı olduğunu ifade etmektedir. “Heyet-i Ayan’ın Takdiratı” başlıklı haberde, Meclis-i Ayan’ca görevlendirilen heyetin Çanakkale’deki durumdan ve kendilerine gösterilen ihtiramdan dolayı duydukları şükranı Başkumandanlık Vekalet-i Celilesine bildirdikleri tezkire yer almaktadır. “Bir İngiliz Zabitinin Hatıratı” başlıklı haberde, zabit hatıratını aktarırken yaralandığını, kendisini esir alan Türklerin sedye ile kendisini taşıdığını, taşıtan yüzbaşının kendisinin su ihtiyacını giderdiğini, ilk tedaviden sonra yola çıkarıldığında rastladığı Türk askerlerinin hiçbirinde düşmanlık alametine rastlamadığını, Karargah-ı Umumi’ye geldiğinde hüsn-i kabul gördüğünü, kendisine sigara, çay ve Türk kahvesi verildiğini, yemeğe davet edildiği halde mazeretinden dolayı gidemediğini, daha sonra sahile inip buradan Hilal-i Ahmer vapuruyla İstanbul’a gideceğinin söylendiğini bildirmektedir. Zabit yaralı Türk askerlerinin en ızdıraplı zamanlarında bile ağızlarından sadece Allah lafzı çıkıp, ondan kuvvet istediklerini belirtmektedir. Daha sonra sahra hastanesinde

yaralı Türk subaylarıyla dolu bir koğuşa geldiğini, burada da kendisine çok iyi davranıldığını, akabinde yalnız bir odaya geçtiğini belirtmektedir. Ayrıca Türklerin Almanlardan daha cesur, muharip ve nişancı olduklarını da eklemektedir.

13 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 20 numaralı İngiliz denizaltısının 23 T.E.'de Çanakkale'de batırıldığı, mürettebatından 3 subay ve 6 erin esir edildiği bildirilmektedir. Saros körfezi sahiline ateş açmak isteyen düşman monitörlerinin her seferinde topçularımızın mukabelesiyle uzaklaşmak zorunda kaldıkları, Anafartalar'da Kemikli limanında görülen düşman gemilerinin topçu ateşimizin tesiriyle limandan uzaklaşmak zorunda kaldıkları, 28 T.E.'de bu limanda karaya oturan bir düşman torpidosunun tamamıyla battığı, Arıburnu'nda Kanlısirt'ta düşmanın bir bomba mahallinin imha edildiği, Seddülbahir'de sol cenah karşısında tel örgü kurmakla meşgul düşman efradına topçularımızın epey zayıt verdirdiği, Anafartalar ve Seddülbahir'de mutad kara ateşlerine düşmanın 1 kruvazör, 2 monitör ve patlatılan bir lağım ile iştirak ettiği bildirilmektedir.

14 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 29-30 T.E.'de mevzi ateş muharebesinin fasıllı olarak devam ettiği, topçumuzun düşmanın mevzilerinde tesirli olduğu, düşmanın 2 torpidosunun Anafartalar'da, bir torpido ile bir kruvazörünün Arıburnu'nda kara ateşlerine neticesizce iştirak ettiği, Anadolu sahil bataryalarımızın Seddülbahir civarında ve Morto limanı yakınındaki düşman kıtaatıyla romörkör ve dubalarına başarıyla ateş açtığı bildirilmektedir. "Çanakkale Hakkında Sualler" başlıklı haberde, Vossiche Zeitung gazetesinin Amsterdam'dan bildirdiğine göre, Avam Kamarası'nda Preskord hükumete cevapsız kalan bir çok soru yönelmiştir. Bunlar İngiliz kuvvetlerinin ilerleyemediğinin bilinip bilinmediği, bu kışı da orada geçirip geçirmeyecekleri, düşman cephane sarfetmediği için orada durduklarının dikkate alınıp alınmadığı, Bulgaristan yoluyla Türkiye'ye nakliyat icrasına mani olunup olunmayacağı mülahaza edilip edilmediği, bu mevsimde sahille haftalarca irtibat kesileceğinden önleminin alınıp alınmadığı sorularıdır. "Ashmed Bartelett'in Tenkidatı" başlıklı yazıda, mezkur şahsın Convenience Hall'de Boğazlar hakkında bir konferans verdiği ve bu konferansta ordunun muvafakati olmadan ve yanlış bir mevsimde harekate başlandığını, Aşıbaba taarruzlarının olmaması gerektiğini, Türk askerinin kahramanlığını hesaba

katmadıklarını belirttiği ve Hamilton'ın planını eleştirdiği bildirilmektedir.

15 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde mutad top ve bomba ateşinin devam ettiği, Saros körfezi sahiline yaklaşan 2 düşman monitöründen birinin topçularımızın ateşiyle isabet aldığı ve yanarak çekildiği bildirilmektedir. “Churchill’in İstifası Etrafında” başlıklı imzasız makalede, Churchill'in istifa ettiği ve bunun nedeninin de Çanakkale başarısızlığı olduğu belirtilmektedir.

16 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki “No: 20 Taht El-Bahrı” başlıklı haberde, (Berlin 14 T.S.) İngiltere Bahriye Nezareti'nin mezkur denizaltının batırıldığını teyid ettiği bildirilmektedir. “Kont Koyen Hedervarı'nın Beyanatı” başlıklı habere göre, (Viyana 13 T.S.) mezkur kont bir gazete muhabiri ile yaptığı mülakatta Rusya'nın Boğazların zaptının mümkün olmadığını artık anladığından sulh etmek isteyebileceğini, ancak Hamburg-İstanbul yolunu küşad eden ve cenup ve cenup garbi harbinde serbest kalan Almanya ve Avusturya-Macaristan'ın sulhe pek niyetli olmadıklarını söylemiştir. “Çanakkale Seferinden Feragat” başlıklı haberde, Deutsche Çağ Zeitung gazetesinin Stockholm'den bildirdiğine göre, İngiltere hükümeti Lord Kitchener'in verdiği tafsilatlı izahat üzerine askeri sebeplerden Çanakkale seferinden vazgeçtiğini Rusya'ya bildirmiştir.

17 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Kemikli limanında görülen düşmanın 1 torpidosu ile Arıburnu sahiline malzeme ihracına çalışan nakliye gemilerinin topçu ateşlerimizle uzaklaşmak zorunda kaldıkları, Seddülbahir'de 1 t.s'de düşman topçularının sol cenahımıza 8000 kadar mermi, torpil ve bomba attıkları ancak bir netice elde edemedikleri, 2 t.s'de sağ cenahımıza 3000 bomba atıldığı ve öğleden sonra gemi toplarıyla beraber kara topları ve merkezdeki ileri hatlarımıza kısa bir süre ateş açıp bu sırada 2 lağım patlattıkları, saat 5'e kadar bombardımanı sürdürdükleri, bu sırada merkezdeki bir alayın sol cenahına vuku bulan düşman saldırısını defettiği, diğer bir alayımızın hücumunun ileri hatlara kadar sürüldüğü, ancak gerek yan siperlerden açılan ateşlerimiz gerekse mukabil taarruzlarımızla eski yerlerine dönmek zorunda kaldıkları bildirilmektedir. “Lord Kitchener” başlıklı haberde, (Atina 16 T.S.) Mondros'ta bulunan Lord Kitchener'in 3 güne kadar Gelibolu'yu ziyaret etmeyi düşündüğü belirtil-

mektedir.

18 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar ve Arıburnu.'nda karşılıklı topçu, piyade ve bomba ateşleri olduğu, Seddülbahir'de düşmanın 3 T.S.'de sabahleyin evvelki günkü saldırıları yinelediği ancak başarıyla tardedildiği bildirilmektedir. “Çanakkale Seferinden Vazgeçiyorlarmış” başlıklı habere göre, Rusya hükümetinin Balkanlarda vaziyetinin inkişafına kadar Çanakkale hareketının tatiline muvafakat ettiği rivayet edilmektedir.

19 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Seddülbahir'de merkezde şiddetli bomba ateşinin teati edildiği ve mutad mevzi ateşlerinin devam ettiği bildirilmektedir. “Mösyö Churchill'in Beyanatu” başlıklı haberde, Churchill'in Avam Kamarası'ndaki konuşmasında Çanakkale hareketına Mösyö Fisher'in muhalif olduğunu, evvelki T.E.'de Karadeniz kuvvetleriyle birlikte taarruz planlandığı halde Kitchener asker sevkedemeyeceğini bildirdiğinden taarruzun yapılamadığını, Çanakkale hareketının planlı bir hareket olduğunu, Fransızlarla müzakere edildikten sonra buna girildiğini, bahri hareketin bütün sorumluluğunu yüklendiğini, kara hareketının da bakan olduğu dönemdeki mesuliyetini üstlendiğini ifade ettiği belirtilerek, hareket hakkında mufassal bilgi verip hareketin nasıl olması gerektiği hakkında eleştiriler yönelttiği bildirilmektedir.

20 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar'da karşılıklı yalnız topçu muharebesi olduğu ve birkaç düşman zırhlısının ateşe iştirak ettiği, 5 T.S. gecesi zuhur eden fırtına ve yağmurdan düşmanın 2 iskelesinin yıkıldığı ve 1 istambot ile 9 büyük kayığının karaya oturduğu, Arıburnu'nda piyade, topçu ve bomba ateşlerinin devam ettiği, topçularımızın Kanlısirt'a düşmanın bir bomba mahalli ile bir makineli tüfek mevzini tahrip ettiği, Kabatepe'deki mevzilerimize karşı düşmanın kara ve gemi toplarıyla açtığı ateşten hasar görülmediği bildirilmektedir. “İngilizlerin Kirli Çamaşırları” başlıklı imzasız makalede, Churchill'in Çanakkale rezaletinden dolayı istifa ettiği, çünkü Avam Kamarası'ndaki beyanatında en çok bundan bahsedip kendini temize çıkarmaya çalıştığı belirtilmektedir. Kabinenin en çok bu rezaletle sarsıldığından Chur-

chill'i feda edip kendini kurtarmaya çalıştığı iddia edilmektedir.

Tanin gazetesindeki “Çanakkale’de Gizli Tutulmuş Mühim Zayıat” başlıklı haberde, geçen eylülde bir uçağın bir İngiliz denizaltısını batırdığı ve 145 kişinin öldüğünün İngilizlerce saklı tutulduğunun gazetelere yansıdığı bildirilmektedir. “Çanakkale’de Amerika Ateşemiliterinin Müşahedatı” başlıklı haberde, mezkur şahsın ve maiyet vapurunun kaptanı Morten’in cephede tamamen serbest bırakılarak gezdirildiği, yolları, mevkileri ve askerlerin vazifelerini inceleyip takdir ettikleri belirtilmektedir.

21 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar’da bir keşif kolumuzun düşmanın bir takım kuvvetini siperlerine taredettiği, 1000 kum torbasıyla bir miktar kazma ve kürek ele geçirdiği, Koyun limanında karaya oturan düşman romörkörünün bir istihkam müfrezemiz tarafından tahrip edildiği, Aça açıklarında ateş eden bir torpidoya topçularımızın isabet kaydettiği ve torpidonun yanarak uzaklaştığı, Arıburnu’nda ziyadece bomba ve topçu atışları olduğu, Sedülbahir’de piyade ve makineli tüfek, şiddetli topçu ve bomba aetşi teati edildiği, topçularımızın ateşiyle düşmanın Kerevizdere’deki blokhavuzu tahrip ve topçusunun iskat edildiği bildirilmektedir. “Gelibolu’dan Selanik’e” başlıklı haberde, Russkaia Slava gazetesi Gelibolu’daki Fransız kıtaatının Selanik’e sevk edildiğini bildirmektedir.

22 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki “Mühim Haberler” kısmında, müttefik kuvvetleri başkumandanlığına tayin edilen Lord Kitchener’in Çanakkale ordugahına geldiği bildirilmektedir. “İngiltere Avam Kamarası’nda” başlıklı haberde, Bakan Bonedela’nın sualleri cevaplarken Çanakkale konusunda Çanakkale hakkında askeri uzmanların görüşlerini alıp en mekul görüneni uygulayacaklarını söylediği bildirilmektedir.

Tanin gazetesindeki “İngiltere Paramentosunda Çanakkale Meselesi” başlıklı haberde, Binarlo isimli bakanın Çanakkale konusunda eğer bir hata yapılmış ise bunun sonuna kadar sürdürülmeyeceğini ve askeri uzmanların tavsiyelerine göre hareket edileceğini söylediği, Lordlar Kamarası’nda ise bir azanın Charles Monroe’nun Çanakkale’den çekilmeyi tavsiye edip etmediği konusunda hükümetin bilgi verip vermeyeceğini sorduğu,

Lord Lindiston'un cevap vermekten imtina ettiği, Monroe'nun tavsiyelerinin hükumeti kesin bir karara sevketmediğini beyan ettiği bildirilmektedir.

23 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde fasıllalı bomba ve topçu ateşi teati edildiği, Anafartalar'da sağ cenahtan çıkarılan keşif kollarımızın düşmanın yeniden tesisine çalıştığı bir kısım siperini tahrip ve 500 kadar kum torbası ve tel örgü ele geçirdiği, Arıburnu sahiline yaklaşmaya çalışan düşman nakliye gemilerinin ateşimizle uzaklaştıkları, 8 T.S. sabahı Boğazdan içeri girmeye çalışan bir düşman torpidosunun topçu ateşiyle harice çıkarıldığı bildirilmektedir. "General Monroe'nun Telgrafı" başlıklı haberde, İngiliz Başbakanı Asquith'in Çanakkale İtilaf kuvvetleri kumandanı General Monroe'dan gelen bir telgrafı okuduğu, bu telgrafta Monroe'nun askerinin iaşe sıkıntısı ve kıtaat-ı imdadiye sevki hasebiyle bu harekattan vazgeçilmesini tavsiye ettiği, karar için Kitchener'a müracaat edileceği bildirilmektedir. "Gelibolu Macerasının Akibeti" başlıklı haberde, Daily Mail gazetesinin geri çekilmenin açık bir sükut-ı hayal olmasına rağmen İngiltere'nin neticesiz bir maceraya devam edecek kadar izansız olmadığını yazdığı bildirilmektedir.

24 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar ve Arıburnu'nda fasıllalı top ve bomba ateşi teati edildiği, Seddülbahir'de ileri hat siperlerimize yaklaşıp yerleŐmek isteyen düşman kıtaatının h cumumuzla tardedilip icraya bıraktıkları, mukabil taarruzun da tamamıyla akim bırakıldığı, 9 T.S.'de sağ cenahta Şiddetli topçu muharebesi icra edildiği ve topçularımızın düşmanın siperlerinin bir kısmını tahrip ettiği, merkezde Şiddetli bir bomba muharebesi devam ettiği ve sol cenahta düşmanın patlattığı bir lağımın tesirsiz kaldığı bildirilmektedir.

25 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde fasıllalı top ve bomba ateşi olduğu bildirilmektedir.

26 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde topçularımızın düşmanın Arıburnu ve Anafartalar'da birkaç bomba ve makineli tüfek mevzini tahrip ettikleri, Arıburnu iskelesi civarındaki düşman efradına hayli telefata verildiği, Anafartalar'da düşmanın

Kireçtepe istikametine tebdil etmek istediği büyük çaplı bir topun müessir şekilde ateş altına alınarak efrad ve hayvanatın kamilen telef edildiği bildirilmektedir.

27 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Seddülbahir’de çok şiddetli top ve bomba atışları olduğu, Anafartalar’da birkaç düşman zırhlısı ile monitörlerinin bir müddet mevzilerimize tesirsiz ateş açtıkları ve bir düşman monitörünün topçularımızın ateşiyle isabet alıp sahilden uzaklaştığı, Arıburnu’nda 22 T.S. sabahı bir baskınla düşmandan büyük bir kısım siper zaptedildiği, Arıburnu iskelesine yaklaşmaya çalışan bir düşman nakliye gemisine topçularımızın isabet kaydettikleri ve geminin sahilden çekilip, iskele civarındaki düşman efradının ateşlerimizle dağıldığı, Seddülbahir’de ise düşmanın sağ ve sol cenahımız ilerisinde tesirsiz 3 lağım patlattığı, ikisinin geri düşmana doğru püskürdüğü bildirilmektedir.

Tanın gazetesindeki “Çanakkale Seferi Hakkında Bir Fransız Generalinin Beyanâtı” başlıklı haberde, bir Fransız generalinin Journal gazetesine verdiği beyanda Çanakkale seferinin 2. bir Cebel-i Tarık oluşturmak olduğunu söylediği ve hareketin akim kaldığını belirttiği bildirilmektedir.

28 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 12-13 T.S.’de fasılalı bir surette top ve bomba muharebesinin devam ettiği, topçularımızın Anafartalar’da Karakoldağ civarındaki bir düşman topçusunu iskat ettiği ve Kemikli limanı güney kısmında açıkta görünen düşman kıtaatı ile nakliye kollarına müessir ateşleriyle telef verdirdikleri ve dağıttıkları, Arıburnu’nda düşmanın bir makineli tüfek ve bir bomba mevzinin tahrip edildiği ve iskeleye yaklaşmaya çalışan nakliye gemilerinin topçu ateşimizle uzaklaşmak zorunda kaldıkları, Seddülbahir’de sol cenahta topçularımızın ateşiyle düşmanın bazı siperleri ve bomba mahallerinin tahrip edildiği bildirilmektedir.

29 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar’da 14 t.s.’de topçularımızın düşman mevziini müessir bir surette ateş altına aldıkları, düşmanın topçuları, 2 zırhlı ve 1 monitörünün mukabele ettiği, öğleden sonra Kemikli limanında bulunan 2 zırhlısı, Arıburnu önündeki 1 kruvazörü ve kara topçularının iştiraki ile icra ettiği

ateşlerin mühim bir hasara sebebiyet vermediği, Arıburnu mıntıkasında top ateşlerimizle düşmanın Kanlısirt'taki çelik mazgallı siperlerinin ve bomba mahallerinin tahrip edildiği, düşmanın 1 kruvazörü ve karadan obüs toplarıyla neticesiz mukabelede bulunduğu, Seddülbahir mıntıkasında 13-14 T.S. gecesi ve 14 T.S.'de bazen fasılalı bomba ve top atışlarının olduğu, sol cenah ilerisinde düşman lağımıyla tarafımızdan kazılan lağımın içinde bomba ve tüfek çarpışması olduğu ve badehu bu lağımın tarafımızdan tahrip edildiği, bu cenahta düşmanın kara torpili atan torpil mevzisinin topçularımızın ateşiyle tahrip edildiği bildirilmektedir.

30 T.S. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar'da topçularımızın açıkta görünen düşman efradını müessir ateşle dağıttıkları, düşman topçusunun hiç mukabele etmediği, Arıburnu'nda karşılıklı top ve bomba ateşinin devam ettiği, bilhassa sağ cenahta düşmanın fazla bomba kullandığı, burada bir torpidosunun tesirsizce kara ateşlerine iştirak ettiği, Seddülbahir'de sağ cenahta fazlaca bomba atışı olduğu, sol cenahta düşmanın 1000 kadar top mermisi, bomba ve kara torpili sarfetmesine rağmen mühim bir zarar veremediği bildirilmektedir. "Çanakkale Seferi" başlıklı haberde, Züriher Post gazetesinin bildirdiğine göre, Osmanlı ağır topları yakında faaliyete başlayacak ve bunun ilk neticesi de Çanakkale seferini sona erdirmek olacaktır.

1.K.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde fasılalı top, makineli tüfek ve bomba ateşinin devam ettiği bildirilmektedir.

2 K. E. 1915: İkdam gazetesindeki "Stampa'nın Nokta-i Nazarı" başlıklı habere göre, Stampa gazetesi İngiliz ve Fransızların Gelibolu'dan askerlerini çekeceklerine muhakkak gözüyle bakmaktadır. Resmi tebliğde Anafartalar'da keşif kollarımızın düşmanın siperlerinin bir kısmının tel örgülerini kesip getirdikleri ve birkaç esir aldıkları, 17.00'da düşman kara ve gemi toplarının muhtelif istikametlere tesirsiz bir süre ateş açtığı ve topçularımızın mukabele ile açıktaki düşman efradını, ordugahını ve cephane arabalarını ateş altına alarak bu arabaları tahrip ettiği, Arıburnu'nda top, makineli tüfek ve bomba ateşlerinin devam ettiği, düşmanın Kanlısirt'ta önceden tahrip ettiğimiz siperleri tamir etmeye çalışırken ateşlerimizle bunun engellendiği, öğleden sonra bir

kruvazörün sol cenah mevzilerimize ateş açarken topçularımızın mukabelesiyle uzaklaştığı, Seddülbahir’de fasıllı ateş icra edildiği, Boğazın Anadolu sahiline ateş açmak isteyen bir düşman bataryasının bataryalarımızca iskat edildiği, öğleden sonra AgamemNon sistemindeki bir zırhlının Kilitbahir istikametinde bombardıman esnasında bu civardaki hastaneye düşen mermilerden 4 şehit ve 20 erin yaralandığı, Kabatepe üstünde uçmakta olan bir düşman uçağının buna karşı uçurulan bir harp uçağımızın ateşiyle firar ettiği bildirilmektedir.

3 K. E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde düşmanın 2 zırhlısı ile Anafartalar’da birer kruvazör ve Arıburnu ve Seddülbahir’deki kara ateşlerine bir süre iştirak ettiği, topçularımızın düşmanın kara toplarına başarıyla mukabele ettiği ve bir kısım düşman siperlerine ve açıktaki efradına mühim zarar verdiği, Anafartalar’da bir makineli tüfek mevzini, Arıburnu’nda bomba mahallerinden birkaçını tahrip ettiği ve Seddülbahir sahilinden ateş açan düşman kruvazörüne isabet kaydederek ateş kestirildiği ve uzaklaştırıldığı, Saros körfezinin kuzey sahilinde İriceburnu’nun 3 km batısında karaya oturan bir düşman torpidosuna uçağımızın bombalarla taarruz ettiği, renk, şekil ve büyük işaretlerle hastane olduğu düşmanca da bilinen Reşit Paşa vapurunun üzerine 18 T.S.’de düşman uçağının bombalar attığı ancak bir zarar veremediği bildirilmektedir.

4 K.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde bazen fasıllı bazen de sürekli her tür ateşin devam ettiği, Anafartalar’da birkaç kruvazör, Arıburnu’nda bir torpido ile bir monitör, Seddülbahir’de de bir zırhlı ve bir monitörün kara ateşlerine iştirak ettiği, topçularımızın düşmanın küçük Kemikli’ye giden 2 büyük piyade taburunu dağıttığı, Büyük Kemikli ordugahında yangın çıkardığı ve Lara Baba Tepesi civarındaki bir bataryasının cephaneliğini havaya uçurduğu, Azmakdere civarında düşmanın ağır bataryasının şiddetli top ateşlerimiz altında sükut ettiği, düşman gemilerinin ateşlerini tanzime uğraşan düşman uçaklarının karşısına çıkarılan uçaklarımızca taarruza uğrayarak yere indirildiği, Seddülbahir’de sağ cenah ve merkezde şiddetli bomba muharebesi olduğu, düşmanın merkez ve sol cenahımıza fazlaca torpil attığı, düşmanın talim yapan bir taburunun top ateşimizle telefata vererek dağıldığı, ayrıca bizim hastane gemimizi bombalayan düşmanların ateşimizden kurtulmak için sağlam askerlerini ve silah ve mühimmat naklinde hastane gemilerini kullandığı bildirilmektedir.

Tanin gazetesindeki “Çanakkale’den Çekilecekler mi?” başlıklı haberde, Secolo gazetesinin muhabirinin gazetesine yolladığı bir makalede, İngilizlerin çekilirken Türklerin şiddetli saldırılarına uğramaktan korktuklarından çekilmenin de müşkil olacağını belirttiği bildirilmektedir.

5 K. E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Kemikli limanında bulunan bir nakliye gemisinin vurularak karaya oturduğu, bir torpidonun ateşimiz tesiriyle limandan çekildiği, Arıburnu’nda Kanlısirt’te düşmanın makineli tüfeğinin tahrip edildiği, Seddülbahir’de sağ cenahta 18-19 t.s gecesi şiddetli bomba muharebesi olduğu ve merkez ile sol cenaha düşmanın pek çok torpil attığı, topçularımızın Saros körfezinden Kavak köprü istikametine ateş açan bir düşman zırhlısına isabet kaydettiği ve zırhlının ateşi kesip uzaklaştığı, bu körfezdeki adalara yaklaşmak isteyen bir torpidonun da ateşimizle kaçırıldığı, bu cephede uçaklarımızın son günlerde büyük başarılar elde ettikleri, mülazım-ı evvel Ali Rıza Efendi ile astı Orhan Efendi’nin bulunduğu savaş uçaklarımızdan birinin Seddülbahir muntikasında düşman uçaklarından birini iskata muvafak olduğu, kuma oturmuş bir torpidonun tahlisine gelen bir kruvazöre hücum edip bomba atarak uzaklaştırdığı, badehu bu harp uçağımızın düşman kruvazör ve torpedo muhribinin güvertesinde bulunanlara mitralyöz ateşi açtığı, bu sırada düşman uçağının hücumuna uğrayarak onu da ateşiyle iskat ettiği, aynı uçağın 19 t. s.’de mevzilerimize ateş açan bir monitöre hücum edip bomba attığı ve monitörü ateşi kesmeye mecbur ettiği bildirilmektedir.

6 K.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar’da topçularımızın düşmanın kara ve denizden açtığı ateşe mukabele edip piyade ve topçu mevzilerini müessir ateş altına aldığı, Arıburnu’nda 12 T.S. gecesi bir düşman torpidosunun muhtelif istikametlere ateş açtığı ve 20 yerde karşılıklı bomba ve topçu ateşinin karşılıklı fasılalı devam ettiği, bu ateşlerimizle düşmanın Arıburnu açıklarındaki 2 nakliye gemisinin daha uzaklara çekildiği, Seddülbahir’de 20 yerde sağ cenahımız ilerisinde tarafımızdan 2 lağım patlatılarak düşmanın mukabil lağımalarının imha edildiği, bunun üzerine düşmanın bu cenahımıza şiddetli piyade ateşi açtığı ve birçok bomba attığı, öğleden sonra düşman topçuları, bir monitör, bir zırhlı ve bir kruvazörün iştirakiyle 2 saat aralıksız mevzilerimizi bombardıman ettiği, sol cenahta hafif tüfek ateşi olduğu ve

burada düşmanın fazlaca torpil attığı, uçaklarımızın keşif ve taarruzlarına başarıyla devam ettiği, bir savaş uçağımızın bir düşman monitörünü bombalar ile taciz edip onu ateşi kesip uzaklara çekilmeye mecbur ettiği bildirilmektedir.

7 K.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde topçularımızın Anafartalar'da düşmanın tahkimatla meşgul efradını, hafif ve ağır bataryalarını müessir ateş altına aldığı, Arıburnu'nda 22 T.S.'de bir kruvazörün tesirsizce mevzilerimize bir müddet ateş açtığı, Kabatepe'ye yanaşmak isteyen diğer bir kruvazörün topçu ateşlerimizle uzaklaştığı, Seddülbahir'de topçularımızın 22 T.S.'de düşmanın muhtelif bomba mahallerini tahrip ve bilhassa sol cenahımıza karşı ziyedece icra ettiği torpil ateşini engellediği bildirilmektedir.

8 K. E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar'da düşmanın gemi toplarının da iştirakiyle muhtelif istikametlere fasıllı bir şekilde ateş açtığı, topçularımızın mukabele ile düşman ordugah ve siperlerini müessir ateş altına aldığı, Arıburnu'nda ziyadece topçu ve piyade ateşi teati edildiği, topçularımızın şiddetli ateşleriyle düşman bataryalarından bir kısmının iskat olduğu ve Arıburnu'na yaklaşmak isteyen bir kruvazörün tardedildiği ve düşmanın siperleriyle bomba mahallerinden bir kısmının tahrip edildiği, Seddülbahir'de düşmanın birçok top, bomba ve torpil mermisi harcadığı, topçularımızın ateşleriyle düşman ateşinin köreltiliği bildirilmektedir.

9 K.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar'da 24 t.s'de topçularımızın düşmanın bazı toplu kıtaatıyla bataryalarını ve Suvla limanındaki nakliye gemilerini müessir ateş altına alarak zayiata uğrattığı ve gemilerini çekilmeye mecbur ettiği, Arıburnu'nda 23 t.s'de topçularımızın düşmanın ihtiyat kıtaatına mahsus bir kısım mahfuz mahallerini ateş altına alarak tahrip ettiği, 24 T.S.'de sağ cenahta tarafımızdan patlatılan bir lağımın düşmanın 2 lağımını körelttiği, Seddülbahir'de 24 T.S.'de öğleden sonra düşmanın 1 monitörüyle 2 kruvazörünün Palamutluğa, 1 kruvazör, 1 monitör ve 1 torpidosunun Kayalitepe'ye ateş açtığı ancak topçularımızın mukabelesi ile uzaklaştıkları bildirilmektedir.

10 K.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Kemikli limanındaki düşman zırhlılarının mevzilerimize bir müddet ateş açtığı, topçularımızın mukabelesiyle düşman siperleri ve topçu mevzilerinde müessir neticeler elde edildiği ve Kemikli iskelesine isabet eden 2 merminin orada telefathı karışıklık vücuda getirdiği, bu mıntıkada 25-26 T.S.'de düşman tarafından patlatılan 5 lağımdan üçünün tamamıyla kendi siperleri altında patladığı ve tesirsiz mesafede patlatılan diğerlerinin bize 5-10 yaralı ve şehitten başka tesiri olmadığı, Arıburnu'nda ziyadece bomba ve top muharebesi olduğu, düşmanın bu mıntıkada kara torpili kullandığı, bir düşman kruvazörünün fasılahı surette mevzilerimize ateş açtığı ve top menziline giren bir diğer kruvazörün ateşlerimizin tesiriyle uzaklaştığı, Seddülbahir'de düşmanın top, bomba ve torpil ateşinin topçu ateşimizle defedildiği ve topçularının iskat edildiği, burada 2 kruvazörün mevzilerimizi tesirsizce bombaladığı bildirilmektedir.

11 K.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar'da topçu muharebesinin devam ettiği, topçularımızın Kemikli limanındaki bir düşman zırhlısı ile bir nakliye gemisine isabet kaydettikleri, Arıburnu'nda şiddetli bomba ateşi cereyan ettiği ve düşmanın 3 kruvazörü ile bir zırhlı dubası ve kara toplarıyla 1 saat fasılasız ateş açmasına rağmen sadece 1 erimizin şehit olup bir kısım siperlerimizde az bir zarar olduğu, topçularımızın mukabelesi ile bir kruvazöre isabet kaydedilip kruvazörün uzaklaştığı, düşmanın bomba mevzilerinin tahrip edildiği, Seddülbahir'de 26-27 T.S. gecesi düşmanın torpil ve bomba ateşinin topçu ateşimizle kesildiği ve bu tesirle bomba mevzilerinden birkaçının tahrip edildiği, 27'sinde düşmanın bütün mevzilerimize topçu ve bomba ateşi uyguladığı, şiddetli mukabele sonucu sol cenah karşısındaki bazı düşman bataryalarının iskat edildiği bildirilmektedir.

12 K.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Ada limanı kuzeyinde bir monitör ile bir torpidonun, Kemikli limanında birkaç zırhlının balon keşfiyle mevzilerimize ve Dursun koyundaki hastanemize ateş açtığı, bu tesir ile hastanede 7 erin şehit ve bir neferin mecruh olduğu, Arıburnu'nda sağ cenahta 27-28 T.S. gecesi bomba muharebesi olduğu ve 28'inde topçularımızın kanlı şekilde düşman siperlerinden bir kısmını tahrip ettiği, Seddülbahir'de sağ ve sol cenahta düşmanın bomba ateşinin topçularımızın mukabelesi ile tesirsiz hale getirildiği, 2 düşman kruvazörünün Alçıtepe ve civarına açtıkları

ateşlerin tesirsiz kaldığı bildirilmektedir. “Bir Amerikalı Zabitin Müşahedatı” başlıklı yazıda, Harp Matbuat Karargahı’ndan bildirildiğine göre, ABD eski başkanı Wilson’ın yaveri olan Granville Fortesquie’nun Çanakkale’deki müşahedatını yazdığı ve İngiltere’de yayınlanan kitaptan bazı parçalar yer almaktadır. Burada yüzbaşı Çanakkale’de yalnız deniz hareketi ile işe başlamanın yanlış olduğunu, tek yolun karadan kaleleri ve mevzileri zaptetmek olduğunu, bunu Çanakkale’ye gelmeden önce de tahmin edip geldikten sonra teyid ettiğini, Türklerin Gelibolu’daki istihkamata tahkimatı tadilatı hakkında İngiliz kumandanının yanıldığını, ayrıca müttefiklerin en büyük eksikliklerinden birinin ellerinde yeterince bilgiyi ihtiva eden haritalarının olmaması olduğunu belirtmekte, Balkan buhranının kopmasının Çanakkale hareketini terk için iyi bir bahane olabileceğini ve hareketin mürettebillerinin kendilerini kurtarabileceklerini iddia etmektedir. İngiliz nüfuzunun uğrayacağı kaybı da gözler önüne sermektedir.

Tanın gazetesindeki “General Locarno Çanakkale’den Çekilelim Diyor” başlıklı haberde mezkur generalin Tan gazetesinde yazdığı bir makalede, Yunanistan’daki birlikleri takviye için Çanakkale’deki kuvvetlere ihtiyaç olduğunu, eğer müttefikler Çanakkale’den çekilmezlerse denize dökülmeleri ihtimalinin %99 olduğunu belirttiği bildirilmektedir.

13 K.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar’da düşman zırhlılarının balon keşfiyle bir müddet mevzilerimize ateş açtıkları, topçularımızın mukabele ile düşman siperleri ve bataryalarına müessir ateş açtıkları, Arıburnu’nda piyade, topçu ve bomba ateşi teati edildiği, Seddülbahir’de 28-29 T.S. gecesini düşmanın sol cenahımıza ziyadece bomba ateşi açtığı, 29’unda bu cenaha her nevi bomba, kara torpil ve piyade topçusunun bütün şiddetiyle ateş baskını icrasından sonra hücumu teşebbüs ettiği, ancak topçumuzun şiddetli mukabelesi ile bu hücumun akim bırakıldığı ve hayli telefata verildiği bildirilmektedir.

14 K.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde topçularımızın Anafartalar’da düşman mevzilerini ve Kemikli limanındaki gemilerini müessir ateş altına aldığı, gemilerin uzağa çekildikleri, düşman topçusunun hiç mukabele etmediği, Arıburnu’nda

ziyadece bomba ve fasıllı topçu ateşi teati edildiği, Seddülbahir’de 29-30 T.S. gecesi sağ ve sol cenahımıza bomba ve kara torpili ateşi açıldığı, topçumuzca ateş altına alınan düşmanın bir obüs bataryasının cephaneliğe isabet eden bir mermi ile ateş aldığı, 30 T.S.’de düşmanın merkezde siperlerimize ziyadece bomba ateşi açtığı ve topçularımızın müessir surette bomba mahallerini ateş altına aldığı ve Kerevizdere’de düşmanın bir blokhavuzuyla 2 köprüsünün tahrip edildiği bildirilmektedir. “Irak İle Çanakkale’nin Mukayesesi” başlıklı haberde, İngiliz gazetelerinin Irak seferini Çanakkale seferine benzettikleri bildirilmektedir.

15 K.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde her türlü ateşin (bilhassa bomba ve torpil) devam ettiği, Kemikli limanında barınmak isteyen düşman gemilerinin topçu ateşimizle limandan kaçırıldıkları, Arıburnu’nda sağ cenahta tarafımızdan patlatılan 2 lağımın tesiriyle düşmanın mukabil lağımının çökertildiği, bir düşman kruvazörünün bu muntıkada mevzilerimize tesirsizce bir müddet ateş açtığı, Seddülbahir’de topçularımızın sağ cenahımıza ateş için yaklaşan bir kruvazörle bir torpidoyu müessir ateşle sahilden uzaklaştırdığı ve düşmanın bazı bataryalarını iskat ettiği bildirilmektedir.

Tanın gazetesindeki “Çanakkale Macerasının Arefesinde” başlıklı haberde, Züriç Post gazetesinin bir muhabirinin makalesinde Çanakkale’de müttefiklerin yeterli mevzi, silah ve teçhizata sahip olduğunu, ancak Türklerin ağır toplara sahip olur olmaz hepsinin ve nakliye işlemlerinin de tehlikeye gireceğini, hatta direk gemilere de ateş açabileceklerini belirttiği bildirilmektedir. Ayrıca müttefiklerin Çanakkale’de mümkün olduğu kadar kalmak istemesinin şarktaki askeri ve siyasi nüfuzlarının kırılmasını istememelerinden kaynaklandığını da eklemektedir..

16 K.E.1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Seddülbahir’de merkezimize karşı düşmanın 3000 kadar bomba attığı fakat mühim bir tesir husule getiremediği, 2 k.e gecesi Arıburnu iskelesine yanaşıp yük çıkaran 2 nakliye gemisinin top ateşimizle iskeleden açığa kaçtığı ve Seddülbahir’de sağ cenahımıza ateş açan bir kruvazörün topçularımızın isabetli atışları üzerine uzağa çekildiği, bir düşman uçağının da ateşimizle denize düşürüldüğü bildirilmektedir. “Asakir-i Osmaniye Hakkında Methiyye” başlıklı

habere göre, Gelibolu'daki ABD'li gazeteci Sheppard Türklerin alicenapça hareketlerini övmekte ve bir İngiliz subayının Türklerin namusluca dövüştüğü şeklindeki sözlerine yer vermektedir.

17 K.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar ve Arıburnu'nda yalnız fasılalı topçu ateşi olduğu, mukabelemizle düşmanın Cebel topçusunun iskat edildiği, bir makineli tüfeğinin tahrip edildiği, ordugahlarında yangın çıktığı, Seddülbahir'de 2 k. e.'de sol cenahımız tarafından patlatılan bir lağımın tesirini gösterdiği, düşmanın her nevi silahıyla mevzilerimize ateş açtığı fakat topçularımızın şedid mukabelesiyle ateşe devam edemediği, topçularımızın ateşiyle Sığındere mensıbı civarında duran bir nakliye gemisinin kaçırıldığı bildirilmektedir.

Tanin gazetesindeki "Gelibolu Harekatında Bir Amerikalı Muhabirin Raporu" başlıklı haberde, muhabirin Daily Telegraph gazetesinde yazdığı yazıda Türklerin namuslu bir şekilde dövüştüklerini söylediği ve İrlandalı bir yüzbaşının bunu teyid eder bir sözünü verdiği bildirilmektedir.

18 K.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar'da karşılıklı topçu ateşinin fasılalı olarak devam ettiği, düşman tarafından patlatılan 2 lağımdan birinin geri püskürmesiyle kendi siperlerinin tahrip olduğu, diğer lağımın da bize zararının olmadığı, bu mıntıkadan çıkarılan keşif kollarımızın düşman siperlerinde hayli kasatura, fişek v.s. edevat-ı harbiye ele geçirdikleri, Arıburnu'nda sağ cenahımıza karşı düşmanın pekçok bomba kullandığı ve kara topçularıyla beraber 1 kruvazör, 3 monitör ve 1 zırhlısının muhtelif istikametlere bir müddet ateş açtığı ve topçularımız tarafından müessir mukabele gördüğü, Seddülbahir'de 3 K.E. öğleden sonra karaya asker ve malzeme çıkararak 2 düşman romörköründen birinin Boğaz toplarımızın ateşiyle batırıldığı ve nakliyatın kesildiği, kara topçularımızın sağ ve sol cemahta düşman siperleriyle bomba mahallerinde tahribat vukua getirdikleri ve topçularını da iskat ettikleri, 1 kruvazörle 1 monitörün Alçıtepe civarına icra eylediği ateşten bir zarar görülmediği bildirilmektedir. "Düşmanın Bir Hareket-i Denaetkeranesi" başlıklı haberde, Harp Matbuat Karargahı'ndan bildirildiğine göre defalarca ihtar edilmelerine rağmen düşman-

ların hastaneleri ve sıhhiye gemilerini vurmaya devam ettikleri, uyarıldıklarında ya inkar ettikleri veya kaza dedikleri, son olarak da gene bir hastaneyi bombalayarak 2 neferin şehit, 2 neferin mecruh ve 5.ordu sıhhiye resi muavini Ragıp Bey'in hanımının da şehit olmasına sebep oldukları belirtilmektedir. "Ashmed Bartelett'in Mektubu" başlıklı yazıda, Times gazetesinin 26 K.E.'de yayınladığı mezkur kişinin mektubuna yer verilmektedir. Bartelett bu mektupta millet olarak düşüncesiz hareketlerini, hükümet ve devlet olarak askeri hareket şekillerini şiddetle eleştirmektedir. "İngiliz Avam Kamarası'nda" başlıklı habere göre, bir aza Hariciye Nezaretine Çanakkale hareketinde çok iyi bir durumda bulunduğu dair geçen eylüldeki beyandan sonra yeniden malumatı resmiyeye düşünen olup olmadığını sormuş, Hariciye Müsteşarı Cecil'de işlerin maalesef böyle gitmediğini ve yeni malumata sahip olmadığını söylemiştir.

19 K.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar ve Arıburnu'nda taraflarca fasılalı top ve bomba ateşi teati edildiği, topçularımızın ateşiyle 4-5 K.E. gecesini Arıburnu iskelesi civarında zuhur eden yangının sabaha kadar devam ettiği, Seddülbahir'de merkez ve sol cenah siperlerimize düşmanın pekçok bomba ve kara torpili attığı, topçularımızın gerek topçu ve bomba mahallerine ve gerekse tesirsiz ateşe başlayan düşman topçularına müessir ateş açarak onları iskat ve bir kısım siperlerini tahrip ettiği, bir kruvazör ile bir monitörün muhtelif istikametlere bir müddet tesirsiz ateş açıp çekildiği bildirilmektedir.

20 K.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 5-6 k.E. gecesini ve 6 k.e sabahı Anafartalar ve Arıburnu'nda düşman mevzilerine karşı şedid topçu ateşlerimizle başlayan taarruz hazırlığını durdurmak için düşmanın öğleden sonra Seddülbahir'de bütün kuvvetiyle icra ettiği taarruzun akim kaldığı, kuzeyde gittikçe terakki eden taarruzumuzdan kurtulamayacağını anlayan düşmanın kuvvetinin bir kısmını 6-7 K.E. gecesini pek telaşla vapurlara bindirmeye başladığı, ortalıktaki kesif sise rağmen kıtaatımızın takibinden kurtulamadıkları, son alınan raporda Anafartalar ve Arıburnu'nda artık hiçbir düşman neferinin bırakılmadığı ve bu mıntikalarda kıtaatımızın kamilen sahile kadar ilerleyerek düşmandan birçok cephaneye, çadır, top v.b.. elde ettiği, düşmanın bir deniz uçağının ateşimizle denize düşürüldüğü, pilot ve yardımcısının esir edildiği, 6 K.E.'den sonra Seddülbahir'de düşmanın karadan her nevi şedid ateşi açtığı, denizden de kruvazör ve

monitörlerle mevzilerimize ateş açtığı, daha sonra sağ cenahımızdan başlayarak merkez ve sol cenahımıza bütün kuvvetiyle taarruz etmesine rağmen akim kaldığı ve büyük telefata uğradığı ve eski mevzisine tard edildiği bildirilmektedir. “Çanakkale’den Zafer Sesleri” başlıklı imzasız bir makalede, alınan zafer haberlerinden bahisle hareketin kısa bir özeti verilmektedir.

21 K.E 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Anafartalar ve Arıburnu’nda düşmanın kaçırılmaya muvaffak olamadığı malzeme halen toplanmakta olduğundan miktarının henüz tespit edilemediği bildirilmektedir. Düşman gemilerinin dün akşama kadar muhtelif mevzi ve ordugahlarına şiddetli ateş açarak terk ettikleri ganimetlerin imhasına çalıştıkları fakat başarısız oldukları, Seddülbahir’de sağ ve sol cenahlarda mühim bir olay olmadığı, yalnız merkezde her defasında başarısızlıkla sonuçlanan taarruzlarını zaman zaman tekrarladığı bildirilmektedir. “Gazetelerin Tebrikatı” başlıklı habere göre, birçok Alman ve Avusturya gazetesi Çanakkale zaferinden dolayı tebrikatta bulunmuştur.

22 K.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Seddülbahir’de fasıllı top, bomba ve torpil ateşinin devam ettiği, Anadolu sahil bataryalarımızın Morto limanı ve Tekkeburnu ‘ndaki ihraç iskelelerini bombaladığı, Morto limanında 2 sandalın ve Tekke iskelesinde cephaneye yüklü bir mavnanın battığı, bir şilebin vurulduğu, düşmanın çekildiği mıntikalardan yalnız birinde bir kolorduyu günlerce idare edecek muhtelif cinste erzak, 1 milyondan fazla kum torbası, 1000 battaniye, 1000’e yakın çadır, 400 hasta teskeresi, 50 varil benzin, 1000 sandık konserve, Ağındere civarında 1 obüs topuyla yere gömülmüş birçok obüs mermisi, 300 km telefon teli ve 180 km tel bulunduğu, tüfek, cephaneye ve sair teçhizatın miktarının henüz belirlenmediği bildirilmektedir. “Avam Kamarası’nda” başlıklı habere göre, hükümet Anafartalar Suvla yakınındaki ve Anafartalar’daki İngiliz birliklerinin geri çekildiğini Avam Kamarası’na bildirmiştir. “Vilayette Şenlik” başlıklı haberde, zafer haberinin Milli Ajans vasıtasıyla bütün yurda geçildiği ve bunun üzerine Edirne’de şenlikler düzenlenerek belediye reisinin Enver Paşa’ya bir kutlama telgrafı çektiği bildirilmektedir. “Müttefikler Malikinde” başlıklı haberde ise Alman ve Bulgar gazetelerinin zaferimiz hakkındaki haberleri ve tebrikleri yer almaktadır. “Düşmanlarımızın Zelilane Te’vili” başlıklı imzasız makalede, Fransız

ve İngilizlerin bu geri çekilmeye Balkanlar'da girişecekleri faaliyetleri bahane gösterdikleri, fakat kendi mütefekkirlerinin bile bunu saçma bulduğu bildirilmektedir. "İngiltere'de Tesiri" başlıklı habere göre, Times gazetesi bunun İngilizlerin şimdiye kadar uğradığı en mühim hezimet olduğunu yazmıştır. "Fransa Efkâr-ı Umumiyesinde Tesir" başlıklı habere göre, Fransız halkı ve parlamentosu bu olaydan müteessir olmuşlardır. Daily Mail gazetesi de bu çekilmeye hükümetin bu hareketle irtikab ettiği hatanın farkına vardığını belirtmektedir. "Mecruh İngiliz Generalleri" başlıklı haberde, İngiliz resmi kayıtlarına göre Çanakkale'deki Avusturya kıtaatına komuta eden General Dreysi'nin yaralandığı bildirilmektedir.

25 K.E. 1915: İkdâm gazetesindeki resmi tebliğde Saros'a yaklaşmak isteyen 5 torpido ve 1 kruvazörün topçularımızın isabetiyle geri çekildiği, Seddülbahir'de 9 K.E.'de sağ cenahımıza devamlı topçu ateşi icra edildiği, bazı düşman siperleri ve bomba mahallerinin top atışıyla tahrip edildiği, düşmanın bir havan bataryasının iskat edildiği, Anafartalar ve Arıburnu'nda henüz hesap edilemeyen ganimetler arasında kara torpili atan aletler, köprü dubaları, dökövil vagonlarının peyderpey araştırma müfrezelerimizce ortaya çıkarıldıkları bildirilmektedir. "Müttefikler Memalikinginde" adlı kısımda Avusturya ve Bulgar matbuatının zaferle ilgili haber ve tebrikleri yer almaktadır. "Tebrik Telgrafı" başlıklı haberde, Iraklı bir belediye başkanının yolladığı tebrik telgrafı bulunmaktadır. "Avam Kamarası'nda Tenkidat" başlıklı haberde, General Hamilton'ın Suvla hareketi konusundaki raporunun Avam Kamarası'nda şiddetle eleştirildiği bildirilmektedir. "İngiliz Matbuatı" başlıklı haberde, İngiliz basınının hareketi şiddetle eleştirmeye devam ettiği ve 200.000 kişinin (106.000 ölü, 90.000 yaralı) boşuna feda edildiğini yazdığı bildirilmektedir. "İsveç Matbuatı" başlıklı haberde de, İsveç basınının zaferin çok mühim olduğunu ve bu çekilmenin İngilizlerin nüfuzuna büyük darbe indireceğini, ayrıca İslam alemi üzerinde de çok büyük tesiri olacağını yazdığı bildirilmektedir.

26 K.E. 1915: İkdâm gazetesindeki resmi tebliğde topçularımızın ateşiyle düşmanın 3 bataryasının iskat edildiği, tahkimatla uğraşan düşman efradına epey tesir edildiği, bir kısım siperlerinin tahrip edildiği, 9 K.E.'de bir torpidonun Arıburnu civarına tesirsizce ateş edip çekildiği, Boğaz bataryalarımızdan birkaçının Seddülbahir'de Tekkeburnu'nda ihraç iskelelerini, civarındaki baraka ve sandalları müessirce topa tutup nakliye kes-

tikleri ve 7 barakayı tahrip ettikleri, yüklü 2 sandalı batırdıkları, bugüne kadar Anafartalar ve Arıburnu'nda düşmandan ele geçirilen topların 10'u bulunduğu, 2'sinin sahra topu, 8'inin ağır top olduğu, telsiz-telgraf istasyonunun ele geçirildiği, 8 K.E.'de karaya oturan vapurların içinde ne varsa alınıp tahrip edildikleri bildirilmektedir. "Bitaraf Gazetelerin Mütalaatı" başlıklı habere göre, Danimarka gazeteleri İtilafçıların perişanlığından bahsetmekte ve bu durumun İngiltere'nin Mısır'daki işini daha da zorlaştıracağını ifade etmektedirler. "Vilayette Sürur ve Faaliyet" başlıklı yazıda, zaferin çeşitli şehirlerimizdeki yansımalarından ve kutlamalardan bahs olunmaktadır. "İtilaf Gazeteleri Ne Diyor?" başlıklı habere göre, Tan gazetesi hareketin amacına ulaşmasının ilk zamanları bile imkansız görüldüğünü, İtilafçıların ümitlerini Türklerin mühimmatsız kalmasına bağladıklarını, ancak bu ümidin de Berlin-İstanbul yolunun açılmasıyla suya düştüğünü, Journal gazetesi İtilafçıların amaçlarını kısaca özetledikten sonra hareketin terkinin zaruri olduğunu belirtmektedir. "İngiliz Avam Kamarası'nda Münakaşat-ı Mühimme" başlıklı haberde, Başbakan Asquith'in Avam Kamarası'nda medhale hakim olduklarını, ricatin müşavirlerin tavsiyesiyle vuku bulunduğunu, mevzilerin Kitchener ve Monroe tarafından incelendikten sonra bu ricatin yapıldığını belirttiği, mebus Edward Carson'ın Gelibolu seferinin başarısızlığının araştırılmasının artık tehir edilmemesi gerektiğini söylediği belirtilmektedir. Ayrıca mebuslarca General Hamilton'ın Suvla koyundaki hareketle ilgili raporunun meclise getirilmemesi ve yayınlanmamasının da şiddetle eleştirildiği belirtilmektedir. "Çanakkale Zaferi ve İsviçre Matbuatı" başlıklı habere göre, İsviçre'nin bir gazetesi İtilafçıların yenilgiye uğradıklarını belirtmekte ve Avusturya havanlarının İtilaf istihkamatını harabeye çevirdiğini yazmaktadır. "Çanakkale'den Makedonya'ya" başlıklı haberde, Çanakkale'den çekilen bir kısım askerın Makedonya'ya gönderileceği ve kamuoyunun İtilafçıların bu cepheyi tamamen terk edeceğini sandığı belirtilmektedir.

Tanın gazetesindeki "İngiliz Zayıtı Hakkında Avam Kamarası'nda Beyanat" başlıklı haberde, aza Tenan 11 k.s'ye kadar bahriyeden 1679 subay ve 23.670 erin öldüğünü, 2679 subay ve 72.222 erin yaralandığını, 337 subay ve 12.116 erin kaybolduğunu, nisanın 20'sinden 11 K.S.'ye kadar 96.682 kişinin hastalandığını, toplam 4985 subay ve 204.790 erin harp dışı kaldığını bildirmiştir.

27 K.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 11 K.E. öğleden evvel Saros körfezine sokulmak isteyen bir kruvazöre topçularımızın isabet kaydettiği ve bu kruvazörün kaçtığı, öğleden sonra Arıburnu, Kireçtepe ve Kemikli'ye bir kruvazör ve bir torpido birkaç mermi atarken torpidoya 1 mermi isabet ettirildiği, Seddülbahir'de sol cenahımız karşısında düşman siperlerine karşı yapılan topçu ateşimizin mühim tahribata sebep olduğu bildirilmektedir. "Bitaraflar Memleketinde" başlıklı habere göre, bir gazete İngilizlerin resmi tebliğlerine bakıldığında kamuoyunu Çanakkale'den çekilme fikrine alıştırmaya çalıştıkları, fakat bu çekilme ile İngilizlerin nüfuzunun bilhassa doğuda büyük darbe yiyeceğini belirtmektedir. "Müttefikler Memleketinde" başlıklı haberde ise, Framandebelat gazetesinin bu darbeden en çok İngiltere'nin etkileneceğini ve bu darbeden sonra müttefiklerin Balkanlarda pek birşey yapamayacaklarını yazdığı belirtilmektedir. "Lapseki Tezahürat-ı Sadıkane" başlıklı yazıda Rum cemaatinin hükumeti tebriki yer almaktadır.

Tanın gazetesindeki "İngilizler Çanakkale'den Niçin Çekildiler?" başlıklı haberde, Kampana gazetesi bu hareketin baştan iyi planlanmadığını, Avusturya-Osmanlı yolu kurulunca Mısır'a girişilecek büyük taarruzu takdir ettiklerini ve Yunanistan'daki kuvvetleri takviye gerektiği için firar ettiklerini yazdığı bildirilmektedir.

28 K.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 11-12 K.E. gecesi Arıburnu iskelesine ateş açan bir torpidonun topçularımızın ateşiyle uzaklaştığı, Seddülbahir'de düşmanın mutad bomba ve torpil ateşine devam ettiği, topçularımızın müessir ateşiyle düşmanın birkaç bomba makinesinin tahrip edildiği ve 1. ve 2. hat siperlerinde hasar olduğu, muhtelif zamanlarda Alçitepe civarını bombardıman eden bir düşman kruvazörüne topçularımızın isabet kaydettiği, Boğaz bataryalarımızın Seddülbahir'de ihraç iskelelerini, Morto limanında içtima mahallerini ve Kerevizdere civarında düşman siperlerini, Eski Hisarlık batısındaki ihtiyat kuvvetlerini ve bir obüs bataryasını müessir surette top ateşine tutarak epey tahribat husule getirdiği ve Morto limanında yüklü 2 sandalı batırıldığı, 22 K.E.'de bir deniz uçağımızın Bozcaada civarında bir torpidoya bomba attığı bildirilmektedir.

29 K.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 12 K.E.'de bir kruvazörün Anafartalar ve Arıburnu'nda terkettikleri mavnalara birkaç mermi atarak çekildiği, Seddülbahir'de düşmanın sağ cenahımıza fasılalı makineli tüfek, bomba ve torpil ateşi icra ettiği, topçularımızın mukabelesiyle düşman topçularının iskat, bir kısım siperlerinin tahrip edildiği, 12 K.E.'de düşman uçaklarının Galataköy civarına 15 bomba atmasına rağmen hiçbir tesir vücuda getiremediği, Büyük Kemikli sahilinde karaya oturan düşman nakliye gemilerinin 5000 tonluk 4 adet olup, ayrıca bir vapurun daha Arıburnu'nda karaya oturduğu ve bütün eşyasının tarafımızdan ele geçirildiği bildirilmektedir. "Düşmanlarımızın Makus Muvaffakiyetleri" başlıklı haberde, Harp Matbuat Karargahı'ndan bildirildiğine göre İngilizler çok az kayıpla ricatlerini bir başarı gibi lanse etmektedirler.

30 K.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Arıburnu üstünde uçan 3 düşman uçağından birinin topçu ateşimizle açıkta denize düşürüldüğü, enkazının 2 gemi tarafından İmroz adasına çekildiği, Seddülbahir'de her cins top ve bomba ateşinin devam ettiği, 2 kruvazör, 2 monitör ve 8 torpidonun himayesinde Agamemnon sisteminde bir zırhlının fasılalı olarak mevzilerimize bir müddet ateş açtığı, toplarımızın mukabelesi ile zırhlı kruvazörlerden birine 2 mermi isabet ettirildiği, 14 K.E. öğleden sonra Merkeb adası civarında bir monitörün fasılalı olarak Boğazın Anadolu sahil kısmına 80 kadar mermi attığı, Boğaz Anadolu bataryalarımızın muhtelif zamanlarda Tekkeburnu ve Seddülbahir iskelelerini ateş altına alarak düşman nakliyatını men ve taciz ettiği, Tekkeburnu'nda bir sandalı batırıldığı, büyük bir hangarı tahrip ettiği, deniz uçaklarımızdan birinin geceleyin Seddülbahir Çadırılı ordugahına başarıyla 4 bomba attığı bildirilmektedir.

31 K.E. 1915: İkdam gazetesindeki "Çanakkale Firarileri Mısır'da" başlıklı haberde, Londra'dan gelen bir habere göre Çanakkale'den çekilen İngiliz askerlerinin Mısır'a geldiği, kalanlarının da Selanik'ten İskenderiye'ye gideceği bildirilmektedir. Resmi tebliğde 14-15 K.E.'de Arıburnu ve Anafartalar'da tesirsiz ateş açan bir kruvazör ve bir torpidonun topçularımızın mukabelesi ile ateşi kesip uzaklaştıkları, Seddülbahir'de 14-15 K.E.'de sağ ve sol cenahlarda top ve bomba ateşinin devam ettiği ve merkezde yalnız topçu ateşleri teati edildiği, öğleden sonra 2 kruvazörün sağ cenah ve muhtelif istikametlere bir müddet ateş açtığı, mukabelemizle ateşi kesip çekildikleri, birinin isa-

bet aldığı, öğleden evvel Kumkale ve Yenişehir üstünde uçan 2 satırlı bir düşman uçağının topçu ateşimizle Tekkeburnu açıklarında denize düştüğü ve torpidolarca İmroz adasına çekildiği, Anadolu sahil bataryalarımızın Seddülbahir ve Tekkeburnu ihraç iskeleleri ve civarını müessir surette ateş altına aldığı, 14 K.E.'de deniz uçaklarımızdan birinin Limni adası ile Moro adası üstünde keşif yaptığı ve Mondros limanındaki depolara başarıyla bombalar attığı bildirilmektedir.

31 K.E. 1915: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 16 K.E.'de bir zırhlı ve bir torpidonun Anafartalar'a ateş açıp çekildiği, Arıburnu'na yaklaşmak isteyen bir torpidonun topçu ateşlerimizle kaçırıldığı, 15-16 K.E.'de sağ ve sol cenahta şiddetli bomba ve torpil ateşi olduğu, 16 K.E. öğleyin uçak keşfiyle 2 harp gemisinin merkez siperlerimizi bir müddet bombardıman ettiği, badehu düşmanın 3 lağım patlattığı, lağımlardan birinin geri püskürüp tesirsiz kaldığı, diğer ikisinin siperlerimizden 10 m'lik bir bölümü tahrip ettiği, bu enkazın düşman tarafında kaldığı, 15 K.E.'de Yenişehir batısında demirleyen Souffren zırhlısının Anadolu Boğaz bataryalarımızdan birine ateş açarken bataryalarımızın mukabelesi ile vurulup duman ve alev içinde demir aldığı ve çekildiği, 15-16 K.E.'de Boğaz bataryalarımızın Seddülbahir ve Tekkeburnu civarını ve iskele mahallerini, duba ve ambarlarını müessir ateş altına aldığı, 16 K.E. sabahı deniz uçaklarımızdan birinin Seddülbahir'deki düşman ordugahına 3 bomba atarak burada yangın çıkardığı bildirilmektedir. "Gelibolu'da İngiliz Ahvalı" başlıklı haberde, İngiliz Daily Telegraph gazetesi Gelibolu'daki İngiliz mevzilerinin şiddetli bombardıman altında olduğunu ve aynı zamanda fırtınalarla da boğuşmak zorunda olduklarını yazmaktadır.

1 K. S. 1916: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Seddülbahir'de 16-17 K.E. gecesini bazen şiddetli olmak üzere sabaha kadar piyade ve bomba ateşinin devam ettiği, 17 K.E. öğleden sonra sağ cenah ve merkezde kısmen sol cenahta şiddetli topçu, piyade ve bomba muharebesi olduğu ve düşmanın 2 kruvazör ile 1 monitörünün kara topçu ateşlerine iştirak ettiği, topçularımızın düşman siperlerinde ve Seddülbahir'deki ordugahlarında mühim tahribat olduğu, 18 K.E. sabahı Boğaz bataryalarımızın Seddülbahir iskelesini ve Tekke burnunu müessir topa tuttuğu, bir bataryamızın Seddülbahir'de düşmanın Çadırılı ordugahına ve bir nakliye gemisine isabetli bombalar düşürdüğü, İmroz istikametinde keşif yapan diğer uçağımızın bir zırhlıya saldırdığı bildirilmektedir.

“Çanakkale ve Rusya” başlıklı yazıda, bir gazetenin Stockholm muhabiri Stockholm’e gelen Rus ricalinin Çanakkale hezimetinden dolayı tessür ve hiddete kapıldığını bildirdiği, matbuatın İngiliz ve Fransızlara feveran eylediğini, hatta en meşhur gazetelerin İngiltere’nin Boğazların Rusya’nın eline düşmemesi için kasten bu işi ayarladığını iddia ettiklerini, Rusya’nın bu amacın ortadan kalkması ile çok üzüldüğü ve kızdığını, savaştaki fedakarlıklarının karşılığının Boğazlar ve İstanbul’un kendisine verilmesi ile karşılanacağını düşündüğünü, belirtmektedir.

2 K.S. 1916: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Seddülbahir’de 17-18 K.E. gecesi sağ cenahta ziyadece bomba savaşı olduğu, merkezde sabaha kadar şiddetli topçu ve bomba muharebesinin devam ettiği, 18 K.E. öğleden sonra sağ cenahta tarafımızdan 2 lağım patlatıldığı, bunu müteakip 2 kruvazörün iştiraki ile düşmanın kara toplarının bir müddet merkez siperlerimize ateş açtığı ve tarafımızdan şiddetle mukabele gördüğü, Seddülbahir’de ihraç iskelesi ve civarındaki anbarın Boğaz bataryalarımız tarafından ateş altına alındığı, Souffren zırhlısının 5 torpido himayesinde ve uçak keşfiyle bataryalarımıza mukabelede bulunmasına rağmen hiçbir tesir yapamadığı, bir uçağımızın düşmanın rasatla meşgul uçağına saldırdığı ve onu rasattan menettiği bildirilmektedir.

3 K.S.1916: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Seddülbahir’de top ve bomba muharebesinin devam ettiği, düşmanın 1 kruvazörüyle 1 monitörünün az bir müddet ateşe iştirak ettiği ve topçularımızın mukabelesi ile uzaklaştıkları, 1 monitörün Boğaz bataryalarımıza 1 saat neticesiz ateş açtığı, topçularımızın Besike burnu açığında görülen bir torpidoyu ateş altına aldıkları ve vurdukları, kendisinin kaçtığı, bir deniz uçağımızın Seddülbahir düşman ordugahlarına 3 bomba attığı, Boğaz bataryalarımızın Seddülbahir’de düşmanın iskele ve anbarlarını ateş altına aldığı ve anbarlarından birçoğunu tahrip ettiği bildirilmektedir. “Gelibolu’dan Mısır’a” başlıklı habere göre, Times gazetesi Kahire’den aldığı haberlere dayanarak Gelibolu’dan çekilen Avusturalya ve Yeni Zelanda askerlerinin Mısır’a gittiklerini yazmaktadır. “General Monroe’nun Raporu” başlıklı habere göre, General Monroe hükumete Çanakkale hareketine devamın intihar demek olacağını belirten bir rapor sunmuştur.

4 K.S. 1916: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde sağ ve sol cenahta şiddetli bomba ve genellikle cephede fasılalı topçu ateşi olduğu, düşmanın 1 kruvazör, 1 torpido ve 1 monitörünün mevzilerimize fasılalı ateş açıp çekildikleri, uçaklarımızın düşman mevzileri üzerinde 600 m yüksekte uçarak başarıyla keşif yapıp döndükleri, Arıburnu'nda düşman tarafından gizlenmiş 400 sandık piyade cephanesinin bulunduğu bildirilmektedir. “Muvaffakiyet-i Ahiremizin Tesirâtı” başlıklı habere göre, zafer haberimiz Macaristan'da sevinç ve memnuniyetle karşılanmıştır.

Tanin gazetesindeki “Çanakkale Muvaffakiyet-i Ahiresinin Budapeşte'de Tesirâtı” başlıklı haberde, zafer haberinin erken saatlerde manşetten verildiği ve herkesin mesud olduğu, Türk kahramanlığından bahsedildiği bildirilmektedir.

5 K.S. 1916: resmi tebliğde 21-22 K.E. gecesi 1 torpidonun Arıburnu cihetine birkaç mermi atıp çekildiği, Seddülbahir'de topçularımızın sabaha kadar düşman mevzilerini Tekkeburnu ile Seddülbahir arasındaki ordugahlarını ateş altına aldığı, geceleyin 1 kruvazör ve 21 K.E.'de 2 kruvazörün mevzilerimize tesirsiz ateş açtığı ve kruvazörlerden birine topçularımızın 2 mermi isabet ettirdiği, 21 K.E. öğleden sonra düşman topçularının merkez ve sol cenahımıza ateş baskını yapmak istemelerine rağmen topçularımızın şiddetli mukabelesiyle düşman topçusu iskat ve siperlerinden bir kısmı tahrip edilerek nakliyatının kesilmiş olduğu, öğleden evvel sahil batayalarımızın fasılalı ateşleriyle Seddülbahir ve Tekkeburnu iskelelerini ateş altına aldıkları ve 2 nakliye gemisini iskeleden kaçırdıkları, bu ateşlerimizin tesiriyle iskele civarında yangın çıkarak bütün gün devam ettiği bildirilmektedir.

6 K.S 1916: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde sağ cenah ile merkezde bazen şiddetli olarak yalnız topçu muharebesinin devam ettiği, düşmanın 1 kruvazör ile 1 monitörünün Alçıtepe civarını bir müddet bombaladığı ve çekildiği, topçularımızın bir havan bataryası ile bir sahra topu bataryasını susturdukları ve Seddülbahir ordugahını müessirce dövdükleri, Anadolu bataryalarımızın muhtelif zamanlarda Seddülbahir ve Tekkeburnu'ndaki ihraç iskelelerini bombaladıkları, bir deniz uçağımızın Boğaz üstünde uçan bir Fransız uçağına saldırıp düşürdüğü, bizimkinin hasarının az olduğu,

Fransız pilotunun ölü bulunduğu, Anafartalar'da düşmanın terkettiği 200 sandık piyade cephanesi, 130 tane döküvil arabası ile toprağa gömülmüş sağlam bir mitralyözün ele geçirildiği bildirilmektedir.

Tanin gazetesindeki “Çanakkale’de Fransız-İngiliz Zayıtı 300.000 Kişi” başlıklı haberde, bahriye hariç zayıt bildirilmektedir. “Gelibolu Ricati Hakkında İsveç Matbuatının Mütalaatı” başlıklı haberde, bir gazetenin bu zaferin Türk ve Almanların durumunu daha da kuvvetlendireceğini, müttefiklerin (bilhassa İngiltere’nin) şarktaki nüfuzunun sarsılacağını belirttiği bildirilmektedir.

7 K.S 1916: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 22 K.E. öğleden evvel oldukça şiddetli top ve bomba ateşi teati edildiği, düşman ateşinin bilhassa sağ cenahımızla merkeze tevcih edildiği, düşmanın bir zırhlısı ile bir kruvazörünün bu ateşe iştirak ettiği ve öğleden sonra gene bir zırhlı ile bir monitörün aynı mevzilerimizi şiddetli ateş altına almasına rağmen topçularımızın aynı şiddette mukabelede bulunarak Seddülbahir ve Tekkeburnu iskeleleriyle toplu kıtaatına karşı mühim tesir istihsal ettiği, topçularımızın ateşinden düşman kruvazörüne bir mermi isabet ettiği ve bu tesir ile kruvazörün ateşten çekildiği, 21 K.E.’de Tekkeburnu ve Seddülbahir ihraç mahallerinin Anadolu boğaz bataryalarımız tarafından şiddetle ateş altına alındığı, düşmanın mukabelesinin tesirsiz olduğu, 21 K.E.’de yine bataryalarımızın Seddülbahir ve civarında çalışan efrada ve Tekkeburnu’na ateş açtığı, düşman efradının çok mütessir olduğu, bir deniz uçağımızın 22 K.E.’de İmroz istikametinde ve Seddülbahir üstünde başarıyla keşif yaptığı ve Seddülbahir’in kuzey iskelesiyle civarındaki vapurlara 3 bomba attığı, dumanların yükselmesiyle bunun tesirli olduğunun anlaşıldığı, Arıburnu’nda 2 büyük sandık el bombası ve birçok demir cephane sandığı ele geçirildiği bildirilmektedir.

8 K.S. 1916: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde bir uçağın daha düşürüldüğü, 942 No’lu Fransız uçağının 4 K.E. kablezzevalde Nara burnunun doğusuna, diğerinin ise Yalova’nın doğusuna düştüğü, evvelkinin rasadının olmadığı, maktul pilotun isminin Banist Lekont olduğu, aynı günde uçak filomuzca Seddülbahir’de düşman mevzilerine ve merkezdeki uçak karargahına başarıyla bombalar atıldığı, 24 K.E.’de sağ cena-

hımızda fazlaca, cephede hafif bomba ateşi ve önemsiz piyade ateşinin devam ettiği, düşman kara topçusunun 2 monitörle 2 kruvazörün iştirakiyle sabahtan akşama kadar kısmen şiddetli olarak mevzilerimize ateş açtığı ve topçularımızın şedid mukabelesiyle bir kruvazörün uzaklaştığı ve bazı düşman siperlerinin tahrip ve bir kısım topçusunun iskat edildiği, 24 K.E. öğleden evvel ve sonra 4 monitör ve 6 torpido himayesinde bir kruvazörün muhtelif saatlerde Boğazın Anadolu sahilini ve bazı bataryalarımızı devamlı bombardıman etmesine rağmen bir sonuç elde edemediği, 23 K.E. gecesi Boğaz bataryalarımızın muhtelif zamanlarda Seddülbahir ve Tekkeburnu'ndaki ihraç iskelelerini bombardıman ettiği, düşmanın tesirsiz mukabelede bulunduğu, 24 K.E.'de tekrar edilen bombardımanın tesiriyle Tekke burnunda yangın çıktığı ve iskele ile sandallara müteaddid isabetler görüldüğü, Seddülbahir iskelesine icra edilen ateşlerin de güzel neticeler verdiği bildirilmektedir.

9 K.S. 1916: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 24-25 K.E. gecesi sağ ve sol cenahımızda fazlaca bomba ateşi teati edildiği, 25 K.E. öğleden evvel saat 11.00'den 15.00'e kadar topçularımızın sağ cenahımız karşısındaki düşman siperlerini fasıllı fakat şiddetli ateş altına alarak mühim tahribata sebep oldukları, merkezde topçu ve bomba ateşimizin düşmanın bazı siper ve bomba mahallerini tahrip ettiği, sol cenahımızda hafif ateş teati edildiği, düşmanın kara topçularıyla 2 kruvazör ve 1 monitörün ve 4 torpidonun topçularımızı ve siperlerimizin gerisini şiddetli fakat tesirsiz bombaladıkları, öğleden sonra saat 14.00'da Tekkeburnu'ndaki düşman ordugahında ateşlerimizin tesiriyle yangın çıktığı, Boğaz bataryalarımızın 24-25 K.E. gecesi Seddülbahir ordugahlarını ve 25 K.E. öğleden sonra Tekke burnu civarındaki düşman bataryasını müessir ateş altına aldığı, düşmanın Seddülbahir'deki bataryası ile Tekkeburnu açıklarındaki bir zırhlısı ve bir monitörüyle tesirsizce mukabelede bulunduğu, 26 K.E.'de Anadolu bataryalarımızın Seddülbahir ve Tekkeburnu limanlarını, toplu düşman kıtaatı ile Kerevizdere vadisini ve Morto limanını başarıyla bombaladığı bildirilmektedir.

10 K.S. 1916: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde avn-i Hak ile Seddülbahir'den de düşmanın tard edildiği, 3 gündür ihraz edilen ve dün öğleden sonra tarafımızdan taarruzla başlayan muharebenin cereyanına dair henüz tafsilatlı rapor alınmadığı, şimdilik

bilinenin Seddülbahir’de ve Tekkeburnunda harpten evvel yapılan bütün siperlerin tarafımızdan işgal edilmiş olduğu, merkezden ilerleyen kıtaatımızın düşmandan 9 top ele geçirdiği, düşmanın çadırlı büyük ordugahlarının çadır ve eşyası ile birlikte elimize geçtiği, topçularımızın askerle dolu bir düşman nakliye gemisini batırdığı, ganimetin ne kadar olduğunun henüz bilinmediği, düşman zayıtının pek çok olduğunun tahmin edildiği, bir harp uçağımızın çift satırlı farman sistemindeki bir düşman uçağına saldırıp Seddülbahir yakınlarında yere düşmesini sağladığı bildirilerek gazilerimiz tebrik edilmektedir. “Seddülbahir’den de Tard Edildiler” başlıklı imzasız makalede, zaferden duyulan memnuniyet belirtilmekte ve gene zaferden dolayı duyulan iftihar ibraz edilmektedir. “Dünkü Sürur” başlıklı imzasız makalede de aynı şeyler belirtilmektedir. “Selam-ı Şahane Tebliği” başlıklı habere göre, 5. ordu komutanına ve 5. orduya selam-ı şahane ve tebrikat-ı şahane iletilmiştir. “Düşmanın Def ve Tenkilinden Sonra” başlıklı habere göre, ordumuz sahile kadar inmiş ve birçok ganimetler ele geçirmiştir. Düşmanın kendi depolarını yaktığı bildirilmektedir. “Düşman İtirafatından” başlıklı habere göre, düşman 32. piyade livasının kıta komutanına gönderilen bir tamimde Türklerin karşısında etkisiz kalındığından bahsedilmekte ve gece devriyelerinin Türkleri taciz edebilecek şekilde eğitilmelerini, Türklerin çok isabetli atışlar kaydederek İngiliz kıtaatının hareketini kısıtladığı belirtilmekte, ayrıca İngilizlerin hareketlerini kısıtlamak için Türklerin en müsait kıtaatı kullandığı, onların maharetine İngilizlerin kendilerinin de erişmeleri gerektiği belirtilmektedir.

11 K.S. 1916: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde Seddülbahir’de düşman enkazından, terkettiği ganimetlerden meydana serilmiş ecsadından başka tek bir nefer kalmadığı, düşmanın takibi esnasında teslim olmaktan imtina ile iskelelere doğru firar eden bakiyesinin telef olduğu, sol cenahta Kerevizdere mıntikasında düşman tarafından tertip edilen pek çok lağımlara tesadüf edildiği, istihkam efradımız tarafından yalnız mahdut bir mıntıkada 90 lağım imha edildiği bildirilmektedir. “Meclis-i Millimizde Şanlı Bir Gün” başlıklı haberde, Enver Paşa’nın nutkunun metni yer almaktadır. Paşa bu nutukta hareketin bir özetini vermektedir. Önemine binaen bu nutuk aynen verilmektedir. Başkumandan Vekili ve Harbiye Nazırı Enver Paşa Hazretlerinin Dün Meclis-i Milliye’de İrad Buyurdıkları Nutuk Suretidir: “Umumiyetle malum olduğu veçhile 18 martta başlamış olan Gelibolu meydan muharebesi dün nihayete ermiş oldu. İnayeti-

Hakla, düşmanlarımız muhafaza etmeye çalıştıkları Seddülbahir kısmından da çekilmeye mecbur oldular. Hin-i keşadında arz-ı malumat için vakit bulamamıştım. Fakat bugün müsaade buyurulursa vaziyetimizin heyet-i umumiyesi hakkında bazı izahat ita eyleyeceğim. Avrupa'da harb-i umuminin başlaması üzerine memalik-i şahanenin vaziyeti herhalde büsbütün lakayd bulunmağa müsait olamayacak bir surette olduğu için umumi seferberliğin ilanına mecburiyet hasıl oldu. Çünkü işin içinde bugün düşmanlarımız olan ve İtilaf Devletlerinin en ziyade güvendikleri Rus hükümeti ancak Boğazların açık olması suretiyle kendini daimi bir surette iyi bir halde bulunduracak ve kuvvetli kalacaktı. Buna binaen biz bitaraf kalmak istesek de günün birinde herhalde Ruslar ve Rusların dostları bizi sıkıştırıp kendilerine daha müsait bir hale sokmaya çalışacaklardı. Bugün o devletlerin Yunanistan'a karşı almış oldukları vaziyet bu mütalaamın doğruluğunu ispat ediyor. Binaenaleyh herhalde hazırlıklı bulunmak lazımdı. Çünkü biz istediğimiz zaman diğer hükümetler gibi kolay kolay kendimizi toplayamıyorduk. Bahr-ı sefid'de o vakit Almanya hükümetinin Bahr-ı sefid filosunu teşkil eden şimdiki Yavuz ve Midilli sefain-i harbiyesi, iki hükümet arasındaki anlaşma üzerine İngiliz ve Fransızlar Boğazı daha yakından gözetlemeye başladılar. Gerek bunların bu vaziyeti ve gerekse daha evvel arzettiğim mütalaata binaen Boğazda elimizde mevcut olan vesaitle öteden beri yapılmış olan tahkimatı tamamlamak mecburiyetinde bulunduk. Karadeniz'de Rusların taarruzuyla başlayan iki donanma arasındaki muharebe bizi de bu harb-i umumiye sürükledi. Memalik-i Şahanenin vasati hududları hemen her taraftan düşman taarruzuna maruz bulunabilmesi hasebiyle her tarafa yetiştirmek imkanı bittabi olamazdı. Memleketin can alacak noktası neresi ise şüphesiz orada kuvvetli bulunmak diğer aksamda düşmanı vaziyet müsait oluncaya kadar alıkoymak icabettiği cihetle kuvvetin inkisamı lazım idi. Bunun üzerine tabi memleketin bazı aksamı zaman geçtikçe düşman istilasına maruz kaldı. Bildiğimiz gibi gerek Irak ve gerekse Kafkas hudutlarında bir sükunet vardı. Fakat herhalde bu da kavganın buralarda başlaması fevkalade muhtemel bulunuyordu. Bu bir ihtimal dahilinde iken Çanakale'de patlatılan toplar burasının da başka bir şekil almakta olduğunu bize gösterdi. Evvela, düşman donanmasıyla boğazı zorlamaya teşebbüs etti. Hariç istihkamat malum-ı saminiz olduğu vech üzere tabi uzun müddet mukavemet edemezdi. Çünkü orada bulunan toplarımızın ateşi haricinde bulunan düşman gemileri müessir bir surette tabyalarımızı dövabiliyorlardı. Hariç istihkamat vazifesini ifa ederek son kuvvetini sarf

edinceye kadar uğraştılar. Bunlar düşmanla beraber Boğaz sükut etmiş değildi. Asıl müşkil mesele bundan sonra başlıyordu. Ben, Boğazın tertibat-ı dahiliyesini bilmek itibariyle o kanaatte idim ki Boğaz, donanma ile geçilemezdi. Düşman bataryalarımızı iskata muvaffak olsa bile torpil hatlarının her birinde bir veya iki gemi kaybetmeden geçemezdi. Torpil hatlarını temizlemeye kalkışsaydı düşmanın büyük toplarının tesirinden masun olarak tabya edilmiş büyük toplarımızın tesiriyle daha torpil hattına varmazdan evvel batırılabilirdi. Farz-ı muhal olarak düşman bütün bu müdafaayı imha edip geçmeye çalışsa bile o vakit yeni iştira ettiğimiz Yavuz drednot kruvazörünün topları bizim mevcut sefain-i harbiyemizin topları ile beraber herhalde düşmanın oradan birer birer geçmeye mecbur olacak donanmasına karşı adedi ne olursa olsun faik olacaktı. Çünkü 5 km mesafeden bunların 30-40 topuna mukabil düşman ancak 2 topuyla mukabele edecekti. Bunun için bu cihetten mütmain bulunuyorduk. O vakit hatırımda kaldığına göre İngilizlerin de haberdar olmaları için Amerika sefirine burada söylediğim gibi neticeyi vukua gelmeden izah etmiştim. Bu suretle muvaffak olamazlarsa kara hareketına teşebbüs edeceklerini ve bataryaları o surette iskata çalışacaklarını anlamıştım. Halbuki İnalet-i Hakla mesele bu raddeye intikal etmedi. Ordu hemen herhalde birçok noksan malzemesiyle beraber düşmanımızın soluna karşı koyacağına ümitvar idim. Hamdolsun ki ümidimizde aldanmamış olduğumuzu ahval isbat etti. Cereyan-ı vekayii oldukça mufassalan gazetelerde yazılıyordu. Hülasa diyebilirim ki Seddülbahir ve Arıburnu'nda yapılan hareket düşmanlarımızın erkan-ı harp zabitleri üzerinde elde edilmiş olan ve saire nazaran sırf bir baskın suretiyle Alçıtepe ve Kocaçimen dağına da bir hamlede elde etmeye çalışıyorlardı. Bu suretle bu mevaki elde ettikten sonra Boğaz istihkamatını daha iyi dövebilecek veyahut buradan ordumuzu daha ziyade sıkıştırıp şibh-i cezirenin Rumeli sahilini de elde edecekti. Bundan sonra da Boğazın diğer cihetindeki bataryaları iskata muvaffak olacaktı! Bu maksatla evvel emirde Kumkale ve Seddülbahir'e asker ihracına başladılar. Aynı zamanda Kocaçimen mevkiine varabilmek için cereyan eden muharebatta hakikaten bütün arkadaşlar, neferden en büyük rütbelisine varıncaya kadar umum ordu erkani çalıştılar. Fakat bu çalışma tesiriyle düşmanın gayet rahat ve büyük ateş eden bol toplu donanmasının ateşine rağmen bazı yerlerde düşman denize döküldü. Mamafih her tarafta başlayan ihraç hareketi düşmana birçok zayıat verdimle beraber çok yerlerde de asker ihracına muvaffak oldu. Yapılan mukabil taarruzlarda da düşmanı denize kadar sürmüş isek de

donanmasının ateşi himayesine iltica etmiş ordusunu tamamıyla şibh-i cezireden çıkarmak imkanı hasıl olmadı. Düşman gittikçe takviye bulması üzerine taarruzi harekate yeltenince biz, üzerine atılarak birçok zayıat ve hatta cephane sarfını göze aldık. Bu taarruzlar devam etti. Tabiidir ki bu sırada daha mühim bir mesele mevzu bahis idi. Cephanemizi hüsn-i suretle idare etmek. Bu kabil-i inkar değildir ki elimizde bulunan vesait Balkan harbinin bekayası idi. Harpten sonra levazımımız kafi miktarda ikmal edilmemişti. Bundan başka ara yerde Bulgaristan dahi vardı. Vakıa Bulgaristan her ne kadar dost görünüyor ve münasebet düştükçe dostlukta berdevam etti ise de tabi her iki muvazene-i düveliyeye hoş görünmek arzu ettiğinden cephane gibi şeylerin top-rağından mürurına müsaadekar davranmıyordu. Biz müttefiklerimizi sıkıştırıp yolu açtırmak cihetini iltizam ettik. Harpten maksat neticeyi kazanmaktır. Binaenaleyh biz kazanıpta büyük müttefiklerimiz kayıp yapmağa giderse, netice yine mağlubiyet, hatta Karpat muharebeleri esnasında idi ki Alman Karargah-ı Umumisi Sırp seferine karar vermişti. Hatta mevki-i fiile vazı için Sırp cephe-i harbine 6 fırka sevketmiş iken bendeniz bilakis bu firkaların Rus cephelerinde istimaliyle orada kati bir neticenin istihsal olunacağına kani bulunduğumdan bu hususu teklif etmiş ve teklif-i vakıam kabul olunarak bu suretle hareket olunmuştu; keza o kanaatte idim ki Bulgaristan tamamen kazanılmadan Sırbistan'ın ortadan kalkıp kalkmamasında hiçbir beis yoktur. Bulgaristan kazanılmadan yapılacak Sırbistan seferinde yine bizim cephanemiz kalamayacak. Binaenaleyh evvelce olduğu gibi cephanesiz kalacaktık. Rusların malum olan mağlubiyetlerinden sonra tabi efkar-ı umumiye değişti. Bulgarlar kendi amal-i milliyelerinin başka suretle istihsalı kabil olacağını pekiala gördükleri için bizimle beraber yürüdüler ve malum-ı alileri veçhile harp son safhasına dahil oldu. Bu suretle bir ordu kazanmış olduk. Vakıa Bulgaristan bize dost görünüyordu. Bununla beraber ihtiyatkar davranmak da icab ediyordu. Bulgarların aleyhimize döndükleri halde harşeyi haliyle terk etmek doğru olamazdı. Bu itibarla Bulgar hududunda bir ordu bulundurduk. Bulgarların bizimle beraber hareketleri neticesi evvela bu orduyu kazandık. Saniyen yolların açılması münasebetiyle her türlü ihtiyacımızı tatmin ediyorduk. Bugün hamdolsun yolların açılması müttefiklerimiz ve hasseten Almanya hükümetinin bizden hiçbirşey talep etmeksizin alat-ı harbiye ve cephane vermesi şayan-ı teşekkürdür. Bu suretle bu ordu da diğer ordularımız derecesinde mücehhez, müselleh bir hale geldi. Tabi düşmanlarımızın Çanakkale'deki hareketinden maksad Rusya'ya Boğazları açmak, bu suretle Karpat-

lar'da ezilip büzülmekte olan Rus ordusunu takviye etmekte. Bunun için ilk çıkardıkları kuvvetten daha büyük bir kuvvet ile yüklenmek istediler. Çünkü Arıburnu'na ve Seddülbahir'e çıkmış olan kuvvetleri müteaddid ve kanlı muharebeler neticesinde ilerlemekten sarf-ı nazar bilakis birçok yerlerde gerilemeye mecbur olmuşlardır ve Tebliğ-i Resmilerde olduğu veçhile insanca külli zayıyat verdikten başka makineli tüfek ve sair birçok şeyler de kaybettiler. Bulgarların vaziyeti değişmeye başlayınca ise bir an evvel neticeye varmak ve Boğaz yolunu kati bir surette açmak için kendilerinin, gerek Başvekilerinin ve gerek kumandanlarının beyanatı veçhile ümit ettikleri mevkiyi bir an evvel işgal edip işe netice vermek için yeniden 150.000 tüfeklik-ki 200.000'den fazla bir kuvvet demektir-bir ordu ile Arıburnu şimalinde harekate başlayarak ve kısmen bu mevziden çıkarak yeniden ihracata ibtidar ile tekrar üzerimize yüklendiler. Bu arada tabi her muharebede olduğu gibi hareketin ilk devresinde fena zamanlar geçirdik. Fakat şehit ve sağ kalmış olan arkafaşların büyük gayret ve metaneti sayesinde düşman bu teşebbüsünde de muvaffak olamadı. Neticede bilakis en fena bir vaziyette müdafaaya geçmeye mecbur oldu. Burada kıtaatın gösterdikleri metanete ufak bir misal olarak şunu söyleyebilirim. Gelibolu jandarma taburu-ki Gelibolu sabit jandarmasının seferber edilmiş bir taburu idi-Bu tabur 1048 tüfeği ile İngilizlerin 10. fırkasının 14.000 tüfeğine karşı 3 gün mevzini muhafaza etmiş ve kuva-i imdadiye gelinceye kadar bir adım gerilememiştir. Tabi bu taburda zayıyat oldu. Taburun kısm-ı azimi burada maalfitihar söylerim ki şehit olmuştur. Olanlar hiç şüphesiz ki müfterihane olmuşlardır. Çünkü vazifelerini bihakkın ifa ettiler. Vatanlarını ve şüheda ecdadını İngilizlere çiğnetmediler. Kıtaatının suret-i deliranesi neticesi düşman tekrar mahkum-ı atalet olunca bildiğimiz Sırp seferi başladı. Sırp seferi İngilizler için hakikaten bir kaçamak yolu oldu. Sırlara yardım edelim dediler. Çanakkale'yi tahliyeye karar verdiler. Bu Sırp Karargah-ı Umumisinin bir hatası olacak; Sırlar Alman ve Avusturyalıları karşı külli kuvvet bulundurup Bulgarlara müsamaha ettiler ve bunun neticesi Arnavutluk dağlarına atılmalarına intac etti. Nihayet safha bildiğimiz gibi sona erdi. Sırp ordusu ortadan kalktı. İngilizler de Kriyolok'a kadar ilerledikleri halde bilahare çekilmeye mecbur oldular. Tabi bu vaziyet onlar için fena idi. Bir taraftan Selanik ile meşgul olmak, bir taraftan da burada kalmak ve neticede her ikisinde de muvaffak olmak kendileri için akim olduğunu pekala biliyorlardı. Sonra yol açılmış olduğu için daha büyük toplarımız da gelecek ve neticede mutlaka denize döküleceklerdi. Bu mütalaa onlarda da varit ol-

muş ki çekilmeye başladılar. Fakat çekilmekte olduklarını tahmin edemiyorduk. Yalnız şimdi anlaşılıyor ki şibh-i cezire etrafında bulundurduğu salib-i ahmer gemilerini bu maksat için kullanmıştır. Gözetleme noktalarımızdan başka hiçbir suretle nakliyat müşahede olunamıyordu. Arıburnu'nda 250.000 kişilik bir kuvvetin bir gecede çekilmesi tabi tasavvur edilemez. Şüphesiz ki kuvvetlerinin kısm-ı küllisi evvelce çekilmiş bulunuyordu. Kalan kısm-ı mütebaki ise ufak bir muharebeden sonra hepsi sahile çekilip gemilerine binmişlerdir. Oradaki arkadaşları herhalde tahtie etmiyorum. Bununla beraber İngilizlerin de kendileri de itiraf ettikleri vech üzere bizim keşif kolları İngiliz siperlerine 20-30 adım mesafeye kadar sokulup İngiliz ve Fransızları taciz ettikleri vaki idi. Böyle olduğu halde İngilizlerin farkına varılmaksızın çekilmeye muvaffak oldukları için hakikaten ne kadar iftihar etseler yeri vardır. Arıburnu ve Anafartalar'dan çekildikten sonra düşmanın Sedülbahir'de kalması imkansızdı. Çünkü bizim Anadolu bataryalarımız tamamiyle şibh-i cezirenin bu kısmının her tarafını dövüyor ve tabi bu ateş altında bahusus mermi çoğalmaya başlayınca ihraç iskelelerini, kaffe-i mevakii top ateşi altına alarak onları daima temiz ediyordu. Bataryaların bazılarında 4 top yerine 1 top kalmış olmasından buradan dahi çekileceğini tahmin ediyor ve bunu muhakkak görüyorduk. Fakat ne vakit çekileceği kati olarak malum değildi. Şibh-i ceziredeki düşman cephanesi gayet azdı. Taht el-bahırlarımız düşmanın Selanik'e olan nakliye gemilerini batırmakla meşgul oldukları için donanmasının ateşi ile mevzilerini himaye ediyordu. Bu topçu ateşi altında hücum yapmak zayıatı mucib olacak idi. Fakat yakında herhalde vuku bulacak idi. Çünkü Avusturya hükümetinin bizim emrimize vermiş olduğu Avusturya bataryaları çoktan gelmiş, Almanya hükümetinin emrimize vermiş olduğu bataryaların kısm-ı küllisi de gelmek üzere idi. Düşman bu hücumu beklemedi. Evvelsi gün akşam üzeri sağ cenahımızdan yapılan taarruzu müteakip bunu taarruzu umuminin mebdai farzederek çekilmeye başladı. Kıtaatımız taarruzlarına devam etti. Bu takip neticesinde verdiğimiz zayıat pek çok değildi. Fakat birkaç tabur kumandanı, birkaç bölük kumandanı, 7-8 mülazım, 300 kadar nefer kaybettik. Tabi bu zayıat fevkalade birşey addedilemez. Düşmanın çekilmekte olan kuvvetleri birkaç esir müstesna olmak üzere hepsini öldürdüler. Bu da pek çok değil 400-500 kişiden ibarettir. Tebliğ-i Resmi'de görüldüğü vech üzere Anadolu bataryalarımızın tesiriyle bir nakliye gemileri de batırılmıştır. Bugün inayet-i Hakla hemen tarih-i alemde en uzun süren bir meydan muharebesi bizim lehimize olarak bitmiş demektir. Bu muharebede madden;

manen pek çok kazancımız vardır. Çanakkale harekatı 3 ordumuzu az-çok işgal ediyordu. Bu sırada da arz ettiğim gibi düşmanın sair aksam-ı memalikimizde vukua gelen tecavüzleri zaten vaziyet lehimize olunca Irak'a gönderdiğimiz takviye kıtaatı ile orasını lehimize muvafık bir şekle döndüreceğimiz gibi ümid ediyorum ki diğer dar ül-harplerdeki vaziyetimizi yalnız iyi bir hale ifrağ etmiş olmak değil, düşmanı yalnız memleketimizden atmış olmakla iktifa etmeyerek inşaallah bize ait fakat düşman ayakları altında çiğnenen yerleri de kurtarıp orada yatan ecdadımızın mezarlarını muhafaza etmek nasib olur. Cenab-ı hak bu suretle yüzümüzü ak olarak muvaffakiyetler kazanmamıza sebebiyet veren, bize bu günleri gösteren şehit arkadaşlarımıza rahmet-i İlahiyesini dur etmesin. Şu bir seneyi müteceviz ahvali nazar-ı dikkate alarak Cenab-ı Hakkın inayet-i Rabbaniyesine sığınarak temin edebilirim ki bundan sonra daha iyi günler görecek ve ordu vazifesini daha şanlı bir surette ifaya bezl-i mukadderat eyleyecektir.” “Büyük Zafer Karşısında” başlıklı imzasız makalede, duyulan sevinç belirtildikten sonra hareket başarılı olsaydı neler olabileceği sıralanmakta ve muzafferiyetle aynı zamanda Türkiye'nin yeni ve güçlü bir devlet olarak tarih sahnesine tekrar çıktığı belirtilmektedir. “General Folkenheim ile Enver Paşa Arasında” başlıklı yazıda, General Folkenheim'ın tebrik telgrafı ile Enver Paşa'nın cevabi teşekkür telgrafı yer almaktadır: Alman Orduları Erkan-ı Harbiye Reisi General Folkenheim Cenapları Tarafından Başkumandan Vekili Enver Paşa Hazretlerine çekilen telgrafnamedir: “İngiliz-Fransız kıtaatı birçok aylardan beri Osmanlıların Pay-ı Tahtı olan Dersaadet'i zapt için uğraştılar. Osmanlı kuvve-i askeriyesi fevkalade şecaat ve besaletleriyle bu hücumları def ve nihayet düşmanı suret-i katiyede ricata mecbur ettiler. Bu münasebetle pek sadık bir silah arkadaşı sıfatıyla en samimi ve en harr tebrikatımı takdim ile kesb-i fahr eyler, şems-i zaferin bundan böyle dahi Osmanlı silahları üstünde hissedar olmasını Cenab-ı Hak'tan temenni eylerim.” Başkumandan Vekili ve Harbiye Nazırı Enver Paşa tarafından verilen cevaptır: “Gelibolu şibh-i ceziresinin düşmandan külliye tetehhir edilmiş olması vesilesiyle keşide buyurulan tebrik telgafınıza arz-ı teşekkür eylerim. Filhakika işbu bahri geçit Timur kapısının düşmanlarımıza kapanmasındaki muvaffakiyet şeci ve kahraman askerlerimizin en küçük rütbeden en büyüğüne kadar kan ve hayatlarını feda etmeleriyle hasıl olmuştur. Buna mazhariyetten naşi muzaffer Alman ordusunu ve sizi dahi tebrikte pek haklıyım.” “Muzafferiyet-i Ahire ve Alman Matbuatı” başlıklı haberde, Alman matbuatının bizi tebrikatı yer almaktadır. “Macar Matbuatı” başlıklı

yazıda da Macar matbuatının sevinci ve tebrikatı yer almaktadır. Başkumandan Vekili ve Harbiye Nazırı Enver Paşa hazretlerinin Teşekkürat-ı Cevabileri: “İnayet-i Bari ve imdad-ı peygamberi ile Çanakkale saha-i harbinin düşmandan kamilen tetehhirinden dolayı Dersaadet ve taşrada bulunan rical-i mülkiye ve askeriye ve velat ve mutasarrıfın ve kaymakamlar ve belediye rüesası tarafından ve muhtelif heyet ve cemiyetlerden ve sair zevattan birçok tebrik telgrafları vürud etmektedir. Bas-ı minnet ve iftihar olan tebrikat-ı vakıaya karşı ayrı ayrı iade-i teşekkürü arzu edersem de hasb el-iştigalat buna imkan olmadığından ifa-yı tebrik sededinde bezl-i himmet buyurmuş olan makamat ve zevata ve tezahürat-ı hamiyetkeranede bulunan bi’lcümle efrad-ı muhtereme ve mekatib talebesine gerek arkadaşlarım namına ve gerek kendi namıma medyun olduğum teşekküratımın tebliğine gazetenizin vasıtasını rica ederim efendim.”-Baskumandan Vekili ve Harbiye Nazırı Enver

12 K.S. 1916: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde bir düşman harp gemisinin 27-28 K.E. gecesı İmroz cihetinden Seddülbahir, Tekkeburnu ve Hisarlık cihetlerine fasılalı ateş açtığı, 28 K.E.’de birkaç torpido muhribiyle bir kruvazörün fasılalı olarak Seddülbahir’i bombaladığı ve Boğaz batayalarımızın mukabelesi ile çekildiği bildirilmektedir. Ayrıca Mecli-i Mebusan ve Meclis-i Ayan’ın orduyu tebrikatı da aktarılmaktadır. “Çanakkale Zaferi ve Müttefiklerimiz” başlıklı haberde Avusturya halkının zaferi büyük sevinçle karşıladığı, Alman matbuatının da tebrikatı ve yorumları verildikten başka Moltke’nin Çanakkale’de yeterli topçu ve cephanede tedariki yapılırsa hiçbir donanmanın burayı geçemeyeceğini söylediği belirtilmektedir. “Pek Geç Anlamışlar” başlıklı haberde, bir Rus gazetesinin hareketin boşuna olduğunu ve hemen terkedilmesi gerektiğini yazdığı bildirilmektedir. Bir Alman gazetesi de zaferin beklenildiğinden daha çabuk geldiğini ve İngilizlerle Fransızların böyle birşeyden son zamanlarda hiç bahsetmediklerini belirtmektedir. “Bir Meşhur Ganaim” başlıklı haberde Kerevizdere siperlerine giren kitaatımızın siperlerden birine büyük harflerle İSTANBUL CADDESİ adının verildiğini gördüğü bildirilmektedir.

13 K.S. 1916: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 26-27 K.S. muharebatının tafsilatı verilmektedir. “Çanakkale Zaferinin Netayici” başlıklı haberde, Berliner Tageblatt gazetesinin İngilizlerin El Cezire’deki durumunun fenalaştığını, Türklerin elinde serbest

müfreze kuvvetlerinin bulunmasının İngilizler için tehlikeli olduğunu ve İngiltere'nin şarktaki durumunun gittikçe kötüleştiğini yazdığı bildirilmektedir. “Bulgar Matbuatı” başlıklı haberde, Bulgar matbuatının böyle bir sonucu zaten beklediği ve sürur dolu makaleler yayınladıkları, “Viyana Matbuatı” başlıklı haberde ise Viyana gazetelerinin İngilizlerin nüfuzunun müthiş kırıldığını ve Rusların Boğazları ele geçirme düşüncesinin mahvolduğunu yazdıkları, ayrıca Osmanlı ordusunun büyük bir şan ve şeref kazandığını da belirttikleri bildirilmektedir. Tan gazetesinin Çanakkale hareketinin İtilafçılar için berri ve bahri büyük kayıplara mal olduğunu itiraf ettiği bildirilmektedir.

14 K.S. 1916: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 30 K.E.'de Boğaz açıklarında bulunan bir kruvazör ile dokuz torpido ve bir monitörün muhtelif saatlerde Tekkeburnu ve Seddülbahir istikametine ateş açtıkları, ayrıca bir monitörün Kilitbahir istikametine başarısızca bombalamakta ilen bir deniz uçağımızın bu monitöre hücum edip ateşi kesmek ve uzaklaşmak zorunda bıraktığı, 30 K.E.'de bir uçağımızın düşmanın bir uçağına hücum ettiği ve Seddülbahir civarında karaya düşürdüğü, pilotun maktul ve rasatının mecruh olduğu, diğer bir uçağımızın Saros körfezi üzerinden gelmekte olan bir İngiliz uçağına saldırıp İmroz adası civarında yere inmeye mecbur ettiği, İngilizlerin resmi tebliğlerinde Anafartalar ve Arıburnu'nda başarıyla ilerlediklerini yazdıkları, İtalya Matbuatı başlıklı haberde Tribuna gazetesinin İtilafçılar için en kötü olayın serbest kalan Türk askerinin başka yerde istihdam edilebilecek olması olduğunu bildirdiği ve hareketin İslam alemi üzerinde çok kötü bir tesir bıraktığını bildirdiği belirtilmektedir. Ayrıca Corriere Della Sera gazetesi de İngilizlerin tedbirsizliğinin büyük zayiata sebebiyet verdiğini belirterek müttefiklerin şarktaki nüfuzunun da büyük darbe yediğini belirtmektedir. “İsveç Matbuatı” başlıklı haberde, İsveç matbuatının Osmanlıya teveccühle makaleler yayınladıkları ve Türklerin daha bir güvenle yollarına devam edebileceklerini, fakat müttefiklerin hiç olduğunu şark akvamının anlayacağını, ayrıca Hindistan meselesi üzerinde iyi bir tesiri olmayacağını, İtilaf yanlısı bir gazete Osmanlı ordusunun hatırı sayılır bir ordu olduğunu isbat ettiğini, Türkiye'nin gösterdiği metanet ve kudretin harbin sonucu ne olursa olsun zayi olmayacağını yazdığı bildirilmektedir. “Viyana Matbuatı” başlıklı haberde, bir gazetenin İngiltere'nin Osmanlı'nın hamisi olduğuna dair efsanenin ebediyen ortadan kalktığını, başka bir gazete İngilizlerin ve

Fransızların nüfuzunun çok sarsıldığını, diğer bir gazete İngilizlerin firarının harbin neticesine tesir edecek bir olay olduğunu, başka bir gazete de İngilizlere Balkan harbini terketmeleri için bunun bir ihtar olduğunu, bir diğer gazete Rusların ümitlerinin mahvolduğunu ve Osmanlının merkezi devletler için elzem olduğunu, İstanbul'un Osmanlının elinde kalmasının merkezi devletlerin işine geldiğini belirtmiştir. "Fransa Matbuatı" başlıklı haberde, bir Fransız gazetesi bu kadar ümit bağlanan hareketin bitmesinin şayan-ı teessüf olduğunu, bunun sebebinin İtilafın Balkanlardaki kötü politikası olduğunu, Fransız halkının hayal kırıklığına uğradığını, başka bir gazete hareketin kötü idare edildiğini belirtmektedirler. "İngiltere'nin Şanlı Ricatleri" başlıklı haberde, bir Alman gazetesi General Fenenge'nin ricat malumatının çok beğenildiğini ve görevini çok iyi yaptığını belirtildiğini bildirmektedir. "İngilizlerin İtirafatı" başlıklı haberde, Londra'dan bildirildiğine göre Reuter K.S.'nin 7 ve 8'indeki muharebeleri ve ricatı bildirmektedir.

15 K.S. 1916: İkdam gazetesindeki "Çanakkale Zaferi ve İsviçre Gazeteleri" başlıklı haberde, Gazette de Lousanne Türklerin bihakkın zaferlerini ilan ettiklerini bildirmektedir. "İngilizlerde Halet-i Ruhiye" başlıklı imzasız makalede ajansların bildirdiğine göre, Reuter'in tebliğlerinde İngilizlerin zayıatlarını kısmen itiraf ettikleri, fakat Türk yumruğundan kurtulduklarına da sevindikleri bildirilmekte ve ricatı başarılı görmeleri gülünç bulunmaktadır.

16 K.S. 1916: İkdam gazetesindeki "Çanakkale'de Zayıatları 300.000" başlıklı haberde, Fransızların 100.000 kişi kaybettikleri, Fransız ve İngilizlerin bu harekattaki zayıatlarının yekününun bahriye hariç olmak üzere 300.000 olduğu bildirilmektedir. Resmi tebliğde 1 K.S.'de bir düşman harp gemisinin Seddülbahir'i 2 defa tesirsiz bombaladığı, deniz uçaklarımızın Mondros körfezinde bulunan düşman gemilerine bonba ile hücum ettiği bildirilmekte ve ganaim hakkında tafsilatlı bilgi verilmektedir.

17 K.S. 1916: İkdam gazetesindeki "İngiltere Kumandanları Hakkında Tahkikat" başlıklı haberde Rotterdam'dan bildirildiğine göre, Avam Kamarası'ndan bir aza General Hamilton'ın Suvla körfezi hareketi firka kumandanları aleyhine ithamatının

tahkik edilmesini pazartesi günü isteyecektir.

18 K.S. 1916: İkdam gazetesindeki “İngilizlerin Muamelesi” başlıklı haberde İngilizlerin sömürge askerlerini defnetmedikleri bildirilmektedir.

20 K.S. 1916: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 5 kablezvalde 7 torpido taharri gemisinin himayesinde bir monitör ile bir zırhlının Saros körfezine girerek monitör ile zırhlının uçak keşfiyle Gelibolu ve diğer istikametlere ateş açtıkları, bataryalarımızın mukabelesiyle zırhlının isabet alıp çekildiği, monitörün de çekildiği, bu zırhlının öğleden sonra tekrar aynı istikametlere ateş açtığı, gene mukabele ile zırhlının tekrar isabet alıp çekildiği bildirilmektedir.

21 K.S. 1916: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde düşmanın bir kruvazör -ile bir monitörünün Tekkeburnu ile Seddülbahir civarına birkaç mermi attığı ve mukabele gördüğü bildirilmektedir.

22 K.S. 1916: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde evvelki gün öğleden sonra bir kruvazör ile bir monitörün Tekkeburnu ve Alçıtepe civarına 30 kadar mermi atıp mukabele ile uzaklaştıkları bildirilmektedir.

23 K.S. 1916: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde evvelki gün deniz uçaklarımızdan birinin Bozcada üzerinde uçup buradaki düşman uçak hangarını ve çadırlı ordugahlarını başarıyla bombaladığı, bir düşman harp gemisinin Seddülbahir civarına bir müddet ateş açtığı bildirilmektedir.

24 K.S. 1916: İkdam gazetesindeki “İngiliz Avam Kamarası’nda” başlıklı haberde, Başbakan Asquith’in Suvla körfezi olayını hükümetin münasip olmayacağı sebebiyle tahkik ettirmek istemediğini Avam Kamarası’nda ifade ettiği bildirilmektedir.

25 K.S. 1916: İkdam gazetesindeki “Gelibolu Harekatı Hakkında Tahkikat” başlıklı haberde, İngiliz gazetelerinin verilen zayıat ve hareket hakkında tahkikat için komisyon

teşkili yolunda bir kararın çıkmak üzere olduğunu yazdıkları bildirilmektedir.

28 K.S. 1916: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 12 ks.'de bir düşman monitörünün Akbaş istikametine 30 kadar tesirsiz mermi attığı, uçaklarımızın mezkur monitöre attığı 2 bomba tesiriyle monitörün ateşi kesip kaçtığı bildirilmektedir.

30 K.S. 1916: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde evvelki gün öğle üstü Seddülbahir açıklarına gelen bir düşman zırhlısının Seddülbahir civarına birkaç mermi attığı ve çekildiği bildirilmektedir. Ayrıca Alman imparatorunun Osmanlı padişahına Türk ordusunu kutlayan mahiyetteki telgrafı yer almaktadır: İmparator Wilhelm'in telgrafı: Osmanlıların Padişahı Zat-ı Hazret-i Şehriyarilerine: "Zat-ı mukaddes-i şehriyarinin cesur ordu-yu hümayunu, şarkın bilcümle muharebe meydanlarında şanlı ecdadının vaktiyle ibraz etmiş olduğu celadetin hakiki varisi olduğunu ispat ve bütün efal ve hareketinde pek metin bir azimet ve sebat velayetezelzel bir cesaret-i kahramanane ibraz etmiş ve bu kahramanlığın en yeni bir eserini de Irak'taki düşmanlarına karşı ihraz ettiği muvaffakiyetle izhar eylemiştir. Yaşadığım senelerin azim vekayiini düşündüğüm bugünkü yevm-i veladetimde Osmanlı ordusunun icraat-ı harikuladesini de suret-i mahsusada ve pek büyük takdir ve tahsiz ile yad ediyorum. Bu vesile ile hem bu hiss-i takdir-i tahsizimin ve hem de beni şahsen hanedan-ı saltanat-ı seniyyelerine rabteden en samimi münasebat-ı dostanenin bir eser-i fiiliyesini izhar etmiş olmak için cesur Osmanlı silah arkadaşlarını benimle aynı zamanda samimi ve sadık bir fikr-i uhuvvetle düşünen ordumuzun Feldmareşallik rütbesinin Zat-ı Şevketsemat-ı Tacdarileri tarafından kabul buyurulmasını rica eder ve bu rütbenin nişane-i zahiresi olan Prusya Feldmareşallik esasını Zat-ı Hazret-i Şehriyarilerine yakında takdim ile kesb-i fahr eyleyeceğimi arz eylerim. Zat-ı Hümayunlarının Muhib-i Sadık-ü Hakikisi-Wilhelm"

31 K.S 1916: İkdam gazetesindeki resmi tebliğde 16 K.S.'de bir kruvazörün Seddülbahir civarına fasılalı 20 mermi atıp çekildiği bildirilmektedir. Ayrıca padişahın Alman imparatoruna cevabi teşekkür telgrafı da bulunmaktadır: Cevabname-i Hümayun: Taraf-ı Eşref-i Hazret-i Padişahiden 29 K.S. 1916 tarihiyle haşmetlü Almanya İmparatoru Hazretlerine keşide buyurulan telgrafnamenin tercemesidir: "Ordu-yu haşmetanelerinin

Feldmareşallik rütbesini uhdeme tevdi eylemek suretiyle hakkımda ibraz etmiş oldukları eser-i muhalesattan dolayı teşekkürat-ı kalbiyemin ve Osmanlı ordusu tarafından bugüne kadar icra edilen hareket-ı harbiye hakkındaki takdirat-ı haşmetanelerinden dolayı hissiyat-ı minnetteranemin kabulünü zat-ı haşmetanelerinden rica eylerim. İşbu rütbenin nişane-i zahiresi olan Prusya Feldmareşallik esasını kemal-i memnuniyetle kabul ederim. Zat-ı haşmetanelerinin cesur ordularımızın zeval-i na pezir olan ittihad ve ittifakını temsil eden işbu eser-i nevid-i dostaneleri ve ordum hakkındaki takdirat-ı hükümdarileri şeci askerlerimizin kalplerini sarsar-ı şevk ve mefaheret edeceği şüphesizdir. Benimle beraber askerlerim ananatu muktezasınca bütün harp meydanlarında ihraz-ı şan ve şeref eyleyen Alman silah kardeşlerini selamlarlar.”

SONUÇ

Görüldüğü gibi Çanakkale harekatı, İtilaf Devletlerinin bunca üstün askeri gücüne ve ısrarına rağmen, kahraman Türk askerinin şecaat ve dirayeti sayesinde akim kalmıştır. Bu savaş sırasında dikkat edilmesi gereken mühim noktalar vardır. Herşeyden önce Türk askeri, hükümet yetkilileri ve hepsinden de mühimi Türk halkı, savaş boyunca kazanacağından emin bulunmuş, sarsılmaz bir iman ve cesaretle düşmana karşı koymuştur.

Bunu daha muharebelerin başlangıcında Türk yetkililerinin verdikleri demeçlerden anlamak kabildir. Bilhassa deniz muharebelerinin başarısızlıkla neticelenmesinden sonra bu kanaat Türk yetkilileri ve Türk halkında daha da pekişmiştir. Ayrıca Türk yetkililer kara muharebelerine girişilse bile sonucun değişmeyeceğini, hatta düşmanın kayıplarının artması için harekate devam etmesini istediklerini dahi belirtmişlerdir. Bu cesaret şüphe yok ki onların bu asil millete olan güvenlerinden ileri gelmektedir. İşin asıl ilginç olan yönü, harekatın daha başlarında müttefiklere dahil birçok askeri ve sivil yetkili ve uzman, bu harekatın kara birliklerinin desteği olmadan başarılı olamayacağını, birçokları da Boğazların alınmasının hiçbir surette mümkün olmadığını verdikleri beyanlarda açıkça ifade etmişlerdir. Buna rağmen harekate (Churchill'in de olağanüstü ısrarlarıyla) girişilmiştir. Muharebeler boyunca bilhassa İngiltere hükümeti basına sansür uygulamış ve İngiliz basını Türk ve Alman matbuatına sansür uygulanmadığı halde kendilerine uygulanmasından dolayı şikayetçi olmuştur. Türk basınına bakıldığında ise, İngilizlerin söylediğinin aksine, basına sansür uygulandığı ve Türk kayıplarının olağanüstü derecede küçük gösterilip, adeta yok farzedildiği görülmektedir.

Harp boyunca aldığımız esirlerin son derece iyi muamele gördüklerinin kendileri ile yapılan mülakatlardan ve yakınlarına yazdıkları mektuplardan anlaşılmasına rağmen, karşı tarafın Türk askerini kendi ordusuna barbar gibi tanıttığı ve esirlere çok kötü muamele yapıldığı propagandasıyla onları aldattığı görülmektedir. Oysa metinden de açıkça anlaşılabilir gibi, Türk askeri esirlere ve savunmasız durumdaki kalanlara son derece iyi davranmış, bu alicenaplığı düşman tarafından dahi zaman zaman takdirle

karşılanmıştır. Buna karşılık düşman askeri ele geçirdiği esirlere fena muamele etmiştir. Bu, ölü düşman askerlerinin üzerinde bulunan hatıra defterlerinden defalarca teyid edilmiştir. Halbuki karşı taraf bunun tam tersini iddia etmiştir. Ayrıca birçok masum insanı Türk askeri ve yetkilileriyle işbirliği ile suçlayarak öldürmekten çekinmemiştir.

Düşman Türk tarafının Kızılay'a ait olduğu üzerindeki işaretlerden açıkça belli olan birçok hastane ve hastane gemisini uçaklar vasıtasıyla bombaladığı halde, Türk tarafı düşmanın hastane gemilerini kendine siper ederek yaptığı bombardımanları ve bu gemileri asker naklinde kullanmasını sadece protesto etmekle yetinmiş ve masumların kanını dökmek için herhangi bir karşı harekette bulunmamıştır. Hatta bir Türk subayı, atılan mermilerin sivil bölgelere yakın düşmesi sebebiyle düşmana özür mesajı dahi yollamıştır.

Başarılarımız müttefiklerimiz tarafından olduğu kadar karşı tarafın matbuatı ve yetkilileri tarafından da kabul ve takdir edilmiştir. İtilafçıların başarısızlığının müsebbibi olarak Winston Churchill'in savaş sırasında matbuat ve parlamentoda büyük hücumlara maruz kaldığı ve istifa ettiği görülmektedir. Bu arada Ruslar da ufak tefek nümayişlerde bulunmuşlar, ancak bunlar etkili olmamışlardır. Daha sonra Ruslar İtilaf Devletlerine ancak diplomatik yolla yardımcı olabileceklerini belirtmişlerdir.

Türk askerinin başarısının hem yurt içinde, hem de İslam aleminde büyük tesir husule getirip memnuniyete sebep olduğu, İngilizlerin ise şarktaki, bilhassa müslüman sömürgelerindeki nüfuzunun büyük zaafa uğradığı görülmektedir.

Nitekim bu Türk ve müttefik basınında olduğu gibi, kendi basınlarında da çeşitli politikacı ve uzmanlar tarafından birçok defalar dile getirilmiştir. Muharebe boyunca Türk halkı, ordunun kaybettiği harp teçhizatını ve askerlerini telafi için büyük fedakarlıklarda bulunmasına rağmen, karşı tarafın kamuoyunun gittikçe hareketin aleyhine döndüğü ve savaşın bir an önce bitmesi için hükümetlerine baskı yaptığı düşman matbuatından açıkça görülebilmektedir. Ancak burada istisnai bir durum olarak, İngiliz Başbakanı Asquith'in oğlunun Çanakkale cephesinde savaşırken yaralandığını söylemek, en azın-

dan İngiliz Başbakanının hareketi teşvik amacıyla da olsa fedakarlık etmiş olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

İtilaf Devletleri uğradıkları büyük kayıpları sansüre uğratmalarına rağmen, bazen duyurdukları resmi tebliğlerde bunları asgari düzeyde göstermeye çalışarak kabul etmek zorunda kalmışlardır. Bu arada yaptıkları büyük masraf da basın tarafından işlenmiş ve şiddetle eleştirilmiştir.

Dikkati çeken bir diğer nokta, İtilaf matbuatının ve politikacılarının Türk askerini Plevne'de savaşan askere benzeterek, Balkan muharebelerindeki Türk askeriyle arasında büyük fark olduğunu, "Hasta Adam" diye niteledikleri Osmanlı Devleti'nin kendilerine çok iyi cevap verdiğini kabul etmeleridir.

Bu muharebeler esnasında Balkan devletleri ya tarafsız kalmışlar, ya da Türk tarafının galibiyetini temenni etmişlerdir. Bunda, bu devletlerin İtilaf Devletlerinin galibiyeti ile Rusya'nın Boğazlara yerleşeceğini ve kendilerine hayat hakkı tanımayacağını görmüş olmaları mühim bir rol oynamıştır. Ancak Rus matbuatı incelendiğinde Rusya'nın İtilaf Devletleri'nin galibiyetine pek üzülmemiş olduğu görülmektedir. Bunun sebebi ise Rusların İngiltere'nin Boğazı ele geçirdiğinde, daha önce anlaştıkları gibi kendilerine vereceğinden büyük şüphe duymalarıdır.

Bu arada değinilmesi gereken diğer bir mühim nokta da, düşman ordusunda bulunan ve sömürgelerden getirilmiş olan müslüman askerlerdir.

Düşman tarafı bunu şiddetle yalanlamasına rağmen, ele geçirilen esirler arasında böyle askerlere rastlanması bu iddianın doğruluğunu ispatlamıştır. Üstelik düşman bu askerlerden kendilerinin müslümanlar ile savaşacaklarını gizlemiştir.

Savaş sırasında düşmanın çeşitli defalar kendi askerini vurduğu veya bombaladığı görülmüştür. Ayrıca düşmanın kendi askerine gösterdiği acımasızlığa karşılık, Türk yetkilileri veliaht seviyesinde askerimizle ilgilenmiş ve onun ihtiyaçlarını karşılayarak

gönlünü alacak ve cesaretlendirecek davranışlarda bulunmuştur. Bu arada Enver Paşa'nın harekatı ebedileştirmek için sanatçı ve yazarlardan oluşan bir grubu Gelibolu'ya getirtmesi, onun nezdinde Türk askeri erkanının bu harekattaki vukuatın ve başarının gelecek nesillerce bilinmesine verdiği önemi göstermesi bakımından kayda değerdir.

Bu harp esnasında değinilmesi gereken mühim hususlardan birisi de denizaltı ve uçakların harbe katkısının mühim boyutlarda olmasıdır. Bilhassa Alman denizaltılarının diğer cephelerde olduğu gibi Çanakkale cephesinde de gösterdiği başarı, İtilaf Devletleri'ni son derece telaşlandırmış ve savaş gemilerini sıkı korumaya almalarına sebep olmuştur.

Uçaklar ise bu harekat sırasında bombalama ve keşif görevlerinde bulunmuşlar, bazı Türk uçakları düşmanın bir kısım uçağını düşürmeye muvaffak olmuşlardır. Ayrıca itilafçıların çektiği susuzluk da kendilerini sıkıntıya sokan mühim noktalardan biridir. Suyu denizdeki gemilerden sağlamak zorunda olan düşman kuvvetleri, şiddetli muharebeler sırasında bu konuda büyük sıkıntı çekmişler ve kendilerinde pis su kullanımından doğan hastalıklardan büyük oranlarda ölümler görülmüştür.

Ele geçirilen esirlerden öğrenildiğine göre, İngilizler ilk ateş hattına Avustralya ve İrlanda askerlerini sürmüşlerdir. Bu arada gördükleri fena muameleden dolayı İtilaf kuvvetlerine katılan Yunan gönüllü birliğinin firar ettiğini söylemekte fayda vardır. Ayrıca yine esirlerin ifadelerinden anlaşıldığına göre, İngilizler ölen sömürge askerlerinin cesetlerini gömmemişlerdir.

Harekatın başarısızlıkla neticelenmesinden sonra başarısızlığın sebepleri hem İngiltere başınında, hem de parlamentosunda sorgulanarak şiddetle eleştirilmiş ve Asquith başkanlığındaki hükümetin düşmesine sebebiyet vermiştir. Tabii bu eleştiriler yalnız İngiltere içinde olmamış, Rusya da İngiltere'yi yeterli gayreti göstermemekle itham etmiştir. Harekatın başarısızlığıyla hayal kırıklığına uğrayanlar arasında Yunan Başbakanı Venizelos'u da saymak icap eder. Zira kendisine harekatın başlangıcında vaadedilen